ئەفسانەی هەورامان

نووسەر: باقی سەفاری

ئەفسانەی هەورامان

نووسەر: باقی سه فاری

صفاری، باقی، ۱۳۳۷ -

ئه فسانه‌ی هورامان/ نوسه‌ر باقی سه‌فاری..

تهران: احسان، ۱۳۸۱.

۱۸۶ ص.

ISBN 964-356-176-3 ۱۵۰۰۰ ریال

فهرستنویسی براساس اطلاعات فیپا.

کردی.

۱. افسانه‌ها و قصه‌های کردی. ۲.ادبیات عامه کردی.

۷ص۸۵آ/۳۲۵۶ PRI ۸فا۹/۲۳

کتابخانه ملی ایران ۸۱-۴۸۸۶۷م

باقی سه‌فاری

ئه‌فسانه‌ی هه‌ورامان

● بڵاوکه‌ره‌وه: نه‌شری ئێحسان

● پیاچونه‌وه: عه‌لی ره‌زا پێنجوێنی

● په‌رچن: مه‌ریوان - زه‌رنگار

● ئه‌ژمار: ۱۰۰۰ دانه

● چاپی: یه‌که‌م-۱۳۸۲

● چاپ: چاپخانه‌ی مه‌هاره‌ت - تاران

● په‌خشکار: مه‌ریوان ته‌له‌فوون: ۲۲۹۳۶

● ژماره‌ی نێونه ته‌وایه‌تی: ۹۶۴-۳۵۶-۱۷۶-۳ ISBN: 964-356-276-X

● نرخی: ۱۵۰۰ تومان

پێرست

چن قسێوه وەشی

کــودکان افســـانه‌ها مـــی‌آورند درج در افسانه‌شان بس راز و پند
هـــزل‌ها گــویند در افســـانه‌ها گــنج مـیجو در هــمه ویـرانــه‌ها

« مولوی »

هــەرچــەن مــەواچــان فــارسی شــەکــەرەن
کــوردی جــەلای مــن بــەس شــیرین‌تەرەن
مــەعلوومەن جــەدەور دنــیای بــەدئەنڎێش
دلْشـــادەن هــــەرکەس وەزووانـــی وێش

« خانای قبادی »

رایەک

تۆژینەوەی کەلەپوور (واتە ؛ سەرپاکی گۆشەکانی کۆلتووری دێـرین)، وەک ئاوێنە، وەک ڤـیدیۆ، سـەرپاکـی لایـەنەکـانی هـەڵس و کـەوتە دێـرینیەکـانی، باوباپیرانمان بۆ رۆشن دەکاتەوە و ئـەوجۆرە رۆشـنکردنەوەیش، بـێگومان، بـە جۆرێ سوود بەخشە کە توانای ئەوەی هەیە کە بنچینە پتەوەکانی ژیانی ئەمڕۆ و دواڕۆژی لێی دابڕێژرێ. ئەمە لە لایەک، لە لایەکی دیکەوە، توانای ئەوەی هەیە کە لایەنی بێبرە و لە ژیانی رۆژانە، لەدەم و کاتێکی تایبەتی دێرین‌دا دەر بـخات و لەبەر ئەو رۆشنایەی کە هەیەتی، مرۆڤ دوور بخاتەوە. لە دووپات بوونەوەیان و لایەنی برەوداریش بخاتە روو و بە هۆیانەوە و لەبەر رۆشناییان‌دا، پلانی چاکتر و رەواتر دابڕێژرێ و دوا رۆژێکی سەرلەبەرتر بهێنرێتە، رووی کارەوە.

ئا لەم گۆڕەپانەدا (مەیدان، وشەیەکی ئاریایی دێرینە)، کە مەبەسی لە رۆشنایی خستنە سەر راز و ئەفسانەی باوی نێو کوردەواری، بە تایبەتی ئەوەی ناوچەکانی هەورامان، کە بنچینە و جەوهەری راستەقینەی دێرینی کوردەوارین، ئەگەر هاتو نووسەر توانای ئەوەی هەبێ، بە پامان و زامانی و بە دەستپاکی بیانگوێزێتەوە بۆ رێنووسی نوێی کوردیی ئەمڕۆ، بە تەواوەتی لایەنی مروڤایەتی و کۆمەڵایەتی و رامیاری و ئابووری دێرینی باوباپیران دەخاتە بەردەم.

بە شێوەیەکی کورت، لێرەدا بۆ پتر رۆشن کردنەوە، دەست دەخەینە سەر چەند خاڵێک کە وەک :

- پیرەژن، لە ئەفسانە و رازی کوردەواریدا یەکێکە لە رەمزەکانی ئاشووبی و شەڕ و ئەفسوونباز. بۆ وێنە لە شیرین و فەرهاددا ئەم وێنەیەمان بە باشی بۆ دەردەکەوێ .

- لە ناو هەژاران و کەم دەسەڵاتدارانیشدا، پیاوی زانا و لێ هاتوو دێتە (مەیدان = گۆڕەپان)ەوە و هەر وەک سەرکردە لێهاتووەکانی دیکەی ناو راز و ئەفسانە، کە زۆربەی زۆریان (پاشازادەن، بەگزادەن، شێخزادەن، مەلازادەن) .

وێنەمان بۆ ئەم جۆرە رازەکانی: (کوڕەکەچەڵ، مەلەک ئەحمەد)ن .

- دڵداریی راستەقینە، کە دوو جۆرن :

جۆری یەکەمیان، (کوڕ و کچ، یان ژن و پیاو)ن کە ئەگەر هات و تەواوکەری بن و لە کێشانە و پێوانەی رۆژانەی ژیانیاندا، سەریان نەکرد. بێگومان توانای ئەوەیان دەبێ کە زاڵ ببن بەسەر هەر کۆسپێکدا کە دەبێتە مەکەرە لەبەردەم رێی ژیانیاندا و تا هەن بە کامەرانی ژیان دەبەنە سەر .

بۆ جۆری وەها، وێنەمان زۆرن و لەم رووەوە دەتوانین دەست بۆ خورشید و خەرامان لە رازی (خورشیدی خاوەر)دا رابکێشین. هەروەها دەست بۆ (ئەمیر ئەرسەلان و فەروخلەقا) رابکێشین و هەروەها دەست بۆ (شیرین و خوسرەو)یش .

جۆری دووەمیان عیشقی خودایی‌یە کە لە سەرپاکی دینەکانی رووی سەرزەویدا هەن و هەریەکە لەوانە، جۆرە رێرەوەی تایبەتی خۆیان، بۆگەیشتن بەو ئامانج و ئاواتە هەیە .

ئەم رێگایە زۆر ئاسان نی‌یە و بەهۆی هەندێکەوە کە خۆیان بە دانەری ئەو

ڕێگەیە دەزانن: ڕێگاای خۆشەویستی خودایان، لە چوارچێوەی سوفیگەری یەتی عارفی دا زۆر هەڵەت کردووە. پتر لەوەش هەر هەمان ڕێرەو، کـە لە لایـەن جـێ نشینیانەوە، کە وەک، دەوری پاشایەتی کوڕەکەی پاش خۆی، دەبـێ بـە شـاهو نەوەکانی ئەوانیش قورستریان کردووە و ڕێگەکەیان بە پێچاوپێچ و بە خەرجـی زۆر، ڕازاندووەتەوە.

لە (بەرزان هلال‌تار)دا، مەولەوی توانای ئەوەی دەبێ کە واز لەوە بـهێنێ کـە گوایا دەبێ دەست بە شێخە (شێخ بهاءالدین)وە بگرێ تا بەو هۆیەوە بتوانێ بگاتە ئاواتی عاشقی خودایی مەزن. بـەوەی کـە خـۆی بـە شـێوەیەکـی زانستیانەی وردەکاری، چاو دەبڕێتە (هەلال)ی تار. شۆڕەی بەفراوان و چەمی لە جۆگەلەی زۆر درووست بوو و گەرمەسێری قەراغ چەم و چـیمەن و گـوڵزاری ڕۆحـیی و ئاوازی بولبولی دەوری گوڵ و سەرخۆش بوون و لە هۆش چوونی و ڕەنگدانەوە و کار تێکردنی ئەم کار و کردەوە سروشتی‌یە، سـەرگیانی ڕۆحـی سـۆفیگەریەتی عارفانەی مەولەوی، بە جۆرێ، کە وەک بلێیت، دۆزینەوەی ڕێگای ڕاسـتەوخۆ دەست بە خواوە گرتن و کەسی دیکە!!

یان، وەلی دێوانە و شەم و عەشقی خودایی، گوایـا ؛ کـاتێ وەلی و شـەم، لە مێرگێکدا بە یەک دەگەن، (شەم) داوا لە (وەلی) دەکات لە کەلەبەری یەکـتری بخۆن، بەڵام، وەرامی وەلی ئەوە دەبێ کە ئەگەر ئەوان بیانەوێ عاشقی ڕاستەقینەی یەکتریی بن، دەبێ هەر تینووی یەکتریی بن! چونکە ئەگەر تینوو، لە کاتی تێر ئاوی خواردەوە، ئیتر ئاوی ناوێ!

یان عەشقی راستەقینەی سەیدی هەورامی و نیشتمانی لە قەسیدەی: (دڵەی شەیدای مەست)دا، کاتێ کە (لەیلێ و سەگەکەی و کۆنە هەوارگەکەی، لەگەڵ مرۆڤی بێ وەفا و هی وەفاداردا بەراوەرد دەکات.

لەم جۆرە راز و ئەفسانە، زۆرمان هەن و هەریەکێ لەوانە جۆرە وانەیەکمان پیشان دەدات. بۆ وێنە خۆشک هەمیشە برای خۆشی دەوێ. باوەژنیش دوژمنی هەر دوولایانە.

بە هەرحاڵ، ئێمە لێرەدا، ئەم کارەی ئاغای سەفاری، بە بەهادار دەزانین و بۆیە رووی وشەمانی تێ ئەکەین کە خۆی بەم جۆرە کارانەوە، سەرگەرم بکات و بە ئاگاداریی و وردبینی‌یەوە، بیستنەکەی بەپێی ئەوەی کە لە زاری خاوەنەکەیەوە، دەرباز بوو، بگوێزێتەوە بۆ رێنووس و زمانی کوردیی.

خانەگا – پاوە – ئەمین هەورامانی

پانزدەی فەروەردین

04.04.2002

سەرەتا

بە ناوی خوای مەزن و گـەورە	ئاگا لە جیهان، لە هەموو دەورە
دیسان بەناوی پاکی مـۆستەفا	بەرهەمهێنەری بناغەی سـەفا

... بەڵێ ؛ زەمانێ کە منداڵ بووم، حەزم ئەکرد هەموو رۆژان شەو بایە و هەموو شەویش، شەوگاری پایز و شەوی ساردی زستان بوایە، بۆچی؟

... بەڵێ ؛ باوکم «ئۆسا عەبباس»، مسگەر بوو، خوا بەڕەحمی خۆی بە بەهەشتی شادکا، خۆشکێکی باوکم، «دادە سەڵتەنەت» بە مناڵی نەخۆشی چاو ئەگـرێت و بەهۆی نەبوونی دوکـتور و دەرمـان، هـەر دوو چـاوی خـۆی لەدەس ئـەدات و لەتەمەنی دە ساڵیەوە هەتا حەفتا و نۆ ساڵی، لە دیتنی رووناکی ئەم جیهانە بێبەهرە بوو، بەڵام خاوەنی دڵێکی خاوین و رووناک، وەکوو هەتاو بوو. لە ماڵی بابم ژیانی رائەبوارد. هەرچەند بە کچی، کۆچی کرد، بەڵام ئێمە ئەو ئـازیزەمان بـە دایکـی رۆحانی خۆمان هەڵبژاردبوو. هەتا ژیا، سەربەرز و ئـازا ژیـا. مـوحتاجی کـەس نەبوو، بە تەشی رێستن، خەرجی خۆی دابین دەکـرد و مرۆڤێکی راسـتەقینە و تێگەیشتوو و قسەخۆش و نوکتەزان بوو، ئیمانداریکـی ئـەوینداری مـوحەمەد (ص) بوو. جاروبار بە قەرانـێکی دەسـتی ئـەو، دەفـتەر و مـیدادمـان ئـەکـڕی. جاروبارێکیش کە مەیلمان بوایە، لەبەینمانا دائەنیشت و بە زمانی شیرینی خۆی، راز و ئەفسانە و حیکایەتی هەورامی بۆ باس ئەکردین و رۆحی تینووی ئێمەی بەو

رازانە تێرئاو ئەکرد و هەتا خەوێکی خۆش، ئێمەی ئەگرتە باوەش، ئەو بەڕێزە ماندوویی‌نەناسە، هەر ئەفسانەی ئەگێڕاوە.

لەو سەردەمەی کە رۆژنامە، رادوێن، تەلەفزیون و... نەبوو، ئەو راز و ئەفسانە و حیکایەتانە، پەیامی ئائینی، کۆمەڵایەتی، ئابووری، ئەویندار‌ی، شارستانیەت و راستی و دروستی‌یان، بە ئێمە رائەگەیاند.

ساڵەها چاوەڕوان بووم هەلەیەکم بۆ هەڵکەوێ و بتوانم ئەو رازانە بنووسمەوە، ئێستا؛ کە ئەو هەلەم بۆ هەڵکەوتووە، بەداخەوە هێندێکیانم لەبیر نەماوە.

چارەنووس رێگای منی خستە «کەڕئاوا» و «خاتو ئایشێ» ناوێکم چاو پێکەوت کە وەکوو دادە سەڵتەنەت، هاتە پێش چاوم و مێشکی ئەویش بێشکەی راز و ئەفسانەی هەورامی بوو، لێم بیست و نووسیومەوە و پێشکەشتان ئەکەم:

- پێشکەشە بە رۆحی پاکی «دادە سەڵتەنەت» و دایکم «ماە جەبین» و «ئۆسا عەباس»ی باوکم.

- پێشکەشە بە رۆحی پاکی «خاتو ئایشێ» و کوڕەکەی «عەودڵا».

- پێشکەشە بە مناڵانی خۆشەویستم «ئەندێشە» و «ئەستێرە» و دایکیان «سروە» و هیوادارم پارێزدەری فەرهەنگ و داب و نەریت و ئەندێشەی کوردانە بن.

- پێشکەش بەو رۆشنبیر و ئەدەبدۆستانە بێ کە بە شوێن وشەی پاک و رەسەنی کوردی‌دا وێڵن.

باقی سەفاری

مووساو قەساو

حەزرەتۆ موسای، عادەتش پاسە بیەن، شەما و شەمە بلۆ پەی کوێوە بە نامێ تووری‌وە چا چەنی خوای قسی کەرۆ. رائیشا لوا و هەزار و یەک کەلیمە عەرزو خوایش کەرد، ئاخر کەلیمە، عەرزو خوایش کەرد: یـا بـینایی چـەما داخـم تـۆ بەندێوەتەر شکەبەری، جەمن بە تۆوە زیاتەر نزیک بۆ و تۆ ئادْت جەمن وەشتەر گەرەک بۆ؟ خوای فەرماوا: بەڵێ قەساویوە جەفڵان شارەنە هەن کە من ئادْم جەتۆ وەشتەر گەرەکا. مووسا دماو بەعزەی قسەوباسی ئاگەش جیائاستو و ئاماوە پەی یانەی، شەرتەش کەردە بلۆ ئاکابرایە بێزووە. لوا و لوا تا یاوا ئاشارە کـە خـوای فەرماوابی .

فرە گێلا تا یاوا بە قەساویوە. قەساوەکەی وات: ئارو مـەبۆبلی هـیچکوگەی، نیمەڕۆ مێمانۆ مننی. حەزرەتۆ موسای قەبوڵش کەرد و لاو قـەساوینە نـیشتەرە. سەرنجو قەساوەکەیش دا، دیش قەساوەکە هەر پلەی گۆشتیۆ ناسک و سوور و تەرچک و عالا، جیاش کەرووە و منیۆش دلێ دەفرێوەلاشەنە. حەزرەتو موسای تاوەختو نیمەڕۆی دْکانو قەساوینە نیشتەرە، نیمەڕۆ چەنی قەساوی لوایوە پـەی یانەو قەساوی، حەزرەتو موسای نیشتەرە، هەر سەرنجو قەساوەکەی دێ بزانـۆ چێش کەرۆ، سا بەشکێم ئانە بۆ کە ئادْ گەرەکشا، قـەساوەکـە هـۆرزا، قـۆلینێوە (چنگلە) کە تاقێوە نەنریا بێرە ئاردشەرە و بەردش جبەر وەدماو تاوێوە ئاردشووە

یانە و نیاشۆ دڵی تاقەکەی. وەرو چەماو حەزرەتو موسایوە سکەڵش لی مەنگەلێونە گەش کەرد و دەسش کەرد برێشتە و گۆشتەکەی، دماو ئانەیە گۆشتەکەش بڕێژنا و بەردش پەی لاو قوڵینەکەی، چەنی بەعزێ نانی، ئاوەختە قەساوەکە هەر جەوەرۆ سەرووش تێکی گیریۆ کەرێشا دەمۆ چێوێوە کە دلێ قوڵینەکەینە بی. دماو ئی کارەیە، قەساوەکە ئاما لاو حەزرەتو مووسایوە نیشتەرە، دماو ئانەیە، مووسا دیش دوێ دەسی مێقڵی (وردیی) و پیری دلێ قوڵینەکەینە بەرئامی و روو بە ئاسمانی گیرتیش، جیکەجیک و هەرا و بەزمێوە بەرز بیوە. حەزرەتو موسای واتش بە قەساوەکەی: تۆ بی و خوا، ئی قوڵینە چێش بی بەردت بەرو ئاردتو وەیانە و ئاگۆشتتەکەرد دەمشۆ؟ واتش: قوربان، ئانە ئەدامەنە، متمانیم بە ژەن و زاڕوکەیم نیەن، مەوو (ئەشۆ) وێم هەمیشە پاسە، رووێوە یەرێ ڕایێ بەروش جبەر و پوختەش کەرو و پاسەیچ نانەش دەو. حەزرەتو مووسای واتش: ئەی ئانە چێش بی دما و ئانەیە نانەتدا، دەسیش بەرئاردیو و روو بە ئاسمان گێرتیش، چی پاسەکەری؟ قەساوێ وات: ئانە دوعاو خەیریم پەیکەری، واچی : رۆڵە یاخوا شەریکو مووسای بی، ئاوەختە حەزرەتو مووسای دەسش کەرد ملۆ قەساوی و واتش: موژدە بۆ پەنەت کە پلە و پایەت جەمووسای بەرزتەرا و منیچ حەزرەتو مووساینا و ئیسە شەریکو تۆنا، چی یانەنە .

***

خوا مه‌یلش بۆ رزق بڎۆ، دلی کۆله کێچه‌نه مدۆش

ساڵێوه که‌م‌وارانی بیٚ، تکه‌ی واران نه‌وارا رووه‌و زه‌مینیره، گژ و گیا وشک بی، جرِ و جانه‌وه‌رو به‌حری فۆتیای، حه‌ره‌سه‌و مه‌ردمی ته‌نگ بیٚ. لوای په‌ی لاو حه‌زره‌تو موسای و به‌گیرشا ئارد و یه‌خیشا گرت و واتشا: یا مووسا دۆعاکه‌ره به‌شکێم واران وارۆ. حه‌زره‌تو موسای هه‌رچی دۆعای که‌ری و جه‌خوای لالێوه، واران نه‌واری. ئننه ئاوی کەمه بیه‌و مه‌ردم زۆرش په‌ی ئاما و ئیتر عه‌قیده‌شا به حه‌زره‌تو موسای نه‌مه‌نه. حه‌زره‌تو موسای لوا په‌ی کۆ تووری و عه‌رزو خوایش که‌رد: یاڕه‌ب ئیتر که‌س عه‌قیده‌ش به من نه‌مه‌نه‌ن، که‌ره‌ش خاتره‌و گه‌وره‌یی ویت، هه‌ر بۆنه‌و بیٚزوانیوه ره‌حمه‌تیٚ وارنه.

حه‌زره‌تو موسای هێشتا کۆ تووریش ناسته‌بی‌جیا، خوا به‌زه‌ییش ئاماوه حه‌زره‌تو موسایره و هه‌ورش که‌رد و تریشقه ده‌سش په‌نه‌که‌رد و واران به‌تننی وارا. موسانه‌یا وابیوه‌یانه لافاوه‌ی فریٚ هۆرزا موده‌تیٚ واران وارا، بی به سه‌به‌ب، گژ و گیا به‌رئاما، گه‌نمی سه‌وزی بیی و هه‌رله‌قی گه‌نمی به‌قه‌ڎو ئومه‌تیوه به‌رزه بیه‌وه، دماوچننه وه‌ختا دره‌وه‌یا واپه‌نه‌و و مه‌ردم ده‌سش که‌رد دره‌و که‌رده‌ی. وه‌خته‌ی گه‌نمیشا رنییێوه و کۆیشاچ دیشان دانیشانیه‌نه، هه‌مدیسان لوای به‌ره‌که‌و موسایشا

گرته و واتشا : فکرێما پەی‌کەره، ئاوەخته حەزرەتو موسای جەکۆ توورینه عەرزو خوایش کەرد و واتش: مەردم زۆرشا پەی ئاردینا، مەروێت چاریوەم پەنەنیشانه دەی،. خوای فەرماوا: واچه زەمینەکاشا کەرا بە کۆلەکێ، حەزرەتو موسای پەیخامەکەش یاونا لاو خەڵکی و مەردمیچ پاسەشاکەرد.گردو زەمینەکەشاکەرد به کولەکێ و دماو چننەێ کوولەکێ سەوزی بیێو و یاوەی پەنە، هەمیسان لوای پەی لاو موسایو واتشا: یا مووسا ئیننه کوولەکی‌یا واینی، ئیسه چیش‌کەرمی؟ مووسا فەرماواش : دنێوه کوولەکێم پەی باردی، کوولەکەیشا پەی ئارد و مووسا کە کوولەکێش کوته کەرده دیشان پەڕەنه گەنمێ. مەردمەکە سەرەشا سڕمەنه و عەقیدەشا به مووسایو و خوایش، مەحکەم‌تەر بیەو و واتشا :

«خوا مەیلش بۆ رزق بذۆ، دلێ کووله کێچەنه مذۆش»

***

به زمنی تۆ، کافری ڕەحمدار خاسا یا دینداری بیٚڕەحم؟

ڕاییٚ حەزرەتو موسای لوا پەی کۆ تووری، دماو بەعزیٚ قسه و باسی چەنی خوای، خوای فەرماوا: یا موسا بە زمنی تۆ، کافری ڕەحمدار خاسا یا موسڵمانی[١] بیٚڕەحم؟ حەزرەتو موسایچ جواوش داوه واتش: قوربان چیشت عەرز کەرو، موسڵمان هەمیشه جەکافری خاستەرا. دماو بەعزەیتەر قسەو باسی، حەزرەتو موسای کۆ تووریش جیا ئاس وگیٚلاوه و ئاماوه ڕاره، خوا پاسه مەیلش بیٚ واو بۆران و تەم و غوباریٚ ئیجاد بیٚ و سەردایییٚ هۆرش کەرد. حەزرەتو موسای سەرەش وەنەشیٚویا، ڕاش گمەکەرده و هاکۆ هەنگامه هۆرگیریۆ و بەعزەیتەر لۆا ڕاره و لایۆنه شنەفتش دەنگوویۆیمەی تەورات وەنووه، ڕووەو دەنگەکەی لۆا تا نیٚزیک بیٚوه پەنەش، بەدەنگی بەرز هاوارش کەرد: ئەی خاسوو خوایٚ، ئەی عابیٚد، ئەی بەندەو خوای، یاوه دادمەره. دەنگەکه چنیا، کەمیٚتەر لوا نیزیٚکۆ، هەمیسان هاوارش کەرد و واتش: ئەی تەوراتوەن، یاوه فریام جەزوقم و سەرداییینه ڕەق بیاوه. کابرای ڕاهیٚب واتش: ڕام نیەنه، فەقەت و ئیلەلله ڕاوویٚم

١- موسڵمان یا دیندار

هەنە، راو کەسیم نیەنە. موسای وات: کورە موسانا، پیغەمبەرو خواینا، رامکەرەوە. واتش: تاتەو موسایچ بی رام نیەنە و رات مەکەرووە. حەزرەتو موسای لوا وەرتەر و چ دیش غاریوەنە و لوا بەرەو غارەکێ کزش کەرد .

وێرەگە بیەبی، فرە ئەورابێ، دێش جە غەیبو دۆی دەسێ نانەشا ئاردە پەی راهیبەکەی. حەزرەتو موسایچ واتش: ئانە بۆنە و منۆ دەسەیشا کیاستێنە پەیت، زانا من میمانو تونا، واتش: نەخەیر، ئیسە یۆشاوەرونە و ئەویچەشا پەی ساحێبیم. هەر وەرو چەماو موسایوە نانە و ویرەگایش واردە، وەختو وتەی دوێ دەسی یاگێش پەی ئامە هەمدیسان حەزرەتو موسای واتش: ئانە دەسیشا بۆنەو منۆ کیاستێنەشا پەیت، کابرای وات: نا! یۆشاو زوچێرمو و یویچشا مدەو ویمەرە. عابید یاگیش یا وارە و لوا دلیشۆ ، وت.

حەزرەتو موسای سەردا زۆرش پەیئارد، دەسیش ساوی یۆرە و فۆشا کەرینە. سەردایی زۆرش پەی ئاما، ئاخرش پاشنیا جەرگ و ویشەرە و لواوێش کەرد چێر و لێفو راهبەکەیوە و ئننە وەرمش ئەی وەرمش پورەکەوت و خوا پاسە مەیلش بێ مازیشالکایۆرە.

ساعبی وەختی کابراکە خەبەرش بیوە، دیش مەتاو و هورز و زاناش مازیشا لکان. موساش بە مشتەکۆڵێ خەبەر کەرد و دژمانیش دای بە حەزرەتو موسای. حەزرەتو موسایچ واتش: کورە دژمانی مەدە، من پیغەمبەرو خواینا، غەزەبت وەنەگێرو. من تۆ گیر و کۆلێوە تایاومی بە ئاوەدانی بزانمی چار مامەییانا، ئیسە خوای کەردەن، سەبرت بۆ. ئاوەختە موسا پیاکەش گرت کۆڵێوە و کەوتی را، بە ئاڵنجی و کولنجی، هەر دەمییۆشا ئەویشا گیرێ کۆڵێوە تایاوای شارێوە. مەردمو شارەکەی ئامی تەماشاشا و گرد سەرەشا سڕ مەنەبێ و خەبەریا والا و پادشاو

شارەکەی .

پادشای وات: باردیشا پەی ئیگەی، مأموری لوایو ئاردیشا خزمەتۆشای، پادشایچ سەرەش سرمەنەبی و دەستوورشدا هەرچی پیای عالم و ژیر و سەرەبەرشیە و شاری بینێ چرێشاو ئاردێشا پەی حوزورو پادشای، گرد جەمیبێنی، پادشای وات: دادەی بزانو کامتان زانوو تاوو ئی دوەنەفەرە چەنی جەیۆی جێی باوەو جیاشاکەرووە. هەریۆ چێوەیش واتوورایەش نیارەوە لێواتە و هیچکامی چارەساز نەبی. پادشاکەی وات: ئیتر عالیم چێشارەنە بریان هەرشمەندێ، یۆشا وات : یوتەر مەنەن، فرە پیرا مەتاوو بەیڕارە مەر بە کوڵی بارمێش. واتش : لوێدی باردیش. لوای ئاردشا، پادشاکە پەرساشەنە واتش: ئەی پیر تۆ چارێوە پەی ئی دوە نەفەریە کەرە بەشکەم جەیۆی جیای باوە. پیری وات: قوربان زانوو و تاو و بەڵام زاتم نیا واچۆش. شای وات: هیچ مەتەرسە واچە بزانو چێش زانی. واتش: تۆ چننە ساڵی ئۆجاخکۆر بیەنی، ئینە بەینیوەن بیەنی دارا و کوڕە کۆرپێوە، مەگەر ئا کوڕو تۆ بەینو ئی دوەنەفەرینە سەرەبڕیوو ونەکیش بلۆ بەینشانەرە تا ئا دوە نەفەرە جەیۆی جێی باوە. پادشا واتش: جا من کوڕم پەی کاریوە چینەیە کە رزگاری دەرو دۆینەفەران گەرەک نەبۆ پەی چیشیم. لویدی عازا باردیش وەلیم با ئەذاش نەزانۆ. لوای ئاردشا و بەینو دوەنەفەرەکە یرە سەرەشا بڕی و ونیش لوا بەینو ئادیشارە و زۆ جەیۆی جیا بێیوە .

کابرای عابید و گۆشەنشین هەرکە جەحەزرەتو موسای جیا بێوە رەما و لوا روەو غارەکێش. حەزرەتو موسای قیڕناش شۆنیشرە و واتش: ئەی بەدبەخت کۆ بەرمەشی، هەم چی دونیایە مەحرووم بیەی و هەم چەو دنیاکێ. رووڕەشۆ هەر دوەلاینی .

ئاوەختە حەزرەتو مووسای رووەش کەردەنە، شاو شاری و حازریاو واتش : من موسای پێغەمبەرەنا، ئا کوڕە سەرەبڕیایە باردی پەیم کارمهەن .

کوڕە سەرەبڕیاکەشا ئاردو حەزرەتو موسای نیاشەرە و سەرەکەش چەسپناوەو مێزەرەکەش سەرەشۆ ئاردەرە و داش ملۆ کوڕە سەرەبڕیاکـەیرە، دۆی ریکـاتێ نماش کەردەو دوعاش وەنەو کوڕەکە زیندە بێوە و مووسای ماچ کـەرد و دمـاو ئانەیە پادشاکەو چەنی مەردمو شارەکەی گردی موسڵمانی بیێ، سەرو دەسیشەرە، خاڵیوە سوورە ملۆ کوڕەکەینە چاگەوە سەرەبڕیابێ مەنەو پادشایچ واتش :

ئاخاڵی چی کەوتبنە سەرو ملۆ کوڕەکەیم ؟ مووسای وات : با ئاخاڵی بۆپەی نیشانی، نەکای زەمانێ بۆ دماوتۆ کوڕەکەت جەدینی هۆرگێلووە، با مەردمیتەر پاخالێرە باراشۆ سەروڕای راسی. ئاوەختە حەزرەتو موسای واتش: حەق و حەق، کافری رەحمدڵ جە مۆسڵمانی بێڕەحمی خاستەرا .

***

هەر یاگەی بلیٚ هەر مەملەکەتو خواین

زەمانەو حەزرەتو مووسای، کابرایوە بیٚڕۆیوە پەنج شایی رزقش بی. هەرچی هەوڵو تەقالا دیٚ نەتاویٚ چانەی زیاتەر پەیدا کەرۆ، رۆیوە حەزرەتو مووسای تەشریف بەریٚ پەی کۆ «توور»ی، لوا دامانوو حەزرەتو موسایش گرت و واتش: یا موسا تۆ ملیٚ پەی کۆ تووری، عەرزو خواوەنڎو عالەمی کەرە، من چی‌کەم رزقەنا، تۆزەی رزقم زیاڎ کەرۆ، ئەر خوا رزقم زیاڎ کەرۆ خۆ خاس، زیاڎش نەکەرۆ، ملۆ مەملەکەتش جیامازۆ.

حەزرەتو مووسای لوا پەی کۆ تووری هەزار و یەک کەلیمیٚ گوفتوگۆش چەنی خوای کەرد، ئاخر کەلیمە فەرما واش: یا بینایی چەما، یەک نەفەر هەن ئاما، دامانو منش گرت و واتش: ئەگەر خوا رزقم زیاڎ نەکەرۆ ملۆ مەملەکەتش جیامازۆ. خوایچ فەرماواش: یا مووسا، ملۆ مەملەکەتو من جیامازۆ، ملۆ کۆگە، هەریاگەی بلو هەرمەملەکەتو منا.

چا زیاتەر رزقش نیا، رویوە ئننە رزقم دان. حەزرەتو مووسای کۆ تووریش جیا ئاس و گیلاوە و رانە یاوا بە بەکابراکەی واتش: هەریاگەی بلیٚ هەر مەملەکەتو خواین. خوای فەرماوان رۆی‌وە ئننە رزقشا. ئاوەختە کابراسەرەیش شەکناوەو موساش جیا ئاس و لواوە پەی یانەی، واتش بەژەنەکیش: ئەی ژەن بوڕارە من مەملەکەتو خوای جیامازو.

ساحبی زوو کەوتیٚڕا تا ویٚرەگە لوای‌ڕارە. دەسیٚ‌یانیٚ دوورەوە دیاری بینی،

نزیکو یانەکا کەوتیوە، دیشا یانەکا چۆڵینی و فرەیش وەشێ بێنی، ژەنی لوا دلی یانەکا و یاگیش گرتە، زەیسانەبی، هازی لوا رارەیش نەبێ. پیاکە زاتش‌نەبی بلو دلێ یانەی، واچی ئی یانا هنو دێوینێ‌و من جەدێوی فرە تەرسو. ژەنی‌وەر هەیوانی یانەینە زۆمەی دەس‌دانەو دماو تاوی کوڕەی کۆرپەش بی. کوڕەش نەهەبرێ‌و (پیتشووە)و هێشتا پیاکە هەرناما یانە، ژەنی کەمی ژەکش دابە زاڕۆڵەکەی و ئیتر وەرمش پۆرەکەوت و وتە، پیاکە هەر جبەر و بی‌وکزش کەردەبێ و زاتش نەوی بلۆ یانە. کەم‌کەم رۆ بێوە و ساحیب یانە دیارش نەبی، ژەنی خەبەرش بێوە و ئاورایی زۆرش پەی ئاردەو واتش بە شووەکەیش: کابرا فرە ئەوراما. پیاکەی وات: دەی چێشت پەی بارۆ وێچم جەتو ئەوراتەرما. ئاوەختە ژەنەکی پاش نیا جەرگۆ ویشەرەو واتش :

بەتوون، بەتەوەس بەخوا ئی‌دێوە وەروم خاسا تاگنو شۆنی ئی پیا بێ‌غیرەتەیە. لوا بۆقیوەش نیا بەرەو یانەکەیوەو بەرەکریاوە. چ دیش تەپی خورماوی کڕیاینیرە، لوا دامنێ خورماویش ئاردیۆ ئاماوە پەی لاو مەلۆتکەکی، دەسش کەرد خورما واردەی، پیاکەی وات: تۆخوا ژەنەکێ دۆی خورماویم دە ئەوراما، ژەنی وات: ئەوڕایینە مەر دەبی لتیوە خورماویت مەدەو مەچەشی‌شان. پاسە زاتت نیابەی یانە. دماو واردەو خورماوەکا، ژەنەکی واتش بە پیاکەیش: هەتیم بۆ یانە، ئی یانا، یانێ دێوی نیەنێ مەتەرسە، پیاکە هێشتا هەر زاتش نەوێ بلۆ یانە. یەری رۆی پاسەو یەرد پیاکە جبەڕۆ بێ‌و ژەنی‌یانەنە. ژەنەکی بەیناوبەین بەزەئیش ئەیۆە پۆرەشەرە و خورماوێش نەش‌دێ. دماویەری ڕۆا، پیاکەیچ پاش نیا جەرگو وێشەرەو لوا یانە، چەنی ژەنەکیش بەری یانەکاشا کەردێوە، سلشان کەرد، سەرسام مەنی، یانەکا پەڕی بێنی واردەمەنی و جلیچشا چەنە بێنی‌و گۆشەو ئوتاقەکێنە بێشکێوەیچ نریاێبیرە. بێشکەکێشا ئاردەو کوڕەکەشانیا دلێش.

چەن مودەتێوە ویەرد، ساحیبو یانا دیارش نەبی و دماویەری سالآ ئیتر بێخەم نیشتێرە و بیی بە ساحیبۆ یانا. روێوە جەڕوا کابراکە لوا سەروبانی و تەماشاو دەوروبەری کەرێ، چ مەدیۆ کابرایۆە دوورۆ دیارا، جەحەزرەتو مووسای مەشۆ، کەم کەم تاپۆ ئاراویەریە نیزیک کەوتو خاس سەرنجش دا دێش حەزرەتو مووساین، بانو وەستەرەو لواپیرایی حەزرەتو مووسایووە ئاردش پەی یانەی. خورماو ئاوشا دا، واتش : یا مووسا، زانات کە مەملەکەتو خوایم جیا ئاس بیانی داراو چێشی ؟

تەماشاکەرە، چێشم پەی وێم کۆکەردەنۆ. وەختێ حەزرەتو مووسای لوا پەی کۆ تووری، عەرزو خوایش کەردو واتش: یاڕەب سەرەم سڕمەنەن جەهەر ماناو تۆ خۆ ویتزانی ئانە ولآتو تۆش جیا ئاست و ئیسە بیەن داراو چیش ! خوای فەرماوا بلۆ ئاسمان یابلۆچێر دوزەقەو زەمینی ئاکابرا وێش رۆیوە پەنج شایی رزقشا. ئی سەفەرە لوە پەی یانەیشاو چێرو گۆشەو قالیەکێش هوردەوەو بزانە چەمت بەچیشی گنو. من ئایانامە، ئەوەلآی ئەوەڵ بەژەنەکێش داینێ و دووهەمیچش پا تلڤیشا.

حەزرەتو مووسای ئاماوە پەی یانەیشا و فەرماواش :

ئەی کابرا خوا ئی یانی تۆیشە داینی بە ژەنەکیت و دووهەم بەزەئیش پا تفلێرە ئامانو. سێهەم با بلمێ گۆشەو ئا قالێتا هۆر دەیمێوە بزانم چێش ئینا چێریشنە. لوای قالیەشا هۆرداوە دیشان پەنج شایەکاو ئی یەرەساڵەیە چانی و سەرسامی مەنی و ئاوەختە کابرا جەوەرمی بێدار بیوەو زاناش کە ئا رزقە خاسە خوای بۆنەو ژەنو زاڕۆکەیشۆ دانش پەنە، ئاگەیچە هەر مەملەکەتو ویشا...

***

هەقە هیچوەخت گمە مەبۆ

ماچۆ رایێ حەزرەتو مووسای لوا پەی کۆ تووری و دماو ئانەیە هەزارو یەک نامێ خوایش ذکر کەردێ، ئاخرو واتش: یا بینایی چەما داخم من ئاڕۆ چێش وەرو، خوای فەرماوا شووتینە. دماو ئی قسەو باسەیە، حەزرەتو مووسای تەشریفش ئاردو پەی یانەی و لوا وێش هەڵەکەردو واتش : ئارو شارەنە ملۆ بەر بزانوو ئی شووتینی چکۆوە یاوو پەیم. لوا زیارە، لوا و لوا تا یاواکە شێوەچۆڵو هۆڵ و بیابان، تەژنەیی زۆر پەیئارد، چ مدێو دوورۆ درەختەی دیارا، واتش : بلو پەی لاو ئادرەختەیە هەم سێبەرش هەن و هەم ئاوی پارە هەنە. لوا نزیکو درەختیکەوتوو دیش درەختەی پەڕشاخو بەرگاو خانێوەیچ ئینا بنەشەنە. بەڵام دوێنەفەری بنەو درەختەکەینە شەڕشانەو گژیەێنی. حەزرەتو مووسای دوورۆ هاوارش کەرد وەنەشا، هەینا، شەرمەکەردێ، یۆشا بەمل بێ. ئەوشنیا چێرو عازا سەرەش بڕیو کێسەی پوولش پەنەبێو بەردشوو لواو جیاشئاس. حەزرەتو مووسای رەماو لوا سەرش و دیش کەمێ لەقەفریش کەردێو چا وڵای گیانش دا .

ئادێچ مەنەرە دیارشۆ. مدێو دوورو چوار پەنج نەفەرێو و دوێو یەری وڵاخی ئامی. وەرو وێشو واتش : ئینە خاسا بلۆقەدۆ ئی درەختەیرە ئەگینا مەنیاش ملۆمنۆ ئاوەختە چیشکەرو ؟

لوا قەدۆو درەختەکەیرە. ئاوەختە پیاکی ئامیو دیشان جەنازیوە کەوتەن واتشا :

داخم کێ ئی کابراشە کۆشتەبوو. قەدۆ درەختەکەیۆە حەزرەتو مووسای قۆزا، ئاچوار پیا دیای قەدو درەختەکەیوە مووساشا دیو واتشاوێشا، کوشتەنشو لوان قەدو ئی درەختەیە تائیمە نەوینمێش. ئەی قاتڵ وەزەرە عازا. مووسا وەستەرەو واتش : وەڵڵاهی من نەبیەنا. مووساشا گرت فرەیشا دانە، بێهۆش کەوت، یۆشا واتش: ئێمە ناحەق جەوێماوە داماوە نەو ئی کابرایە، گاهەس ئاذ نەبیەبۆ، با بەرمێشو پەی یانەی چێوەێش دەیمێ پەنەو بەشکەم بەیوەحاڵ و بزانۆ کێ بیەن. بەسواری هەسەری بەردشاوە پەی یانەی ، نیاشارە سەرو نمەدیۆە ئێژناشارەو چاشتی شاپەی ئاردو بە چەمچەچاچاشتیشا کەرد دەمشووەو ئاماوە سەروحاڵی و دیش شووتینەش پەنەمەدانی. هەرکە چەمش کەوت بە شووتینەکی، دەسش کەرد خوەی، فرە خواوە، چێرولچارە چن قسێش کەردی، پیاکا پەرساشا ئەرێ کابرا چی خوەی و چیش ماچی؟ حەزرەتو مووسایچ واتش: من مووسانا پێغەمبەرو خوای، ئارو کۆ توورینە پەرسام ئەو خوای : من ئارۆ چیش وەروو، فەرماواش: شووتینە. منیش، ئامان دام ئی بیابانە و واتم، بزانو ئی شووتینی چکۆوە پەیم یاوو تاوەروش. ئیسە خوەم پەی ئامان بەکارو وێم و چێرولچارە ماچۆ: خوایا شەڵڵایی هەر شووتینەکێ بیایێ، شەقیچم واردێ. بەڵێ ئیسە بێژگە شووتینەکێ شەقی شمەیچم کەوتی .

ئاوەختە گێلناشو پەیشا کەچەنی ئاما و چێشش دیو چی لواقەدۆ درەختەکەیرە. پیاکا وات: پەس تۆ زانی قاتڵو ئی کابرایە کێ بیەن. چونکەی پێغەمبەرەنی. واتش: من ئیسە هیچ مەزانۆ مەگەر بلۆ پەی کۆتوری عەرز و خوای کەرونە و ئاوەختە خوا ماچو پەنەم کێ بێو پەی چیشی ئی واقیعە قۆمیان .

ئی شەمەکەوە لوا پەی کۆ توریۆ واتش بە خوای: یارەب، بێژگە شووتینەکێ

شەقە کایچت کەردێ قسمەتم. ئەی خوا تۆ بە من نیشان دە قاتڵو ئا هەتیمیە کێ بێ و چی کۆشتش .

خوا فەرماواش: سێ ساڵی چێوەلتەر تاتەو ئانەیە سەرە بڕیا تاتەو ئەویش هەرپاسە سەرەبڕیو و کێسە پۆڵە کەش بەرد و لوا ئیسە کوڕو سەربڕیاکەی حەققەش کەردەوە بە کوڕو قاتڵەکەی و کێسە پۆڵە کەیچش هەر پاسە بەردو لوا. لوای پەی ئا دەگایێ، یەرێ چوار پیرێ جەم کەرەو پەرسەشانە بزانە سێ ساڵی چێوەلتەر کێشا بە سەرەبڕیایی بنەو ئا دارینە ئیستەنو، ئیسە قاتڵە کە کوڕو ئانەینە. حەزرەتو موسای ئاماوە پەی دەگای و واتش پەنەشا بزاندی سێ ساڵی چێوەلتەر کێ سەرەبڕیان دلێتانە. پیرە کا وات فڵانە کەس. حەزرەتو موسایچ فەرماواش: براکەم قاتڵەکەو ئیسەیە کوڕو ئانەینەو حەق بەدەسیچاو مەبو هیچش پەنەواچدێ، ئاوەختە واتش پەنەشان: حەقە هیچوەخت گمە مەبۆ .

« ای کُشته چرا کُشتی   که چنین کُشته شوی زار »

***

سلێمان و کناچێوه ڕەشتاڵی و وینتاله

ماچا حەزرەتو سلێمانی سێ‌ونۆ ژەنیش بینێ و یۆشا فرە خاسەو زەریفەو ژیرە بو، مەشۆرە بۆ بە «بەڵکیسای پەری‌یە»، حەزرەتو سلێمانی ڕۆیوە جەڕۆان گێلاینەبی. یاگیوەنە چەمش کەوت بە کناچێوه فرە سیاوە و ناشیرینە و بێ‌تامە، ڕوەش هۆرچەرخناو دڵو وێشەنە واتش : داخم خوایا ئی کناچی تووشوو چە بەدبەختی‌وە کەری، هەرکە ئانە ئاما دلشەرە خواوە نۆ عالەمی پێغەمبەریش چەنەساناوە، کەردش بە هەتیمەی رووتەڵەو چڵمن‌و وستش بیابانەی چۆڵ و هۆڵ. وەختەی سەرنجش دا دوورو دەریایەی دیار بی‌و سلێمانیش تەژناییەنە خەریک بی قڕ بۆ. ڕۆەش نیا دەریاکەیۆ نیزیک و قەراخو ئاوی کەوتۆ دیش نەفەرێ ماساوی گێرو و لوا لاو یەک‌نەفەرەکەیۆ سلامو ئاسەیاذێشە کەرد و مانی نەبیەیش کەرد و ئا پیایە وات : کۆگە بیەنی و چیش کەری و کۆ ملی؟ ئادیچ واتش: مەزانۆ. سەیادی وات یانی چیش؟ ئەی نامیت چیشا و کوڕو کێنی ؟

واتش: نامیم سلێمانا و ئەداو تاتەم نیا و هیچکەسم نیاو ئەویچ واتش : بۆچەنی من و تۆ پەی کوڕو من خاسەنی. ماساویم پەی ورەشە. سلێمانی وات: خاسا. سەیاد عەبایەیش بی داش پەنەو پێچناش وێشو. تاوێرەگا پێوە ماساویشا گیرتی، ویرەگا وەخت لوایوە پەی یانەی، تەقەشا دا بەرەی‌و کناچێوه بەرەش پەی

کەردیوە، سلێمان چ مەدیۆ کناچە ڕەشتاڵە بێتامەکی ئینا یانە و کابراینەو کناچی ئاذینە. بەینی پاسەویەرد، یۆوە ماساوی گیرێنیو و پێوە ورەشینیشا. دماو بەینەی کابراکەی وات: سلێمان تۆچی یانەو مننە نامەحرەمنی، بائی کناچیتە پەی مارە کەرو و ئیتر یەکسەر پێوە بێمیو بەوەشی ژیۆمی با کەسیش نامیما نەوەرو. سلێمان ملش کز کەردو واتش : ویتزانی کاکە. ئاوەختە کابرا مەلایوەش ئاردو مارەش کەردە پەیش و دماو چن ڕۆی زەماوەنەشا کەردەو بەینیوە چایانە نەپێوە ژێوای. دماو بەینەی کابراکەی وات : ئی یانە وردیا پەیمان، سلێمان و کناچەکیش بەرکەردێو واتش : ئانە ویتو ئانە ژەنیت بەرەوەیش کەرە. ئەذاو کناچەکی بە دزی پیاکەیوە کۆتە حەسیریوەو چەنی کەشکۆڵیوەو کەمێ کاسەو چەمچەش دەیپەنەو ڕەوانەش کەردی. لوای پەی کەلارێوە. سەروبەینەی چاکەلارە نەبینی، سلێمان لوی پەی کاری گێلیو دەستەنگ و هاڵی ئەیوە. ئەداو کناچەکی گرد ڕۆیوە بەدزی تاتەیشو دوی یەری ماساوی ئاری پەیشاو ڕۆیوە دوی یەری دنێش ئاردی پەیشا و تۆزەی نیشتەرە و هۆرزا لواوە. کناچە وینتالەکی ماساویش هۆرگرتیو بەردیش و لوا پەی هانەی پاکشاکەرۆ ئەوەڵدانیش کەلەمەدڕیەچ مەدیۆ دانەیتەرش چەنەنە و ئەوەیچەش لەمە دڕیە دانەیتەرش چەنە بێ و هەرپاسە سیهەمینەش لەمەدریە ماساویوە دلی لەمێش بی و ماساوەکاش بیێ شش دانێ. ششمین دانێش لەمەدریەچ مەدیۆ مۆریۆە نورانیەش چەنەنە بەرق مەدووە. کناچەکی عازا دەسرەیشدا ملو نوورەکەیرە و گیرتشوو نیاش چێرو کەشکۆڵەکەیوە. ئاوەختە ماساوەکاش بەردیوە پەی یانەیو برێشتیشو حازرش کەردی تا شووەکەش بەیۆ.

سڵێمان ئاماوه، هەمدیسان دەس هاڵی بێ و بەحاڵ رووەش بێ بەیۆه یـانەره، رووەش نەبێ پا بنیو ئی دیمۆ بەراسانی، کناچی دەسش کێشا ئاما یانه، دەسشا کەرد نان و ماساو واردەی. ژەنەکی وات: سڵێمان چیوەیم دلی لەمەو ماساوینه ئیستەنو ئننه نوورانی و قیمەتیا تا ئاخرو عەمریما بەشما کەرو. واتش چیشا ئیستەنتو بـا تەماشاش کەرو. ژەنەکیش وات: ئینا چا چێرو کەشکۆڵینه. وەختێ کەشکۆڵش بەرز کەردو نووره‌کە لوا پۆرەو دەمو چەمو سڵێمانیره و دیسان بیوه پـێغەمبەرەکـه و چێوەڵیوو قەیرو حورمەتش پەیداکەرد و حەزرەتو سڵێمانی وات به ژەنەکی: من پێغەمبەرو خواینا، سیونۆ ژەنیتەرم هەنێ، شەرتەبۆ تـۆم جـەگـردی وەشـتەر گەرەک بۆ و وەشەویسی تۆ لاو منو چاڎیشا فرەتەر بۆ.

***

پیرەژەنێوە و مانێوە هاردی

حەزرەتو سولێمانی کوڕو حەزرەتو داوودی بۆ، زەمانەو حـەزرەتو داوودی پیرەژەنێوە، کەلارێوەنە تەنیاو تاک زیندەگی کـەری، ڕوێـوە مـێمانش ئـاما، ئـا پیرەژەنی فەقەت کەوچێ گەنمی شکە بـەرێ کـە ئـا گـەنما دڵـیمانێوەنە بـینی. مێمانەکەش کەلارە نەنیارە و واتش : با بلووئی گەنما کـەرو بـە ئـاردیو بـەووە کەروشا هەمێرو نانەت پەی پەچۆ، ئاوەختە مانیشدا شانەشەرەو لوا پەی لاو هارە و دەگای بەهارە هارەیشووەو بە ئاردی ئاردیشووە، کەوتەڕا، مانی سەرو شانەیشو بی، یاوا نیمەوڕای وایێ تۆند ئاما، مانیش کوڵی پیرەژەنێوە کـەنەو بـەردشو لۆا، هەرچی هاوارش کەرد ئەی وائەدات خاس، بابەت خاس، ئامانیمە بدەوە مێمانم هەن، ئابڕووم مەوەرە، هیچ بەردش کە بەردش. چا وەختەنە کەشتییێوە دلێراسـەو بەحرینەو لێوەش بیەبینە، ئاوی لویێ دڵیش، هەر جەورو خەریک بی غەرق بـۆ، ئاوەختە کەشتیوانەکە چەنی ویشو خوایش پەیمانەش بەسە واتش :

شەرتەبۆ ئی کەشتیمە بلۆ وشکی بەبێوەی نیمەو ئی باریمە دەوراوو خواینە، وایێوەتن ئـاما کـەشتیەکـەش لەرزنـا، تـەرسایما نـەئاردەکـیش وسـتی سـەرو کەشتیەکەیرە، دەمو دەسمانیشاکەردەوە. دیشا هاردینی وەشیشاکەرد، کەردیشا هەمێرو دەیشان وەنەو ولەکی و گیرناشاو جـەمەرگی رەسـای و کـەشتیەکـەیش بیوەی یاواوە وشکیو وەستیرە.

پیرەژەنیچ لوا شکاتو وای لاو حـەزرەتو داوودی، دلێـبەرەکـەشانە یـاوا بـە حەزرەتو سلێمانی کە ئاوەختە هێشتای زاڕو بۆ، هەفت هەشت ساڵە بۆ، سلێمان

واتش بە پیرەژەنەکی : کۆ مەلیٚ ؟ واتش: حاڵی پیسە، حەزرەتو سلێمانیچ واتش : ئەگەر تاتەیم وات ئانە کەوچیٚ ئاردی بەرەو لوە گەرەکیت نەبا، واچە من هەر ئاردەکاو وێم گەرەکینی، هەرچیش دای پەنە گەرەکت نەبۆ. واتش خاسا ، پیرەژەنەکیٚ لوا پەی لاو حەزرەتو داوودی واتش : یا داوود من بیناو کەوچی ئاردی و وا ئاماو بەردیش ، ئامینا شکات و وای کەروونە لاو تۆوە . حەزرەتو داوودی وات : دەی خۆ من دەسەڵاتو وایم نیەن ، واچوو چێش ئانە کەوچی هاردی بەرەولوەڕاتەرە . واتش : من هەر ئاردەکاو وێم گەرەکینیٚ، حەزرەتو داوودی قەولو تادەکەوچی‌ش دای، ئەوە هەر واتش: ئاردەکاو وێم گەرەکینیٚ، حەزرەتو داوودیچ واتش : تۆ مووچیاریشا کەردێنی، واچە بزانۆ کیٚ مووچیاری کەردینیٚ، پیرەژەنەکیچ واتش : ئاکوڕە چاگەنە. حەزرەتو داوودیچ سلێمانش چڕی و واتش : تۆچی پیسەئی پیرەژەنیتە مۆچیاری کەردێنە، ئا مینە ئی بەهانیما گیرونە. حەزرەتو سلێمانیچ واتش: تاتە کەشتیوە جەفلان دەریانە وڵە بیەبیٚو ئیتر نیزیکو غەرق بیەیش بی ساحیبەکەش عەهدش کەرد ئەگەر بیۆەی بلۆوە وشکی، نیمەو بارەکەیش بەخشووە. ئاردی ئی پیرەژەنی وایبەردی دلیٚ ئاکەشتیەو گێرتیشاوە هەمێر و داشاوەنەو وڵەکیٚ و بیوەی کەشتیەکە ئاماوە قەراخ. ئیسە نیمەو ئا باریەکە بەخشایش بەخشووە پیٚ پیرەژەنیٚ یاوۆ کەشتیەکەشا ئیستووەو پیرەژەنەکی لوا پەی لاو کەشتیەکەیو و واتش بە ساحیبو کەشتیەکەی : ئاردی من بینی وای ئاردی هەر ئانیشا شکەبەرینی و کەردیتا هەمیروو لەو کەشتیەکەیتا گیرتەو بی بە بایسۆ و بیوەیی‌شمە. کەشتیوانەکە نیمەو بارەکیش دا پا پیرەژەنی و ئادە ئاماوە پەی یانەی.حەزرەتو داوودی سەرەش سڕ مەنا جەژیری کوڕەکەیشوو شوکرو خوایش کەرد .

***

عیسا و پشێلێوه سوورۆکریای

پیرەژنێوه تەنیا کوڕەیش بی، کـەمدەسەڵاتی بـێنی، هـیچشا نـەبی و زاچـێرو ویشاویان لەمەشا تیره کەرا، شرِولی و ئەورابینی، روێـوه کـوڕەکـه لوا پـەی لاو حەزرەتو عیسای واتش: قوربان هیچم نیا، ڕایی نیشانۆ من ده بەشکیم دەوڵەمەن بووه. حەزرەتو عیسای واتش: لوه کاوره گەرنێسی وه وژه دەسووێت. لوا کاوەرەی گەرنیسەیش وست دەسووێش، کەوت شونەو کاوری و گەورەش کەرد و ئا ساڵه ئامەیی زاو دۆی وەڕیش بـێ، ئـی سـاڵەکـەوه هـەم ئـایەرەمەیه هـەرکامه دوی وەریشابیەو هەروەخت زێنی هەر دوانیشا بینی تابه وادەو هەشت نۆ ساڵا ئننه فری بی بێنی هەفت هەشت تەغارێ بێنیو هەوارەو هەوار گێلنیشاو لەوەرنیشا چەنی ئەداکێش کوڕەکه ئی چننه ساڵه خەبەرو حەزرەتو عیسایش نەپەرسا. تـا ڕایـی حەزرەتو عیسای ڕاش کەوتە ئاکەشەکه هەوارشاچابی، خەیمه شـاهور دابـی و کوڕەکه خەریک بێو مەیه پاچێره و پەژمی فرەش تەپ کەردەبێ، هەر کوڕەکـه حەزرەتو عیسایش دیێ و واتش به ئەدایش بـۆ کـەرەم چـێروئی پـەژمێوه ئـانه حەزرەتو عیسای ئاما، ئەداش کوڕەکەش کەرد چێرو پەژمەکەیوه و چی ئـانەنه حەزرەتو عیسای ئاماو واتش: کۆن کوڕەکەت ؟ پیرەژەنی وات : لوان کـەشەره ! حەزرەتو عیسای واتش: هەرپاسه لوان گوم بۆ و عیسا لوا لێ چادرەکێ نیشتەره.

پیرەژەنەکێ سەرو ئا گـرده مـەیاوه، دلش نـاما سـەرەو یـویشا بـڕۆ سـەرەو پشێلێوەش بری و پۆسش کەنەو سۆرەش کەردەوه پەی حەزرەتۆ عـیسای. دلی

مەجمعەینە نیاش وەرو دەمیش کە حەزرەتو عیسای نانە وەرو، حەزرەتو عیسایچ ناوا مەواتش:فیس، کتەکی چێرو دەسیشەنە بەرەشیەو ئیسە ئا خەتا سەرومازی پشێلێوە هەنی ماچا یاگە پەنجێ حەزرەتو عیساینی وەماچا پشیلی جەبانو و زیرەواری بەمازی‌رە نمەگنورە.

حەزرەتو عیسای بە دلێوە ماتەمیی و عاجز ئاگەش جیا ئاست و لوا، پیرەژەنەکی وەختەی پەژمەکەش لابەرد کوڕەکەیش بەربارو، جیاتی کوڕەکەیش هەشیوەش دیەو وێچش ناوامە بیە بە مەیمون و گەلەکەیچشا وەیلان بی پاهەردەرە...

***

غەوسی گەیلانی و پادشای مۆنکیر

حەزرەتو عبدالقادر گەیلانی، فەقی بۆ لاو ماموٚساییوەنە چّە شارو بـەسرەینە وەنای وەنۆ، جەبەسەرە نەپادشایوە بێ کافر بی. رویٚوە هەرچی مەلا و شـێخ و خەلیفە و ئاشاریە بینی گردش جەم کەردێوە و سوئالیوەش کەردینە و جوواوش گەرەک بی، سوئالەکیش ئیننە بی: مەوۆ باردی پەیم سەڵمندی چەنی پێغەمبەرو ئیسلامی (ص) کە لوان پەی میعراجی سێو حەفت ساڵیش پـەنەشیەن و عـانێ ئامانۆ هێشتای هەڵقەڕێزۆ سەرەو دەروازەو ئایانەیەکەچەنەش زیابیرە نەمردابیوە؟ وادەش پەی نیایرە و واتش : ئەگەر سەرو ئاوادەیوە جواوم پەی ناردێوە گردیتا ئیعدام کەرو. رێوە حەزرەتو غەوسی سەرنجش دا ماموٚساکـەش عـاجزا و بـە ماموٚساکەی واتش : تۆ عاجزوینو بوینەو چیشیوە عاجزەنی؟ واتش: وەڵڵاهی فڵانی حاڵ و باڵ پیجورەمەوو جواوو ئی سوئالی بەرمێوە ئەنا ئیعدام کریایمی. حەزرەتو غەوسی واتش : جواوو ئا سوئالی چێوێ نیا، عانی لوای پەی لاوشای منیش بەرە تا بسەلمنۆ پەنەش. وادەکە پادشای نیا بیرەیاواوە رۆ و هـەرچـی ماموٚسای بینی جەمی بییوە مەجلیسو شای و پادشایچ لاو سەریشاوە نیشتەرەو واتش : دادەی ئیسە جواوو سوئالەکێم دەیدیوە. هیچکام نەتاواشا شای رازی کەرا تا ماموٚساو غەوسی روەش کەردە پادشای و واتش : جواوو ئی سوئالی تۆ ئا فەقی منەزانوش. ئانە ئاد جواوو تۆ مدۆوە،پادشایچ روەش کەردە ئەو عەبدولقادریوەو

سەراپا گۆش بی. حەزرەتو غەوسیچ واتش بە پادشاکەی : خۆتۆ جارەی لەشت پیسا، لۆە خاس وێت شۆرە و جا بۆوە من جوابۆ سوئالەکێت مدەووە. پادشا هورئیست لوا وۆسڵ کەرۆ، لواو وێش وست دلێ خەزێنە و یانەکەیشاو ویش چەقنا دلێ حەوزەکەیرەو وەختەی سەرەش بەرئاردو دلێ حەوزەکەینە چێ بیەنە بە ژەنێوە رووتو قووتە و کەوتە بیابانێوە چۆڵ و هۆڵ. سەرسام مەنە فرە تەرساییێ هیچش هۆش نەمەنەبی هەر پاسە زانی حەسابی ژەنی‌نە، دیادەوروبەرو وێشەرە، دوورو گەللەی حەیوانی‌ش دی و شوانێوەیچ شاچەنی بێ ژەنەکێ لوا پەی لاو شوانەکەی وەختێ نزیکە کەوتۆ تووتی گەلەی ئامێش پەی، ئادەیچ قێژناش و وییش وست دلێ هەژگێوە، شوانەکەیچ وات کێنی، چکارەنی؟ ئادەیچ واتش زایفێوەنا، رووت و قووت و عوریانەنا، ئینایینا دلێ ئی هەژگێنە، هیچ کەسم نیا، بونمازە ئی تۆ تاتە وەرام، شوانەکەیچ کەرەکێوە (فەرەنجی) وەرشە نەبێ کەنەشۆ و فرەش دا پەیش و واتش کەرەش وەرت و بۆ بەر. ئادەیچ کەردش وەرش و ئاماجبەر، ئارۆجەکە شووە چەنی شوانەکەی بیەو، نیمەڕۆکاسیوە شۆتش وارد و ویرەگا چەنی شوانەکەی ئاماوە پەی یانەی، شوانەژەنێش نەبی، دۆی یەرێ رۆی یانەو شوانەینە بی تا ئاخرش شوانەکەی وات: یامەوو شۆم پەنەکەری یامە بوچی یانە نەبلێ جبەر چون شۆرەئیا پیوە بێمی، نامەحرەمینمی، ژەنی وات خاسا شووت پەنەکەرو.

شوانەی مارەکەردە، حەفت ساڵی ژەنەو شوانەکەی بی. دۆی کوڕیش چەشوانەکەی بینێ، ئاخرش ژەنەکی رۆیشا لوا پەی هانەی ویش شوڕۆ، بادێەی ئاوێش کەردە وێشەرە و چەمێش قۆجنابینی، وەختێ چەمێش کەردی وەچی بیەوە پادشاکە و جارانی و ویش گورج کەردەوە و ئاما جبەر، غولامێوە چەنیش بی

کە بەرو حەمامەکەیوە ماتڵ بێ، واتش بە غولامی : ئەرێ من فرەم پەنەشی، غولامی وات: نەوەڵڵا ئینیە تاوەین لواینی حەمام. پێوە لۆایوە پەی مەجلیسەکەی چە مەدێو گردی نیشتینیرە، هەر چەمش کەوت بە حەزرەتو غەوسی واتش: فەقی گیان باوەڕم هەن بە هەرچی شمە فەرماودی غەڵەتم کەرد. ئاقیمەکەردە، حەزرەتو غەوسیچ واتش : لوە یاگەکی وێت نیشەرە ! لوا سەرو تەختیوە نیشتەرە، تاوەیش پەنەشی، کابرایێ ئاما دوی زاڕولێش پەنە بینی واتش : یا پادشا من ژەنیوەم بیەنە ساحبی جەیانەنە زیانارە لاو زارولەکاوە بێ ئیسە بەرەشیەنەو نیەنە ئامانا شکات لاو پادشای، بەشکێم چارێوەم پەی کەری.

حەزرەتو غەوسی واتش بە کابراکەی : دا ئازارۆلا وەردە، وەرش دای، یۆشالۆا باوەشی پادشایو یۆشالوا کۆلیش، حەزرەتو غەوسیچ پادشاکەش تەرێق نەکرد و واتش : کاکە تازە ئەداو ئی زارۆلاتە گمە بیەنە و نمەویزێشو، ماچمی ئی پادشا جێرێوە فرەشا پەی برووەو بژێوا. شایچ پاسەش کەرد و جێرەش پەی بڕییوە و شوانەکە لواوەو پەی یانەو ویشان ...

***

مووسایی و شوانێوه گاوگەلێ

هەتیمیوەبێ بێ ئەدا و تاتە، روەش نیا شاریوەو بی بە شوانە و گاوگەلو شارەکەی، ئیکوڕە گردڕوێ گاوگەلەکەی بەری پەی نریکۆ بەحرەکەی قەراخو شارینە، پادەوروبەرنە گاوگەلەکەی لەوەرنێ و وەختو نان و چایی قەراخو بەحرەکەینە، ئاور کەریوە و کتریەرەشی نیە سەرو ئارگایوەو چایی دەم کەری و نان و چای وەری، دماوە هەرچی وردەنانەش مەنیوە وزیش دلێ بەحرەکەی، تۆمەز وەختەی وردەنانەکەی مەوزو دلێ بەحری ماساویوە چێرو حازرەنەو نانەکا قووتە مدۆ.

دوێیەری مانگی پێسە ویەرد. روێوە کابرایەی مووسایی خەلکوو ئاشاریە ئامالا و شوانەکەیو و اتش: ئەرێ ئانە تۆ روێ وەچننەت پەنە مەدان. شوانی وات: روێ وەقەرانێ وە. کابرای جوولەکە واتش: دەی من روێوە دەقەرانیت مدەو پەنە. مەلەچەنی ئی گاوگەلیە و چەنی من بۆ کارکەرە. هەتیمەکەیچ واتش: خاسا جا چێش ئننە وەشامەو چەنیت. شوانەکە ویرگا واتش بە خەلکو شارەکەی: ئیتر من شوانی نمەکەرو مەتاوو بلو چەنی گاوگەلیتان. بەشکەم پیۆتەرش پەی گیردێ. ساحبی زوو کابرای مووسایی ئاما شۆنی کوڕەکەیۆ بەردش پەی یانە و ویش و ئەوەل دەقەرانەکەش داپەنە. جەگەورەنە گاوو هێتیوەو چەنێ هەرێوەش زنیێرەو واتش بە کوڕەکەی: ئایە رەقوونێلەیە بنیە شانەتۆ و با بلمێ هێت کەردەی.

کوڕەکەیچ واتش: دەی بەهەرێوەو چەنی گاویوە کەی هیتەکریۆ. واتش فێرم

کەردینی، من هەر پینیشا هیتەم کەردینە. لوای پەی سەرو هەردو کابراکەی: کابرای جوولەکەیە رەقوونێلەکێش بەستی بە ملۆ هەرو گاوەکەیوە و کوڕەکە دەسش کەرد هیت کەردەی. کوڕەکە بانیوەش کاڵا، کابرای جوولەکە واتش : ئاهێتی مردنە، کارم هەن، ئامایەرە قوونیلەکەش کەرد و ملشاوە وگاوەکەش گرت هۆرش کواو سەرەش بڕی. گۆشتەکەش جە پۆسەکەی جیا کەرد و واتش بە کوڕەکەی : هەرچی ماچۆ پاسە کەرە. واتش : بولوە دلێ ئی پۆسۆگاوی تاواچووت. کوڕەکە لوا دلێ پۆسەگاوەکەی و ئەویچ گرد (یاگێوەرە) وراستشو. کوڕەکە ڕاوتەکۆ جمیش بڕیا دلێ پوسەکەینە. کابرای جوولەکە واتش من پی هەریە ئی گۆشتەیە بەرووەو مەووە کارم هەن پەنەت. کابرا گوشتەکەش نیا سەرو هەرەکەیۆ بەردشووە. کوڕەکە ئننەش زانا پەلەوەریوە فرە گەورە، ئاما کەردش پۆسەکەیرەو بەردش لوا تایاوا بە بەحرو نزیکو شارەکەی، لوا سەرو بەحرەکەێرە، دلێ راسەو بەحرەکەینە وشکی بی (جزیرە). جەزیرەکە نەداشۆو پۆسەکەش نیارەو ویش لوا، کوڕەکە چەقوەش پەنەبێ و پۆسەکەش دڕی و بەرئاما چ مەدیۆ پێشەو پەڵایۆە فرە چانە کەوتینێ، گردیچ هنو ئادەمیزادینی و سەرنجش‌دا مدێو ئا جەزیرە پەڕا ئاجۆری (خشتی) تەڵایی و گردزێرەن.

کابرای مووسایچ یەرێ هەرێش داینێ وەرو لواپەی قەراخ و ئاوەکی. یاوالاو جەزیرەکەی، واتش بەکوڕەکەی : دادەی زۆکەرە، ئاجۆریم پەی وزە ئیدەس. ئننە وزە تا بارو ئی یەرە هەرەیە با، جا رات پەنەنیشان مدەو مەیۆە ئیدەس. کوڕەکە دەسش کەرد خشت وستەی پەی جوولەکەی. بەقەدّ و بارو هەریەرە هەرەکەی خشتیش فڕەدای پەی جوولەکەی . ئاوەختە واتش بە کابرای جوولەکەی : دەی ڕام پەنە نیشان‌بدە با باووە ئەودەس. کابرای جوولەکە واتش : راوچێشی چێوو چێشی.

ئا ده‌قه‌رانه دایم په‌نه ونێ تۆ بی. ئا پێشه‌و په‌ڵایه‌که مه‌وێنی پاگه‌ره پیسه‌وتۆ بێنی، تۆیچ ئه‌شۆ پیسه‌ئانیشا بی به خوراکو ئا په‌له‌وه‌ره گه‌وره‌یه که ئـاردیش. کـابرای مووسایی خشته زێڕه‌کیش به‌ردیۆ و لوا په‌ی شاری. کوڕه‌که‌یچ گیرش که‌ردو چێش که‌رو خوا، ئاخرش دلو ویشه‌نه واتش : شه‌رته‌بۆ وێم‌نه‌ده‌و ده‌سو ئا داڵه زله‌یـۆ. وێم‌و زووو دلێ ئی به‌حره‌یه ماساوی وه‌رام خاسا تا ئـی بـاڵداره وه‌روم. پـاش واراوه دلێ ئــاوی ویش وزوره دلی، ده‌ریــای. چ مـه‌دیۆ سـفتا، دۆی ویـه‌رێ هه‌نگامێش فارایوه سفت بێ، هه‌نگام هه‌نگام ئاما تا یاوا ئیده‌س هه‌ر سفت بـی. وه‌ختێ یاواوه وشکی ئیمانوشایه‌تش ئـارد و شـوکرو خـوایش کـه‌رد و کـه‌می نیشته‌ره. ماساویوه زله سه‌ره‌ش به‌رئارد و واتش : ئه‌ی شـه‌خس ئـانه مـن بـێنا پرنایمۆ، هۆشتا وه‌خته‌ی شوانه بێنی گردو رۆی نانه‌ڕه‌قه‌کیت وزیـنێ دڵـی ئـی به‌حریه ئاورده نانی من وه‌ریناش‌و نزیکو مانگێوه خوراکو من ئانه بـێ کـه تـۆ وزینیش لێ‌ئاوی په‌یم.

من ئانه‌م هۆش بێ‌و ئارۆ یاوانی فریاتۆ. کوڕه‌که لواوه په‌ی شاری و ساحبی ئاڕۆیه لوا په‌ی مه‌یدانو شاره‌که‌ی واتش به‌شکیم جووله‌که‌که‌ی وێنووه. کونجه‌ینه کابرای جووله‌که‌ش چه‌م په‌نه‌که‌وت.

لوا په‌ی لایشو سڵامه‌یش که‌رد، جووله‌که‌که سه‌رسام مه‌ناو قسی بریانه ده‌مش، دماو تاوه‌ی واتش : تۆ چه‌نی ئامایوه، کوڕه‌که واتش : کۆره‌ڕایێ فره وه‌شه‌ش هه‌نه تۆ تا ئیسه نه‌زانابیت په‌نه‌ش. من پاره ئامانیوه. واتش : ده‌ی پیاوه‌تی که‌ره با ئێرا بلمێ تۆ من ، بنیه‌دڵی پۆسه‌که‌یۆ بـا بـلۆ پـه‌ی ئـا جـه‌زیره‌یه، ئـاجۆری فـری‌و زوئیده‌س. واتش : خاسا، جووله‌که‌که هه‌رو گاوه‌که‌ش ئاردی و لوای په‌ی سه‌رو هه‌رده‌که‌ی گاوه‌که‌شا سه‌ره‌بڕیو، پۆسشا که‌ند و جووله‌که‌ش نیا دلیشوو راستشوو

وێش گۆشتەکەش ئاردو پەی یانەو جوولەکەکەیۆ ئاماوە، پەلەوەرەکە پۆسەکەش بەرد پەی جەزیرەکەی‌و نیا شەرە، جوولەکە پۆسەکەش بە چەقۆ دڕی و بەرئاما. وەختێ ئاگرد خشتە زیڕێنی‌شە چەم پەنەکەوتی وەختەبی وەشیەینە شێت بۆ. کوڕەکە یەری چوار هەرێش گەورو کابراینە بەر ئاردی و دایش وەڕپەی قەراخو ئاوی. وەختێ یاوا قەراخو بەحری، چە مەدیۆ خشتی فریش فرەداینی ئیدەس. بەشۆ بارو دەهەرایچ کەران. مووسایی واتش : ئیتر وەسینی دادەی ئیسە راکێم پەنە نیشانەدە. کوڕ واتش : من پاراحەتیە ڕات پەنە نیشانە مەدە و شەرتێوەم هەنە چەنی تۆ ئەر ئا شەرتی بەری راوە رات پەنە نیشانە مەدەو. واتش : شەرتەت چیشەنە. برا هەرچی واچی قەبولما بەشەرتی ڕاکێم نیشانە دەی. واتش ئەشو تۆ هەرچی سروەت و سامانت هەن چەنی یانەکات کەریشا قەبالێوە پەیمۆ، دەس نۆسو وێت بوو مۆرو ئیمزاش کەرێو و زیش ئیدەس پەیم. کابرای جوولەکە دلۆو ویشەنە واتش : هیچ چارەیم نیا. هەرچی چێوما جەدەس بدەو خاستەرا تا بۆ بە خۆراکۆ سێ‌مۆرغی. واتش: هەرچی چیۆما پەی تۆ ئانە کەروشو قەباڵە پەیت بەشەرتێ راکێم نیشانە دەی. قەباڵەنامەش نووست و فڕەش‌دا ئیدەس پەیش و واتش : جا ئیسە راکی کامەنە؟ نیشانەم‌دە ! کوڕەکەی وات : هەڕە سەرە تەرەڕاوچیشی چیوو چێشی؟ ئانە پەی من ڕێک‌کەوت پەی هیچ کەسی ڕێک نەکەوتەن و نمەگنو. مشتەی نانە رەقی شوانەئیم بیە بە سەبەبم. ئانێشا تۆ داینی بە کوشتەی کە دەوروبەرتەنە پێشەو پەڵاشان پژگیان. ئیسە تۆیچ پیسەو ئانێشا مەوی بە خوراکۆ ئا پەلەوەرە گەورەیە. ئا سێ‌مۆرغی کە وێت پەروەردە کەردە. بەڵێ، شوانە خشتیش بارکەردیو ئاماوە پەی یانەو مووسائیەکەی‌و واتش بە ژنەکێش : شووەکەت هەرچیش هەن، تەمامو سەروەت‌و سامانیش کەردەن قەباڵێوە پەی منو ویش ئیتر

نمەیۆه. تۆ یا شووم پەنه کەره پیوه بێمی یا هۆرزه بزیەرەو هەرکوێ مەلێ لۆه. قەباڵەنامەش نیشانەو ژەنی دا و ژەنیچ مۆرەو پیاکەیش شناساوه و واتش ئەو خاستەر با هەر نەیوه، ئەو لاتەر بلۆ. ئاوەخته ژەنەکی بیه به هامدینو پیاکەیوو مارەش بڕیەو پیوه چایانەنه نیشتیرەو ژیوایۆه وەششان بێ. ئینەن کە قەدێمێ ماچان:

تو خاسی کەرەو وزەش بەحر رویێ هەریاووه فریات.

یا ماچان:

چاکەن وێش گنو دڵی چالی

یا:

تو نیکی میکن و در دجله انداز که ایزد دهدت روزی باز

یا:

که ایزد دَه به یِکَت میدهد باز

***

شا عەبباس و هەیاسی ژیر

پادشایی نامێش شاعەبباس بیۆ وەزیرەیٚ ژیرش بیٚ نامێش هەیاس بی. پادشا چەنی هەیاسی ژیری جە گێلاینە بێنیٚ. دوور جە چەمو خەڵکی گریاگەیرە گێلێنی، پەی ئینەیە بزانا کیٚ زولم کەرۆ ، کی خاسا، کیٚ خراوا، ئی مەردمە چەنیٚ ژیـوو رۆبەرو سەر.

شەوێشا شا عەبباس و هەیاس راشاکەوتە دەرا وێوە، بیٚدەنگ و مەنگ بەچرپە، لوایلۆێنی، دەرێوە ئاوی پاکە پادەراوەرە بیەری. پیایوە چەودەسو رۆخانەیوە بیٚو ژەنیوەیچ چی دەسۆبیٚ. ئی ژەنو پیا قسیٚ کەرینیٚ و قەوڵ و قەرار بەسینیٚ پـەی یۆترینیٚ. جا ژەنەکیٚ موسڵمانە بیٚ و پیاکە مووسایی. ژەنەکی واتش: دەی تۆ ئیسە بۆ ئیدەس، پیاکەی وات : نمەو ئەشۆ بلی شووەکەیت سەرەبڕیو باریش وزێش دلێراسەو ئا ئاوی تا من پا بنیەو سەرشۆ تاووپڕووە.

ژەنەکی لوا پەی یانەی شووەکەش وتە بیٚ، کرژ سەرەش بڕی و ئاردش وستش دڵی ئاوەکی. مووساییەکە پاش نیا سەرو سەرەکەی گەرەکش بیٚ بەی ئیدەس پاش نەیاویٚ، واتش ئەشۆ بلی سەرەوکوڕە گەورەکەیت بڕی و باریش بنیەیش ئا بەینە تا من تاووپڕووە.

ژەنەکی پاسەش کەرد. لوا ئادیچش سەرەبڕی و ئاردش. جا مووسائیەکـەی وات : هێشتای پام مەیاوو بەو پەی لایت، ئەشو بـلیٚ ئـەو تـەنیا کـوڕەکـەیچت

سەرەبڕیو سەرەو ئادیچ باری بنیەیش ئاگە تا من راحەت بەو ئەودەس پەی لاوتۆ.
ژەنە پیسەکێ عازا لوا ئادیچش سەرەبڕیۆ ئاردش، ئاوەختە پیاکەی وات پەنەش : ئافەرین کارێ فرە خاست کەرد چەنی شووەکەیت و کوڕەکات شەرتە بۆ نەوپەی لاو تۆ، چۆن بەقات چەنی بێ پەی ئادیشان چەنی منیچ پاسینێ یۆتەر مەوێزونو.
ژەنەکی دڵسەرەدە و نائومێد، گێرش کەرد دەسو یەری جەنازاوەو لاشەکاش بەهەر جۆرێ بۆ شاردێوە. شاعەبباس و هەیاسی ژێریچ چاگە چەمشا ئی دەنگو باسەی بی، کەوتی شۆنەو ژەنەکی و لوای تا یانەشا بێسو. جامێ بۆیەشا (رەنگ) ئارد و سەر بەراسانو ژەنەکێشا دیاری کەرد. ساعبێ ژەنەکێ هور ئێستە چ مەدێو سەربەرەکەش رەنگ کریان.
کرژ لوا جامی چا بۆیەیشە ئارد و جەهەر تەرەفو یانەکەیشۆ. ئیلاو ئەولا یانەکەیش تا حەفت یانی ئیلاو حەفت یانی ئەولاش رەنگ کەردی. رۆ کە بێوە، شاعەبباس مەعموورش کیاست و واتش هەر ئەچا تا ئیگە بە یاڵێ کێششش کەردێ. مەعموورەکا لوای چ مەدیا پانزە بیست یانی رەنگی کریاینو. لوایوە واتشا چننە یانی دیاری کریاینی، ئێمە مەزانمی کێ بارمێ. پادشایچ واتش : باوەڕ مەکەرۆ بەشمە ئەشو وێم بلۆ بزانۆ چ خەبەرا، ویچش لوا چ مەدێو پاسەنە، سەرەش سڕ مەنە، ئاماوە واتش بە هەیاسی : من ملوو ئی شاریە جیا مازو هەتا بەو وەژەنەو ئاشە ویە چی شارەنەبۆ ، نەویزیشو من ویم تۆ ئێعدام کەرۆ. ئینەش واتو لوا. دماو بەینێوە ئاماوە، یاوا دلێ شاری ژەنی بەگجی زەرد و سوورۆ، کەردشا بان و تەماشاو شای کەرێنی، شاعەبباسیچ ژەنەکاش دیێ و چەمێش پڕای تەوقەو سەرەیش و واتش هەر ئیسە هەیاسی ئێعدام کەرو. یاواوە یانەو هەیاسش چڕیو

واتش : زانیٚ کۆشتەیت واجبا. واتش قوربان من بە دویٚ سەریٚڕە مەحکومنا. تۆ ئینە بەینیٚوەن پیرت قاچاخ کەردەن وەلیٚ من تاتیٚوەم هەن عەمرش ئینا سەدۆسەر. ئەر ئیزن فەرماوی من ملوو تاتەیم مارو پەی ئیگەی بادویٚ قسیٚ کەروٚ پەیت و ئاوەختە ویٚمو تاتەیم پیٚوە رەکۆشە. واتش لوە بارەش. هەیاس لوا تاتەیش بە کۆلی ئارد و مەجلیسو شاینە نیا شەرە. ئاوەختە تاتەو هەیاسی واتش: قوربان هەر پاسە تۆ پادشانیو هەیاسی کوڕم وەزیرتا، تاتەو تۆیچ شا بیو من وەزیرش بیٚنا ، هەر پیسەوشمە، ئیٚمەیچ مەخفیانە گیٚلیٚنمی، شۆنی زولمو زۆریٚرە. شەویشا جە گیٚلاٚی ئامایٚمیٚوەو هەریوٚ لوایمیٚ پەی یانەو ویٚما. مانیا بیٚنا. وەرمم ئەی، لوانی دلیٚ یاگیٚ، گەرەکم بی بووسۆ، سەرەم نیاوە وەختەبی ورەمم پۆرە گنۆ. تەقەو بەڕەی ئاما. هورئیستا بلۆ بەرەکەی کەرووە، چیٚر پاوەریٚم پانەبینی، ژەنەکیٚم وات : هەینا، پاسە مەلە جبەر. کەواو سوخمەش پەی ئارداو زوو کەردمنەو تاویٚم گورج و کەرد، ژەنەکیٚم تیروکەمانش چەنی شمشیٚری پەی ئاردا و منیش ویم یاونا لاوبەرەکەی و بەرەمکەردو دیٚم سواریٚوە مردان و سوارەژەنیٚ بیٚ و سەرم سڕ مەنە. واتش قەزاو ژەنەکیٚت وەنەگنۆنە. ئادەنەبیاییٚ کەرینات بە چلۆویەک، پەرسام یانیٚ چیٚش چلۆویەک؟ واتش: ئیسە بوشۆ نیمەرە تاواچووت. لوانی شۆنیشەرەو بەرداش بن مۆغاری‌وە دیانی تەپیٚ سەریٚ پژگیای بینیٚ پارە، واتش: تۆ ئی‌نیشا شناسی، منیچ واتم: ئینە نزیکەو مانگیٚ‌وەن یا چل شەویٚ، هەر شەویٚ جەمەحەلەکیٚ ئیٚمەنە کابرایەی سەرە بڕیۆ و سەرەکەش بڕیوو لاشەکەش مەنۆ. ئی سەراگردچانیشانی؟ واتش : بەلیٚ، یەری سەریٚش نیشانە دانیٚ و واتش : ئایەرە برایٚنی وەهەمیشە شۆنی منۆ بینیٚ تاپەنیوە بدانی کۆلیمەرە، منیش ئادیشا بە هیچ نەزانیٚناو شەویٚوەشا لوا نیوە پەی یانەی چ مەدیەو شووەکەم سەرەبڕیان و سەرەکەش بریانو لاشەکەش

مەنەن. منیش زانام ئایەرە بڕابیەنیۆ. شەرتەم کەردە چڵ سەریۆ چاخیلێە بڕونەو وئینە چڵسەرەو شەرتەکێم و ئیسە ئامانیۆ تۆیچ سەرەبڕو وەلیۆ ژەنەکێت بیە بە سەبەب و ئیسە زیندەنیۆ. چۆن تۆیچ یاوی پا تایفەیە پەوکەی خەیاڵم بیۆ کوشووت. ئیسە من ئینەم کەردەن، دەسو دەوڵەتیمۆ مدەی ، ویت کوشیم ، هەرچی ماچی حازرەنا. منیچ واتم : چونکە ئننە بە غیرەت و بە ناموسەنی شەرتە بۆ هیچت پەنەنە واچو و پەشتی چتگێڕو ئاردەمو پەی یانەی‌و دماوبەینیۆ مارەم کەردەو ئیسە ئی هەیاسە وەزیرو تۆن کوڕو ئادێن. ئیسەیچ تۆ مەتاوی شاریۆ وێران کەریۆ پەی ژەنیوە، وەلیۆ بە زمنەو من پێسە کەردیۆ ،لوێدی چا کۆڵانێوە جەهەر تەرەفێوەنە هەفت یانیۆ رەدکەردی هەشتمین یانە ئا ژەنینە کە تۆ شۆنیشەرە گێلیۆ و گێردیشوو باردیش هەرچیش پەنە مەکەردیۆ کەردی. ئاوەختە شاعەبباس مەعموورش کیاست و هەرپانیشانی ئا پیرە پیایە، ژەنیوەشا ئاردە، چ مەدیۆ هەر ئا ژەنێنەو جا ئاوەختە شاعەبباس دەسو پیرەکەیش ماچ کەردو واتش: هەرکە پیرەیش نیا بلۆ، پێرێوە سانۆو ژەنەکیچشا کۆشتە ...

***

هەرچی جە قەڵەمەو خوای ترازیا نمەگیڵووە

سەفەرێ شاعەبباس و هەیاس راشا کەوتە دەگاییوەو وێرەگا وەختە بی، تاریکش کەردەبێ و هەوا بۆران کەری و تەمو مژێوەیچ دەگاش گرتەبی و فرە سەردشا بی و کەس جبەرو نەمەنەبیو و کۆڵانی هالێ بینی، لوای تەقەشا دا بەریوە کەس بەرەش نەکەردو پەیشان، هەرپاسە تەقەشادا پەنج شش یانێ هیچکامشا بەرەشا نەکەرد و پەیشا ئاخرش لوای دلێ بەرەو یانە شرێوە و تەقەشا دا بەرەکەی. کابرایۆ بەگۆچانیوە ئاما بەرەش پەی کەردیوەو واتشا: مامۆ سەرد مانەن، کەرەش خاترو خوای ئیشەو رامان کەرەوە با رەقی نەوێمەی. تەقەو بەرەو چن یانیمان دان بەرەشا نەکردو پەیمان. واتش : من بابائینا شوانە ئەگەر بە پەڵاسە شرەکەیم رازیێ بیدێ فەرماودی یانەو خەیر بەیدێ سەرو چەمام. واتشا خوا زیاترەت بدو پەنە.

لوای یانەو سەرو زەمینی وەنیشتێرە. شوانە جاجمێوەو پەڵاسە شرێوەش بێ، پەڵاسەکەش یاوارە چێریشاو پێوە نیشتیرەو کەمێ قسەو باسشا کەرد و ئیژیایرەو شوانەکە جاجمەکەش داملشارەو بەڵام وەرمشا پۆرەنەگنی. ژەنەو شوانەکەی لەمەش پەرەبێ و پەنج کوڕی وردەڵە وردەڵیش بێنیو. ئا شەویچە ژانیش کەردەو زاروێوەتەرش بێ و کوڕ بێ و ئیسە شش کوڕیشا بینی، شاعەبباس وەڕووخەجاڵەتی رە، وەرمش پۆرەنەگنی، نیمەشەو چ مەدیۆ کابرایێ جامەدانە بەسەر ئاما یانە و لوا سەرو کوڕە تازە بەدونیا ئامەکیوەو بە کڵە دوێ کڕلیش دەێ

دلێچە ماو تلّفەکەیوەو زوزیارەو هەرزیارە شاعەبباس لوا بەرەکەش گرت و واتش تۆ کێنی، چی ئامینی یانەو چێشت کەرد و کۆ ملّی؟ واتش : هەچکە هەنا بە تـۆ چێش وازم چەنەبارە، نا : ئیشەو وازت چەنەنمارو مەوو (ئـەشو) راسـەو وێت واچی پەنەم. واتش: پەحا، وازم چەنەبارە دەی من چـارەنووسەنا، شـاعەبباسی وات: دەی چارەو ئی کوڕیتە پەی کێ نووست. واتش، پەی کناچێ شاعەبباسی و هێشتای مەیاوو بە کناچەکێ و ئاکوڕە وەرگ وەرۆش. ئیتر شاعەبباس سەرسام مەنەو چارەنووسش بەرەڵا کەرد و لوا سەرەش نیاوە و بەڵام هەر خـەیاڵە نـەبی. ساعبێ خواحافیزیشا کەرد و لوای دماو چڵ پەنجا شەوی‌تەر ئامێوە پەی یانەو شوانەکەی. شوانەی وات : ئەری شمە مێمانەکاو ئەوجاری نیەندی، واتشا: چی‌نا. بەڵێ ئادێنمێ. واتش: دەی فەرماو دی. واتشا: پەی ئانەی ئامایمێوە. ئەر پـەیت کڕیو، کوڕە وردیەکەیت دەی بە ئێمە بەورەتەی. واتش: هەزار کوڕیچم با هەرگیز کوڕ مەورەشۆ چەنی زارو ورەشۆ؟ ئەر بە سواڵەیچ ژیوابۆ ژێـونوشا، ئـی قسـێ چێشێنی شمە کەردیشا. واتش: کاکە من شاعەبباسناو ئـی کـابرایـچە هـەیاسی وەزیرما. ئی کوڕتە بدە پەنەم. جەوێت خاستەر پەروەردەش کەرو. ئاخرش بەهەر جۆرێ بۆکوڕشا سانا لاشو. بەردشا و لوای وەپەی یانەو شای. داشا دەسو دایانێوە خاسێ‌و ژیرێ، دایانێ وەی‌کەرد تابی بە یەرەچوار ساڵە، چـاوڵای کـوڕەکـەشا نیاوەنای تابێ‌بە هەژدە، نۆزدە ساڵە. ئاوەختە کناچەکێ وێش مارەکەردە پەیش و دماوە زەماوەندێوە خاسەشا پەی گرت و کەردێش یـانیوەو هـەر چـوار تـەرەفو یانەکەیوە مەعموورش نیارەو واتش: هۆشیاری بیدی نازدی هیچ جرو جانەوەرو گیانلەبەرەی پێرەبۆیەروو بلۆ یانە. وەرو وێشو واتش: بزانو ئی وەرگـە چکـووە مەی.

کوڕوکناچێ پیوە سەرو یاگەو بانی وەنیشتیبی نێرە، ناوامەکوڕەکە پژما،کرمێوە لووتەشەنەکەوتەرە، بە چوکلێوە ئننە ئاکرمیشە ئی دیمو ئەو دیم پەنەکەردە،کرمێ بیە ئننە و مشتە کۆلێوە و ئننە داش پی دەس و پەو دەسەرە کرمێ گەوری بیە و بیە ئننەو کتێوەو کناچەکی وات: ئا بەرەیە کەرەوە کەرەش بەر ئینە مۆکڵا خوای کیاستەن پەی تۆ. هەر ئانەش وات، کتە بیە بەوەرگ و ناقۆ کوڕەکەیش گرت و خنیکناش. کناچیچ چاگەنە هەتا ساعبی سەرو لەش و دەزگیرانیوە گرەواو گرەوا. ساعبی وەختێ بەرەشا کەردۆ کوڕەکە مەردەبیۆ، کناچەکیچ لاشەنە زایف زایفی نیشتی بیرە، واتشا ئەری ئینە چەنی بیەن. سەرسام مەنەبێنی، کناچی گردش گێڵناوەو داش پرمەو گرەوای و یانە نەبەرەشیە بەرو شاعەباسی وات: ئەی خوا هەرچی جە قەڵەمیت ترازیا نمەگێڵۆوە.

***

مۆرەکەو وڵی

دەگاییۆەنە فەقییوە دەرس وەنێ، واری ئی دەگایە دەرێوە قووڵ بی، چەودەس و دەگایۆە، دەگاێوەتەر بیو بەینشانە نەدەریوە پەڕئاو بی کە هاژەو ئاویش ئیدەس و ئەودەسش گرتەبی . سەروو ئی دەرەیە پردەی خاسە بینیای بی و خەڵکی ئامەو لوای کەرینی.

رۆیشا ئی فەقیە لوا پەی دەگاو ئەو دەسی یاوا نیزیکۆ پردەکی کە لەسەرێوەش دی، وەختێ سەرنج و کەلەکێشدا چڵ قەتڵی نووسیایێنی دڵێچە ماشۆ. ئادێچ ئاردش کەڵیش سوچناو کەردەش بووڵەو بووڵەکێش وستە رۆخانەو ئاوی بەردە. وەختێ سەرنجو یاگە بووڵەکەیش دا چ مۆرەکەووڵی وەجوانخاسە مەنینە جیای. مورەکیش نیاکیسەشو لوا پەی دەگاکێ وکارەکاش کەردی و وێرەگا ئاماوەو لواوە یانەو چەنی والەکیش زیندەگی کەری. واتش بە واڵەکیش: ئی جلامە پیسینی، زەحمەت نەبۆ شۆرەشا. جلیش کەنیو والەکیش جلیش نیای لێ تەشتیوەو بەردیش پەی هانەو ژەنان شوروشا. واتش باگێلۆ پورەشارە مبادا چێوەی دلی ئی کیسارە بۆ. گێلا پورەشارەو گیفانەو پاتۆلەکاشەنە مورەکەو ولیوەش ئیستو، پەی ئینەیە گومە نەبۆ نیاش دەمش، هەر نیاش دەمش وێشو قووتە دریا و لوا دڵی لەمیش. کناچی حاڵش فاریا، دڵش هەوڵ بی، گەرەکش بی زێڵیش شیویۆوە، تومەز لەمەش بینەو بەهەرحاڵ جلێش شتی و ئاماوە پەی یانەی. دماو چوار پەنج مانگا

لەمەکێش دیاریش‌داو خەڵکی زاناشا پەنەو تفش وەنەکەرینی و ئادەیچ ئیتر یانە نەنەزیەرەو نەی‌جبەر.
خەڵکی واتشا بە براکەیش: ئێمە ئی واڵێ تۆما بە کناچێوە فرە ماقوولەو عالەو ژیرە قەبوولە بی و ئیسە ئی پەنی ئامایند ملشەرە، گیرش بارەو پەرسەشنە بزانە کێ پەنە کەردینە. ئننا هەم ویتو هەم واڵەکیت کوشمێ.
واتش : مەتاودێ کوشدیما من بارکەرو ملۆ پەی یاگەو مەکانەی‌تەری.
واڵەو برا یانەشا پێتۆو بارشا کەرد و لوای روەو ئەو دەگاکی. یاوای سەرو پردەکێ، براکەی وات بە واڵەکیش: من تۆم ئاردینێ سەرو ئی پردێوەو زووتەرە واری واچەم پەنە بزانو چی پیسەت کەردو ئاوڕوو من و وێت بەرد. کناچی هەڵسی پڕای چەمش، پرمەی گرتە، دەسش کەرد گرەوای و قەسەم واردەی‌و واچی کەسی پەنە نەکەردینا، وەڵڵاهی جەگلینەو چەمات پاکتەرنا وەلیم چاوەختەو لای جلەکات شتیم، مۆرەکەوولی وەشا چەنەبێ واتم باگومە نەبو نیام دەمم وویشو قووتە دریاو فەوری فەرقم کەرد و زانام بەویم چی ویمووە ئی لەمێمە بیێنەو فەقی باوەڕش کەرد بە واڵەکیش و واتش راس ماچی و خواڕاسا. لوای یاوای بە دەگای و یانیوەشا گرت و دماو ئانەی نۆ مانگ و نۆ رۆەش پەروبێ، شەوێشا کناچەکی زۆمەی دەس دانەو نیمەشەو فەقی زاناش واڵەکیش نارەحەتەنەو دیش دوێ نەفەرێ ئامێ وەروچەماو فەقێوە. لەمەو کناچەکێشا دڕیەو کوڕێوەشا بەرئارد دلی لەمیشە نەو لەمەشاو راستەوەو هیچ (ئێشێ‌وە) نەیاوا، لاو واڵەکیش. ئیتروەرو چەمو فەقیەکەیوە نوقمی بیە. ساعبی زوو وەڵتەر جەمەلابانگ دای با سۆڵەکیش (مەلۆتکەکیش) بەردەپەی بەرەو مزگی‌نیاشەرە، وەختێ خەڵکی ئامی پەی‌مزگی چ مەدیا زارۆلیوە دڵی باسۆلینە نریانەرە دلی بەرەومزگینە. زارۆکەشا ئارد دلی مزگی

و نیاشارە، تەکبیرەشا کەردەو واتشا چیشش پەنە کەرمی، کێ تاوو ئی زاڕۆیە وەی کەرۆ. فەقیەکەی وات: کاکە من واڵیوەم هەنە بەروشو پەیش با ئادەوەیش کەرۆ پەی تاقەتیما. دماونمای زاڕۆڵەکەش بەردو پەی یانەی. چاولای خەیر و بەرەکەتیوە مشەمەرمجیا ملشارە، رۆ بە رۆ هۆروەژینێ، زاڕۆڵەکەیچ هەر رۆش دوە رۆ بی تا گەورە بێ. یاوا هەشت، نۆ ساڵان. کابرایێ هامساشا بێ ماساو ورەش بێ واتش بە فەقیەکەی: ئی کوڕەی ورەشە پەنەم با دەس‌یارم بۆ. فەقی کوڕش‌دا بە سەیادیو کوڕ دەسش کەرد خوای‌و واتش: بەخوا لالو ئاخرش دەردەت وەرینا، ناحەقم ورەشی پەی تۆ خاسەنا. فەقی وات: شەرتە بۆ نەورەشۆت، سەیادی وات: بە شاگردی قەبوولما و کوڕەکەی وات: خاسا بە شاگردی ملۆ پەی لایش وەفەقی وات: مەیلۆ ویتا. کوڕەکە بی بە شاگرد و کابرای ماساورەشی، کابرا هەر ئاکوڕە بی بە شاگردش بازاڕش دوێ ئننەو چێوەڵی بێ. رۆیەشا کوڕەکە کەڵەسێ ماساویش بەردی‌و لوا پەی شاری، لوا پەی دلیبەرەو یانەو پادشای، پادشایچ شاعەبباس بێ، ژەنەو پادشای واتش ئا کوڕەی بەرکەردێ، ئا ماساواشە نێرشا چەنەن، نامەحرەمێنی بە من. هەر ئینەشە وات کوڕە ماساو ورەشە کە قڵەزڵی وەش‌دانە و قاقا خواوە.

ژەنەکی وات باردی ئیعدامش کەردی بزانۆ چی مەخسەری کەرۆ بە قسەکێم.

لوای گیرتشا و واتش شمە مەتاودێ من ئیعدام کەردێ، ئەوەڵ بەردێم پەی لاو پادشای تا دوێ قسێم هەنی کەروشا. ئاوەختە هەرچی کەردێ کەردێ. بەردشا پەی لاو شاعەبباسی و واتش بە شاعەبباسی: قوربان بۆ شۆنیمەرە لوا شونیشەرە بەردش دڵی یانێوە شای. قاڵیەش هۆرداوەو چێرو قاڵیەکینە تەوەنێوە پانیکلی دیارە بێ و تەوەنیشا لابەردەو چێرو تەوەنەکینە رۆ چنێوە بێ. رۆچنە کەیچڕە پلێکانی

بینێ پەی واری، کوڕەکە کەوت وەلێو شاعەبباسیچ شۆنیشەرە، پێوە لوایرە واری یاوای چێرو زەمینی و چاگە چڵ نەفەرێ زلە زلێ پێوە نیشتێبینێرە و شا واتش بە کوڕەکەی ئەرێ ئی‌نیشا کێننی و کوڕەکەی وات :

مەزانی؟ ئی‌نیشا دۆسی ژەنەکی تۆنێ ، ئا ژەنی تۆ گردرۆێ رایی مەی ئینیشا رازی کەرۆ و مەیوە سەردلی هەیوانی و تۆ مەزانی بە وێت. ئـا ژەنـیتە تـەورێش چانینیو، بە من واچی ئا کوڕەکە ماساوەکات لابەرە نیرشا چەنەن. نامەحرەمێنی پەنەم. شا عەبباس لوا شمشێرەیش ئارد و داش دەسو کوڕەکەیوەو واتش ئادەی بزانو چێششا پەنەکەری. کوڕەکە هەر چڵ نەفەرەش جەنیێ مـلۆیۆیرەو ئـامێوە سەرو شای وات : ئادەی ژەنەکیچ جەنەملو ئادێشارە، واتش : نا... من مـەتاوو، فەقەت چڵ قەتڵی نووسیەێبینی دلیچە مامۆ، چڵ قەتڵەو وێم کەردی ئیتر کارم نیا سەرو کەسێوە. ئاوەختە شاعەبباس شمشێرەکـەش دەسـو کـوڕەکـەیوە گـرتو یەکزەرب ئادەیچش کوشتەو وستەش پاڵوو ئـەویشاو ئـاماوە سـەرو واتش بـە کوڕەکەی دابۆ تۆ قسێ وێت کەرە پەیم، بزانو تۆ کێنی و چکارەنیو چەنی ماچی فەقەت من چڵ قەتڵی نووسیەینێ دڵیچە مامۆ و واتش: یا شا حاڵو موقەدەرو من ئە پیسەنە. ئاوەختە شاعەبباس ئاکوڕشە کەرد بە وەزیرو ویش و والی فەقیەکـەیش مارەکەردە و ئێمەیچ هیچ‌شا نەدایمێ و دەس‌هاڵی گیلایمیوە پەی یانەی ...

***

ژەنیوه زەریفەو کاورەی کۆرپه

زەمانەو زۆی ژەنو پیایوه پێوه ژیوێنی، زاروشا نەبی، ژەنەکێ فره فره زەریفەو رێکو پێکەو جوانخاسه بێ. کەوتێ را لوای لوای تا یاوای بەحرێوه گەوره گەره کشا بی جەبەحرەکه نەپرانێوه. مردای تاکەشتی ئاما، کەشتیەکه مردا و سواری بێو، کەشتی کەوت را لوا، دلی کەشتیەکەینه بەکەشتیوانەکەیوه یەری نەفەری بینی، هەر یەره نەفەره دلشا شی ژەنەکێو یۆترینشا حاڵی کەردو واتشا با پیاکەیش وزمێره دلی ئی ئاوی، پیاکەشا گێرتو دەسو پاشا بەستو هەرچی هاوارش کەرد فریاڕەسێ پاره نەوێ و وستشا دلی بەحرەکەی. خواپاسه مەیلش بی کۆتەی لەبان بی بە سەبەبش ،کەوت سەرو لەبانەکەی و دەسیش شانیو ئاماوه وشکی. وەختێ یاواوه وشکی چ مەذیو جەزیرێوەن چوار تەرەفش ئاوێنەو دلی جەزیرەکەینه باخیوه فرەوەش هەن و لوا رووەش نیا باخێوەو یاوا بە ریشچەرمێوه لاو بەعزەی مەیاوەبێ. شوانەکەی وات: کێنیو چکارەنی و چەنی رات کەوتینە ئیگە ؟ واتش: قوربان، حاڵو تەفسیرو من پێ جۆرەن.

ریشچەرمەکەی وات: منو پیرەژەنێوه پێوه چیگەنە زیندەگی کەرمێ بۆ لاو ئێمەو گەلەکەیچما لەوەڕنەو بەشکیم خوا ژەنەکیچت پەنە ئاشکرا کەرۆ. دوێ یەرێ ساڵی یۆوه بێنیو ئاخرش ریشچەرمەکه و پیرەژەنەکی مەردێو باخو یانەو میزان بی بە هنو کابراکەی.

با بلیمێ وەلاو ژەنەکیوه بزانمی چیشش سەر ئاما؛ یەره نەفەرەکه زۆرشا ئارد پەی ژەنەکێو و ژەنی هاوار کەرێو واچی تۆخوا وازم چەنە باردێ، چارو ژەنەکی

شانەکەردو ژەنی زۆرش پەی ئاما و ویش وست دڵی بەحرەکەی، خوا پاسە مەیلش بێ ئادەیچ تەختێوە بی بە سەبەبش و کەوتە سەرو تەختەکەیۆ کەم کەم لوا رووەو ئا جەزیرەیرەکە پیاکەش لوا بێنە. ژەنەکیچ تووشوو باخێوە ئاما جە قەراخو ئاوەکێنە، دوی یەرێ روێ چابێ و ئاخرش کاورەکۆرپیوە ئاما پەی لاو ژەنەکی و سەرەش نیاوەو بە بڕناخیش بۆ هۆرکەری، ژەنەکی دڵوویشەوە واتش: ئی کاورە کۆرپەکەشی نیەن و خۆماڵیەن. ئەشوگنو شۆنیش بزانو کۆ مەلو و ساحێبش کێن. کەوتە شۆنی کاوڕە کۆرپەیو نیمەڕۆیوە زیاتەر لوای رارە تا یاوای بەدەسێ یانا. کاوڕەکە لوا یانە کارەو ژەنەکیچ لوا شۆنیشەرەو دیش یانیوە گەورەن و گردکەڵو پەڵەیش ئینا چەنەو چۆڵینی و بی ساحیب، ئاژەنی چوار پەنج ساڵێ دڵی یانەکانە بێ و کاورەکە ئاوەختەکە یاوای ئایانەکەمێ دووروۆکەوت و چەنی مەیوە ئاماوە. دماو ئی چن ساڵەی (مەیی) فری بیەو ئیتر وێشا لوینی و لەوەڕینێو و شەوێ ئەینێوە پەی لاو یانەکەی کە گەوڕشاچا بی. رۆی وەشا ژەنەکی چەنی گەلەکەی کەوتە ڕا و لوا پەی کەشی ، دەمەو نیمەڕۆ بی سەرنجش داگەلێوە پەودەسشو دیارا واتش: با بلو پەی لاو ئاگەلەیە بزانو هنو کینی و کیش ئینا چەنی. لوا و اوا تا یاوا بە گەلەکەی دیا دڵی گەلەکەیرە کابرایوەش چەم پەنەکەوت.

سڵامو شوانەکەیش کەرد و جواوش ژنەوتوو شوانەکەی وات بە ژەنەکی: دیوەنی، درنجەنی، ئادەمەنی، ئادەمیزادەنی، کینی، چینە ، چیش کەری ؟ ژەنی بەسەرهات و وێش گیلناوەو تەزەی ئامە لەشوو پیاکەیرە و هەڵسی پرای دڵیچە ماشو ئادیچ بەسەرهات و ویش وات و بەیۆی ئاشکرا بیوە و دەسشا کەرد ملۆ یۆترینی و پێوە جەوەشینە گرەوای و تاوەی دیای دلیچە ماو یۆترینیرە هەڵسیشا سەریوو زەردەخەنیوەشا کەردەو لوای گەلەو ژەنەکیچشا ئاردو ویرەگا پیوە لوای وەپەی یانەی. ئیتر وەشی‌تان .

باڕۆڵی داناو کابرایۆوە هەژارو نەدار

زەمانەو باروڵی دانای، کابرایوە نەدار بی‌و لوا پەی لاو باروڵی‌و واتش: ئەرێ باروڵە شێت هیچم نیا داتۆ تەکبیرەیم پەی کەرەو کاسپیەیم پەنە نیشانە دە. باروڵیچ واتش : لوە یانێوە پەرکەرە پیازیو و جەڕۆچنە کەیرە یەرێ چوار رۆی جارێ ئاویشا وەردەنە. کابرا قەولو باروڵیش کەرد و دماو بەینێوەکە ئاوی پیازەکاش دێ، سەرو بان و یانەکەیوە سەوزی بییێ و نیمەیچ‌شا بۆگەنشا هورئیست. کابرا لواوە پەی لاو باڕۆڵی و واتش : ئەی باروڵی دانا ئیسە چیش کەرو. بەعزەیشا سەوزی بیەنی و بەعزیوەشا بۆشان کەردینە. باروڵیچ واتش: تۆ ئەوڕاکە بە باروڵە شێت نامێت بەرداو تەکبیرەو شێتیچ هەر پاسەنە، تا ئیسە بێگاریت کەردەن. بەرە پیازەکا مجەبەر، ئیراکە زانا قاوت کەردا منیچ تەکبیرەی ژیرانەت پەی کەرو. ئادیچ مەجبوور بی متیش، ئی‌ڕا باڕۆل واتش : با تەکبیرەی وەشەت پەی کەرو، لوە یانێوە پەڕکەرە کلکەرواسێ تا من نەواچۆ پەنەت نەورەشیشا. کابرا پەرو یانێوە کلکەرواسیش جەم کەردی و لوا پەی لاو باروڵی و واتش : ئیسە چیش کەرو یانیوە کلکە رواسیم هەنی.

باروڵی وات : کارت نەبو. باروڵ لوا پەی لاو هارون‌الرشیدی خەلیفەو بەغدای، واتش : کاکە یەری رۆی پادشائیم دەپەنە و هارونی وات: خاسا یەرێ رۆی پادشا بە، باروڵ لوا سەرو تەختیو واتش : گێڵدێ دڵی شاری رەو جاڕ بدەیدی و واچدی

هەر مووسائیوە کلکەڕواسێ نەووسەرەشو (گێرمێ و سەرەش بڕمێ. کابرای نەدار چەولاوە ئینەش ژنێو کلکە رواسەکاش ئاردی پەی بازاڕیو یۆ یەرێ ورەتیش بە مووسائیەکاو پاسە دەوڵەمەن بێوە...

***

مەلک ئەحمەد و پەریزادە

زەمانەو زووی پادشایوە یەرێ کوڕی و یەرێ کناچیش بینێ، عومرەیش چەنەو یەردە بی، نەوەش کەوت‌و سەرەمەرگە نەبێ، زاڕۆڵەکاش جەمی کەردی دەورووویش‌و واتش: رۆڵە زاندی من نەوەشەنا و ئاخرما، خاس گوش گیردی با وەسیەت کەرو پەیتا و بەشکەم زاندی دماو من چێش کەردی، کوڕەکا سەراپا گۆششا گرت و چەمیشا بڕی پەی دەم‌و تاتەیشان، رووەش کەردە کوڕە گەورەکەیشو واتش: رۆڵە تۆ یاگەدارو مننی و دماومن تاجەو شایی بنیە سەرەوویت‌و سەرو تەختیوە نیشەرە. بە کوڕە میانیەکەیش وات: رۆڵەگیان تۆیچ هەرچی ماڵم هەن دماو ویم پەی تۆ. رووەش نیاکوڕە وردیەکەیشو واتش: ئی‌یەرە کناچەکە واڵی شمەنی مدەوشا دەسوو تۆوەو تا زەمانەی شوو کەرا هوشیاریشا چووەکەرە، دیشا چەمی تاتەیشا هورگیلایوەو زاق‌و واق تەماشاو دارەکاکەری‌و دەمش چەقنارە و فەوتش کەرد. کوڕەگەورەکەش چەمو دەمو تاتەیش بەستو تەوێڵەش ماچ کەردو پرمەو گرەوەی گرت. دماو بەینێ کوڕە وردیەکە یانێ مەلک ئەحمەدێ ژەنیش ئاردەو چەمیچش والەکا شوویی، ویرەگایوە جوانیوە چوارشانە ئاما هیجبی کناچە گەورەکیشاو مەلک ئەحمەدێ کناچەکیش پەی مارە بڕیەو زەماوەنەشاکەردەو لوای پەی یانەو ویشا. بەینێ تەرش پەنەشێ‌و کوڕیوە تەر کە پاڵەوان بی ئاما هیجبی کناچە میانیەکی و مەلک ئەحمەدێ ئادیچەش داشوو و بەردەشا دماو ساڵەیتەر کابرایوە زەریف‌و دەوڵەمەن ئاما کناچە

وردیەکیش هیجبێ کەردەو مەلک ئەحمەدْکناچە وردیەکیش دا پاڎیو زەماوندەشا کەردەو بەردەش پەی وڵات‌و ویشا.

برا گەورەکە ئیسە یاگەنشین و تاتەیش بی‌و سەرو تەختیوە نیشتە بیرە روەش کەردە برا میانیەکیش و بە چفە پەنەش وات: ئەی برا من جە مـەلک ئـەحمەڎی تەرسو، هەرپاسە یەرە والەکەش بی‌پەرسو ئێمە دای شوو ڤوتنایش‌و دایش بە یەری نەفەراکە ئێمە مەشناسمیشا دیارا ئێمەیچ فۆتنۆ. با ئێمە دەسوویما وزمی وەلیوەو ئادی فۆتنمی. رۆئیشا هەر یەرە لوای پەی کەڵەڕاوی، راوکە شێوە دوریشاگرتەوەر و لوای تا یاوای کەشێوە چوڵو هۆڵو بیابان. ناوامە دەسوپاو برا وردیەکەیشا بەست‌و بەستشاوە دارەی‌رە و ئامیوە تا خوراکوو داڵا بۆ.

مۆقەدەر پاسەبی کابرایوە ئاما پەی بنەو دارەکەی‌و دیش یۆشا بەستەنو مەشی دەورودەمیشا دان‌و دەمش تەژنانیە وشک‌و پشک بیەن. واتش : ئەرێ تۆ کێ‌نی‌و کێ پیسە پەنە کەردینی. واتش : دۆی دوژمنیم بێنی‌و منشا گۆڵ دانی‌و ئارداشـا ئیگەو پیسەشا پەنە کەردانی و کابرای وات : من کوڕو پادشاو فڵان مـەنتەقەینا و پەی راوی ئامیناو تۆم ناوامە چەم پەنە کەوتی. دەسووپاو یەخسیرەکەیش کەردو واتش: تۆ پەی براومن خاسەنی من برام نیا، مەلک ئەحمەڎیچ واتش ئەر قەبووڵم کەری حەزش پەنەکەرو ئاوەختەیووە لوای پەی شاروکوڕەکەی بەسەر هاتوویش گێلناوە پەی پادشاو ئاشاریە و مودەتەی یانەو ئا پادشاینە چەنی کوڕەکەیشا پیوە ژیوای‌و پیوە گەمەو راوەو ئەسپ سواری و... کەرینێ. پادشاکناچیوەش بی نامیش پەریزادەیی فرە زەریفە بی، چەناکە چاڵە بێ جاروبار چێرو چەمارە چەنێ مەلک ئەحمەدی تەماشاویۆترینی کەرینی. دڵشاشێ یۆترینێ، پادشا شکەش وستی‌بی‌و قەرارش پاسەداکە پەریزادی مارە بڕا پەی مەلک ئـەحمەڎی. رۆئـیشا پـەریزادە

چەنی کەنیزەکاش لوا پەی باخچەو یانەو تاتەیش و سەرو سەکویوە قەراخو حەوزکەینە نیشتەرەو تەماشاو وەنەوشەو شەوبۆی کەری. ناخەلافەنە چیوەی پیسەو پەڵەهەوریٚ ئاماو داش ملۆ پەریزادیرەو بەردەش و وابرەش کەردەو هۆرش گرتەو باڵیش گرتیوەو لواو جەچەم گوم بی.

کەنیزەکایچ دەسشا کەرد قژ ڕنیەیو قیرناشاو بە گرەوای ئامیوە پەی یانەو پادشای. یۆشا واتش : دەعبایی پیسەو پەڵەهەوریٚ ئاما کەردش پورەشەرەو بەردەشو لوا. مەلک ئەحمەدیچ فرە ناڕەحەت بیو شەرتەش کەردەو واتش : تا پەریزادی نەویٚزونوو ناڕوشو، دەس بەردار نیە ناومەوو بلوشو نیشەرەو نەگیلونو تا ناڕوشو پەی ئیگەی. پادشایچ وات : ڕۆڵە مەلە شونیشەرە، خەتەرا ئیسە واچمی چیش ئەلبەت مەیلوو خوایا. مەلک ئەحمەدی وات: نامەووبلوو شو نیشەرەو بیزۆشوو باروشۆ پەی ئیگەی. ئەسپیٚوە زرنگشا پەی ئاردو شمشیٚرش بەستوویشەرەو ویش موسەللەح کەردو لوا. تا ویرەگا ڕاش بڕیە. هەناسە بڕکیٚش پەنە کەوتە، ئەسپەکەش گیردا، هەر سەرو ئەسپەکەیوە، دەوروبەروویش تەماشا کەرد، سەرنجش دا دوورو دەسیٚ یانی دیارینیٚو دەورو یانەکا باخیٚوەن. لواو روەش نیا یانەکاوەو هەوا تاریکش کەردەبی یاواوەرو تەقەش دا بەرەو یانەکاو ژەنیوە بەرەش کەردوو سەرسام مەنە، هەردویٚ واقشا پرابیٚ، ئا ژەنی واڵەکی مەلک ئەحمەدی بیٚ. گەورەکیشا، واتش ئەریٚ براگیان تۆ چکۆ ئیگە چکۆ، چەنی یاوانی ئیگە. مەلک رازەو ویش گیلناوەو واتش : شوٚنی پەریزاد نامەی ئامانا. هەواڵوشۆ واڵەکیش پەرسا. واڵی جەناخ و دڵیشەوە ئاخەیش هورکیٚشاو واتش: برا گیان ئا کوڕە جوانە ئاما هیجبی من و شووم پەنەکەرد و تۆیش ئاگادار نەبینیٚ، تومەز دیٚواو شوانەو خوگاوئی کەشەینە. با ویٚرەگا بەیٚوە بەشکەم ئاذ زانۆ مەسکەنو

ئا چیوەی کە پەریزادەش بەردینە چکۆن. دماو تاوێ دێوەکە ئاماوە و گرمەگرمو خۆگەکا ئاچەموَ دۆڵەشا پەڕ کەردەبێو کەوتی دڵی ئادەشتا. هەر جەدوورۆ دێوەکە گرمەش ئامەو نالناش و واتش : بۆ مەی بۆ بێگانەی مەی پی دەوروپشتەرە، کێ ئامان پەی ئیگەی. ژەنەو دێویێ واتش: مانی نەبێ! مەلک ئەحمەدێ برام ئامان و یارمەتی تۆش گەرەکا. دێو روەش نیا مەلک ئەحمەدێ و واتش: تۆ چـەنی رات کەوتە ئی مەنتەقە، چەنی زاتت بیەن ئامایێ مەنتەقەو دێـوا. مـەتەرسی ئـەنجن ئەنجەنت کەرا؟ مـەلک ئـەحمەدێ داسـتانەو وێش گـیلناوەو واتش: بـەشکەم تـۆ مەسکەنو ئاچیوەی کەنمەزانو، دێو بی، درنج بێ، چیش بـی ئـاماو پـەریزادەش رفاناو بەردەش، زانی؟ دێویێ وات: شنەفتم پەریزادەشا رفنەینە ! ئانە دێویێ کەڕش پەنەماچا، هەرچی دێوی ئی چەمو دۆڵینی فەرمانبەرو دێوی کەرینێ، تۆ دەرەقەتو دێوی‌کەڕی نمەی. وازبارە جەوێت. ئارو داش ملۆ ئـی‌خۆگـارەو هـەفت دانـی خۆگیم عـەزرەتیەینە لوای درزەو زەمـینیرە. مـەلک ئـەحمەدێ وات: داپـەرسە ئاخۆگاتە زانمی، ئادی نـمەزانـا مـاواو مـەسکەنو دیـوی‌کەڕی چکـۆن؟ دێـو: خۆگەکاش چڕی و واتش : مەسکەنو دێوی‌کەڕی مەزاندی؟ واتشا نەوەڵڵا وەلێم رووبە ئاگەیە لوا. هەر پانیشانی خوگا مەلک ئەحمەد ساعبی زو کەڕوبیوەرو بـە ئاگەی جماو لوا تاویرەگاوەخت راش بریە، دەمەو ویرەگا دوورو یانیوەش دیێو روو بە ئا یانەیە ئەسپش غار دا. یاوا یانەکەی، تەقەش داوەرە بەرەکەی دماو تاوەی ژەنیوە بەرەش پەی‌کەردو هەردوە پیوە واقشا پراو دەسشا کەرد ملۆ یۆترینیو پێوە رازونیازشا کەرد. واڵە میانیەکێش بێ. براگیان چەنی زاتت بی ئامای یاوای ئـی وڵاتیە. مەلک ئەحمەدێ بەسەرهاتو ویش گیلناوەو واتش: شـۆکـەت کـۆن والی مەلکی واتش: شۆ چیشی و چێوو چیشی ئانە تۆ پەنەش ماچی شوو، شـوانـەو

هەشان، ساعبی مزیۆرەو ویرەگا مەیوە، چی قسەو باسینە بی‌نی چە مەدیو، گەلێوە هەشی زیایۆەو دەنگو نالەیشا ئا چەمو دۆلەش پەڕ کەردەبی. والەکیش واتش: ئانە ئاماوە ویش‌و هەشەکاش. هێشتا پاش نەنیابی هەیوانەو یانەی نالناش و واتش: بۆ مەی بۆ بێگانەی مەی، کێن زاتش بیەن پا بنیو یانەو ئێمەو بەی پێ دەوروپشتەرە؟ کناچەکی واتش: مەلک ئەحمەدی براما، ئامایانەو چەنی مەلک ئەحمەدی وەشوو چی‌شان کەردو دێوی وات : چەنی رات کەوتێنە ئیگە. مەلک ئەحمەدیچ ویەردەو ویش گیلناوەو واتش: تۆ سۆراغەو دێوی‌کەڕی مەزانی ؟ شوانەو هەشا، وات : ناوەللا من مەزانو، ئا دێوە بە بالێ ملۆ. ئاروداش ملۆ ئی هەشامەرەو وەروگرمەیش هەفت هەشێم عەزرەتیەینە پرۆزیای. مەگەر پەرسو وەنەوهەشەکا بزانو، گێلاینێ پی دەوروبەریەرە یاگیوەنە تووشۆ ماو مەکانو دێوی‌کەڕی نامێنێ. دێو بەزوانو هەشا: هیچکام جەشمە تووشو مەسکەنو دێوی‌کەڕی نامان؟ مەزانـدی مـاواش ناچکوگەنە ؟ واتشا: نەوەللا، بەلام چەممان چۆ بێ دێوی‌کەڕ پارەبالی گیریوەو لوا، مەلک ئەحمەد ساعبی زوو پا نامو نیشاناکە داشان ئەسپش غاردا و لوا و لوا، تا ویرەگا غارش کەرد و دەمەو ویرەگا، دورو دەسی یانیش چەم پەنە کەوتی. لوا یاوا یانەکاو تەقەش‌دا بەرەیشانو چ مەدیۆ والە وردیەکێش بەرەش کـەردو پـەیش‌و هەردوواق بیێی یۆترینێ‌رەو دەسشاکەرد ملۆ یۆی و والەکیش سەرسام مەنی‌بی و واتش : ئەرێ کاکە وای ئاردی، وارانی ئاردی چەنی یاوای ئیگە، چەنی زاتت بیەن رات کەوتینە ئیگە ؟ ئینە شۆنەو دێوو درنجی‌نە. مەلک ئەحمەد ویەردەو ویش موو بە موو گیلناوەو پەرساش وەنە والەکیش : ئەی شوەکەت کۆن ؟ ئادیچە (ئەویچە) واتش:کاکە گیان ئانە تۆ منت داپەنەش‌وکابرایوە جوانخاس بی، تۆمەز نەڕەدێواچ نەڕەدێوەی. ئیسە من یەخسیرو ئا دێوینا، شوانەو دالان. ئیسە وەختو ئامایشا. چی

قسانە بینێ. داڵی تەپووکۆ ئامێو نیشتی دەشتەوەو دیوەیچ زیاوەو هەرجە دوورۆ بە توورەئیوە قێرناش و واتش: بۆ مەی بۆ بێگانەی مەی کێن پـی دەوروبـەرەرە تـا تیکەتیکەش کەرو. کناچەکی وات: مانی نەوی مەلک ئەحمەدی کاکەما. دێوەکە ئاماو چەنی مەلک ئەحمەدی وەشو وتشیشان کەرد و بەیوی شادی بییوەو واتش: عەجایب رات کەوتینە ئیگە؟! مەلکی وات: حاڵوباڵو مـن پـیٚ جۆرە، ئـیسە تـۆ سۆراغو دێوی‌کەڕی مەزانی؟ دێوی وات نەوەڵڵا، ئا دێوەکەڕە کـە تـۆ مـاچیش هیچکە دەرەقەتش نمەی. ئارو ئاماوداش ملۆ ئی دالامەرە، هەفت هەشت داڵێم، جەخۆفناکی دێوی‌کەڕیوە تەرسای‌وە گڕشا گیرت. من ویم یاگیش مەزانو بەڵام ساعبی پەرسووەرە داڵەکام بەشکەم داڵەکا یاگیش زاناو واچاما پەنە، ساعبی دێوی شوانەو داڵان، داڵەکاش چڕیو واتش: شمە فرە گـیلایندی‌و ئـاسمانو، دالاشـتا کەردەن لاییوەنە تووشو لێانەو دێوی‌کەڕی نامیندی . واتشا نەوەڵڵا، نـەڕەدێوی وات: گردئامیندی ئیگە ،کەستان نەمەنەن؟ واتشا: بەڵێ وەڵڵا، پیرەداڵ نامان، ئننە پیرا. پەڵوپۆش نەمەنەن پۆوە سەرەش کەچەڵ بیەن هازیش چەنەنیەنە. مەتاوو بەی، واتش: لوڎی باردیش. لوای هورشاگرتو ئاردشا پەی لاو نەڕەدێوی. پەرساشەنە: ئەریٚ تۆ ئننە عومرتا مەسکەنوو دێوی کەڕی مەزانی؟ واتش : بەڵێ وەڵڵا زانوو. وەلێم بەشەرتیٚ یاگیٚ ئا دێوەی ماچۆ! مەلک ئەحمەڎ جوانـم کـەرووەو پـەڵوپۆ بەرکەرونەو بلونو تەمەنو جوانـیو تـاووپیسەو جـاران بـدەونە شـەقەو بـالامو، سەرکەشان گێلو. مەلک ئەحمەد دەسۆ دیمەیش گیرتوو سـەروتەوەنیوە تـەختی کەپیسەو تەختانجییٚ بیٚ دۆی رکاتی نماش کەردەو فرە لالـیاوە، لاو خـوایـوەو جەخوای، جوانی پیرەداڵیش گەرەک بیو خوا دۆعاش قەبووڵ کەردو پیرەداڵش بەرد توغیانەو جوانیو پەڵوپۆی زەردو سوورو جـوانـخاسش بـەرکەردو داش

شەقەوبالاْشۆو دەوریۆە ئادەورو بەریشە داوەو ئاما سەرو تەوەنیوە داشۆو رووەش کەردە مەلک ئەحمەدیوەو واتش: بۆ سەروبالاْمو سوار بە. مەلک ئەحمەد لواکۆلی دالەکەی. دالْ بالْیش گیرتیوە و لوا تا جەچەم گوم بی. لواو لوا تا یاوا سەرو بەحریوە، ئاسمانو بەحرەکەیش جیا ئاست و یاوەی بەکەشیوە بەرزی کە پیسەو دیواری ساف بی. هەر فرە سەخت و بەرز بیْ. سەختەکەوە مەڕیوە (غار) تاریکە دیارە بی. دالەکە مەلک ئەحمەدش بەردو بەرەو مەڕەکینە نیاشەرەو واتش: ئینە هیلیانەو ئاکەڕەدیۆینەکە پەیش گیلْی نی. ئیسە دیۆەکە مەیۆە. فرەت مدوو پەی دلْی بەحرەکەی. من ملوو سەرو ئی سەختیە مدرو، هەر کە تۆش فرە دایْ گیروتووە و نمازوگنی دلْی ئا بەحریە. مەلەک ئەحمەدش جیا ئاست و لوا . مەلک لوا دلْی مەڕەکی . قەیرەی لۆارانە، وەرو چەماش نەوینیْ، گۆترە هەنگامی واریۆە. ناوامە پەریزادەش دیە، زەلیلو خەمبار کونجیوەنە نیشتینەرەو هەر کە چەمش کەوت بە مەلک ئەحمەدی واتش: ئەحمەدگیان، ئەریْ ئینە تۆ چکۆ و ئیگە چکۆ، تۆ چەنی یاواینی ئیگە، وای ئاردی، وارانی ئاردی، کەس پاش مەیاوو ئیگە چەنی زاتت کەردەن؟ چەنی ئیساتو ؟ خۆ ئیسە وەختو ئامایوە دیۆەکەین، هەر ئاماوە فڕەت مدو دلْی ئا بەحرەیە. تۆیچم دەسەنە بەرمەشی. مەلکی وات: مەتەرسە، تەنیانیەنا. هەرچی ماچۆ پاسەکەرە تا بلمیْ بەر، چیْقسەو باسەینە بینیْ پەریزادی وات: زووکەرە چیش کەرمی؟ دەنگوو دیۆی مەی. ئاماوە، مەلک واتش: دیۆیکەڕ ئاما واچەش پەنە راسەوویش واچۆ پەنەت چەنی ژیۆو چەنی مروو ؟ چی قسانە بینی گرمەگرمو دیۆی کەڕی ئامەو هەر چەمش کەوت بە مەلکی ، نەماشەنەو فڕەش دا دلْی بەحرەکەی. دالەکەی زاتالوا گیرتشو و بەردشو قەراخو ئاوەکیو و واتش پەنەش : من فەققەت رایێتەر تۆ بەرۆ و زووت دلْبی ئا مە ریْ ئیتر ئیْرا مەمردو دیارتۆ. مەلکی وات: خاسا. وەختیْ

دێوەکە مەلک ئەحمەدش فڕەدا، پەریزادە دەسش کەرد گرەوای و بە دێوی کەڕی واتش : خۆ تۆ ئی دەزگیرانو منتە کوشت، ئەگەر راسەوسەرەو ویت نەواچی نەپەنەم، من هەر ئیسە ویم وزوو دڵی ئا بەحریە با خنیکیەو. مەردەی جەدێلێ وەشتەرا. واتش : خاسا، ماچۆ لاتۆ خاس گۆش گیرە. چڵ دنییێ کرێڵیش پەنە بینێ دەیش دەسو پەریزادیوەو واتش : دڵی ئا چڵ کرێڵەینە، کرێلێوە هەن، کە ئاقۆفڵیە کەرووە. ئاقۆفلەکریاوە، تەوەنەی زێلە هەنە، چیرو ئا تەونە زێلی‌نە باخ‌و زەمینیوەن کە هنو مناو نزیکەو هەزار گاوام هەنی کە شوانیوە، وەیشاکەروو ئادیچ هەر ئەسیرو مناو ئاگاوا لەوەڕنۆ. دڵی ئا هەزار گاوینە، گاوەی خەتخەت هەن کە نامیم نیان گاوی مارۆ، کوولەکی رۆح‌و من ئینا دڵی لەمەو ئا گاوینە. هەروەختێ ئا گاوە سەرەبڕیا و ئاکوولەکێ بەرئاماو تەقاوە منیچ هەر یاگەی نەبو تەقووە. چێ وەلێ روێوە حەفت جاری ئاماناوە پەی لایت بەڵام ئیسەو لای حەفت رۆی جارێ (رایێ) مەووە. ئینەش واتوو لوا، دالەکەو چەنی مەلک ئەحمەدی سەرو سەختیەکەیوە وێشا شارابیوە، دێوەکە وەرو چەماوەگوم بی. داڵ مەلک ئەحمەدش بەردو پەی دڵی مەرەکێ‌و نیاشەرەو ویش باڵیش گرتیوە و لوا.

پەریزادە ئانە کە دێوی‌کەڕی واتەبی لاشو گردش گیلناوەپەی مەلک ئەحمەدی و واتش : دەی زۆ هۆرزەلوەو ئاگاویە بیزەوەو سەرەش بڕەو کۆڵەکی بەربارە و کوەش زەمینەرە با تەقۆوە. مەلک ئەحمەد دەس بەکار بی و بە چل کرێڵەکەی قوڵفەکەش کەردوو بە هەر زۆرەملێوە بێ، تەوەنەکیش بەرز کەردەوەو نیاش ئەولاوە. رۆ بەواری پەیجێوە (پلەکانی) بی، وەستەرەواری، چ مدیو دەشتی‌وە سەرسەوزەو گوڵ‌و گوڵزارەی فرە وەشا. دەنگ‌و بولبولیو ژەرەژاو هارەو ئاوی پیای مەس کەرو. پیرەپیایوەش دی گرەوای گرەوی، مەلک ئەحمەد نیزیکۆ پیرەکەی

کەوتو سڵامش کەردو جواوش ساناوەو پیرەکەی وات: ئەرێ جوان تۆ چکـۆ و ئیگە چکۆ؟ مەلکی وات: دماتەر پەنەت ماچۆ. ئیسە پەلەما زۆ واچەم پەنە گاوی مارۆ کامەنە. واتش: گاوی مارۆ کولەکێ رۆح و دێوی‌کەڕیش ناچەنە. من چـەنی زاتم هەن بازوتۆ کۆشیش ! دێوی کەڕ زانۆ مەێ سەرەما برو. مـەلک ئـەحمەدیچ واتش: منیچ ئاکولەکێمەگەرەکەنە.گیانوو تۆ جەگیانو من وەشەویس تەرا؟ چڵ دانێ لیرەیت پەنە مدەو نیشانەم دە. شوانەکە گێلا دڵی گاوگە لێرەو دماو چننەی گاوی مارۆش ئیستوو ئاردش پەی لاو مەلک ئەحمەدی. ئادیچ عازا گاوەکەش هورکواو داش زەمینەرەو خـەنجەرەش نـیا مـڵشووە و سـەرەش بـڕی و لەمـەش دڕی و کوڵەکیش بەرئاردەو تاسەرو سەرەیش بەرزەش کەردووەو تن کواش زەمینەرە و کۆڵەکی تەقاوەو چی عانەنە دێوی‌کەڕیچ بەرزائی‌وەنە تەماشاو دەورو بەری کەری دڵش هەوڵ بی‌و وەرو چەماش سیاو بێ و گێج کەوتوو تلیاوەو تـەقاوە و گـردی نەجاتشا بی. دێوی‌کەڕ ئەسپێوەش بی ویەری سمیش بینێ‌و یەرێ پائیش بـینێ واچێنیش پەنە ئەسپی یەرەلنگ (یەرە سم)، خـەزانـیوەیچش بـی پـەڕ بـی جـە جەواهیراتی، مەلک ئەحمەدْ لوا، بەرەو خەزانەکەیش کەردو هەرچی جەواهێراتش چەنەبێ بەرش ئاردو چەنی شوانەکەی‌و پەریزادی سوارو ئەسپی یەرەلنگی بیێ و جمای، ئەسپی یەرەلنگ فرە گەورە بێ، لاشەش پـیسەو تـاشە بـەردی بـی‌و ئـا بەحرەشە بەیەڕی هەنگامی بڕی و ویاراش. ئامی تا یاوای یانەو واڵە وردیەکیش «مێقلی یا وێقلی)، وەختێ ویرەگا، دێوەکە ئاماوە سەرەش سڕ مەنابی و واتش: چەنی تاوات دێوی کەڕی کوشی ، کەس نەتاوانش پا بنێو ماواو ئادێ. ئـافەرین وەلیم شۆو واڵەکیش یانی شوانەو داڵان کە دێوەی خۆفناک بی وەروویشەرە واتش : ئینە خاسا من نیمەشەو مەلک ئەحمەدێ کۆشو پاسە دیارا منیچ کۆشو. هەر فرە

زرەنگ و نەتەرسا. گردی وتێو وەرمشاپۆرەکەوت، چون مەلک ئەحمەدْ شەکەت و هەڵەکەت بی زوو وەرمش پورەکەوتوو پرخەپرخش نیا بیرەو دەنگو پرخەیش لوێبەر. چی عانەنە، نەڕەدێوەکە نیمەشەو هورزاو لوا سەرو سەرەو مەلکی و گەرەش بی سەرەش بڕۆ، ئەسپی یەرەلنگ زاناش و چەپۆکەیش ماڵا سەرەشەرەو ساواش زەمینەرە . مەلک ئەحمەدیچ هایش (خەبەرش) بیوە و پەریزادەو واڵەکێچش هۆر ئیستی وکەلوپەلشا هۆرگرت و سوارو ئەسپی یەرەلنگی بێوکەوتێ را. شەوەزەنگە بی، چەم چەمی نەوینێ، بەڵام ئەسپی یەرە لنگ تەمامو توڵەڕاکا زانی و یاوای یانەو واڵە میانیەکیو چاگەیش هەرپاسە شوۆالەکیش خەیاڵەی ئاما کەڵی شەرە واتش: مەلکی کۆشو خاسا ئینا من کشۆ. وەلێ ئەسپی یەرە لنگ ئادیچش کوشتوو دووهەمین والیشا ئازاد کەردەو لوای تا یاوای‌یانەو واڵە گەورەکیش هێشتا هەر شەوە بی دماو دەنگ و باسی و گرد وتی و شۆواڵە گەورەکیش گەرەکش بی جەوەرمنە مەلکی کوشۆ، تۆمەز ئەسپی یەرەلنگ هۆشیارا و بە مشتەکۆڵی‌وە ئادێچش نەخشو زەمینێ کەردو واڵەگەورەکێچشا ئازادەکەردەو کەوتێ را. دەمەوبەیان (سەرسوح) یاوای وەنزیکو شارو پەریزادی، خەڵکی چەمشا پەنە کەوتی و دەنگ و باس جە شارەنە کەوتەرەو مزگانیشا بەرد پەی پادشای و واتشا مەلک ئەحمەدْ گیلانوو پەریزادیچش ئاردینەوە . پادشا چن لێریش دای پانیشا کە هەواڵشا داپەنە و واتش : شەرتەبو بێژگە زەماوەنیشا یەک حەفتە ڕێک هۆرپڕای‌وە ڕەشبەڵەک بنیەیمی . یاوای یانەو شای یەکترینشا ماچ کەرد و شادی بێوەو مەلک ئەحمەد لام تاکامش گیڵناوە. شا یەک حەفتە هۆرپڕایش نیا و دماو ئانەیچە زدماوەنەشا کەردە و یانیوەشا دا بە مەلک ئەحمەدیو پەریزادی. دماو بەینێوە مەلک ئەحمەدْ واتش بە هەسورەیش و پەریزادی: وڵاتو

ویمەنە ژەنیوەتەرم هەنە، مەوو بلو پەرسو پەیش بزانو مەنینە یا مەردینە. پادشایچ واتش: قەی‌چیش کەرۆ، هەرپاسە ئینی کناچێ مننە، ئادەیچ پیسەنە کناچێم‌و بەشکەم باریش پەی ئیگەی. یۆش وست چەنیشو و جمای. لوای نزیکو شارەکەی وستشاو چێخە شاهۆرداو و چانەیشادا، ئیژیاییبنیرە، چە مدیا: دوێ یەرێ زاڕوی، زاڕویوەتەرشا گیرئاردەن و کوشایش کوشا. مەلک لوا ناسش کوشاش، ئاردش پەی دلی چادرەکێ و پەرساشنە واتش : ئەرێ ئی زاڕۆلێ چێ کۆشایت کۆشینێ و کوڕو کێنی؟ واتش : کاکە دەردەم کاریەنە. من برازاو پادشاو ئی شارینا، تاتەم نیا. مەلکی وات: تاتەت مەردەن؟ زاڕۆکەی وات مەزانۆ، هێشتای لەمەو ئەدایمەنە بیەنا. بەدۆنیا نامینا، تاتەم گوم بیەن، یا دێوێ بەردەن یا مەردەن مەزانۆ و ئی‌نیشا ماموزایمنێ، ئیسە مامۆم کە پادشاو ئی شارینە گەرەکشا ئەدایم مارە کەرۆو بەرۆش، ئەدام و من حەز نمەکەرمی. زاڕۆکاش قینیەینەکوشایمکوشاو دوێ یەرێ روێ‌تەر زەماوەننەو ئەدایمەنەو قەرارا فاڕۆشو. هەلسی‌پڕای چەمو مەلک ئەحمەدی گۆناش تەڕ بێ و کوڕەکەی وات : کاکە چیش بیەن چێ گرەوی .

مەلک ئەحمەدی وات: موژدەت دەو پەنە من مەلک ئەحمەد تاتەو تۆناو مەنیناو هیچم پەنە نامان و دماتەر پەیت ماچۆ چی گوم بیانێ. کوڕەکە فرە حەزش کەرد و ویش فڕەدا باوەشەو تاتەیش و یۆترینشا ماچ کەرد و کوڕەکەی وات بە تاتەیش: دەی ئیسە چیش کەرمێ؟ مەلک ئەحمەد واتش: رۆلە من ئی ئەنگۆسەوانەمە هەن نامێ ویمش پونە، سەرو مرخوانەکێشو نوێسیان، مدەوش لات، ساعێ عانێ ئەدایت سوارو ئەسپی کەرا و فاراشۆ، تۆ لوە گەی‌گێرە (پەلپە) واچە تا سوارم نەکەردی نمازو ئەدایم بەردی، کە سوارشا کەردی، چێرو بەیداخەکێوە، هەنوسە

وانه کەش نیشانەدە و واچە ئینە پیاییوە دانی، ئەچوگەنە! دەروازەو شارینە چێخێش هۆردایێ، ماچۆ من تاتەو تۆنا. کوڕ قەوڵش دا پاسە کەرۆ. شەوی چەنی تاتەیش بی ولێ ئا چادرینەوت. ساعبێ رۆ بیوە و سەرنجش دا دەورو یانەو شایرە دەنگو سڕنا و دەهۆڵی بەرز بیەنۆ و شارش پەڕکەردەن، کوڕو کناچی پیوەهۆرپڕینێ و دەنگو شاباشی بەرز بی و گۆرانی واچی بە چەپڵەڕێزان گۆرانیە واچی‌نی، دەماو عەسر لوای وەیوە باران، کوڕو ژەنەکی بەرەش وەنەگرتی و واتش: یا مەشو سوارم کەردێ یا نمازۆ ئا ئەسپە وەیۆی بەرو. ئاخرش ئەدایچش واتش: سوارش کەردی قەی‌چێش کەرو خۆ کوڕما. سوارشا کەردو ئەسپ کەوت راو دەنگو وەیوەو باڵابەرزی ئەی. لێ بەیداخە کەینە کڵکەوانە کەش نیا مشتەو ئەدایشوو واتش: حاڵی پێ جۆرە، ئەدایچش سەرنجو هەنگۆسەوانەکەیش‌داو چە مدیۆ نامی مەلک ئەحمەدێش پۆنەو زووەستەرە سەرو ئەسپەکەیوەو واتش بە خەڵکەکەی: شوویم ئامانۆ، مەلک ئەحمەد گیلانو. ئانە نام و نیشانش، ئی کوڕیمە دانی‌و بەفرە، روەو بەروو شاری رەما، پەی ئینەی بتاوو تن‌تەر برەمو، دامنەو گجیەکەیش جەم کەردەبیوو هورش دابیوەو رەماو لوا تا یاوا خەیمەو مەلک ئەحمەدی و یۆترینشا گرت باوەشی‌وەو بەجڵی‌وەیویوە شادی یەکترینێ بییوەو واتەنشا (وەیوە سەرو ئەسپی وەگیلووە) دماو ئانەی کوڕەکەیچشا ئامەو هەر چوارە لوایوە پەی لاو پەریزادی. ئیتر وەشیتان .

***

تەماعەو سواڵکەری

رویۆوه جەڕوان پیایێوه فەقیرو سواڵکەر ملۆ سەفەر، راش گنۆ مەنتەقەو بێلەواری، وێرەگا ملۆپەی مزگی دەگاییوه، دماو ئانەیە جەماعەتو مەغریبی بڵاو بۆوەو هەر کەس ملووه یانەو ویش، ئیدْ یاگی ویشەنە جمە نمەکەرو و پائیش گرتینی روەو سۆمپایو (سۆبەو)و دەسیش نیاینی سەرو زەنگوڵیشو و قوڵفش کەردینێ، خادەمۆ مزگی واتش پەنە : کاکە ئی مزگیە هیزمیش تەمامیاینی و ئیسە سۆمپاکی کۆشیووه ویچم چێ‌نمەو سونەو دەسوریچم نیا بازوکەس چێ بوسو، هۆرزە بزیەرەو لوه بەشکیم یۆڕات پەی کەرۆوه. زمسانەی ساردو سەخت بۆ، یەخ‌بەندان بۆ هەرچێ لاڵێوه کابرای خادم، نمازۆ چابۆو کەرۆش جبەرو بەرەو مزگی ژەنۆو ملووه پەی یانەی. کابرای فەقیر و بێ‌دەرەتان لوا وێڵ بی‌دەگارە، ئی یانەو ئەو یانەش کەرد، یانەو هەرکەسی لووی واچینێ رامانیەنە، ئاخرش راش کەوتە بەرێوەو تەقەش دانەو واتش برا رام کەردێوه خۆ کافرسانیچ پێسە نیا، ئینە بیس یانێ لوانی کەس راش نەکەرداوە، برا خۆ گاوڕ نیەنا، موسڵمانانا، ساحیب یانە جوواوش داوەو واتش: برا من زایفێوەنا، تەنیا و تاک، مەکریۆ، تۆیچ پیانی و چەنی بۆ تۆ بەی یانە. تومەز بێوەژەنی‌نە. کابرای سواڵکەر فرە لاڵیاوە و واتش : واڵی گیان، من براو تۆ واڵی، سەردایێ رەق بیاوەو بەزەئیت بەیوه پورەمەرە، تف کەری ئاسمان رچیو، کونجێوەنە رام کەرەوە. ژەنەکی بەزەئیش ئاماوه پۆرە شەرەو واتش:

لالۆ گیان خاسا، بۆ ئەچا کونجەنە کز کەرەو بۆسە پەی ویت. کابرا لوا یانەو ژەنە کی پەلاسەیش وست چێریش و لێفەی شرش داپەنەو کابرا ئیژیارەو لێفش داوێشەرەووت. نیمەشەو کابرا هۆرزا، یاگیوە گەرمەو نەرمەش گیرکەوتی بی، تەماعێ گێرت، زۆرش پەی ئاماو ویش نەگیرێ، ئاخرش هورزاوەو دەسش کەرد خولیایوە دلی یانەکەیرە، سا بەشکەم کەمێ دەردەش سارێژە بۆ. ژەنە کێ خەبەرش بیوەو واتش: ئەرێ لالۆ ئانە چێشتا، چی خولیەیوە پا یانەرە نەوەشەنی؟ پیاکەی وات: نەوەڵڵا بەرەکەم گوم کەردەن ملایملوو دەس بە ئاو. ژەنی بەرەش نیشان داو لوا جبەرو ئاماوە لوا دڵی یاگەکێش، تایەری ڕایێ هەر پاسە شەیتان زۆرش پەی ئارد و هورئیستوو هەر جارەی بە بەهانیوە سەرەش نیاوە تا ئاخرش پاسەکە ماچان (مس مس بەرم وس) دەرش بڕی و واتش: ڕێک‌وڕاس واچو پەنەت دڵم شیەن تۆ و قەرارم چەنە بڕیان وەرمم رەمان. ژەنی وات: منیچ هەرپاسە پەی تۆ پەشێوەنا، بەڵام فرە چڵکننی، ئەوەڵ وێت رووت کەرەوەو حەمامەکەمان نالیبەرەنە لوە وێت شۆرەو مەلێوە خاسەکەرەو جا بۆوە یۆوە بووسمێ. کابرا وەشیەینە وێش رووت کەردو و ژەنە کی کەردش جبەرو فەوری بەرەکەش ژەنا سەرشوو پریقەش دانەو وتە. ئیتر جبەرونە حەمام بی و نە هیچی. کابرای سواڵکەر هەرچی لالیاوەو هاوارو دادش کەرد ژەنە کی بەرەکەش پەی نەکەردۆ واتش: بابەحیز من راوخواینە راو تۆم کەردەوە، ئیسە گەرەکتابەی باخەڵەم بووسی، لوە باخەڵەو ئەدایتەنە بۆوسە. کابرا روتوو قووتوو عۆریان کۆڵانەو کۆڵان لوا، نەزانی کۆ گەرەبلۆ دەرەتانش وەنەبریابی، دەسیش گرتی بینێ گونی شەرەو پیسە تولەو قەلوەزی لەرزی، سایەقەن، زمسانا، تف کەری ئاسمان رچێو جە سەرداییە. ئاخرش یاوا کۆڵانیوە چە مەدێو بۆ هەناسەو مەیامەی. بە چنگەماشکێ لوا تا یاوا بەولێوە، تۆمەز دەلاقێوە

ورد‌یاو وڵەو دەلاقەکەیرە وێش کێشت ئەودێم و لوا دڵی گەورەکەی. گەورو مەیابێ. خاس گەرمش بیوە، هورئیستو و لوا دڵی مەیەکارەگێلا تا یاوا بەرێ‌تەری چ مدێو، گەورەی‌تەراو ئادیچ مەێنی . دڵو ویشەنە واتش : زانی چیشم کەرد بە ویم، دەی ئیسە ساعبێ رۆ بێوە من بە رووتی چیش کەروونەو چەنێ بزیەورە، هەی هاوار، هەر بە تروکە تروک دڵی مەیەکارە لوا چ مدێو ورە ورەی مەی، لوا روەو دەنگەکەی نیزیک کەوتو چە مدێو ژەنو پیایۆە پێوە قسێ کەرا، ژەنەکی وات بە پیاکەی : زانی چیش کەرمێ؟ پیاکەی وات : چیش کەرمێ ؟ واتش : ئاغە لوان پەی راوی ئیسە مەێوە. من تۆمنیەو دڵی ئا سنۆقی تا ئاذ بووسو، کەوەرمش پورە کەوت بەرت ماڕونەو شاڵەکەش وزمی ملش و من چیڵاوە کێشوو تۆیچ چەولاوە کێشەش با خنیکێو. ئیتر دماتەر شووت پەنە کەرونەو یانەوگردچیۆ بۆ هنوو تۆ. کابرای رووت و قووت گۆشش چەنە بێ، ئننەش پەنە نەشی ئاغە چرپە چرپ بە ئەسپێوە ئاماوە. مەیتەرەکەش ئەسپەکەش بەردو کەردش گەوڕو وێچش ئاما یانە. هەر ئامە یانەو دەسو پلش شت‌و تیکەی نانەش واردە شەکەت و مەکەت بی و وت پەیش ژەنەکی مێۆی نەکەش (شاڵ)، کەلاو سەریشە نەنریا بیرە، وستش ملوشرکەیشو کابرای دۆسش قاو کەرد دلی سنۆقینەو گەرەکشا بی شاڵەکەی کێشا، کابرای رووت و قووت بۆقەیش نیا دیوارەکەیوەو ورناش بە گەڵو قننەی رووت ئاما دڵی یانەی. ئەویچ وەختەبی زاڵەترەکێ با. ئننە تەرسێ، ژەنەکی دەسش کەرد قیژنای‌و واتش : ئای دێو ئاما پەیمان. کابرا واتش : دێو نیەنا، بەنی ئاذەمنا، جەشمە فرە بەنی‌ئاذەمتەر، کابرای ئاغە خەبەرش بیەبیوەو واتش : چێشا چە خەبەرا ئی هەراو بەزمە چێشا؟ کابرای رووت و قووت گردو ماجراکەیش گێلناوە پەیش و واتش : گەرەکشا بێ تۆ خنیکناو کۆشات من دیوارەکەم ورناو ناستم من بیانی بەسەبەب و

ژێوای تۆ ئاغەیچ زوو دڵی مجرینە (سنۆق) جلیش ئاردی پەی رووتەکەیوو رووەش نیا ژەنەکی و دۆسەکەیش و واتش : ئی پیا راس ماچۆ؟ ئەویشایچ خۆ نەتاواشا واچانا. ئەوەڵ پیاکەشا جەنی و ئاوەختە لوا شۆنی دوە براکەو ژەنەکێش و دوە براکەش ئاردیو ئامی یانە ،مەوزوعش گیڵناوە پەیشا. براکاش ئادەیچشا جەنیە ملوو ئەویەرە و لوای‌وە. کابرای ئاغە فرە دەسەڵاتدار بێ واتش پەوێ : کاکە تۆ گیانوو منت ساناوە، هەر چێم هەن، کەروش دوێ لەتی چەنی تۆ، ئیتر چێولای برا گەورەو من تونیو و من برای وچکلەت.

ساعبی کابراکە لاو مەردمیۆە واتش : ئیننە براو منا و ولاتی دوورەنە ئامانوو قەتڵەو منش گیڵنینەوە. دماو دوێ یەرێ مانگاکابراکە بە ئاغەیش وات : برا تۆ ژەنی بارە، بێ ژەن مەکریۆت، ئی حەیوانوو یانە بێ ژەن مەگیڵو پەیت. ئاغەی وات: نا شەرتە بۆ ئەوەڵ ژەنی پەی تۆ بار و نەوتۆ براگەورەو مننی، چەنی بۆ من ژەنی بارو تۆ ناریێ؟ تۆ واچە بزانۆ کیت گەرەکا چی دەگاینە؟ با بلو هێجبیش پەیت. ئادیچ یارۆ بێوەژەنەکێ کە شەوەکە رووت و قووت بەرش کەرد نیشانەش داو واتش تەنیا ئا ژەنیمە گەرەکەنە و هێجبی ئانیمە پەی کەرە. سپاست چەنە کەرو. ئاغە لوا و هێجبی بێوەژەنیش کەرد پەی براکەیش و زەماوەنەشا کەردە و تێر و پەڕ بە شەوەکەی خوایوە. ئاغە ویچش ژەنیش ئاردەو کەلو پەلوو یانەکەیشوو دەوڵەتەکەش و هەچیوەش بی چەنی براکەیش کەردش بە دوێبەشی و بەشێوەش پەی ویش و بەشیوە پەی کابرای، پاسە جەیۆی جیا بییۆەو مەردمیچ پیسە زانینێ هەر برایینی.

***

عێلم و ژەنا

دەگائیوەنە، مەلاو مەلاژەنێ پێوە ژێوینی، شەوێوە مەلاژەنی بە مامۆسای ماچۆ : ئەرێ مامۆسا ئانە تۆ عیلمۆ ژەنات وەنان؟ مامۆسایچ واتش : ئەرێ وەڵڵا عیلمۆ تاتەو ژەنایچم وەنان.

ژەنەکی دلۆ ویشەنە واتش دەردەت گنۆ گیانیم. تەکبیرەت کەرۆ. ئەڵبەت ئـی ژەنو پیا هەمیشە شەڕشا بی و نەگـنیێنییۆوە. هـەر ئـا شـەوە ژەنـیوە هـامساشا پەنەگیریەیبی و زاڕۆش بی و ژانەو زاڕۆی گرتیبێ. ئامی شۆنەو مـەلاژەنی، لوا پەی یانەیشاو مەلاژەنی مامائیش کەردەو دەورو نیمە شەوی ژەنەکی زاڕۆش بی. مەلاژەنی پاژەنە زەیسانی واتش : با من ئی زاڕۆیە بەرونە پەی یانەو ویـمان تـا سەعبێ ئیگە سەرداو سەعبی زوو مارووشۆ پەیت. واتش خاسا قەی چێش کەرو سپاست کەرو. مەلاژەنی زاڕۆکەش ئاردو پەی یانەو ویشا، مـامۆسا وتـەبێ، بـە ئەسپایی زاڕۆکەش نیا دڵی گەڵاو مامۆسای و هۆنجەنەکەش بەست و لوا یاگێش یاوارەو وتە. ساعبی زوو وەلی مامۆسایوە هورئیستە بزانو مامۆسا خەبەرش بیوە چێش کەرۆ، دماو تاوەی مامۆسا خەبەرش بیوە، چە مدێو چێوەی دڵی گەڵا شەنە جووڵەش مەی، واتش بە مەلاژەنی : ئەرێ ژەنەکێ چێوەی دڵی گەڵا مەنە جووڵەش مەی، دابۆ بزانمێ چێشا! ژەنەکێ ئاماو مامۆسا هـونجەنەش کـەردو دیشـان چ زاڕۆلێوەن. ژەنە مەکەربازەکی ماڵاش سەرەو ویشەرەو واتش : ئەی یانەی وێرانم،

چیش کـەرمێ خـۆ زاڕۆیـۆەت بـیەن. مـامۆسای وات دەی چـیش کـەروەژەنـە حیلەبازەکی وات: هەتا تاریکا وڕۆ نەبیەنۆ هۆرزە لوەو ئی دەگایە جیا بازە ئننا مەردم زانۆ ئاوڕووت مشۆ. مامۆسایچ قەوڵو مەلاژەنیش کەرد و کۆڵەیش پێتوو لوا سەرەو ویش هۆرگێرت. مەلاژەنی زاڕۆکەش بەرد پەی ئەدایشو و ئاماوەو واتش: بابەحیز پاسەت پەنە کەرو بزانوو مەوسنی پەیم؟ مامۆسایچ لوا ئی شارەو ئەو شار کەردەی. عانێ یانەش جیا ئاست واتش بە ژەنەکی: ئی ڕازی نەواچی لاو کەسێوە ، ئەوەیچ قەوڵش پەنە داکە نەدرکنۆش و ئاوڕوو مامۆسای نەوەروو. توولش پەنە نەدەیمێ ، مامۆسا یەرێ ساڵی ناماوە، دماو یەرێ ساڵی ئاماوە یاوا نزیکو دەگاکی چ مدێو دوێ یەرێ نـەفەرێ سـەرو زەمـینی شـەڕشانەن، یـۆشا وات پـەویشا : قورمساخ من چاوەختۆ لای مامۆسا زاڕۆکەش بیەن ئینە هنۆو مـننا. مـامۆسایچ گۆشش چۆ بێ، واتش: خۆ ئینە ئی ژەنە قورمساخی گیڵنانش دەگارە. ئیسە بلۆلێ دەگای مەردم کەروم کە شەرە ئینە خاسا بـلۆنەو هـەرنەووە. پـەشتیش کـەردەنە دەگاکێو لوا و لوا، ئیسەیچ هەر مڵایملۆ.

***

جۆڵاژەنی

دەگاییۆەنە جۆڵاییۆە، جۆڵایی کەری، رویۆە ژەنەو جۆڵای لوا پەی سەرو هانەی جلیٚ شۆرۆ. مەلاژەنیچ هانەو ژەنانە سەرو تەختانجیەکاوە (تەوەننەما) خەریکو نماکەردەی بیٚ. نماکیٚش تەمامناو رووەش کەردەنە جۆڵاژەنی و واتش: دا ئا پاڵەیا بنیەوە پەیم باکەرووشا پام. جۆڵاژەنی پەنەش ناوەش بیو واتش : مـن چیٚشا بنیەووە پەی تۆ، چیٚشت جەمن زیاتەرا، ئەی ویٚت قوزەڵقۆرتتا، بنیەیشاوە. مەلاژەنی وات : مەر نمەزانی من مەلاژەنی ئی ئاوائینا و وەزیفەتا بنیەیشاوە پەیم. هەرپاسە قسیشاگیریاینەیۆیو دماو شەڕەقسا، مەلاژەنی، جۆڵاژەنیٚش گرتەو دۆی شەقیش دەی قننەشەرە و جۆڵاژەنی لواوە پەی یانەیو جۆڵاکەش بەگیر ئارد و واتش: مەشۆ بی بە مەلا، منیش بۆ بە مەلاژەنی. جۆڵاکەیچ واتش: کورە ژەنەکی کەرەش خاترەوخوای وازبارە چەنەم، ئیسە من چکۆ تاوو بۆ بە مەلا، مەلاو ئی دەگایە دوانزە ساڵی وەنانش جابیەن مەلا، ئیسە من خەتتوو کۆلیٚری جەیۆترینی بەر نمەکەرۆ چەنی تاوو بو بە مەلا ؟ واتش: ویتزانی دەی ئانە ملایملو جیات مازو و ئیتر نمەووە پەی ئیگەی. جـۆڵاژەنی واتش: ئـارۆ مـەلاژەنی وەرو چـە ماوژەناو ئی دەگایۆە دویٚ شەقیش داینیٚ قننەمەرە و ئاوڕووش بـەردینا و ئـیتر رووەم نیەنە بلۆ پەی سەرو هانەی. ئەشۆ تۆ بی بە مامۆسا و من ئا شـەققا دەووە قننەشەرەو یا ئانە لوانی سەرەو ویٚم هۆرگیٚروو.

جۆلاکەیچ واتش : خاسا دماینە ئیسە وازنماری، هۆرزە هەلیزە شڕریوەما هەنە بارەش پەیم. هەلیزەش پەی ئارد و هۆرش ئاردەو بەستەش سەرەشەرە و نزیکو دەگاکیشانەنە شاریوە بی رووەش کەردە ئا شاریە و لوا یاوا دلـی شاریو لوێ هەریاگێوە واچی : من مەلانا و تاوو دوعاکەروو پەی هەر نیازی‌وە، دوعام گیرانەو خوا نیازتا بەیاگی مارو. دویٚ یەرێ یاگینە دوعاش وەنا ملوو نەوەشارە، خوا پاسە مەیلش بێ وەشیٚ بیٚنیوە. مۆدەتەیش پەنەشی‌و شۆرەتش بەرکەرد و گردیاگێوەنە باسو ئاذی کەرینیٚ‌و شۆرەتش بە نامی مەلا مەشکاڵەی بەرکەرد. کـوڕو پـادشاو شارەکەی نەوەش کەوت، هەرچی حەکیمی شاری بینی چا جەمیٚ بییوەو نەتاوا شا وەشش کەراوە تا نەفەرێوە کە مەلا مەشکاڵەی‌شناسی، لواو واتش پەنەشا : کوڕە لۆیدی مەلا مەشکاڵەی باردیٚ با دوعاییوەش پەی کەرو و فەوری وەش بۆوە. لوای مەلا مەشکاڵەشا ئارد. هەر دوعاش کەردە خواپاسە مەیلش بێ کوڕەکە وەش بیوەو هۆرئیستو. مەلا مەشکاڵە پاسەش پەنە ئاما، شۆرەتی فرەش وستەرەو دەولـەمەن بیوە. هەر یاگێوە هەرچیٚ قۆمیایا و هەر چیوەی بیایا ئینی شۆنی مەلا مەشکاڵەی. بەینەیش پەنەشی واتشا خەزانەو پادشای دزیان و هیچ سەرو شۆنیوەش نیا. پادشا واتش : لویٚدی مەلا مەشکاڵەی باردیٚ با ئی دزا بیٚزووە، من ئاذم هەن خەمو چی شیما. مەلا مەشکاڵەشا ئـاردو پـادشای وات : مـامۆسا یـاوەماپەنە خـەزانـەشا بڕیێنمی‌و تالاٚنشا کـەردینمیٚ‌و پـەنامان تـۆنی‌و ئـی دزا بـیزەوە هـەتا زوون بـا نەفەوتیەیمیٚ. مەلا مەشکاڵەی وات: خۆ ئیسە من چیگەنە مەتاوو واچۆ کێن، دویٚ رویٚ مووڵەتم دەپەنە تا بلۆوە یانەو بذیەو کتیٚبەرەو فکریٚ کەرووە بزانو مەویٚز یاوە پەیم یان نا ؟

ئاماوە واتش بە ژەنەکیش : بۆلاوسەر، ئینە پەنەو تۆ بی ئامە سـەرەمەرە دەی

ئیسه من چه هەڕیٚ کەروو سەرو ویمەرە، خەزانەو شایشا دزیەن‌و منشا مەعمور کەردینا دزەکا بیٚزووە، جا چکۆ ئی دزا پەی من بیٚزیاوە. هەر ئینەم پەی مەنەن بلوو سەرەو ویٚم هۆر گیٚرو، دەی زوو هەمیرەی کەرەو بارە چڵ خەپلیم پەی پەچە با ساعبیٚ زوو جمونەو بلولایۆەرە. هەر پاشەوینە ژەنەکیٚ دەسش کەرد هەمیر شیٚلای و ئارگاش گەرمەکەردە و گۆنکیٚ هەمیریٚ گیٚریو، نیمەشەویچا، دزەکایچ بەهەر جۆریٚ نەبو یانەو مەلا مەشکاڵەیشا ئیٚستەنۆ و ئامینیٚ پەی دەورو پشتوو یانەو مەلا مەشکاڵەی. ویٚشا گیٚرتەنرە تا بزانا مەلا مەشکاڵە چیٚش ماچۆ هەیوانەو یانەکەینە مەلاوژەنەکیش نیشتیٚ‌بینیٚرەو خەریکو خەپلە پەتەی بینی، بانۆ یانەکەی رۆ چنیٚوەش بیٚ، یۆجە چڵ دزەکەی ئاما پەی سەرو رۆچنیٚ‌و ویٚش گیرتەرە بزانو مەلا و ژەنەکیٚش چیش ماچاو خەریکو چیشی‌نیٚ، کتووپڕ چیٚ عانەنە دزەکە ئامە سەرو رۆچنەکەی، ژەنەکی خەپلیٚوەش پەتەو داش بە مەلا مەشکاڵەی، ئادیٚچ وسەش دڵی مانیۆەو واتش: چڵ نە ئینەیۆ، دزەکەو سەرو رۆچنیٚ پیٚسەش زانا پادی ماچۆو لوا واتش بە هامدزەکاش : نامەردا ئیٚستی نمیٚشو هەر من لوانیٚ سەرو رۆچنەکەی واتش : چلنە ئینەیۆشا. دزەی‌تەر واتش : دا با من بلۆ بزانو ماچۆ چیٚش. هەرچیٚ‌نەیە یاوا سەرو رۆچنەکەی، ژەنەکی دووهەم خەپلیٚش پەتەوداش بە مەلای‌و ئەویچ نیاش دڵی مانەکیٚو واتش : چڵ‌نە ئینە دویٚ. دزەکەیچ سەرو کولە رۆچنی‌وە پیسەش زانا چەنی ئادیٚشا لواو واتش : بەخوا برا ئیٚستی نمیشو ئاد درۆش نەدا. دویٚ یەریٚ‌تەرشا ئامی سەرو رۆچنەکیٚ پاسە ریٚک کەوت، هەر چەنی یاوینی سەروکلاو رۆچنەکەی، مەلا مەشکاڵە چیٚرو خەپلیٚ ژماریٚو ئادیٚچ پیسە زانینیٚ چەنی ئادیشا ماچو. ئاخرش دزەکا دڵی ویشانە کۆمەڵەشا بەست و واتشا چنیش کەرمی بیٚسی نمیشو ؟ چارە ماچیشا ؟ یۆشان واتش : با بلمیٚ پەی لایشو

لاڵیایمەی وەنەش راسەما نەواچو و ئێمەیچ خەزانەکەی دەیمێوە بەروشۆ پەی شای. لوایرە وارو ویشا وس ملۆ دەس‌و پایشەرەو واتشا : مامۆسا گیان کەرەش خاترەو خوای ڕاسەما مەواچە، ئێمە کەردەنما و تۆ مەکەرەش با پادشا ئێعدامما نەکەرۆ. واتش : خاسا لوێدی (لۆدی) هەرچیتان دزیەن، بەردیش چێرو فڵانە پردێ (پردەو مەلای) کەردیش چێرو خاکێوە و دانە خەیانەتش چەنە نەکەردی. هەرپاشێوە ئیستێ ندیمو ئەگەرچا خەزانەیە لاوزدێ زانونەو خەبەرتا مدەو. واتشا وەڵڵاهی بەشەرتێ راسەما نەواچی هەرپاسە کەرمی کە فەرماوی.

مەلا مەشکاڵەیچ شەرتەش کەردە نامیشا نەواچو. لوای دەستورو مەلا مەشکاڵەیشا بەیاگی ئاردو هەر پاشەوینە شارشا جیا ئاستو لوای. ساعبێ زوو مەلا مەشکاڵە بە قیافەگرتەیۆو سمێڵ (سوێڵ) وادای لوا پەی دلیبەرەو پادشای. وەزیرو شای فەوری خەبەرش بەرد پەی شای، مەلا مەشکاڵە ئاما. مەلا یاوا خزمەتوو شای، واتش : خەزانەکەتا ئینا چێرو فڵان پردێنە و لوێدی وەڵاخ بەردێ و بارش کەردیو باردیشۆ. لوای ئاردشاوەو تۆزەی جەواهیراتشا دا بە مەلا مەشکاڵەی. دماو بەینێ تەری جاسوسی خەبەرشا ئارد کە فڵان شار گەرەکشا هجووم بارو سەرو ئی شاریەو دوژمن فرە نزیک کەوتەنۆ. پادشاچ لەشکەرو چێوش حازر نەکەردەبێ واتش: لوێدی مەلا مەشکاڵەی چردێ پەیم. بزانو چە رایەیم پەنە نیشانە مدو ، تەکبیرمان چیشا ؟ لوای مەلاشا چڕیو ئامە حیزو روشای. پادشای وات: مامۆسا دوژمن حەملەش پەی ئاردینمێ، ئارۆ رۆ هیمەتین، تۆ ئەشۆ بی بەسەر لەشکەرو سەرپەلو ئی پێشمەرگا، لوێدی وەرگلو دوژمنی بدەی دێوە. ئەویچ واتش : قوربان من کابراینا مەلا جە عومرمەنە شەڕم نەکەردەن و شەڕیچەنە نەبیەنا، ئیسە چەنی تاوو سەرپەڵو سەرکەردەو ئی لەشکەرەو تۆ بوونە. پادشا

واتش: وازت چەنە نمارۆ مەوو تۆ ئی لەشکەرو دوژمـنیە مـارِی. واتش خـاسا: دماینە وازم چەنە نماریَو کار پاسەش پەنە ئامان، واچە ئەسپێوەم پەی باران فرە زرنگوو نابارو زل، هەتا ئیسە تاریکیش چەم پەنە نەکەوتەبۆ. ئـاردشا پـەیش و سوارو ئەسپەکەی بیَو داش غار و لوا سەرەو ویَش هۆرگیِرو. ئەسپەکە هەر فرە تن لویَ لواو لوا داش دڵی باخە چنارارەو ئننە تن لوا چناریَوە ریخەنە بەر ئـامە و نیشت سەرو شانەو مەلا مەشکاڵەیۆە. تەسادف پاسە بیَ ئەسپەکە روو بە لەشکەرەو دوژمنی لوا. بە چنارو سەرو شانەیشو لوا داش دڵی لەشکەرەکـەیرە. لەشکـەرو دوژمنی هەرکە پیایۆە شادیَ بە چنارو سەرو شانەیشوو ئەسپێوە زڵ غار کەروو روو بە ئادیشا مەی، گردی پژگیایو رەمەی. وەئەسپەکە هەر شـۆنیشاوە بـی تـا گردیش تەفرەقەوستیَ . سەرلەشکەرو دوژمنی وات : ئینە یۆشانەن پیَسەنە بۆ دیار گردی بەیان. ئینە خاسا گیَلمیَوە، ئیَمە دەرەقەتوو ئینیشا نمەیمیَ. مەلا مەشکاڵە پاسە سپاو دوژمنیش شکاواو مەرِدیشو ئەسپەکەش میردنا. سپاو دوژمنی میَرریاو بەرەشیەو کەلوپەلی فرەیچشا جیا ئاست، پادشا خەبەردار بیو خـەڵکی ئـامی شونەو مەلایرە و دیشا وەسائیلو کەڵوپەلی فرە پژگیان. ئیدیشایچ کەوتیَ کەلوپەل چنیەیوە ،کتووپرِ مەلا مەشکاڵە، تەقامەکوی جوَلاییَوە هۆرش گیِرتو و ئاردشۆ ئیتر هیچی‌تەرش ناردەوە و لوای واتشا : ئەی پادشا یانەت و رۆ پەی سەرکەردەیت. دڵی ئی گرد چیَوینە مەکویَ ، جوَلائیش ئاردەن. دالوودَی چرِدیش پـەیم. لوای واتشا بە مامۆسای: پادشا قاوت کەروو. واتش : چی دڵی ئی گرد چیوانە مەکۆی جوَلائیش ئاردەنو چیَوەی تەرش ناردەن ؟ مامۆسای وات : لویدیوە واچـدی مامۆسا ساعبیَ مەی حوزوورش. مەکۆکەش دا بە زەرِگەرِیَ رۆکیَشو تلایش کەرد پەیش و ئاوەختە بەردش پەی لاو پادشای واتش : پادشا، پادشا سڵامەت بۆ، من

ئینەم ئاردەن خرابیش چێشا؟ پادشایچ سەرەش سڕ مەناو واتش : خراب نیاو فرە عالا. ماموٚسا گیان توٚ دوژمنت رەمنان پەیم. لوە پەی یانەو ویتو وەشت بو. مەلا مەشکاڵەیچ چەنی ژەنەکیش ئاماوە پەی دەگاکی و لواوە یانەو ویشان. روٚیوە ژەنەو مەلا مەشکاڵەی یا جوٚلاژەنی جلێ خاسیش وەرنەبینێو پاڵەی عالێش پانە بینێ، لوا پەی هانەو ژەنا، خەریکو نما کەردەی بیٚو مەلا ژەنی دەگای ئاما پەی هانەی و خەریکو دەسوٚو دیٚم گرتەی بێ سەرو حەوزیوە. ژەنەو مەلا مەشکاڵەی واتش: دا ئا پاڵەیا بنیەوە پەیم. واتش: چێ توٚکیٚنی تا پاڵەی بنیەووە پەیت ؟ واتش: من ژەنێ ماموٚسا مەشکاڵەینا، ئەشوٚ پاڵێ بنیەیوە پەیم. واتش دەی منیش مەلا ژەنینا چەنی پاڵێ ریٚک کەرو پەی توٚ. ژەنەو مەلا مەشکاڵەی مەلا ژەنیٚش گیٚرتەو دوٚی شەقیش دەی قننەشەرەو ئاماوە پەی یانەو ویشاو واتش بە مەلا مەشکاڵەی: مـن شـەقێ ویٚمشا نیٚنیموٚ. ئیتر کارم نیا سەرتوٚ. مەلایی کەری، جوٚلایی کەرێ، هەرچی کەری، ویتزانی... .

***

سەبرو سابیری

دەگاییێوەنە، پیایوە سابێر نـام چـەنی ژەنـیٚ‌و دویٚ زاڕۆیش پـیٚوە بـەسەختی ژێوینیٚ، چە ژێوایێوە، هەر فرە گەڎای بینی و سەخت ژێـوینیٚ و چـارەڕەش‌تەر چاڎیشا چا دەگاینە نەویٚ .

رویٚوەشا واتش بە ژەنەکیش: دا با ئێمە چیگەنە بار کەرمیٚ‌و بلمیٚ لایـوەرە، بەشکیم خوڎا رۆشنائیەی کەرووە پەیمان. ژەنەکیش رازی بـە لوای بـیەو پـیٚوە کەوتیٚ را، نیمەڕۆیٚ‌وە رانە بینیٚ تا یاوای دەگایٚ‌وە نزیکو دەگاکیشان. چا دەگاینە سەقامگیر بیٚ و پیاکە، فەعلە بیٚ‌و رۆنە فەعلەی کەری و شەوینە ئێوە پەی یانەی. رویٚوە دەسی گەوهەر و رەشی، ئامیو نزیکو یانەو سابیرینە وستشاو خـەیمەشا هۆردا کاسبی کەران. چن رۆیٚ‌وە پیسە ویەرد. رویٚوە سابێر یانە نەنەبی، ئامیٚ‌و واتشا بە ژەنەکیٚ سابێری تۆ تاویٚ رۆنە بەی جلو و ملٚو ئیمە شۆریو. نانەما پەی پەچیٚ. رویێوە ئننە پوولٚت پەنە مڎەیمیٚ. واتش : ئەشۆ شووەکەم بەیێوە و پەرسەش پەنە کەرۆ بیٚ رەزاو ئاڎی من مەتاوو ئاویش وەروو.

وێرەگا سابێر ئاماوەو ژەنەکیش وات : سابێر کابرای وەچیٚ گەوهەر ورەشا ئارو ئامەو پێسەش وات، تۆ مازی بلو لاشا کار کەرو یانە ؟ واتش : ژەنەکیٚ ویت‌زانیٚ ئەر زانی ئینسانیٚ راستینیٚ‌و خرابیٚ نیەنیٚ‌و نیەتشا پاکەن، لوە، خۆ زانیٚ تمەنەی پەی ئێمە فرەن.واتش خاسا ساعبیٚ ملۆ.

ساعبی کابرا ئامەو پەرسەیچش کەردە سابێری و سابێریج ڕەزا بیٚو ژەنەکیٚ لوا جلۆملشا پەی بشۆرو. یەریٚ چوار ڕۆی لوا لاشان. ئی ژەنیٚ فرە زەریفەو جوانخاسە و ڕێکو پێکە بیٚ. ڕەئیسۆ گەوهەر ورەشەکا دڵش شیەنە. شەیتانی هۆرنیا پەیش، کەوت فێکر، چیش کەروو و چەنیٚ بڕفانوش. دەورو دەڕوویٚ ئاژەنی کارش کەرد پەیشان، یانزە هومین ڕۆ ڕەئیسۆ گەوهەر ورشەکا واتش بە ژەنەکی: ساعبی زووتەر بۆ با حەققەکەت بدەیمیٚ پەنە. ئێمە گەرەکمانەن چیٚ دەگایتە کۆچ کەرمی و بلمیٚ. ژەنەکی ساعبی زوو لوا پەی لاێشانو زاڕۆڵەکایچش لویٚ شۆنیشەرە. لوا یاوا لاو گەوهەر ورەشاکاو هەرکە واتش سڵام، نەماشا ژەنەکیٚ و نیاشا دڵی کەژاوێوە گەورەی کە حازرشا کەردە بی و ئەسپشا غار دا و چوارناڵ لوایو چانەبەریٚ شییٚ. زاڕۆڵەکایچ بەگرەویٚ ئامێوە پەی یانەیو ئانەشاکە دیەبی گێڵناشاوە پەی یانەو تاتەیشا. هەتا سابێر یاوایاگی گەوهەر ورەشەکا ئادیشا لوای بینیٚ و هیچ یاگیوە شۆنیشا دیارە نەبیٚ. هیچیٚ، نیشتەرەو شیوەنیٚ فرەش کەردو هیچش پەی نەمەنەبی. زاڕۆڵەکاش دەی بنکەش شۆ، واتش: چیٚنە نیشتەرەیم نەمەنەن. جما، لوا و لوا، ئاڕۆ ڕانەبی. نیزیکۆ شاریوە کەوتۆ، یاوا بە ڕۆخانیوە. یۆ جەکوڕەکاش نیارەو ئەویچشا بنکەششۆ بیٚو داش دڵی ڕۆخانەیرەو روو بە ئەو دەسی لوا. یاوا دڵی راسەو ئاوەکیٚ. ئاکوڕەشە کەچیدە سۆنیا بیرە، وەرگیوە ئاما بەردشۆو قیرەوکوڕەکەیش ئامانەگۆشش. چی عانەنەکوڕەکەو باوەشیش دەسشو وەربیٚ و ئاویٚ بەرد. وێش هیچش پەی نەکریا لوا ئەودەس نیشتەرە و شیوەنیٚ فرەش کەرد و چەپۆکیٚ فریش شەنێو هەڵسی فریش متیو چەمێش سورۆ بیەبینی و پێلێش ماسەی بینیٚ و چەمێش هۆرنەیینیٚ.

بەیمیوە لاو کوڕەکا زانمی چیششا سەر ئامان. ئانەشا وەرگی بەرد پاسۆ،

گەڵی‌وە پانزەیکارە بێ. تووتێ گەلەکەی نیاشا شۆنەوە وەرگەکەیۆ. کوڕەکەشا چەنە ساناوە و شوانەکە کوڕەکەش بەرزکەردو تەپ و تۆزش تەکناو شۆتش پەی گریناو بەسەر هاتش پەرسا و ویرەگا ئاردشۆ پەی شاری پەی یانەو ویشا. بزانم ئاو بەردەکە چێشش سەرئامە. هیتیارێوە پانزێکارە خەریکو هیت‌کەردەی بێ. ساق و سەلیم گێرتشووە و لاوویشەنە، نیاشەرەو وێرەگا بەردشۆ پەی شاری پەی یانەو ویشا. سابێریچ رۆەش نیا شارەکەی فرە خەمبار و ناڕەحەت بی. لوا کۆنجوو مزگێیوە دەسش کەرد نما کەردەی و کەم کەم عادتش کەرد و بی بە خادمۆ مزگیەکەی. دە دوانزە ساڵی پاسە ویەرد کوڕەکا زڵڵی بێوو روێ‌وەشا، وەهار بێ دەرودەشت، کەش‌و کۆسار گوڵ و گوڵزار بێ‌و دوێ یەرێ نەفەری شارە نەجارشا داو واتشا: گەرەکشانەن پادشا گیرا پەی شارەکەی، باز پەڕینا. هەرچی کەسا یانەنە بزێورەو بەی جبەرو بلۆ پەی مەیدانە گەورەو شاری باز پەڕێنا. باز باڵەفڕ کەرانی و نیشت سەرەو هەر کەسێوە کەراش پادشاو ئی شارەی و تاجەش منیا سەر. سابێریچ وەرو ویشەنە واتش: دا با بلو تەماشا، بزانو ئی باز پەڕێنە چەنینا؟ بزانوو کێ بۆ بە پادشا، ئاما و لوا پەی مەیدانو شارەکەی، کونجیوەنە غەریبانە کزش کەردو نیشتەرە. کاکە بازشا کە وەرداو باڵەفڕ بیٚ‌و دەورەی مەیدانیش دایوەو ئاسمانو خولیش واردیو کەمێ سەماش کەردە و ئەوەڵ تەق لوا نیشت سەرەو سابێریوە. خەڵکو شاری دیای سابێر جلی شڕیش هەنی وەرنەو کزو لەڕو ئەرەمەنە دیار بێ وەرو وێشانو واتشا برا ئی کابرا مەتاوو پادشایی کەرۆ پەیما، ئی بازە خەرەفیان، با رایێ‌تەر وەرش دەیمێ، بزانمێ چیش بۆ. رایێ‌تەر وەرشا دا هەرپاسە لوا نیشت سەرەشۆ یەرێ چوار رایێ‌تەر تاقیشا کەردووە لوی سەروشانەو سابیریەوە نیشیوە . ئاخرش واتشا کورە ئا کابرایە باردێ یانیوەنە شاردێشو.

یانی وەنە شاراشاوە، هەر بازە کەشا وەردا، لوا یانە کەش ئێستوو ستاتیوەو یانە کەیوە نیشتەوە وستاتیەو یانە کەیرە لوا نیشتە سەرەشۆ. واتشا کورە بەردیش چێرو دۆزە قەو ئا ئاساوینە شاردێشو، بزانمێ ئیرا چێش بۆ. ئی ڕا بەردشا چێرو دۆزەقەو ئاساوی کە هیچ یاگێوەنەڕا نەبی پەیش، شاراشاوەو ئامی بازەکەشا وەرداو هەر وەرشا دا لوا کەلکە پاسارو ئا ساوەکەیوە. ولەێش کەردەرەو لوا سابێریش ئیستو و نیشت سەرەشۆ.

ئاخرش واتشا چیش کەرمێ ؟ بەعزێوەشا فرە ژیرێ بینێ، واتشا برا ئینە مەیلو خواین ئیتر باردێ تاجەو شایی بنیەیدێ سەرەشۆ و با بۆ بە پادشا. تازە بەرمیچش چێرو زەمینیوە شارمێشو ئی بازە هەر ملۆ سەرە و ئادێوە نیشووە. ئاردشا جلیشا فاراو تاجەشا نیا سەرەشوو لوا دلی قەسرەو پادشایو و وەزیر و وزەراشا پەی گێرت و دەس بەکار بێ. پانیشا دەوروبەرشەنە بینێ واتش: من دوێ خولامێم گەرەکینێ، بەعزە کارەیشا پەنە سپارۆنەو چی یانە نە رەفێقیم بانی. لویدی دۆی خولامی پەیدا کەردێ پەیم. لاوشانەوشاینە یۆی وات: من شوانیوە چەنی هیتیارێوە شناسوو یۆ کوڕیوەشا هەن، هەر دوە ئیستێ نێشاوەو ئیسە هەروەنێ ئا شوانەو هیتیارەینێ. ئادی ئا کوڕا ورەشا، من ملۆ پەی لایشاو کوڕەکا سانو، تۆمەز ئی دوەکوڕە هەرکوڕەکاو سابێری بیێنی کە گەورێ بیەبینێ. لوای، سانەیشا پەیش و ئاردێشا. چن وەختەی ویەرد هیچکام بەیۆی ئاشکرا نەبیێ. روێوە خەبەرشان ئارد پەی پادشای کە گەوهەر ورەشێ ئامینێ پەی شاری. پادشای وات دا لوێدی چڕدێشان، بزانوو بەعزەی گەوهەرێ مەسانوو. گەرەکما ژەنی بارونەو ئی گەوهەرا پەی ژەنەکیم گەرەکینێ. چن گەوهەر ورەشیشا ئاردی و پادشا بەعزەی گەوهەریش سانەی لاشاوە و پادشای وات: کاکە شمە گردتا ئیشەو مێمانوو منەندێ، لوێدی و

ئەویشایچتا باردیۆ بەیدێوە. یۆشا وات: دەی قوربان ئێمە بارو چێوی فرەمان پەنەن یا ئەشۆ دویٚ نگابانیٚ کیانی پەی لایش یا مەتاومیٚ گردما بەیمیٚ. پادشا واتش : نیگابان کیانوو پەی لاو بارەکەیتا. پادشا واتش بە دوە خولامەکەی (هەروەنیٚ) من جەشمە سەرڕاس‌تەر و ساقتەر شکە مەبەروو. شمە لوودیٚ ئیشەو نیگابانی باروبنەو ئی گەوهەر ورەشا کەردیٚ. ماچان «کۆ بە کۆی مەیاوو، ئادەم بە ئادەمی یاوۆ». ئی گەوهەر ورەشا هەر ئانیشا بیێنی کە ژەنەکی سابێریشا بەردەو وەسنۆقەکەیچ کە ژەنەکێشا نیانەو بەردشا چاڕۆوە، تا ئیسە، بە عەمرەو خودای پەی هیچ کەسی نەکریاوەو نەمەڕیا ژەنیچ ئی چننە ساڵە بە مەیلوو خوای، دڵی ئاسنۆقینە نە ئەوراش بی‌و نە تەژنە، هەرپاسە مەنێبێوە. دوە غولامەکە لوای پەی لاو باروبنەو گەوهەر ورەشەکا، تەسادوف لوای سەرو ئا سنۆقیوە کە ئەداشا دڵی‌شەنە بی، نیشتیٚ‌رە، دەورروو نیمەشەوی وەرم گەرەکش بیٚ زۆرشا پەی بارۆ،گەورەکەشا واتش پەویشان: ئەری با ئێمە ویەردەو ویمان گیڵنمێوە، بەشکێم وەرمەکەما رەموو ئیشەو نەوسمی‌و دزیٚ پەننەی ناران ملمارە. واتش : خاسا دادەی تو هنوو وێت گیلنەوە. واتش : من پا حاڵە هۆشم مەیٚ، زاڕۆ بێناو تاتێوەم بیٚ‌و نامیش سابێر بیٚ و... وەهەرپاسە گیڵناشۆ ئەویچ واتش: وەڵڵاهی هەرپاسە تۆ ئا قساتە کەردی، منیچ داستانەم عەینو چێوینە. تاتەم سابێر بێو، برایٚ گەورەتەرم بێو، ئەدام پەی گەوهەرورەشەکا کارکەری، رویٚ‌وەشا نیاشا دڵی سنۆقێوە عەینو ئینەیە، کە نێشتی‌نمیرە سەرشۆ و بەردەشا. براگەورەکەی وات: دەی پەس من‌و تۆ یراێنمی و دەسشا کەرد ملوو یۆترێنی‌و بەیۆی ئاشکرا بێو و کپی یۆترینیٚ‌شا ماچ کەردێو. چەمی‌شا پەڕی بییٚ هەلسی، هەرچەنی ئی قسا تەقەو سنۆقەکەی ئاماو هورزای‌وە. دەنگی ئامە گۆششان و واتش: رۆڵە ئا ئی سنۆقیٚ واز کەردی منیچ ئەداو شمەنا و

ئینایینا دڵی ئی سنۆقینە بەرم باردی، بە عەمرەو خوداْی کەژاوەکە پەی ئاداْیشا کریاوەو ئەداْشا بەرئاماو بەیۆی شاداْی بییۆەو هەر یەرە دەسشان کەرد ملو یۆترینێو جەزەوقەنە گرەوینێ. چی عانەنە رەئیسوو گەوهەر ورەشەکا، ئاماوە پەی لایشاو دیش، ژەنەکیشا بەر ئاردینەو سەرەش سڕ مەناو دەسش کەرد دژمان دای (جژمان) پەنەشاو لوا پەی لاو پاداْشای شکات و واتش: ئەی پادشا بۆ لاو ئی دەیۆساتەوە، غوڵامە نمەک نەشناسەکات یانەنە ژەنەکیشا بەرئاردینا و هەزار و یەک پەتپەتیشا پەنەکەردینەو ئینەگوای، نیگابانی بێنیو یاگی متمانەو تۆ بێنی و خاستەر چاداْیشات گێر ناما ؟

واتش : دا لوێدی باردیشا، با پلە پلەشا کەروونەو بانی عیبرەت پەی دەورانی. لوای کوڕەکاو چەنی ژەنەکیشا ئاردە، وەلێ ئینەیەشا قسێ کەروو هەریەرێ داستانەو وێشا گێڵناوە پەی پادشای. پادشایچ خاس گۆشش شڵ کەردەبی پەیشان و سەرەش ئاستەبیرەو ناوامە ئاخەیش هۆرکێشاو واتش بە ژەنەکێ: دەی من سابێرنا شووەکەو تۆ و تاتەو ئی کوڕاناو دماو ئانەی تۆشا بەردی، منیش پێجۆرە رۆم بەردەن سەرو ویەردەو منیچ پێ جورەنە . دەسش کەرد ملو کوڕەکاشوو ماچش کەردی و ماڵاش شانەشاڕە و چەمێش بریێ میاچەماو ژەنەکێشو گرەوا.

ئاوەختە پادشا دەسوورش دا گەوهەر ورەشەکاشا گیرتی و کوشتیشاو گردو گەوهەرەکەیشا دڵی شارەکەیرە بەخشاوەو وەختێ مەردەمو شارەکەی کە نامێش «جەننەتەلمەئوا» بێ پی قساشا زاناو جە سەرئامەو ویەردەی وەڵینو پادشاکەیشا خەبەر داری بییێ، دا شاوەنە و سازو دهۆڵو سوڕنا و هۆر پرکێشا نیارەو ئی شێعریشا هۆرچنییێ :

سابێر سەبرش کەرد بە موراد یاوا   بی بە پادشای جەننەتەلمەئوا

بوختانەو خولامی (هەروەنە)
پەی کناچی پادشای (کناچێ هەژگێ)

ماچۆ جەولاتیوەنە، پادشایێوە حکوومەت کەرێ. ئی پادشا کناچێوەو یەرێ کوڕیش بینی، کناچەکێش ئەغلە بوو وەختێ لی‌یانەینەبیۆ نەزییرە پادشا هەر وەنیوەش بی‌و متمانیش بی پەنەش و فرە وەشش گەرەک بی. سالەیشا پادشا خەیالش بێ بلۆ پەی حەجی و کوڕەکاش چڕیو واتش: رۆڵە من پیر بیەنا و تا ئیسە نەلاینا پەی حەجی و حەجیچم سەر واجبا. گەرەکما بلوو پەی حەجی. رۆەش نیا ئەو کوڕە گەورەکەیش و واتش: تا من مەونو یاگەدارم بەو هۆشۆ دەوروبەریت بۆ و گردتا هۆشتا شارەکەیۆە بۆ. واتش بە خولامەکەیچش: ئەی خولامو من، هەمیشە یاگی متمانەو من بیەنێ جاروبارە بە تۆ چایەرە کوڕیمە متمانی فرەتەرم بیەنە و تۆیچ هۆشت پی کناچێمو بۆ تا مەووە. کاروبارو بەریش بەیاگی بارە. خولامی وات: سەرو چەمی قوربان. دوێ یەرێ رۆێ‌تەر پادشا جماو خەڵکو شارەکەی چەنی حاجیەکا رەوانەشا کەردو لوا پەی حەجی. دماو چن مانگا رۆێ‌وەشا کناچەکی نیشتێ‌بێ‌رە یانەو وێشەنە، خولامەکەش کیاستە بی لاو خەیاتی، کەگجیەکەش پەی باروەو وەختەی ئاماوە پەی لایش و گجیەکەش دا دەسشوو خاسشاو راستەبی و کناچەکی وەش‌حاڵە بیە. خولام، شەیتانی هۆر نیاو تەماعی گرت و واتش: عەزیزەکێم وەشم گەرەکەنی و مەیلم نا سەرتوو ئەشۆ مەیلم دەی‌پەنە و پیوە گەمە

کەرمی ، وەشم گەرەکەنی و دڵم خەریکا باڵەفڕ بۆ پەیت. دڵم دڵێ سینەیمەنە وێش مەگێرو. کناچی رەنگش پڕاو پیسە بۆزاش دلی گۆمیوە قووڵی دڵش کەوت تەپە تەپو داخێوەنە ، خەریکە بی شێتە بۆ و واتش : ئەی خوڵام ، تۆ نانەوەرەو تاتەو مننی . شوورەییت مەکریۆوە پاسە ماچی ، جەخوایم گەرەکا نانو نمەکوو تاتەیم کۆرت کەرۆ . ئەپاسە نیاوەرو چەما تۆ ، واتش : نا ئەشۆ مەیلم دەی پەنە ، هەرچی خوڵامەکە زۆرش ئارد پەی کناچەکی، چون کناچی فرە با حەیای بێو مەیلش نەدۆی پەنە و سەرسامە مەنێ بێ کە ئی خوڵامە چەنی زاتش بیەن پاسە قسێوە کەرۆ. یەرێ چوار ڕایی وەختووبی وەخت هەرپاسە لوا و بەگیرش ئاردەو کناچەکێ گووش نەنیامە حاڵش و چاولایچۆ کناچەکێ وەروو ئاوڕوو وێش رووەش نەوی واچۆ بە برایەکاش، خوڵامەکە هەرچێ کەرێ کناچەکێ بە هیچش نەزانێ و ئاخرش وەروو ویشەنە واتش ئینە خاسا ، من بۆختانی کەرو پەی ئی کناچێ و ئاوڕووش پەی نازو بزانوو چی مەیلم مەدۆ پەنە ؟ لوا پەی لاو برایەکاش و واتش پەنەشا : زاندێ واڵەکێتا گەرەکشا ئاوڕوو شمەو چەنی پادشای بەروو و دڵی ئی شارینە سەرەوزتان کەرۆ؟ واتشا : چەنی ؟ خوڵام جواوش داوە : ئینە پەن شش رۆین و وەختی ملۆ پەی لایش کارەکاش بەیاگی بارووبان چێوم پەی بەردێنە، گڕ رایێ بەگیرم مارۆو ماچۆ ئەشۆ منوو تۆ بێمی دۆسێ یۆترینێ و پێوە گەمە کەرمێ. منیش تا تاوانم نەسیحەتی فرەم کەردێنە و چا کاریشەو چا قساشە تەرسنینەم و واتەنم تۆ تاتەت پادشان و برایێ خاسیت هەنی و نمەوو فیکروو خەیاڵی پێسە کەرینەو ئیسە چەنی کیچ ؟ چەنی خوڵامویانە و تاتەیت ؟ تۆ لایقو کوڕو پادشاو شارەی تەرینێ. چەنێ دڵت مەی دلی مەردمینە تاتەو براو کەس و کارت سەرەوز کەری؟ گۆششش نەداو رابەڕا خراوتەرەبیە. براکی فرە ناڕەحەتی بێو دلی ویشانەنە

واتشا: چێش کەرمێ پێ والێما ؟ بەهەروەنەکەی واتشا ! ئیسە تۆ چێش ماچی و چ رایەیما پەی مەنیەیرە ؟ واتش : ئیسە شمە هیچ مەواچدی پەنەش تا تاتەتا بەیۆە، هەر ئاماوەو نزیکو شاری کەوتۆ شمەوەلێوە لوودێ و ئی قسێ گێلندیوە پەیش. با شا واچۆ پەنە تا چیشش پەنە کەردێ. واتشا خاسا قەولو تۆ کەرمێ. دماو بەینێوە، پادشا حەجو ئاماوە و مزگانیشا ئارد پەی کوڕەکاش و واتشا پادشا نزیکو شاری کەوتەنۆ. هەر یەرە لوایْ پیرایی تاتەیشاوە و دماو قۆڵ ماچ کەردەی و خەیر ئامەی، کەمێ پێوە ئامی رانەو تاتەشا دەنگ و باسو شاریش پەرسا و واتشا : تاتەگیان زانی والە قاحبەکیما چیشش کەردەن ؟ واتش : چێشا ؟ چێش بیەن ؟ .واتشا : تـەمام ئاوڕووش بەردێنمێ. حاڵ و باڵ پێ جۆرە. قسەکێشا گێڵناوە پەیشو، ئادێچ واتش : دەیسا زووبەزوویی لویدێ، بەردێش بیابانیوە، سەرەش بڕدێ و جلەکاش تلندێ ونەکێشو و باردێشا پەیم و بەیدیوە، زووەلێوە ، لۆیدێ، بەردیش، بانەوینووش . کوڕەکا قەوڵشا کەردو لۆی والەکیشا بەردەو لوای تا یاوای بیابانێوە چوڵ و هۆڵ . براگەورەکەی وات : دادەی باردێ با سەرەش بڕمێ. برا وردیەکەی وات : چـی قەتلێوە بارمێ ملوو وێمارە، سەرەش نەبڕمێ و چیگەنە وێـڵش کـەرمێ و خـۆ نمەزانوو بەیوە. برا میانیەکەی وات : ئەهاها ، دا تەماشاو دەورو بەری کـەردێ، بزانمێ، گەلە چکۆ دیارا، با من بلوونەو بزێوەسانوونەو باروش سەرەش بڕمێ و جلی والەکێما تلنمی بەونی بزەکێوە و ویش چیگەنە وێڵ کەرمێ. جا جلەونێنەکا بەرمێوە پەی تاتەیمانو ئیتر باوەڕما پەنە کەروو پێسەزانوو سەرەمان بڕینە و ونی والەکێمانە جلەکاشو. گردی واتشا: وەشا، پێسە کەرمێ. هەرپاسەشا کەرد کە برا میانیەکەی وات : لویْ گەلەیشا بێسووە و بزیوەشا سانا لاو شوانەکەیوە و ئاردەشا سەرەشا بڕیەو کناچەکێشا رووت کەردەوە و جلەکاش تـلناشاونەو بـزەکـێوەو

بەردیشا وەپەی تاتەیشاو ئادیچ باوەڕش کەردو خەم تەما بیٚو بەیمیٚ لاو کناچەکیٚوە و بزانمی چیششی سەر ئاما .

کناچەکیٚ رووت و قووت لوا خزا دلی هەژگیٚوە، کەم کەم سەرکەلو وەرپڕا، کەش وکۆ تاریک و نۆتەک بیٚ و جرِوجانەوەر دەسشا کەردوە نای ، لوورەو وەرگی ئەی . تا ساعبیٚ دلی ئا هەژگینە نەجما، ساعبی کە وەرەتاو کەوت سەرنجش دا دوورۆ، دویٚ یەریٚ ئەسپیٚو، یەریٚ چوار نەفەریٚو، دویٚ تانجیی دیاری بینیٚ. سواریٚوە چەنی تانجیٚوە روو بە ئاذی ئامیٚ . تانجیەکیٚ وەڵیٚوە بیٚ ، ئاما چەمش کەوت بە کناچەکیٚ کە دلی ئا هەژگیٚنە بیٚ. دەسش کەردگەفای (حەونای)، سوارەکەیچ ئاما نزیکش کەوتۆ، چەمش کەوت پەنەش و واتش : ئەریٚ کیٚنی ؟ دلی ئا هەژگیٚنە بۆ جبەر ، کناچەکیٚ واتش : مەعزەو رەزاو خوای وازم چەنە بارە ، کناچیٚوەنا بیٚ کەس و کار، رووت و قووتەنا . جیام بازەو لۆە با بە دەردەو ویٚمو گنۆرە . سوارەکە کە کوڕو پادشاو شاریٚوەتەری بیٚ، عاباو وەریش کەنەو فرِەش دا پەیش و واتش : ها ئانەی کەرە وەروویت و بۆ جبەر . عاباکیٚش کەردە وەرشوو ئاما جبەر . شازاذەکەی وات : کیٚنی ؟ چکۆ بینی و چیٚش کەریٚ چیگەنەو کناچیٚ کیٚنی و چەنی پاسە رووت و قووتە بییٚنی ؟ واتش : هیچ کەسم نیا و بیٚ کەسەنا، چوٚڵاوە لیٚ روٚخانەینە ویٚم شۆرینیٚ، تا ئامانی جبەر جلەکاشا بەردی بینی و رووت و قووت مەنانیوە و جەتەرسەنە ئامانی دلیٚ ئی هەژگیٚ .

شازادەی وات : دەی بۆ پەشکوٚم (تەرکەم) سوارە بە با بەرووتۆ پەی شاری پەی یانەو ویٚمان . واتش : نا من چەنی مەو چەنی تۆ . تۆ نامەحرەمنی بە من . من چەنی پەشتی تۆوە سوارە بۆنە ؟ شازادەی وات : واڵی گیان ئانە بە واڵی ویٚم قەبوولم کەردیٚ بۆ سوارە بەو من وەزۆرەو هەوسارو ئەسپەکەی گیرو قەی مەکەرۆ.

وێش وەستەرەو کناچەکێ سوارە بیە . جارش‌داو واتش :کاکە راو بەتاڵ کەردێو بەیدێوە با بلمێوە پەی یانەی. گرد جەمێ بیێوەو ئامی پەی‌لایش و دیشان کناچیوە عەباپۆشە سوارە نەوویش پیادە، پەرسا پەرسای بی و شازادەیچ رووداوەکـەش گێڵناوە پەیشان و ئامیوە پەی شاری. کناچەکی فرە زەریفەو جوانخاسەو چەناکە چاڵە بێو بڕۆی وەڕێک و پێک و پەیوەستیش سەرو چەماوە بینی و قژی وەکاڵی‌و چەمێوەکەوویچش بینی . لوای یاوایوە یانە و شای .گرد خەبەر داری بیێ و بەینێ وەیانەو پادشاینە بێ‌و پێوە ژێوینێ. شازادە کەم کەم رەحمش لوا ملۆ کناچی‌رەو خۆراسیش ئەمەنەو شەوڕو کناچەکی وەروو چەماشو بێ‌و واتش بە ئەدایش : من ئی کناچیمە گەرەکەنە.ئەدّاش واتش رۆڵە ئەدّات خاس بابەت خاس تۆ کـوڕوو شاینی و ئی کناچی بێ ئەدّا و تاتەنە پەی تۆ نمەشێو ، چی شـارەنە هـەرکەست گەرەکا چا نەجیب‌زادّا ، مارمیش پەیت ،کوڕێ وات : غەیرەز مومکنا من هەر ئا کناچیمە گەرەکەنە و کەسی‌تەر! عاقیبەت پادشا مارەش بڕیە پەی کوڕەکەیش و چی مۆدەتنە ، هەرچی پەرسینێ شنە خەڵکو کام وڵاتینە و کناچی کـینەو ئـەدّاو تاتەش کێنێ ؟ راسەو ویش نەواچی. هەر واچی : ئەدّاو تاتەو من ئا هـەژگێ بـێ دڵیشنە بێنا. دماو بەینێ‌وە پادشا مەرد و کوڕەکەش بی بە یاگەدارش وەیەرێ چوار ساڵی پێسە ویەرد . تا بیێ داراو یەرێ کوڕا و رۆی‌وەشا وەهار بێ ، ژەنەو شای لوا سەروو بانیو تەماشاو دەورو بەری کەرێ و هەور سـەرکەشش گـرتەبێ و گـوڵی جۆراوجۆری پاچەمۆ دۆڵەرە بەرئامی بینێ و پەلەوەری فڕەشا ئەی‌و جیکە جیکو مریچلان و قازوقوڵنگی و شادّی خەڵکی پاسەش پەنەکەردە دڵش پەڕبی و دەسش کەرد گرەوای و هەوریوە فرە وەشش کەرد .

فرە گرەوا، چەمیش سووری بیەبینێ و یۆ جەزاڕۆڵەکاش لاشنە بی و عازا لوا و

واتش بە تاتەیش : تاتە ئەڕام گرەووای گرەووو خەریکا ملش پرچیۆ. شایچ لوا پەی سەروبانی، پەی لاو ژەنەکێش و واتش : ئەرێ ژەنەکێ چی گرەوێنی . مـن چـە خرابییم بیەن پەی تۆ. واچە پەنەم بزانوو. واتش وەڵـڵاهی، هـەرچـی دەنگو ئـا بولبولا مەیونە گۆشم و ژەرەژی مەوانانیۆ وهانە قوڵ قوڵە قـوڵ هـۆرمەشانووئی کوڕو کناچە پادەرودەشتە چەنی ئەڎاو تاتەیشا پیۆە گێلانی . هەرپاسە خـەریکا تەقۆوە. تاسەو یانەو تاتەیم کریان و فرە بێتاقەتەنا و وەختا شێتە بوونە . هەرپاسە تاتەو تۆ پادشا بێ و تۆ شازادە، تاتەو منیچ پادشان و منیچ شازاڎێوە بینا پەی وێم و تاتەو منیچ پیسەو تاتەو تۆ پیر بیۆ مەعلووم نیامەنە بۆیا مەردەبۆ.

پەی ئانەی بێ تاقەتەنا و دڵم پیسەو ئاکەشیەگیر یانەرە و چەمم هەڵسی مجو . پاڎشا واتش : ئەی ژەنەکێ ئیننە من و تۆ چننە ساڵین ئیننایمی یۆوە. رۆنیا من تۆ بەگیر نارونە تا بزانو کۆگەئیەنیو و کناچێ کینێ. تۆ راسەو ویت نەواچینی بە من و هەر واچینی ئەڎاو تاتەو من ئا هەژگێنە. من زانینا تۆ نەجیبزادێـنیۆ دەی ئـیسە چێش ماچی گەرەکتا بلیۆە پەی یانەو تاتەیت تا چەنی ئا خوڵامیمەکیانوو تۆ پەی یانەو تاتەیت . واتش : ئەی ! حـەی ! مـن شـەقەو خـوڵامیم واردیـنەو وەروقساو خوڵامی رەمانا ، ئیسە تۆیچ ماچی چەنی ئاهەر وەنەیە لوە وەپەی یانەو تاتەیت . عەسڵەن. وێت مەیم چەنی (مەی چەنیم) بۆ نمەی چەنیم بەتوونو بە تەوەس با هەر نەوینوشان و بە دەردو دووریشاوە نالنۆونە و تلیەووە. پادشا واتش : ژەنەکێ خوڵامو من نمەک حەراڵا، خوڵامو من عالاو چینە نووچانەن . پەی من رێک نمەگنو شارەکەی جیا بازو خەتەرا، ئننا بەرێنا تۆ ، ئینکارە مەوە چەنی ئی خوڵامیمە لوە. بە هەر جۆرەی نەبۆ، ژەنەکێ نەرمە بیەو ویشوو یەرە کوڕەکەش و چەنی خوڵامی کەوتێڕا. پادشایچ تا بیروونو شارەکەی ئاما و ڕەوانەش کەردێ،

جا گێڵاوە ... ئەویشایچ یەک رۆی تەمام را نەبێنی و تا شەوە ئـاما مـلەرەو لۆی قەراخوو رۆخانێوە، وستشا و نیشتیٚ رەکەشەوی چابان. نانشا واردو ئننە شەکەت و مانیای بینیٚ زۆ وەرمشا پۆرە کەوت . ئننەش زانا ، نیمەشەو خولامەکە لوا پەی گیانوو ژەنەکیٚ و واتش مەیلم دەپەنە . ژەنی وات : خولام گیان کەرەش خاترەو خوای وازبارە، تۆ خولامو ئێمەنیو. من بە ئەمانەت دریەێنا دەسو تۆوە، وازبارە. واتش نا ... ئەشۆ مەیلم دەی پەنە . ئەوەیچ بە هیچ جۆریٚ مەیلش نەدیٚ پەنە. کوڕە کۆرپێوە باوەشی ژەنەکێوە بیٚ، خولام واتش : مەیلم نەدەی پەنە، ئاکوڕە کۆرپەیتە سەرە بڕۆنە. واتش : ویچم سەرە بڕی مەیلت نمەدەو پەنە .

خولامی خۆگەڕەحم، کوڕە کۆرپەش وەروو چەماو ژەنیوە سەرەبڕی و ژەنی مەیلش نەدا. هەرپاسە ئەو دوە کوڕەکەیچش سەرە بڕێو. هەر مەیلش نەدا پەنە و ئاخرش واتش : ویچت سەرە بڕوونەو واتش : حازرەنا سەرەم بڕی بە شـەرتیٚ نامووسم نەگنۆ دەسوو تۆی سپلۆت و چلکنی . ژەنەکی واتش ! جاریٚ با بلوو تا قەراخوو ئائاویٚ دەسیٚ یاوونو بە ئاویٚ جا مەووە هەرچـێم پـەنە کـەری کـەرە . خولامەکە تەنافەش وستە دەستش و واتش : نەکای بەرەشۆو وێش وزۆ دلی ئاوی . لوا قەراخو ئاوەکیٚ، چەقۆەش پەنە بیٚ، وەرێسەکێش پرچـناو وێش وست دلـی رۆخانەکەی و ئاوی بەردە وەلیم خولام نامووسش نەبەردە . خولام کە بە کـارو ژەنەکی زاناش ، سامی گیرت وگیلاوەو ئاماوە پەی یانەو پادشای و واتش بەردەمۆ پەی لاو تاتەیش و پیسەو پاسە .

بەلام ژەنەکیٚ کە وێش وست دلی ئاوەکی بە پەلەقاژیٚ لوا، هەر دەسوپلش شەنە تارۆ بێوە و لوا یاوا قەراخوو ئاوەکێوو ئیمانوو شادەتەیش ئارد و شیوەنیٚ فرەش کەرد پەی کوڕەکاش و هۆر ئێستەوە و کەوتە را. لوا تا یاوا سەر کەلێوە، وەختیٚ

سەرنجش دا دووروٚ شاریٚوە دیارا، خاس وردوٚ شارەکەی بیەو چە شارەکەو ویشاو ئەو شارو تاتەیش مشوٚ گەلیٚوەش دیی کە زیاوەو ئامارو بە ئادیٚ. گەلەکـە ئـامەو پەرساش جە شوانەو گەلەکەی بزانوٚ پادشاو شارەکەی کە تاتەشا مەنەن یا مەردەن. شوانەکەی وات مەنەن. گەوهەرو لیٚرە و چیٚوی فرەش پـەنە بـیٚ. مـەییٚوەش لاو شوانەکەیوە سانا و سەرەش بڕیە و پوٚسش کەنەو گوٚشتەکەش داوە بە شوانەکەیو پوٚسو مەیەکیٚش کەرد پیٚسەو کەڕەکی و کەردش وەرشو جوٚریٚوەکە ئیتر هیچ کەس نەزانیٚ ژەنینە. لوا و لوا روو بە شارەکەی و تا یاوا وەرو یانەو تاتەیش چ مـدیو خولامەکەو چەنی براییٚوەش نای سەرویانەو تاتەیشو. قەدەمی مدانەو دەسشا دان پەشتەو ویشانوٚ پیٚوە قسی کەران (نەشناسیش). هەروارو چڕیش: ئـەریٚ داخـم یانەو پادشای قازەوانیٚ، مەیتەریٚ، گزیٚدەریٚ، چیٚوەیشانیا پەیم. براکـەش کـە کوڕی وردی پادشای بیٚ واتش: بەلیٚ وەللا، قازەکاما، قازەوانشا نیا. لوا پەی یانەو پادشای و کەردەشا بە قازەوانوو قازاو نامیٚشانیا کوڕەکەچەل.

کوڕەکەچەل ئننە دلسوٚز و یانەو پادشای بیٚ، گردیٚ وەششا گەرەک بیٚو روٚ بە روٚکاریٚ خاستەرش دینیٚ پەنە و فرەتەر نیشتیبی دلی دلیشاوە و تا پادشاکەردش بە مەیتەرو ئەسپەکەو ویٚش. هەرپیسە موٚدەتەی ویەرد.

بەیمیٚ لاو ئی پادشاکەیوە بزانمیٚنا چ حالەینە. پادشا یەک مـانگ ئـیجازەو ژەنەکیش دابیٚ و واتە بیش پەنە دماو یەک مانگی بەیٚوە. وەلیم دویٚ یەریٚ مانگیٚ پاسە ویەرد و ژەنەکیش ناماوە. ئاخرش واتش بە خولامەکەی دابوٚ با من و توٚ یوٚوە بلمیٚ شوٚنی ئی ژەنیمەرە، با بزانم چی ناماوە، چی دیٚرش کـەردەن؟ گـەورە وەزیرەش نیا یاگی ویٚش و پیٚوە جمای شوٚنی ژەنەکیشە، شەو و روٚیوە رانەبینیٚ تا یاوای ولاتو تاتەو ژەنەکیش. ئامی دلی شاری و بە پـەرسای یـانەو پـادشایشا

ئیستۆوەو لوای پەی یانەیشا . واتش : میمانتان گەرەک نیا . پادشا یانێ تاتەو کناچەکی واتش : میمان حەبیبو خواین، فەرماودی ، لوای چوەری و نیشتێ‌رەو دماو تاوەی سەرنجش‌دا نەژەنەکێش هەنە و نە زارۆەکاش دیارێنی پارەو نە هیچێ‌تەر. ئیتر نەپەرساش وەنەو یانەو پادشای پەی ژەنوو زارۆکەیش وەئادیچ نەزانینی ئی میمانە زەماشانەن . فرە نارەحەت بی و شەوەش کەردەو گردنیشتێ بینێ‌رە و پادشای میمان فرە نارەحەت بێ، وەڕوویشە نەواچی : داخم چیش بیەبۆ، کۆگە لوای با ، ئامی باوەڕارە وەرگی واردیبا ...

چی خەیالانە بی ئەو پادشاکەی وات (تاتەو کناچەکی) : ئەرێ برا چێ نارەحەتەنی ، قسەی ، باسەی ، نوقلانیوە و ... ؟

واتش : قوربان دیانم (ددانم) میشو، یۆنیا سەرگۆزەشتەیی یان ویەردەو ویش، گێلنووە باکەمێ ئێشش ساڕێژ بۆوسرەوو. کوڕەکەچەڵ واتش : من سەرگوزەشتێوە وەش زانوو باگێلنوشو پەیتان بەشکێم ئیشوو دیانیش کەمێ سرەوۆ.

واتشا: دادەی . واتش : من بە شەرتێ ئی داستانی گێلنۆوەکە هەتا دمائیش مەی پادشا نازوو هیچ کەس بزیۆرە و تائاخرش نارو هیچ‌کەسی نەزیۆرە . واتشا: خاسا، نمازمی کەس بزیۆرە ، جاکوڕەکەچەڵ سەرگوزەشتەو وێش هەرجە ئەوەلۆ هەتا ئا ساتەکە چاگەنە نیشتەبیرە گێلناشو، وەختێ یاوا لاو ئانەیەکە کوڕەکاشا سەرەبڕی خولامو شووەکەیش جما بلۆبەر و واتش : برا من گمێزم مەی با بلوۆ گمێزی کەرونە و جا مەونووە یانە . کوڕەکەچەڵ واتش : نا مەبۆ هیچکە بلۆ جبەر . وەختێ یاوا لاو ئانەیچەکە ئامە پەی دلیبەرەو پادشای و واتش داخم یانەو پادشای قازەوانی، مەیتەریی، گزێ دەرێشا گەرەک نەبو؟ ئی خولامەکە واتش : وەختا تەقۆوە با بلوو دەس بە ئاوێ کەرۆ و جا مەووە . ناستشا ، ئادیچ بلۆ، ئەلبەتە ئی

قساشە بە نامی یۆتەریوە گێڵنیوەنە بە نامی وێشو . وەختێ یاوا ئاخرو قسەکا واتشا بەس ئینە ، ئا نەفەرە ویتەنێ . ئاوەختە واتش بەلێ وێمناو پۆسەکەش مالآرەوە رشەنەو کڵاوەکیش لابەردە سەرەشۆ و گردشناساشاوە . جا واتش بە خولآمەکا جا ئیسە کۆ گەرە بەرێمشدێ ؟ هەم شووەکەش و هەم تاتەش واتشا دا خەنجەرێ دەبانە باردێ پەیش . با بە هەر جۆرێ مەیلوو وێشا کشوشان . خەنجەرەیشا دادەسشو، هەر دوەش پلە پلە جەنیێ ملوویۆیرە، ئاوەختە پادشا و ژەنەکێش دوێ یەرێ روێتەر چابێنیۆ، ئیتر لوایوە پەی شارەکەو وێشاو براکیچش فرە ناڕەحەتی بیە .

***

مامۆ ڕۆاسێوە و مامۆ قاڵاو

جەدلی مێرغوزارێوەنە ، مامۆ ڕۆاسێوە و قاڵاوێوە ڕەفێقی بینێ ، هەمیشە یۆوە بینێ. ڕۆێوە ڕواسەکێ وات بە قاڵاوەکەی : مامۆ قاڵاو وێرەگا مێمانو من بـە و قاڵاویچ واتش : خاسا ، قاڵاوەکە ئاما پەی یانەیشا و تاقەنە نیشتەوەو تاریکش کەرد و مامۆ ڕۆاسێ لوا و تـاوێوە سـاێلێش نـیا سـەرێ دمـاوە ئـاردەش نـیاش وەرو دەمۆوێشو، قاڵاوی کە ئیشەو پیوە سایڵی بوەزان . قاڵاوەکە بە دەنووک دەسش کەرد سایڵە واردەی ڕۆاسەکی ، زوانیش ئارد تاوەکەیرە و مسقاڵێ سـایڵێش نـاستەو گردش بە زوان هۆرڵۆشتە. قاڵاوەکە ساعبێ واتش : مامۆ ڕۆاسی ئیسە نۆبەو منا مێمانی تۆ کەروونە ، مشێوم ئارو بەی پەی یانەو من. ڕۆاسی وات : خاسا مامۆ قاڵاو. لواو تاوێوە گەنمێش برێژنێوو ئاردیش نیاش وەروو دەموو هەردوەێشان و هەتا مامۆ ڕواسە دانە دانە بە دیان دەسش کەرد گەنم واردەی و گەنم ترووکنای، قاڵاوەکە بە دەنووک دماو تاوەی گردش هۆروستێ و دماو ئانەیە مامۆقاڵاو واتش بە مامۆ ڕۆاسی : دابۆ سەرو باڵام با پێوە بلمێ سەیرو دنیای کـەرمێ. مـامۆڕۆاسـە تەرسی‌بی‌و زاتش نەبی سوارەبۆو واتش ئاخۆر نەوزیمەرە، قاڵاوی وات : حەی حەی جاچێوی چانەچەنی کـەروو، مـن‌و تـۆچننە وەخـتی ڕەفـێقیمنی چـەنی وزوتەوو بی ڕەفێق مەنو ! لوا سەرو بـاڵاو قـاڵاوی‌وە سـوارەبـیە . قـاڵاو بـاڵیش گیرتێ‌وەو لواپـەی ئـاسمانی‌و فـرە لواو جـەچەم گـمەبیە. واتش : مـامۆ ڕۆاس

حــەزکەری بـلیوە پـەی زەمـینی ، واتش : ئـەرێ. قـالاو وێش لار کـەردووە و ڕۆاسەکێش وستەرە . ڕۆاسەکی هەتا یاوا زەمین هەر ئـینەیە واچـی : ئـەڵلاهوو ئەرمان جیگەی شلوو نەرمان

مێرغوزاریوەنە ، پـاڵو هـانیوەنە مـەلاییوە پـاڵتاوەکـەش وسـتەبیرە و سـەرو پاڵتاوەکەیوە خەریکو نماکەردەی بێ. ڕواسی کەوتە وەر دەموو مامۆ سایرە. مامۆ سا حەیبەتیەینە بەرشی، ڕۆاسەکێ پاڵتاوەکەش کەرد وەرشو لوا و لوا تا یاوا بـە وەرگێوە. وەرگەکەی وات : مامۆ ڕواس ئینە چکۆ بیەنێ و ئی کەڵپوسەت چکۆ بێ . ڕواسی وات : ئەهاها... ئو سوارا ، وینێ چووگەنە ، ئەها چاقەڎ پاڵەنە . لوە پاڵتاوشا پەنەن و ئا نیشا دانی پەنە و لوە با دانەیچ بڎانی بە تۆ. مامۆ وەرگ قلینجکەش نیا سەرو مازێشو و لوا نزیکو سوارەکا، بیوەو دوێ یەرێ لوورێش کەردێ ڕوو بـە سوارەکا. سوارەکا مدرایوە و یۆشا تفەنگش پەنە بێ و پەرەکەو وەرگیش نیشانێ گێرتە و تفەنگەیش پۆنیاو کۆشتش .

ڕۆاسەکێ لوا پەی سەریش و وەختێ دیش چێڕێش کەردێنیوە، واتش :

موبارەکت بـۆ کـەوڵێ نـەوە پــاسە مـەخوەی دیـەنتەوە .

***

خوا کارا خاس کەرۆ

ماچۆ شارێ وەبۆ، مەردمش گرد کافری بانیو بێژگە نەفەرێوە. ئی نەفەرە هەرکارەیش کەردایێ واچێ: «خوا کارا خاس کەرۆ». مەردمیچ چێ قسێ سەرەشا سڕ مەنە بی نەزانینێ خوا بە کێ ماچۆ. قسێ کەوتە دەموو پادشاو شارەکەی و واتش: دا ئا کابرایە چڕدێ پەیم. لوای چڕێشاو ئاما حیزوورو شای و سلامش کەرد و بی ئیننەی ماتلو جواوێ بۆ واتش: خوا کارا خاس کەرۆ. پادشا واتش خوا کین؟ بە کێ ماچی خوا؟. ئەویچ واتش : خوا ئا کەسەنە منو تۆ و ئی دنیائیشە وەش کەردێنە و کارا خاس کەرۆ. پادشا واتش: ئیننە خاسا من ئی کابرایە فۆتنو، تەفروتوونش کەرونە و ئننا مەردم ملۆ شۆنی قسێشەرە و من سەروتەختیوە لابەران. وەلێ بێ بەهانە مەبۆ× مەگەر بەهانێوەش پەی بێزوونۆ و ئاوەختە فۆتنووش تا مەردم نە نێوش ملۆ من.

گەوهەرێوەش دا پەنە و واتش : ئینە ئەمانەت لاو تۆوە بۆ. هەرووەخت داوام کەردە بارەشۆ پەیم. کابرای هۆرگرتەو واتش: خاسا، خوا کارا خاس کەرو و یانەوشایش جیا ئاسو ئامۆوە پەی یانەو وێش.

پادشا دوێ نەفەریش کیاستێ شۆنیشەرە و واتش بزاندی ئا گەوهەریە منیۆ کۆگەو لویدێ دزدیشۆ وەچەنەشو باردێشو پەیم. دوە نەفەرەکە کەوتێ شۆنی

کابرای خواپەرستی و کابرا دووکانێوەش بێ و لواگەوهەرەکەش نیا دلی مجرێیوەو بەرەش دانە و دلی دووکانینە نیشتەرە چێو ورەشۆ. دوە نەفەرەکە لوای دووکان و یۆشاگێرتش قسێو ئەویچ شاگەوهەرەکەش چەنە دزیوەو بەردشۆ داشۆ پادشای و پادشای وات، ئاگەوهەرەی بنیەیدی دڵی گۆنکێوە هەمێریۆ وزدیش دلی بەحری. پاسەشا کەرد کە پادشای وات. نیاشا دلی گۆنکێوە هەمێری و وستشان دلی بەحری. هەر کە گۆنکە هەمێرشا وست دلی بەحری، ماساوێوە چێرۆ حازرە بێ و بە ساقی گۆنکە هەمێرەکەش قووت دا .

کابرایێ ماساوگیریچ پا دەورووبەرەنە خەریکوو ماساوگێرتەی بێ، ئا ماساوێ کە گونکە هەمێرەکەش واردە بێ، بیە دامەو قولاپۆ ئا ماساوگیرێوە. ماساوگیر تا دەماو عەسر ماساویش گیرتی و وێرەگا ئاماوە ورەشۆشا. کتووپڕە راش کەوتە وەرو دووکانوو کابرای خواپەرسێ، ئادیچ واتش کاکەی سەیاد، دا ئا ماساوا بارە با بەعزەی سانو لاتۆوە، بە مەیلوو خوای ئا ماساوێ کە گونکە هەمێرەکەش واردە بێ، چەنی گەوهەرەکەی، کەوتە دلی ماساوەکاش و بەردێشو پەی یانەی و واتش بە ژەنەکێش: دا ئا ماساوا پاک کەرە پەی وێرەگای. ژەنی دەسش کەرد ماساو پاک کەردەی، دوێش پاک کەردی، یەرەمین دانێ کە لەمەش دڕیە، تووشوو گەوهەرەکەی ئاما، لوا نیشانەو شووەکەیش داو واتش: من تووشوو چێوێ چینەیە ئامانا و داش دەسشو. پیاکە وەختێ خاس سەرنجوو گەوهەرەکەیش دا مڎێو چا گەوهەرێ مشۆ کە پادشاکە دابیش پەنەش تا هۆرش گێروو پەیش. بە پەلە لواوە پەی دووکانی تەماشاش کەرد، ئەو نەمەنەن دلی سنۆقەکەینە (مُجری). واتش دەیسا ئینەی منیەو یاگی ئاڎی و هەر ئاڎیچا و بەردش نیاش دڵی تا

ترازووەکەیۆ و ئاماوە پەی یانەی. ساعبێ پادشا کیاستش شۆنیش و واتش : واچڎێ گەوهەرەکەی بارووەپەیمو ویچش بەی. نەماش گەوهەرەکەی نیاش کیسەشوو لوا پەی لاو پاڎشای و گەوهەرەکەش نیاوەرو دەسو پادشای. پادشا سەرەش سڕ مەنە و تەعاجبش کەرد و واتش: ئینە کام گەوهەرا؟ پیاکەی وات: قوربان هەر ئا گەوهەرەن تۆ بە ئەمانەتی دان لام تا هۆرشگێروو پەیت. سەرەش خول دا و دیا پیاکەیرەو بزیوە کەوت سەرولچاشو واتش: خۆ ئینە دزیماوەو وستمان دلی بەحری، چکۆوە ئیستۆ؟ واتش: قوربان ئا خوایە وستووە دەستم کە ئیمانم هەن پەنەش. هێزی، ماساویم سانای و ئی گەوهەرە لەمەو ئا ماساوینە بێ... «خواکارا خاس کەرو» و ئاوەختە پادشا خەبەرش بیۆەو ئیمانش ئارد بە خوای .

خوایە ئەوانەی کە بێ باوەڕن
هیچیان نەدیوە وا هەڵئەوەڕن
ئەگێنا سەیری باغێکی گوڵ کەن
تەماشەیەکی بەعەقڵ و دڵ کەن
کێ هات گەردنی وەنەوشەی شکان
کام دەس لاولاوی بەدارا ئاڵان ؟

(پیرەمێرد)

***

دەوڵەمەن و گەدا

ماچۆ دویٚ برایێ بایۆشا دەوڵەمەن و دەوڵەت‌دار بۆ، حەیوانـێ فـرەش بـۆ و یۆیچشا گەدا بۆ و هیچش مەبۆ. روێوە برا گـەداکـە مـلۆ سـەرە راوو گـەلەو بـرا دەوڵەمەنەکەیش گێرۆو مەییٚوە گیرو و بەروش و شوانەکە مەزانۆش پەنە. گەلەکە ملۆ. چاگەنە نمەمانو. کابرا مەیەکێ هۆرکۆوگەرەکش بۆ سەرەش برۆ، پیایوە پارە ویەرومەی ماچۆ کاکە ئا مەیێ سەرە مەبڕە! مردە با تەگبیرت پـەی کـەروونە و مەیەکێش وەرداو کابرا ئاما پەی لاو گەداکەی، کابرای راگوزەر واتش: کاکە زانی تۆ چێ گەدانی و کاکەت دەوڵەمەن.؟ واتش: ناوەڵڵا، چێ؟ واتش: برا شەنسوو تۆ ئیناکەلەکەوە و کرماشانی وتەن و ئینا فلان یاگینە لوە یەرێ قاوێش کەرەنە، سەرو یەرەمین قاوی‌وە جوابت مدۆوە. لوا پەی کەلەکەوە و کـرماشانی و هـەرپا نـامو نیشانەکەکابراکەی دابی پەنەش، یەرێ دەفحێ قاوش کەرد. ئاخر قاو شەنسەکەش خەبەرش بیٚوەو جوابش داوە. ئیدیچ واتش: ئەی شەنس داواچە بە من بزانوو چێ گەدانا. تەکبیرەیم پەی کەرە. شەنسی وات: خاس گۆش شل کەرە پەیم بزانە چێش ماچوو. واتش دادەی. شەنسی وات: ئا شاری وێنی چا دوورو دیارا. کابرای وات: ئەرێ وینۆش، شەنسی وات: پادشاو ئا شـاری کـناچینە و تـا ئـیسە شـووش نەکەردەنو خوای نووسینەش پەی تۆ. نیمەشەوکە هەرچی مەعموور و چیٚوا وتەن،

لوه یانەشا بیزەوەو لوه پەی لایش. واچه خودا تۆش نووستینی پەی منو شووم پەنه کەره. واتش : خاسا. کابرای هەژار لوا پاسەش کەرد که شەنسش تەکبیرش پەی کەردەبی. کناچەکیچ بی ئەمریش نەکەرد و شووش پەنه کەرد. ئاوەخته ئاذ بی به پادشاو نیشت سەرو تەختی‌وه و لوا ئەو ژەنو زارۆکەیچش ئاردی پەی ئاگەی و پیوه بەوەشی ژیوای .

***

ئەمانەتۆ چێروو بەراسانێ

دەگاییۆەنە پیایێ تـاجیر بـۆ، بـەعزەی پـوولش بـێو کـۆش کـەردە بـێوە و سەفەرێوەش دەسۆ بێ و زاتش نەوی پوولەکەی چەنی وێش بەرو، مـتمانیچش نەوی یانە نەبنیۆشەرەوە روویشەنە واتش ئینە خاسا من ئی پوولێ بدەو لاویۆیوە هۆرش گێرو پەیم، لاوکێش بدەو دماتەر زەحمەتم نەدوو ئەمانەتدار بوو؟ ئەهاها لالۆ جافر پیایێوە موسلمانوو عالا، پوولەکەی بەرو پەی لاو ئادی خاسا. لوا پەی لاو لالۆ جافری ، دماو سلامو عەلەیکی پوولەکەش داپادی و واتش : ئی پوولی هۆرگێرە پەیم و ئەمانەت لاو تۆوە بۆ تا مەووە. لالۆ جافریش واتش: خاسا دەش دەسمۆ و چانە بنیەشرە، کابرا پوولەکەش نیارەو لوا پـەی سـەفەرەکـەیش. لوا و دەورووچل رۆاش پەنەشی، ئاماوە و لوا پەی ئەمانەتەکەیش پەی لاو لالۆ جافرێ.

وەختێ هەوالش زانا چە ئاد مەردەن. لوا پەی یانەیشا و ئەوەل سەرسلامەتی کوڕەکاش داوەو دماوە واتش: ئەرێ تاتەتان هیچش نەواتەن لاو شمەوە پەی من؟ واتشا: ناوەللا. کابرا یانەشانە زیارەو فرە ناڕەحەت بێ و لوا پەی لاو کـابرایـێوە ژیرێ و واتش ئەرێ تۆ چارێوە مەزانی پەی من؟ واتش: نیشەرە، قسێوەت پەی کەروو. کابرا نیشتەرە، واتش: ملی پەی چالەو زەمزەمی، ئەووەل قاوش کەرینە، ئەگەر ئالی خەیر بۆ، جوواوت مدۆوە و هەر قسێوەت هەنە پەیش کەرە. وەئەگەر

جواوش نەداوە ئینە ئاڵی شەڕەن. ملی پەی چاوکۆ قافی: چا چڕیشنە، کابراکە هۆرزاو جماو لوا رووەو چاو زەمزەمی. یاوا بە چاکێ، یەرێ رایێ چڕیش وەنە جواوەی نەوی. نیشتەرە شیوەنی فرەش کەرد پەی ئا رەفێقیشەکە ئاڵی شەڕ بی و جا ئاماوە روو بە چاوکۆ قافی، دەسش نیا گۆشوو ئەوەڵ قاوکە کەردش «هۆ لالۆ جافر»، جواوش داوە و کابرای پەنە وات: ئەرێ رەفێق خۆ تۆ بنیادەمێ بینێ موسڵمانوو خاس، گردو کەسێ نامێ تۆ بە خاسە بەرێ، یانی چێش یاگیت پێسێنە؟ لالۆ جافر واتش: دەس مەدە دەردم، با هەر وێم زانو، وەلیم پەی ئینەی تۆ رات نەگنو ئیگە ماچۆ پەیت ؛ برای دوورم، من والێوەم بێ جەشارێوە فرە دوورنەبێ، سەرش نەدێنانەو سیلەو رەحمی بەیاگی نارێناو هەر پەیش نەپەرسیناوە، ئا ئینە جەزاو ئانەینە خوا سانۆش چەنەم. واتش شەرتە بۆ لوانی هیچی نەکەروو تا نەلو چا واڵیتە ئازادی وازوو پەیت. واتش : ئەگەر تۆ کارێ چینە کەری، هەم من نەجاتم بۆ و هەم وێچت لاو خوایۆوە خاستەر مەوی. واتش: شەرتە بۆ بلو پەی لایش. لالۆ جافر واتش: دەی راسی تۆ کارێت چێش بی ئامای پیرە و چڕیانیت وەنە. واتش: وەڵڵا هی ئننە داخەو ئانەیە یاگیت گۆڵەنە ئینا دلمەنە حەز مەکەروو واچووش. واتش : نا، ئەشوو واچیش. واتش: ئامان بزانۆ یارۆ پووڵەکە دام دەستۆ هۆرش گێری پەیم، دانت لاو کێ و نیانت کۆگە. واتش: نیانم چێرو بەراسانەو یانەکەیمان، لوە بە پاچ دوێ ونیەسێ کەنە، یاوێش پەنە. واتش: دەی ئیتر کارت نیا، ملایملوو. واتش: ناوەڵڵا.

ئاماوەو یەکڕاس لوا پەی یانەو واڵی رەفێقەکەیش کە مەردەبێ. واڵەکێش ئیستەوەو واتش : واڵی گیان حاڵ و باڵ پێ جۆرەنە. ئا براتە یاگیش خراوەنەو تۆ

مشیۆ ویەرێ چەنەش تا خوایش ویەرو چەنەش و یاگیش خاسە کەروو. واڵە کێش واتش: ئانە وەروو خاتروو تۆ کە ئی ڕا درێژێتە پیمەینەو ئامانی پەی لایم، ئـانە ئازادم کەرد، بلو راو خواینە ئازاد بۆ.

ئاوەختە گێڵاوەو ئاما پەی یانەو رەفێقە کەیش. پا نام و نیشانێ کە دریابێش پەنە، چێرو بەراسانە کیش کەنەو پووڵە کەش ئیستووە.

شـــەوێ کـابراکـە ئـاما وەرمش، واتش: «پـاسە سـەرفەرازت کـەردان، خـوا سەرفەرازت کەرۆ» .

***

رۆاسێوە و کەڵەشێریوە پەپۆسلێمانیوە

روێوە جە رۆوان، مێرغوزارێوەنە، رۆاسێوە سـەرەش ئـاستەبێرەو لوای لوێ رارەو بۆ دەوروبەری هۆر کەری و جاروبار مڵدری و وەردەمشو و ئیلاو ئـەولاو پەشتەو سەرەیشو تەماشا کەری و گنیوەڕا. یاوا بـە کـەڵەشێریوە، کـەلەشێرەکـە پەرساش: ئەرێ مامۆ رۆاس ئۆغر بۆ؟ رۆاسـی وات: مـلایملوو پـەی حـەجی. کەڵەشێری وات: دەی منیچ بەری چەنی وێت؟ رۆاسی وات: بۆ چەنیم، قەی چێش کەرۆ. پێوە کەوتیڕا، لوای ولوای تاسەرکەشێوەنە یاوێ بە ژەرەژێوە، ژەرەژێ قاقە بۆ قاقەبۆش نیابێو ناوامە ئاڎیش دییو واتش: ئەرێ ئۆغر مڵدی؟ واتشـا پـەی حەجی ملمێ. واتش: منیچ بەردێ چەنێ ویتان؟ واتشا: ئەرێ بوو چەنیما. لوێ دوێ تەپێشا ئاسێ جیاو یاوای باخیوە. قالاوەی قڕقڕش نیابێوە کە ئاڎێش دیێ و پـــەرساش پـــەیشا، ئـــادێچ شـــابەرد چـــەنی وێشـــا، لوێ یـاوێ بـەهانێوە، پەپۆسلێمانیوە، دەورو بەرو هانەکەینە، بە لارەو لەنجە، وێش نمانی کە چەمش کەوت پا جەماعەتیە، واتش: جەمتان جەمەن پاسە نمانو منش کەمەن. ئینە پـێوە ئوغر کەردی؟ واتشا پێوە ملمی حەجێ کەرمێ. ئادیچ هەرپاسە کەوت چەنیشا و لوای لوای، ئاڕۆڕانە بینێ، یاوێ بن دڕکێوە و چا نیشتێرە. وەرەتـاو پـڕا، هـەوا تاریکش کەرد، هەسارێ ئاسمانۆ پێویای، شەوەزەنگە بێ. رۆاسەکێ واتش بە کەڵە شێرێ: مامۆ کەڵەشێر بوو بلمێ تا ئوگە کەمێ کارم هەن پەنەت. کەڵەشێر چـەنێ رۆاسێ کەوت ڕاو بەردش پەشتی یاڵێوە و واتش پەنە: تۆ بانگۆو ساعبێ، نیمەشەو مڎەی، قەتڵەت واجبەنە. پەس گێرتش ملش کەنەو واردش. جا ئاماوە پـەی لاو ئیڎیشان و واتشا ئەری: کەڵەشێرەکە کۆن؟ واتش کارەکەو منش پەسەن نـەبی و

قینێش کەردەو ناماوە. رۆ بیوەو لوێ یاوێ بە بن دڕکێ‌تەری و چا وستشا. دماو تاوێ واتش بە ژەرەژەکێ: تۆش بۆ بلمی تا ئووگە کارم هەن پەنەت. ژەرەژەکێ لوا. ئادەیچش بەردە بن دڕکێ‌تەر و واتش: تۆ قەتڵەت واجبەنە. واتش چێ؟ واتش: عانێ حەسەن و حوسەینشا راوەنیەینێ‌و ویشا یاو نابی بن‌دڕکێ‌وە و لوێ بینی بنەو کە کەوێوەو ویشا شارا بی‌وە، تۆ راسەت واتینێ و ئیستی نیشاوە. واتش، چەنێ. رواسێ وات: ئادێ کە پەشتەوکە کەوینە ویشا شارابیەنۆ تۆیچ پانزیکارە عانێ وەنانت واتەنت، کەکەوێ، کەکەوێ، کەکەوێ، کەکەکەکەوی و... دوژمنەکەیچشا، لوان بنەو کەکەوە کێنە ئیستێ نیشۆ، پەس قەتڵەت واجبەنە و ئەشوو کشووت. گێرتەش ملوو ئادێچش کەنەو واردەش و رۆ بیوە کەوتێ ڕا و لوای لوای تا سێهەم شەو لوێ. یاگێ‌تەرو قالاوەکەش بەرد پەنای‌وە و واتش: تۆ هەر فرە رووسیاوەنێ‌و هەق و ناحەق هەر مەقرنێ پەیمان، قەتڵەت واجبەنە و پاسە ملۆ ئادیچش پرچنا و ئادیچش وارد و رۆ بیوە و مەناوە پەپوو سلێمانەکە. کەوتێ‌ڕا تا یاوای موغارێوە، شەوە بیەو واتش بە پەپووی: تۆ ئی تاجی سەریتە چکۆ بێنە؟ پەپوو سلێمانەی وات: حەزرەتو سلێمانی بە خەلاتی دەینەش پەنەم. رواسی وات: شاهێدت کین؟ پەپووی وات: ئە چیگە (چیگەنە) (چێ‌نە) نیشەرە تا بلو شاهێدت پەی باروو. پەپوو سلێمانەکە لوا یاوا بەگەلێوەو دوێ یەرێ تووتێش ئیستێ‌وە و ئاردێش پەی وەروو موغارەکێ. رواسەکێ هەر جەدوورۆ تووتێش چەم پەنە کەوتێ، لۆرناش و واتش: شاهێدی قەبوولا، گەرەکش نیا چا زیاتەر بەیا، وەرووە. پەپووی وات:شاهێد ئەشۆ بەێ پەنجەمۆرت پەی‌کەرۆ. رواسێ سەرەیش‌شەکناه، یانی:وای وای چیشم (وای لە خۆم چیم کرد بە خۆم) سەرئامە... چی عانەنە توتەکا رواسەکیشا دیەو لوێ‌پەیش و هەرچی پەلەقاژێش کەردە لەمەشا دڕیەو واردەشانو ئەپاسە حەقەو مامۆ قالاوی، ژەرەژەخالی‌و قۆقۆلی قۆقۆشان چەنەئەسە (سانا).

عابیدی جەحەننەمێ یا بەهەشتێ ؟

ماچۆ رایێشا، حەزرەتوو مووسای پەی کۆ تووری لوێ، جەبن مۆغارێوەنە، یاوا بەکابرایێ مووسایی و عابیدی، لاشدا لاش وکابرای عابێدی وات: یا مووسا لوای پەی کۆ تووری، عەرزو خواوەنو عالەمی کەرە بزانە من جەحەننەمێنا یا بەهەشتێ. حەزرەت واتش: خاسا .

لوا یاواکۆ تووری دماو ئانەیە هەزارویەک کەلیمە زیکر و خودایش کەرد، فەرماواش ئەی بینایی چەما، جەفلان مۆغارینە، عابێدێوە پێسەش وات پەنەم، خودایچ فەرماواش لوایوە واچەش پەنە ئا عابێدە جەحەننەمین. حەزرەتو مووسای ئاماوە. لوا پەی لاو عابێدەکەی، واتش خوای فەرماوان جەحەننەمین، واتش: دەی ئیڕاوە لوایوە پەی حیزوریش واچەش پەنە ئینە من حەفتاسالین ، زیکر و تەلیلە و عیبادەت کەرونە پەی خودای ، هەققو ئی حەفتا سالەیمە بدۆ ئیتر هەریاگێوەم وزۆ وێش زانوو. حەزرەتو مووسای ئی شەممەکەوە لوا پەی حیزوورو خودای، دماو هەزارو یەک کەلیمە زیکرو خودای، ئەوەڵ قسەش کە کەردە، قسێ عابێدەکەی بێ و پەیغامۆ عابێدەکەیش یاونا. خوا فەرماواش بە حەزرەتوو مووسای: یا مووسا واچەش پەنە چا گەنەکە نماکەرۆ، سۆجدەگاکەشەنە، یەک بنۆوسی (ونێەسە) خاک کەنۆ، بزانۆ چەمش بە چێشی گنۆ، ئانە هەققو حەفتا ساڵەو دینداری ئادین. واچەش پەنە ئیتر چا، نەنیشو، بلۆ. حەزرەتو مووسای لوا

عەینو چێویش پەنە وات، کابرای عابێد، مالاش سوجدەگاکەشەرە، بە پاچ ونێەسەیش کەنەو تەقەو چێوەی ئاما. وەختێ بەدەس خاکەکەش لابەرد، چە خەزانێوەن، کوزێوە، کەپەڕا جەواهێرات، بەرش ئارد و داش کولیشەرە و لوا روەو شاریوە، یاوا بە دهگاییوە، ئی دیمێ دهگایوە، هانیوەش دیو زەمینەی فرە فرە وەش و نەخت چێرو هانەکەینە بی. لوا پەی دلی دەگاکی و ساحیبو هانەو زەمینەکەیش ئیستووەو ساناش لاشو. لواکەل و پەل و وەسایلی فرەش سانا و ئاما، دەسی یانێش کەردیوە ، کاروانەڕاییوە و چەنی نانەواخانێوەیچش کەردەوە و نووستش سەرشاوە «کاروانەڕاو نانەواخانە و خەلکی»، هەرکەس چێ دوەیە ئیستیفادە کەرو مەرجانیی و بێ پوولا. چا دەگاینە ژەنی چش ئاردە و چا چەقارە. مودەتەیش پەنەشی، حەزرەتوو مووسای رایی راش کەوتە ئا چەمو دولە، کابراکە، هەر جە دوورو کە حەزرەتوو مووسایش دی، لوا پێراییشو و ئاردش پەی یانە و وێشو، مێمانێوە خاسش کەرد و بە ئێحترامو عێزەت، رەوانەش کەرد و لوا. حەزرەتو مووسای دماو ئانەیە کە راش کەوتەوە کو تووری، دماو زیکر و خوای، عەرزوو خوایش کەرد یا بینایی چەما، سڕوو تو چەنینا؟ یارو کابراکە کە موژدەو جەحەننەمێش پەنە دریا، خو زانی، لوان چە ئێحسانەیش وستەن ڕا. خوا فەرماواش : لوە واچەش پەنە، ئانە من ئادم تاقی کەردو ڕایوە خاسەش گێرتەوەر و جەڕاو من لاش نەدا، یانەو قیامەتیش جە یانەو ئی دنیایشە فرە وەشتەرا .

هەر پاسەکە واتەنشا :

عبادت بجز خدمت خلق نیست　　به عمامه و سجاده و دلق نیست

«هەرکەس خەلکش چەنە رازی بو، خوایچش چەنە رازیا.

دوژمنو خەلکی، دوژمنو خوایا .»

کناچیٚ وه کەڕەو کورەو لاڵە .

ماچۆ، دەگاییٚوەنە، فەقیەی بۆ، مزگی نەلاو مامۆساو دهگاکیٚوە خەریکوو وەنای بۆ. ئا پلەو پایەیە تەمام کەروونە و مامۆساکە ماچۆش پەنە: فەقی گیان، تۆ ئیتر چی‌گەنە دەرست نەمەنەن، مەشیۆ (ئەشۆ) بلیٚ پەی فلان دەگاییٚ. دماو دویٚ یەریٚ رویٚ‌تەر، فەقی کەوت ڕا پەی دەگایوەتەری کە پلەو پاییٚوەتەر دەس پەنە کەرو . لوا تا یاوا دەراویٚ‌وە، سەرسەوز و وەش ، فیٚنکی باخەکا دەماخش کەرد و گۆشش دا، دەنگو پەلەوەرا. تەلانیٚوەنە لوا واری و چە مدیو جۆی وەپەرئاویی قرمەش مەی. دەورووو بەرو جۆگەکیٚ پەڕا جە پەڕسیاوەشان. بۆ پۆنەی پیای مەس کەروو سەرو جۆکینە تولە ڕایوەکیشیای بی. ڕاش گرتە وەروو لوا شۆنەو ئاوەکیٚ‌رە. فەقی چەنی ئاوەکی دلی جۆی یەکڕا پیمیٚنی، چە مدیۆ ساویوە ئاوی ئاردەو بەردەش، رەما ساوەکیش گیرتەوە و قەپەیش وەنەگیرتەو تۆزەیش چەنە واردە. ناوامە فیکرەیش پەی ئاما، واتش: خۆ ئی ساویٚ، بیٚ ساحیبە نەوی، حەتمەن ساحیبەیش هەن. من چیٚ ویٚموئی قەپیٚمە گیرتەنە. خۆ حەرامە نە پەی من. ئەشۆ بلۆ ساحیبەکەش بیٚزووە. ڕاکینە گیٚلاوە، کەوت سەرو جۆگەکی و رووەو سەر چەمەو ئاوەکی هەنگامەش نیا، لوا و لوا تا یاوا باخیٚوە پەڕ جە میوەی جە ساویوە گیرە هەتا وەزیٚو هەڵوچیٚوو هەنگوریۆ بەییٚ و هەمرۆا و لوا دلی باخەکەی یاوا بە دەسیٚ یانا کە دلی

باخەکەێنە بینێ. جۆکێ پاڵوو یانەکانە بەرئی. کابرایێوە ریش چەرمە پاڵوو حەوزێوەنە سەرەش زنێوەو بیڵێوە شانەشۆ بێ. سڵامو و کابرای ریش چەرمەیش کەرد و جواوش ساناوە و واتش بە ریش چەرمەکەی: ئەرێ لالۆ گیان من چێ جۆگێنە ساوێوە و ئی باخوو تۆمەگێرتێنەوە و قەپێوەم چەنە واردێنە، ئیسە ئامانا یا ئازادم کەرە یا قیمەتش چننەن با پوولت دەو پەنە. کابرای ریش چەرمەکە باخەوانوو باخەکەی بێ و چننە ساڵێ بێ پەی بەنیئادەمێ چێنەیە گێڵێ. دڵوو ویشەنە واتش: ئەی خاس ، ئینە هەر ئانەنە کە پەیش گێڵۆ، خوای یاونان، موشتەری وێم دەس کەوتەن. واتش: فەقی گیان من پێ رەحەتیە تۆ وەرنمەدەو نەو تۆ ئازاد مەکەروو، پەی ئازادیت دوێ شەرتێم هەنی ، ئەشۆ ئا دوە شەرتەیە بە یاگی باری، جا من تۆ ئازاد کەروونە .

فەقی واتش : لالۆ گیان ئادەی بزانوو کامینێ ئا شەرتاتە. ریش چەرمەی وات: ئەوەڵ شەرتم ئینەنەکە تۆ هەتا ساڵیتەر ئیوەختە باخەوانی ئی باخیمە پەی کەری، جا ساڵێ تەر ئەو شەرتەکیچت پەنە ماچۆ. فەقی کە چەمەڕاو ئی قسێ نەوێ و ئینتیزارش نەوی، سەرسام مەنە. ملش لار کەردۆ واتش: خاسا. وەلێ بە شەرتێ دماتەر ئازادم کەری. ریش چەرمە دیا فەقیەکەیرە و ئیتر هیچش نەوات و سەرەش شەکناوە . فەقیەکە بی بە باخەوانوو باخ و ریش چەرمەکەی .

ئا باخیچە نیزیکو دەگاکێ بی کە گەرەکش بێ بلۆ دەرسش چەنە وانوو. ساعبی زوو تا نیمەڕۆ لوێ پەی دەگاکێ، دەرسەکەش وەنێ و نیمەڕۆ ئیوە باخەوانیچ پەی کابرای کەرێ. کارم نیا ساڵێوە پاسە ویەرد. سەروساڵێ یانێ روێوە کە بێ بە باخەوان، لواوە پەی لاو کابرای ریش چەرمەی، دیش لاو حەوزەکەینە، سەرو

(تەختانجییٚ وه) نیشتەنره . دماو سڵامیٚ واتش: قوربان ئینه یەکەم شەرتو تۆ تەمام بی . ئینه سەرو ساڵین و ئارو، ئاڕۆنەکە من ساوەکیم واردی . ئیسه ئەو شەرتەکیٚت واچه پەنەم بزانو چیشەنه ؟ ریش چەرمەکـە تـوزەی خـواوه و دەسـەیش ئـارد ریشەرەو تەماشاو سەرتاپاو فەقیەکەیش کەرد و سەرەیس شەکناوەو پاسە نمانی جەکارو فەقیەکەی رازی بیەبۆ. واتش: رۆڵە گیان، ئەو شەرتەکیم ئیٚنینە، خـاس گۆشت چەنەبۆ، کناچیٚوەم هەنە، هەم کەڕەنە، هەم کوورەنە، هەم لاڵەنە، هەرچەن نەوینایـنەت، ئەشۆ بە نەدیٚدە مارەش کەروو پەیت. فەقی سوورۆ بـی و گـلۆیٚز و دەمیش قووتەداو، دیاریش چەرمەکەیرە و سەرەش سڕ مەنە کە چەنیٚ ئی ساڵی ویەردە و ئاذ چی باخەنەکەسش غەیر جە ریش چەرمەکەی، چەم پەنە نەکەوت. ئیڕایچە ملش لار کەردو واتش: قوربان مەیلۆ ویتا. هەر چا کناچەکیٚش بە نەدیٚدە مارە کەردە پەیش و دویٚ دەسیٚ یانیش بینیٚ، لوا کناچەکـیٚش بـەردە پـەی ئـەو دەسەکەی و ئاما فەقیەکەش کە لاو حەوزەکەینە نیشتەبیرە چڕی و واتش: رۆڵەگیان ئا دەسە یانیٚ چەنی ئاکناچی کە کەڕەو کۆرەنە، خەڵاتۆ تۆم کەردیٚ و لوە پەی لاو کناچەکیٚ. فەقیەکەش کیاست پەی لایش . فەقیەکە عانیٚ لوا یانەوکناچەکیٚش چەم پەنە کەوتە کە سەرو دەسیٚ یاگیٚوە نیٚشتیٚبیٚرە، واقش پڕا. چەمیش پڕای تەوقەو سەرەیش، چە مدیٚو مانگە چەنیەنە ئاذەیچ پا سینە، رووەش مانگەو چـواردەی، چەمیٚش پیسەو هەسارەی مەدرەوشیانی، زوڵفی زەردی پیسەووە رۆ سەرکەلی، ویٚرەگا وەختەی کەپڕو، چەناکە چاڵەی پیسەو چاڵەو ساوەکیٚ کە جۆکینە گیرتەشو. زووان مەتاوو سەناش کەروو. پەی باسی نمەشیو. شوکرەیش کەرد و واتش: بەڵیٚ، هەسۆرەکەم، درۆش نەدا، ئی کناچیٚ، کەڕەنە تا ئیسە قسیٚ خراویش نەژنەوینیٚ ،

کۆرەنە، تا ئیسە بە چەمێوە خراوی نامەحرەمش نەدێەن و چەمش بە نامەحرەمی نەکەوتەن. لاڵەنە، تا ئیسە قسێ خراویش نەکەردێنی. سڵامو ژەنەکێش کەرد و واتش: پەری خان، بەش من تاووشوەی خاس بوونە پەی تۆ و پێوە پیرێ و خوڕەمی بیێمی. ریش چەرمەکە غەیر چاکناچێ، زاڕۆیوەتەرش نەبی، دماو یەرێ چوار ساڵاکە پێوە بیێنی، ریش چەرمەکە عەمرەو خوایش کەردە و فەقیەکەو ژەنەکێش بیێ بە یاگەدارو ئادێ ...

***

خوا جە سوڵتان مەحموودی گەورە تەرا

ماچۆ زەمانەو سوڵتان مەحموودی، کابرایوە نەججار بۆ، فرە ژیر بۆ و دەس‌و پلیوە خاسش بۆ. گیان وزو نەدڵی چۆی. چۆتاشیٚ پاسێنە چا شارەنە گێر نەگنیٚ. دەلاقەو بەرەو سنۆقوو چێو، وەش کەری، پاسە چۆ تاشیوە بیٚ، جاروبار مۆجەسەمەو چێویچ وەش کەری. ژەنیٚوە فرە زەریفەو جوانخاسەش بۆ، سوڵتان مەحموود چەمش گنو بە ژەنەکیٚ و دڵش مشۆو وەنەش. پەرسوو پەیش. ماچان ژەنەو فڵان نەججارینە. گنو دڵی وردەخەیاڵا، هەرچیٚ فکریٚ کەرۆوە بەهانیٚوە مەۆیزووە کە ئی ژەنی چا کابرایە سانۆ. ئاخرش رویٚوە واتش پەنە: هەتا ساعبیٚ هەزار منیٚ ئاردەمشارم گەرەکا جەتۆ، تاویٚ ریٚکش نزی خۆ خاس، مەتاوی ساعبیٚ ئیٚعدامت کەروو. کابرای نەججاریچ واتش: دەی قوربان هەزار منیٚ ئاردە مشار بە شەویوە چکۆ وەش بۆ پەی من ؟ واتش، ویٚت‌زانی !

نەججار بارەگاو سوڵتانیش جیا ئاسەو ئامۆوە پەی دووکانی. ئننە فیکر و خەیاڵا رووە کەردەنە، وەختیٚ تریٚشتەیش شاناوەنەو تەختیٚوە داش وەنەو ونیەسەو ویشو و کلکەش برِیا. تا نیمەرِۆ هەر ئاردەمشارش وەش کەرد، نیمەرِۆ لواوە پەی یانەی. فرە نارِەحەت بی. ژەنەکیٚ زاناش پەنەو پەیش پەرسا. ئادیچ سیر تا پیازش گیٚڵناوە. دمانیمەرِۆ ئامۆوە پەی دووکانی و هەتا نیمەشەو هەر کرِەش ئەی، هیچش دیار نەوی. نیمەشەو ژەنەکیٚش وات پەنە: پیاکە وەسیٚ‌شەن، بو بووسە، وازبارە،

کڕەکڕو چێشی تەن. پیاکەیچ وات: ژەنەکی ئەر ئیشەو هەزار منی ئاردەمشار جۆر نەکەروو، ساعبێ ئێعدامم کەرۆ. ژەنەکێ واتش: کورە، پیاکە بۆ بووسە، «خوا جە سوڵتان مەحموودێ گەورەتەرا». وەرم زۆرش ئارد پەی نەججارێ و وت. دەورروو پارشێوی، تەقەشا دا بەرەو کابرای نەججاری، ئادێچ ڕۆحش نەمەنەو واتش: ژەنەکێ ئانە مەعموورێ ئامێ پەیم بەرام و ئێعدامم کەران. بە تەرس و لەرز لوا بەرەش کەردو دیش، دوێ نەفەرێ تەمیاینێڕە و واتشا: کاکە سوڵتان مەحموود مەردەن، تابووتەیش پەی تاشە. ئادیچ وەشیەینە واتش: کورە سەرو هەر دوە چەمام. مۆرو مۆمیچش پەی کەروو. زوو دەسش کەرد تابووت تاشتەی و ژەنەکێش وات : پیاکە نەواتم بۆ بووسە، «خوا جە سوڵتان مەحموودێ گەورەتەرا». ئینەنە کە ماچان: «زاڵم زەواڵت پەی یاوۆ» .

***

بیکوتم هەر ئەمەسە، نەیکوتم هەر ئەمەسە .

ماچۆ زەمانەو سوڵتان مەحموودی، کابرایێ جوڵا بۆ فرە گەدا و هەژاربۆ، هەرچی رەنج مدوو ویش کوشوو رۆێ مدۆ دەمو شەوی‌وە شەوی مدو دەموو رۆێوە، کەمێ هۆر مەوزوو رۆبەرۆ زەمینەرە ملۆو شەویشا وتەبێ و وەرمش دێ، زاناش لوان سەرو هانیوە پەڕئاوی فرە وەش، ئاوی‌وە فرە چیایش بێ نەتاوینێ تاوەیوە دەست بنیەی دلی ئا ئاوی دەسێ تەزنێ، ئننە چیای بێ. کابرای جوڵا فرە تەژنەش بێ، هەرچێ کەرێ نەتاوێ جە ئاوەو ئا هانەیە وەرو ، دەسش نەیاوی لاو ئاوەکی ، هانەکە قووڵ بێ . ئاخرش هانەکەش جیا ئاس‌و لوا یاوا بە گەنکاوێ‌وە. کەمێ لیڵاوەش چەنە بێ، لکا لیڵاوە کێ‌وەو تێرش واردە. کە خەبەرش بیوە مدیو هەناسەبڕکێش پەنە کەوتینە و واتش: هەی...ها... ئا گەنکاوێ رزقوو من بێ، شەرتە بۆ چیولای فرە رەنج نەدەو دماینە خوا رزقۆ ویمش پەنە نیشان دانی. ئیتروێ کۆشتەی بێ سەمەرا .

رۆێ‌وە سوڵتان مەحموود چەنی حەسەن مەیمەنی وەزیرش، راشا کەوتە دڵیبەرەو ئا جوڵایە، جوڵاکەیچ هەر ماڵی پا چاڵەکێشەرە و واچێ: بیکوتم هەر ئەمەسە، نەیکوتم هەر ئەمەسە .

سوڵتان مەحموودیچ واتش: ئی کابرا چێش ماچۆ، وەزیر پەرسوجۆش کەرد و زاناش پەی چێشی ئانەیە ماچۆ. سوڵتان لواوە پەی یانەی و پەڕوو قاوەسینی‌وە

تەڵا و جەواهیراتش کیاست پەی کابرای جۆڵای. دەسماڵەیشا دابی سەرو قاوەسینیەکیرە. جۆڵایچ سەروو قاوەسینیەکەیش بەرز نەکەردۆوەو نیاشەرە وەروو دووکانەکەیشەرە دەسێ وردەواڵە ورەشێ، ویەرینێ، چرِیش وەنەشاو واتش: ئەرێ کاکە رۆحە شکیا مەساندێ ؟ واتشا: بەڵێ وەڵڵا. قاوەسینیەکێش ورەت پەنەشا و چن قەرانەیش گێر کەوت .

ئی شەوەکەوە سوڵتان مەحموودْ راش کەوتەوە لاو یانەو جۆڵاکەی و چە مدْیۆ جۆڵاکە هەر مدْۆوەنە پا چاڵەکێش و ماچۆ: «بیکوتم هەر ئەمەسە، نەیکوتم هەر ئەمەسە».

لواوەو مەعموورش کیاس پەی جۆڵاکەی و واتش واچدْی بابەێ پەی ئیگەی. لوای چرِیشا و ئاما پەی لاو سوڵتانی، سوڵتانی واتش: ئەرێ کابرا، من قاوەسینێوە تەڵام کیاستە پەی تۆ، چێشت پەنە کەرد؟ جۆڵا ماڵاش سەرەو ویشەرە و واتش حاڵی پێ جۆرە . سوڵتانی وات : دەی چی دات پەنەشا . واتش : قوربان ، سەرم بەرز نەکەردو بزانو چیشا ، رۆحا ، مسا یان تەڵان . سوڵتانی وات: دەی ئیسە تۆ ئێعدامت واجبا. بزانوو چی بە سووک وردۆ سەوقاتۆو ئێمە بیەنیوە. واتش قوربان، من زوو وەرمەیم دیەن باکۆرِنۆشۆ پەیت. ئاوەختە هەرچیم پەنە کەری کەرە، وەرمەکەش کۆرِناوە پەی سوڵتان مەحموودْی و سوڵتان مەحموودْ واتش: لوە خوا بەخشۆت پا هەرێ ویتە .

***

گەوجەی شکات لاو خوای بەرێ

ماچۆ، کابرایێ گەوجەڵەو فرە لات بۆ، گنۆڕا. ماچۆ ملایملوو پەی لاو خوای شکات، بزانوو من چێ ئننە گەدا و لاتەنان. کەوت راو لوا تا یاوا بە بێشێوە، وەرگێوە لەڕو لاوازش چەنە بێ، خشەو هەژگا ئامە و وەرگەکە ئامە بەر و واتش ئەری لالۆ پیا ئوغر بۆ ؟ کابرای گەوجی وات وەڵڵاهی فڵانی ملایملو و شکات پەی لاو خوای. وەرگەکەیچ واتش دەی پیاوەتی کەرە، منیچ شکایەتیوەم هەن، لوای یاوای خوای ئانەیچش پەنەواچە. گەوجەکەی وات: خاسا، واچە بزانۆ چیشا. واتش: شکاتم ئینەن، پەرسە بزانە چی ئننە لەڕو رووتەڵەنان. لواو لوا تا یاوا بەکابرایێ هێتیاری کە خەریکوو هێتی بێ و زەمین کاڵێ، واتش مامۆ گیان ئانە ئوغر بۆ ؟ واتش: وەڵڵا حاڵێ پێسە. واتش دەی برا پیاوەتی کەرە منیچ شکایەتیم هەن پەی لاو خوای. گەوجەکەی وات: شکاتت چێشا؟ واتش: من ئی زەمینمە هەن، فرە وەیش کەروو، هەرچیمەو دەوروو پشتشەرە و وەیش کەروو هەر کەم رسقاو، رسق ئاوەر نیا. واتش : خاسا ماچۆ پەنەش. گەوجەپیا چاگەیچ ویەرد و لوا تا یاوا بە بەحرێوە، گیرش کەرد. ماساوێوە سەرەش بەرئارد و واتش: ئەرێ لالۆ چێش کەری چێنە ؟ واتش : وەڵڵاهی حاڵ و باڵم پێجۆرە ئیسە لاو ئی ئاوینە گێرم کەردەنو مەتاوو پڕووە. ماساوی وات: من پڕنووتو بەشەرتیوە شکاتو منیچ بەری لاو خوای ، کابرای گەوج واتش : خاسا : واچە بزانو چێشا شکاتەکەت. ماساوی

وات: من ئینانینا، دڵی ئی بەحرە کەوەینە و ئی ئاوە پوختێشە هەنە، وەڵێم هەمیشە تەژنەما و جەرگم سۆتەن. عەرزو خوای کەرە چێ من تەژنابیم مـەمیریۆ. واتش خاسا. سوارو مازی ماساوی بێو پڕناشوو ئەودەس. لواو لوا یـاوا بـە بـیابانێوە رووت و قوتی، سۆتە بی، تووشوو کابراییوە ئاما، کابرای وات: کۆ ملێ؟ گەوجەی وات: پەی لاو خوای ملوو شکات. کابرای وات: من خوانا ، بزانو چیش ماچی و شکاتت چێشا ؟ گەوجە پیا رازەو وێش واتەو گردوو قسەکـاو وێشـو و ئـانیشا رانەچەمش پەنە کەوتی و دەردەدڵشا کەرد لاشوو واتیش لاو خوایوە. کە گردش گێڵنیوە پەی ئا کابرایە، ئا پیایە وات: لوایوە یاوای بە ماساوەکی واچەش پـەنە، گەوهەرێوە ئینا دڵی قورگی‌شەنە بەرش‌بار و خاسە بۆوە و جەسێ وشکی نەجاتش بۆ. یاوای بە هێتیارەکەی واچە ئەی فەلا، گەنجێوە ئینا بەینوو دوێ کەڵەکانە، جە دلی زەمینەکەیشنە، ئا گەنجی بێزووە و بەربارۆ زەمینەکەش جە کەم‌رسقی گنۆو پڕبار بۆ. یاواى بە وەرگەکەی، واچە بە وەرگەکەی «تـووشو کـابرایـێ سـەفێح‌و گەوجی مێ زوو وەرەش خاس بێ و ئادیچ چاخ بۆوە». تۆیچ کـە یـاوای وەرو دەوڵەمەن بیوە. کابرا گیلاوە شۆنەکێویشەرە .

لوا یاوا بە ماساوەکێ، واتش: گەوهەرێ جە قورگتەنە هەن بەرش‌بارە جەسێ وشکی‌گنی. ماساوی وات: دەی بۆ ماڵە سەرەمرە با ئاگەوهەرە گنۆرەو بەرەش پەی وێت ورەشەش. گەوجەڵەی وات: من گەوهەرو تۆم پەی چێشێ! ماساوی وات: پیاوەتی کەرە بۆ بەرش بارە، بەرنمەێ پەی وێم. واتش: نا! ملاێملوو دەوڵـەمەن بووە.

لوا تا یاوا بە برای هێتیاری و هێتیارەکە مانێ نەبیەیش کەرد و واتش: کاکە لوای لاو خوای چیشش فەرماوان؟ واتش: فەرماواش بەینو دوێ کەڵەکا، کەنو، خاس

کاڵوش،گەنجەیش چەنەن بەرش باروو زەمینەکە مەی سەمەرو جەکەم رسقی گنو.
کاکەی هێتیاری وات: دەی بۆ با من و تۆ پێوە ئا گەنجەی بەربارمێ، جا نیمەش پەی تۆ و نیمەش پەی من. کابرای گەوجی وات: من خەزانەو تۆم پەی چێشێ، ملایملوو دەوڵەمەن بۆوە.

لواو یاوا بە وەرگەکەی، فەرمایشو خوایش پەی گێڵناوە و واتش: دەیسا من گەوجێ جەتۆ گەوجتەرم دەس مەگنو ! تا کابرا واتش: نا! وەرگی گیرت و کابراش کۆشت و لەمەش دڕی و واردش...

***

کەریم خان و بەفراوەی کناچێش

مەگێلناوە، ماچان، دەورو یەرەسەدْ سالّی چیْوەلتەر جە قەلاّجیْ مەریوانی‌نە، خانێوە حکوومەت کەروو نامێش کەریم خان بۆ. کەریم خان جە دەگاو قەلاّجیْ‌نە فرە دەسەلاّت‌دار بۆ و چەنی خەلکیش هۆرزاو نیشتیش خراو نمەوو. کەریم خانۆ قەلاّجیْ کناچیْوەش بۆ نامێش بەفراوە بۆ، فرە زەریفەو رێک‌وپێکەو خان‌و مانە بۆ، قسەوەش و نوکتەزان و مەردم‌دارە بۆ، ژەنو کناچی قەلاّجیْ فرە وەشەشان گەرەکە بۆ، بەفراوە بە ڕاسی کناچە سالاریْ بۆ،وەشەسیای گەورەو وردی دەگای بۆ. کەس مەتاوو لار تەماشاش کەروو، گردکەس بە ئێحترامۆ تەماشاش کەران. کەریم خانو قەلاّجیْ چەنی خانو مەحالّو شارەزووری‌شناسی بینیْ، پێوە ئامەو لوایشا بیْ. یۆترینیْ خاس شناسینیْ، پێوە راوەشا کەردی بیْ، رویْوە جە روّان، خان‌و شارەزووری ئاما هیجبیْ بەفراویْ پەی کوڕیوەش. کەریم خان کناچیش مارە بڕیە پەی کوڕو خان‌و شارەزووریْ و دماو مۆدەتەی زەماوەننەشا نیا و بەفراوەشا بەردە. سەرو دویْ یەریْ سالّی ویەرد و چی بەینەنە جاروبار نامیْ بەفراوی یاونی‌نی تاتەیش و نامیْ کەریم خانیچ یاونیْ‌نی بە بەفراوی و پیْ جۆرە دەنگ و باسۆ یۆترینی زانینیْ، ئی یەرە سالە کە بەفراوە شارەزوورەنە بیْ، ناماوە پەی یانەو تاتەیش، تاقەتش تاق بیْ و فرە ئارەزووش بیْ ئەدْاو تاتەو برایەکاش وێنو. پاش نیا جەرگو وێشەرەو رۆێوە واتش بە شووەکەیش: فرە بیْ‌تاقەتوو یانەو تاتەیمنا، ئینە یەریْ سالّین چەمم نەکەوتەن پەنەشا، با پێوە بلمیْ سەریْ دەیمیْ وەنەشا.

شووەکەیچش واتش: من مەتاوو ئیسە باونەت چەنی خۆزانی کاروبارمان فرەن، متمانی کەروو بە خولامەکەیما، چەنی ئاذی کیانوت ویم مەتاوو بەو. بەفراویچ واتش:کابرا من متمانیم نیەنە بە ئا خولامی، ئیگە تا قەلاجێ زانێ چننە رانە؟ ئەشۆ ویت بەیم چەنی.

بەهەرجۆرەی بۆ بەفراوەش رازی کەردە چەنی خولامی بلۆوە پەی یانەو تاتەیش. دویێ یەرێ رۆێتەر کەوتێڕاو شووەکەش تا بەرو شارەکەی رەوانەش کەردێ و ویش گێلاوە. بەفراوە چەنی خولامەکەی کەوتێڕا، رویۆوە رانە بینێ کەلوو کەما جەڕی ئامێ پێدیمو، وێرەگا وەخت یاوێ دەربەن کەلەوێ، لوێ بن ئەشکەوتێوە وستشا و ئاویرشا کەردۆ،کەمکەم هەوا تاریکش کەرد و نانو سۆلەکەو کەرەشا وارد و چایی دەمش کێشابێ، چاییشان واردو بەفراوە کوڕە کۆرپێوە باوەشیشۆ بێ، پانزە شانزە مانگە، شۆتش داپەنە و هێشتای تێر نەبیەبی ئەو چێچەکەیتەریش بەر ئارد و نیاش دەموو کوڕە کۆرپەکەیشۆ تێرش کەرد و هەر دویێ وتی. خولامەکەیچ گوشێوەنە وەرمش پورەکەوت، نیمەشەو خولام خەبەرش بیوە و شەیتانی هۆرنیا و چلوسکێ ئاوێرەکەیش نیای سەرو سکلەکەیوە و ئاوێرش هۆرگێسناوە و لوا نیزیکوو بەفراوێ کەوتۆ، دەسش بەرد پەی مازی بەفراوێ. هایش (خەبەرش)بیوە ، حەوەسیای بێ ، فرە تەرسای بێ و دەمش وشک بیەبیو . واقش پڕابێ و تەماشاو خولامیش کەرد هۆش جە کەلەشەنە، نەمەنەن. خولامی وات: بەفراو گیان شێتت کەردان، ئەشۆ مەیلم دەیپەنە. بەفراویچ واتش: عەقلت بۆ کاکە گیان، منشا بە ئەمانەت دەینا دەسوو تۆوە، شوورەییت مەکریۆ وەچێ یاگینە پی نیمەشەونە منێ بێ پەنات بەگیر ئاردینا، پیات پەنە ماچان، تۆ حافیزو مننی، ئیسە ویت گەرەکتا تەجاوزم پەنە کەری؟ وەسیشەن تەرێقۆ بە، دماتەر چەنی روەت هەنە تەماشاو قەومام کەری. خولام کە فام و عەقل

و هۆشش جەکەلە بەرشیەبێ، هیچش سەرە نەبیوەو واتش: ئەر مەیلم پەنە نەدٚەی، ئا کورە کۆرپەتە سەرە بڕوو. بەفراوی وات: وێچم سەرەبڕی مەیلت مەدٚەو پەنە. ئیتر وەسێشا ، سەرو هەرو شەیتانێ وەزەرە براگیان. خولام چەمێش سووری بیەبینێ و هەلمەتش داکوڕەکەش رفانی و سەرەش بڕی و هەر زۆرش پەی ئاردە و بەفراوە گرەوی پیسەو هەورووو وەهاری، سەرەش نیابی دلی دەساشوو گرەوی و قژی رنیوە و مالی سەرو زەنگۆلو ویشەرە و باوکەڕۆکەرێ و ئەویچ هەر واچی یا کوشوت یا ئەشو مەیلم دەی پەنە . ئاخرش بەفراوە ویش ئارام کەرد و ، چەمیش پڕای بێنی تەوقەو سەرەیش و هەناسەبڕکێش پەنەکەوتەو .ئاخرش رووەش کەردە خولامەکەیوە و واتش: ئیسە کە وازم چەنە نماری ! دادەی عەیبت نیشانم دە، جا مەیلت پەنە مدەو. ئەویچ پانتۆلەکاش کەندیۆ... وستش سەرو دەسا شەرە پەیش. بەفراوەی ژیرە و پیرە و میرە، کاردەی تیژەش پەنە بێ، عازا کاردەش بەرئاردە و داش عەیبۆ خولامێوە بنەنە بڕیش. خولام کەوت دمارەوکەمێ پەلەقاژێش کەردێو، اوفێوە تنش کەرد و مەرد. بەفراوەی شێرەژەنێ، ئننە داخ بە دلە بێ، ئاردش سەرەیچش بڕی و هەراسان، زاق و واق تەماشاو بلێسەو ئاوێرەکەی کەرێ، نەفەسی سینەشنە بڕیایی . هەر فرە تەرسایبێ ، نەزانی چیش کەرو ، پەی تاوەی نامی ویچش هۆش شیێ بێوە، ئا ئاوێرە کەردە بیشاوە جە قەلاجێوە، یانەو کەریم خانیوە ئەپا حالە دیار بی و تۆزەی بلێسەش پێویی . پەنج شش نەفەرێ یانەو کەریمخانینە میمانی بینێ. ناوامەیۆشا ئاوێرەکەش دێ کە جەدووروٚکەم نوور بیو قەدٚ پالو کەشەکەیوە دیار بێ. واتشا هەرکەس تاوۆ بلۆ لاو ئا ئاوێرەیە ناموونیشانێوە باروو ئننە پوولش پەنە مدەیمێ ! حەتمەن ئا ئاوێرە کە کریانو، کەشەوانێنی، یان خەلکو دزلی‌نی و یان دەرەکێ و ... کوڕە میقلەکەو (وردیەکە) کەریم خانی کە برای وردێ بەفراوێ بێ واتش: من ملوو.

دەورروو عیشای بی، مەتارێوە ئاوێ و کەمێ خەپلێ و چن دانێ وەزیو هەچکۆ چێ هەنگووره رەشێو گۆچانێوەش گێرتە دەسوو تاپەڕو تاتەیچش هۆرگێرت و کەوت را و لوا.

شەوە زەنگەو ڕا تاریک و نووتەک بە ئەسپایی (هێواش) هەنگامە هۆرگیری و سەرو ویش لواو لوا تا دەورروو نیمەشەوی یاوا نزیکوو ئاوێرەکەیوە. دەورروو پەنج ساعەتا را نەبی، یاوا وەروو ئاکەشێ کە مەڕەکێش پۆوە بێو ملش نیاو لوا سەر یاوا وەروو دەمو مەرەکێ. تەوەنیوە زلە وەروو مەرەکینە بێ، پەی ئامەری پێسەو سەکۆی بێ، تۆزەی نیشتەرە، قومەی ئاویش واردە. بەفراوە گۆشش چەنە بێ کە پانیزیکارە خشە خشەی مەیێ، زاناش چێوەی خەریکا نیزیکۆ ئەشکەوتەکەی گنۆوە. لێمەرەکینە، دەرەتانش وەنە بڕیابێ، کوڕە کۆڕپەکەش بە سەرەی بڕیاوە مەنەبێ سەرو دەساشو، کوڕێوە کە ساعەتەی چیوەڵی ، گۆچیچەیش مژی ئیسە لێونەو ویشەنە غەڵتانا ، ئیتر بزەش نیاسەرو لچاوە ، باوەشیش پۆرە مەگێرو بەڵێ ئا کوڕە کۆڕپە نازارە و ئەداْیشە، ئیسە مەردەن. دەردیوە فرە گرانە دووچار بیە. خشەکە نیزیکۆکەوت، چی ئانەنە بەفراوە نەماش سەرەو خوڵامەکەی کە بڕیەبێش فڕەش دا رووەو خشەکەی، کوڕەکە تەرساو کەمێ مرداوە. ئاخرش دڵو ویشەنە واتش، ئەگەر منیچ پیسە سەرەبڕیا بوو ئەشۆ بلوو لاو ئی ئاوێریە بزانوو چە باسا! سەرەکەش هۆرگێرت و تەماشاش کەرد و داش وەرو ڕۆشنایی هەساراوە نەشناساش .دوێ یەرێ هەنگامێ تەرش هۆرگێرت و لوا نیزیکتەرو بەفراو نەماش لاشەو خوڵامی و تلناشۆو سەرو تەونەو وەرو مەرەکێ وستشەرە وارێ پەی وەر دەمۆ ئاچێوەی کە خشەش ئەی. بەفراوە وەرو وێشو واتش: ئەگەر حەیوانەی، چیوەی بۆ، بەرۆشۆو ملۆ. کوڕ فرەتەر تەژنەو زانایی بێ، سەرەش سڕ مەنەبێ، گۆشش نەداو هەر لوا وەڵێوە. ئاخرش بەفراوە بە دەنگێوە لەرزۆک و پڕ تەرس

واتش: ئەرێ دێونی، درنجەنی، ئادەمەنی، ئادەمی‌زادەنی، هەرچێ هەنی، نمۆ وەرۆ، من زایفێوەنا تەنیا. کەرەش رەزاو خوداێ نمۆوەرۆ، پێسەو ئا پیایە کوشوت. کوڕەکە واتش: والێ گیان، مەتەرسە، ئانە من تۆم بە والێ وێم قەبوول کەردی، من نامینا موزاحموو تۆ بۆ، دوورۆ ئی ئاوێرەمان دێ و من پەی گرەوی ئامانا و هیچ کارەیم سەرو تۆوە نیا. گرەوما کەرد بزانم کێ تاوو بەی پەی ئیگەی وەنیشانێوە بەرووە. کناچێ بێ‌دەنگە بیە، کوڕەکە لوا سەر، لوا دلی مەرەکێ، لاو ئاوێرەکەی، وەختێ خاس تەماشاو کناچەکیش کەرد چ مدێو والەکێشنە ، بەفراوەنە . ئەویچە وەختەی سەرنجو کابرایش دا، دیش برا وردیەکەشا ، بەیوی شادێ بییوە و یۆترینشا گرت باوەشی‌وە و یۆترینشا ماچ کەرد و کوڕەکە تەماشاو دلی مەرەکێش کەرد، دێش تفلێ وەسەرە بڕیان، نەتاواش هیچ واچۆ، تەنیا دیاپەی دەمۆ والەکێش، بەفراوەگرد و سەرئامەکەیش پەی گێلناوە و کوڕەکە، وارەزا سەرە بڕیاکەش نیا دلی مشکیەکەو سەرەیش‌و پێوە زیایرە و جەنازەو تفلەکەیشا ئارد و ئامێ‌وە رووەو دەگای. وەرکەوتە بێ یاوای قەلاجێ، لوای وەیانە، خەلکوو دەگای گرد جەمی بێ وەیانەو کەریم خانی، لێ حەوشێ‌و سەربانێ و لێ کوجێی پەڕ بێ خەلک، ئی والەو برا حەوەسیای بینێ، قسیشا کەردە پەی تاتەیشو ئادێشا. تاتەش کناچەکێش چەسپنا سینەو وێشوو تەوێلەش ماچ کەردە و دەسش وس سەروشانەیشۆ، هەرچەن پلۆمەی گیرتەبێ گلۆێزو دەمێش قووت داو واتش: ئافەرێ رۆلە. و قەیرەی قسەو دژمانیش دێ بە شووەکەیشۆ رەفێقەکەو ویش جەشارەزوورەنە، چاشتێ‌نگا، تفلەکەسا سرەونا و ئیتر دەسە، دەسە خەلکو قەلاجێ و دەگاکانو دەوروبەری ئینێ پەی لاو کەریم خان و سەرسلامەتی کناچە پالەوانەکیش دێ‌نی‌وە. هەر ئاڕۆ کەریم‌خان دوێ یەرێ نەفەریش کیاستی خولامەکەی، چاکەشو بسرەونانی. یانەو هەسورەو بەفراوێ جەشارەزوورەنە دماو یەرێ چوار

رۆێ کە خوڵامەکە دیارش نمەوو بلووە پەی ئاگەی، فرە نـاڕەحەت و شـپرزێ مەوان، شوو بەفراوێ چەنی دوێ یەرێ نەفەران گنۆڕا رووەو قەڵاجێ دماو شەوو رۆێوە یاوو قەڵاجێ. ملۆ پەی یـانەو کـەریم خـانی، کـەس مـەحاڵش نـمەنێو، سەرەش سڕ مەنەبێ، لوا یاوا دێوەخان حیزوورو کەریم خانی، سـڵامش کـەرد، بێجواو! نیشتەرە، کەریم خان تفەیش کەردە قاڵیەکێ چێریش و قسێ فرێش پەنە واتوو دوێ تفیش کەردێ دلی چەماش و واتش: ئەگەر بەنیئادەم بیاێینی ژەنـی وێڵ نەکەرێنی چەنی خوڵامی، تا ئا خوڵامە بێ ناموسە، نەمەک نەشناسە، تفلێوە مەعسووم سەرەبڕۆ و خەیاڵوو بێئەدەبیچش بۆ، کـابرای شـارەزووری، زەمـاو کەریمخانی کە ئینەش شنەفت، پێسەو تولەو قەلوەزی ئامەنە لەرزای و پـڵومەی گیرت و ویش نەگیرت، عەینێ هەورو وەهاری گرەوێ و مـاڵی رانـو وێشـەرەو خولیوە دەوروو ویشەرە خەریک بی باڵی گیرووە و بەرشۆ، هیچش پەی نەکریا، هەر گرەواو گرەوا، چی ئانەنە بەفراوە، پژگیاو رژگیا و مێریاکە دژیای بـێ، ئـامە دێوەخان، حاڵ و باڵو شووەکەیش دێ، بێئینەیە هیچ واچو، هەر تەماشاش کەری، بەفراوە ئیتر گرەوەش پەی نێ، ئننە گرەوای بێ. هەڵسیش نەمەنێ بـینی. پـیاکـە سەرەش هۆر بڕناو بە تەرس و لەرزو شەرمێوە فـرەو پـەشیمانێوە فـرە تـەماشاو بەفراویش کەردو ئیتر سەرەش نیا بەینوو دەساشو هیچش نەوات. دوێ یەرێ روی چابێ، کەریم خان بە چە تکاو و لاڵێوە بەفراوەش داوە پەنە و پێوە لوەێوە پـەی شارەزووری.

«ئی سەرئامەیە کە گێڵنامۆ، (بەڕاسی) حـەساوی قـۆمیان، مـنیش شـنەفتم و پێ شێوە گێڵنامۆ. پێشکەش بۆ بە ژەنو کناچی کوردەواری کە ناموس پارێزینی».

***

دانەو زمرۆت

روی‌وە جەڕۆان، یانیۆە تەنگ و تاریک و نەمناکەنە، ژەن و پیایوە فەقیر و نەدار، چەنێ کوڕو کناچێوە پێوە گوزەران کەرینێ. گۆزەرانو چێشی ، تووتەیش حالێ پاسەش نەبی. کوڕو کناچێوە رەنگ زەرد پێسەو گەلاخەزانی، نە رۆشان رۆ بێ و نە شەوەشان شەو. هەمیشە لەمەشان ئەوۆرا بیۆ، دەمشان بۆش ئەی . رەفێقەکاشا جەبۆ دەمێشان یاسی بیەبینێ، رۆ بیوە تاویرەگە وەخت ئاکوڕە چەنێ رەفێقاش چێرو دالانانە و دلی کوجیەکانە، خەریکو چەتە چەتالی، مەحەلە جەنگێ و سەرو بانومزگی دەگاکیشانە.گورزوخێت،کلاو فڕانکی،کەکەپڕی و خلورتانییان دەرەو ئاساوانینە ، رۆشان بە قۆلەشۆرانی (قۆلانی)، سنگۆباز، کەوشەک، زەمازەمالێو سیقسەو بیقسەو کیلوبەرد، ویەری . شەوانە دلی گەورەکانە ویشەلاری (وێشەردەیوە) کەرینێ یان بانو سانێنە (گەورەو شارو دێ) تۆپ تۆپانی پەشتەو بانێ یانەو سانێ. یان شەوانە دلی یانەینە خەریکو گۆرەوە بازی بینێ. جاروباریش وەرو دووکانوو دەگاینە هێلەمارانی کەرینێ. ئی کوڕە پی جۆرە رۆش ویەرێ و وێرەگا وەخت چەنێ رۆجیار پڕای ئەیو پەی یانەی بەرەکەو ئەدایشگیری پەی نان و پێ خۆرەی. یانەنە دایم هەراو بەزم و مەرافێعەش بێ، کۆریوە فرە چەتوون بێ، والەکیچش رۆبیوە تاوێرەگە یانەو خانو دەگاینە خەریکو نان پەتەی ، هەلیز ژەنەی، زارۆوەی کەردەی و کاسۆ چەمچەشتەی و جل

(سێ‌پاڵ) شتەی بێ و ئیوە پەی یانە و ویشان شەکەت و مەکەت و مانیایبێ، شەوی بەلەمەی ئەورایوە و دلەی پەڕ حەسرەت سەرەنێوە. دیسان سەوایێ هەر پیسەو هێزی گوزەران کەری. تاتەیچشا کە شەوان بێ، وەش پەنە کەوتە و چوارشانە، ساچمەزەنەیش بی و کەریش شانەو کولەکێوە باروت کەری مێشەرە و هەمیشە کەش و کۆنە بێ. وەهارەنە شەرەبەق کەری، وەختوو چێڵ کرێ گنی گیانوو ژەرەژا، وزانی‌کەی وەختۆ راوە گۆاران، لوێ و جەنسارانەنە بە فیکە فیک تاش‌وتەوەن و بن گەونا وشکنێ پەی گۆاران. هامنی کارش کە تیرە کەردەێ بێ‌و نانێ‌وە رەق‌و دوێوە ترش و خەیارەی زەرد. نیمەڕۆنە جەساو (سەیە) کەمەرینە وەرێ‌و جەئاوەو هانەی کتریە رەشێ پەڕ کەرێ و چایێ‌وە دەم کەرێ و جگەرێ‌وە چاخ کەرێ و پێوە وەریشان. جە فەسڵوو زمسانی پۆزەوانێ هۆرکەرێ‌و ساچمەزەنی شان کەرێ، تانجیە رەقی های‌کەری و راوکەشێ گێری وەرو هەوریشە راوکەری . ژەنەکێش چا یانە تەنگ و تاریکەنە، نەجمێ، کارش چاشت وەش کەردەێ بێ، چاشتەگرێن: دۆینە، شەلەمێنە، وڵوشە، پەتڵە، ماشە و مێژوێ و... واردەی وەشو زمسانیشان بێ. جارو باریش گۆشتو ژەرەژێ وەیا هەوریشەو یا گۆشتە نێچێرێ ئەر بیایە نەسیبشان.

رۆێوە چون جاران، ئا پیا ساچمەزەنش پەڕکەرد و نان و کولێری وەش نیاڵی تۆشە بەرێو بەستش مێشەرەو کەوت ڕا. تا یاوا هەوارو جاران. ژەرەژەکێش نیارە، دەورووبەروو وێش تەماشا کەرد، بە دەسی ئارەقۆ میاچەماش سڕی، خەرمان و گوڵا، بۆ گوڵ سۆسەنی، رەنگەو سوورە هەراڵەی ، چەنی چنۆری ، وەرکەمەر ، بەرزەڵنگ ، شەنگ و شۆخی هەراڵەبرمەی (قاقڵەبازی)، مانیایشا جەلەش بەرکەرد، دەمەو سۆح بی، رۆجیار تازە شەوقەش دایێ بێ ئا سەرکەڵە، کەمی کەماولۆش کەنڎو کۆلیتەکەش پۆژنارەو باقەی چنورش هۆرگرت و نیاش

وڵەکەڵەکەو دامگەکەیوە و جا ژەرەژەکێش سەرو دامگەیوە مەرزنارەو وێش لی کۆڵیتەکەینە حەشاردا و قتوە تەماکۆش بـەرئارد و جگـەرێوەش چـاخ کـەرد و گێساشنەو پووکێوە خاسەش دانەولی وڵەکینە تەماشاو بەقەکەی کەرێ کەنیابیشوو بە تەماو بەقەی بێ بگنۆ تۆڕش. پێرەبەق دلی قەفەسینە تاقەتش تاق بێ، بە دەنووک، تووڵەو قەفەسەکێش ئاردەنە لەرزەی، سەرەش بەرز کەردۆ دنۆکش رۆەو ئاسمان گرت و گەرووش ئـامەنە لەرزەی دەنگـۆ قـەقەبویش هـۆردا، «قـەقەبۆ، قـەقەبۆ، قەقەبۆ...» دماو ساتەی، چاوەرانوەرەنە، سـەرو ئـا تـاشەینە، بـەقێوە بـە قـین و تووڕەیی جواوش داوە، شەڕەبەق دەسش پەنە کەرد. سەرو کۆڵیتەکەیرە، شەقەو باڵو بەقی ئامە، پاو دامگەینە نیشتەوە، سەیاد وێش حازر کەرد و چەمۆ چەپیش قۆجنا و هەناسەو وێش بڕی. سینەو خاڵ خـاڵو، ژەرەژەکـێش نـیشانێ گـێرتەو ماشەش کرچنا و تەق... چەودەسۆ دەنگش داوهو ژەرەژەکـێ لێونـەو ویشـەنە تلیاوەو وەهارش بێ بە خەزان.

بەڵێ چی فەسڵو گوڵ گەشتینە، بەقێ سیاچارەکەوت پەلەقاژێ و خەڵتانوو ونێ بێ و پیرەبەقیش دڵی قەفەسینە سەرسام مەنە و کـەمێ بـێدەنگ کـەوت و هـەم هاوارش هۆرزا «قەقەبۆ، قەقەبۆ، قەقەبۆ...» ئی بەقە وەشیەینە خەریک بێ شێت بۆ کە بەقێوە پیسەو ویش دان کۆشتێ و حەزکەرێ کە مەنەن و هیچ ناڕەحەت نەبێ کە یانەش قەفەسەن، وەرو وێشەنە واچێ : ئەر پیسەو ئا بەقیە بەرەڵا بـیا، وەڕواۆش واردا، جەبنەو تەوەنیوەنە وەرووەرە تاوێنە، خۆلە پوتکێش بکەردا، ئیسە سینەش بەگوللەو ساچمەی ئەشکاویا بی و خەڵتانو ونێ بی. پیرەبەق وەروویشەنە واچێ : بابەرزتە روانۆ، بەڵکوو نەوای بەقی لانێسار، هەرگیزاو هـەرگیز نـەیۆ وەگـۆشم، بەرشۆ جەکەلەم گرد فامو هۆشم...

سەیاد بەرئامە، دێش پـەشتەو گـەونیۆە، بـەقی سیاچارە بـی‌سەر کـەفتە بـی پەلاشەی ساچمە پاسەش کەردەبێ، بەقی بـێ سـەرش هـۆرگێرت و ئـاماوە لی کۆلیتێ، تا چاشتێ نگای، نەزەرگاش دامگە بێ. بەڵام پیرەبەق ئیتر نەتاواش پیسەو جاران بەقەی‌تەر کەمەنکێش کەرۆ، سەیاد ناعەلاجی، بارو بنەش بەست و ئـاما سەرو هانەیو تووشەبەرەش کەردەوەو نان و کولێرەو ماسش وارد. جگەرێش چاخ کەرد و دوێ مشتێ ئاویش کیشا سەروگۆششدا، نەواو بولبول و زەردێوەرێ و قومری و کاوەترێ و مرێچلی جۆراوجۆری کە جەسەرو لەق و پۆپوو تەنگەزێوە، بـاڵفرنێنی و بـە مـۆسیقایوە وەش دەنگ جـیکە جـیکشان بـێ «جـێن، جـێن جێن‌جێرلێ، جێن، جێن جێن‌جێرلێ»، چێرو هەژگێوەنە خشەخشەی ئامە گۆشو سەیادێ. دیش سیامارێوە زڵ وێش پێچنان دەورو زەردەمارێوە درێژ و باریکی کە پێسەو شێکەو شێلانێ‌وە ناسک و جوان بێ. زریکەو زەردەمارێ موو ئـەندامـێ سیخ کەرێو سیامار پەپکەش بـەستەبێ دەورش، بـەهەر جـۆرەی بـۆ زەردەمـار باوەشەو سیامارینە بەرئاما و بـازەیش بـەردەو وێش بـەرەڵلا کـەرد و بـەرەمای بەرشێ. بەڵام رەشەمار نیاش شۆنیشەرە، زەردەمار شەکەت و مەکەت تا هێزش بێ سەرو درەو دەهاڵیی‌رە وێش کێش کەرێ، بەشکێم سیامار نەگێرووش. زرێکـنی پێسەو چێشێ، سەیادێ بەزەئیش ئاماوە زەردەماری‌رە و ساچمە زەنش پەڕکەرد و نیاش شۆنیشان ، وەخت‌بی سیامار ، زەردەماری گیرو پەشتە و مازی سیامارێش نیشانێ گێرت و ماشەش چەکنا و کۆرتش کەرد، مارێ رەش وێش کێشا چێرو تاشێ‌وەرەو جەچەم گوم بێ. کەمێ چەولاتەر زەردەمار مدرا، تەماشەو سەیادێش کەرد. سەرەش تەکنا و یانێ بۆ، سەیادێ سەرسام مەنە، مار بە ئیشارە کەشەوانش یاو نانەکە بگنو شۆنیش ، زەردەمار کەوت ڕا ، کەشەوانیچ شۆنەو ماریرە بە تەرس و

لەرز وردە هەنگامیش نیای . لوای تا یاوای وەروەو موغارێوە ، زەردەمـار لاش کەردو سەرێوەتەرەش شەکنا و کەشەوانش کێشا دلی غارەکێ، مەرەکێ فرە فێنکە بێ، کەمێ تەژنەی سەیادیش رەمنا، یاوای یاگـێوە تـەنگ و تـاریک کـە شـەوان سەرسام مەنە. دیش پیسەو لەشکەرەێ کە وێش حازرو سانۆ سەرهەنگی، کەرو، مارێ زەردێ و سوورێ و رەش و شڵ شڵی و شاخدارێ بە خەت مدراینی . سامی گرت ، فرە تەرسا ، نەتاواش چا زیاتەر هەنگامە هۆرگیرۆ چی ئانەنە ماری زەرد تەماشاو کەشەوانـیش کـەرد و لوا یـاوا ئـاخرو سـەفەو مـارهکان، مـارێوە فـرە جوانخاس سەرەش بەرز کەردە بێوە و نیمەو لەشێش وابڕ بیەبێ. زوانش ئارد ملۆ زەردەمارێرە، ئا مارە جوانخاسە وەش‌رەنگە، شڵ شڵە، تومەز شاو مارانـەن و زەردەماریش کە پیسەو شێکیوە داروشێلانێ بالاش کێشابێ کناچێ شاو ماران بێ و لاوگۆشو شاو مارانەنە چفێوەش کەرد و کناچی شاو ماران بەسەرە ئیشارێوەش پەی کەشەوانی کەرد، چـڕیش پـەی لاو وێش، کـەشەوان بـە تـەرسە هـەنگامێ هۆرگیری و وەرو پا یاو ویش تەماشا کەرێ کە مارێوە نەتلنوو نەتلێقنۆش. کەم کەم لوا و لوا یاوا لاو شاو ماران، جەتەرسەنە نـامێ وێشـو تـاتەیش هـۆش شـبەبێ، کەشەوان چامدراره، شاوماران سەرەیش تەکناو رووەش کەردە جەماعەتو ماران و واتش: ئا سیامارە خائنەی گێردی و باردیش ، تا چێنە تەعلیمش بدەیمێ و بزانم چەنی زاتش بیەن دەس‌درێژی کەرو سەرو کناچێ شاو ماران ؟ یەری مارێ لوای بەردماو چننەی سیامارشان ئارد و پێسەو تەنافێو فـرەشان داوەروو دەمـۆ شـاو ماران. شاو ماران رووەش کەردەنە رووی سوپاو ماران و واتش: ئەی مارەکـان، کامتان یەری وەهارین ئاویش نەواردینە، مـارێوە واتش: سـاڵو نـیمەین ئـاوێم نەواردینە، مارێوەتەر ئاما نزیکو واتش : دوێ ساڵین ئاویم نەواردینە . مارێوە کە

پۆسش رەنگەو خاکی دیٚ واتش : قوربان یەریٚ ساڵین ئاویم نەواردینە .زریکەی ئامە، مووچرکەی ئامە لەشوو کەشەوانیڕە. موو سەرەیش بیٚ سیٚخ، کڵاوەش سەرەنە کەوتەرە. ماریٚوە قایم و کوڵ، پوسش پیسەو تووڵاشو دارەوەزیٚ پۆلە کیٚش ئاستی بیٚنیرە، واتش : ئەی پادشا، ئینە ساڵەهای ساڵەن رەنگو ئاویٚم نەدیٚەن بە چەم. تامو ئاویٚم نەکەردەن، لەشم بە ئاویٚ بیٚگانەن، پەی عەمرەو شای سەربازەنان. شاو ماران هۆفیٚوەش کەرد. واتش : ئەی کوڵەمار، دەم وازکەرە، تەمۆەو ئی رەشە مارە سپلۆتەیە بگەزە. تەمامۆ ژەهریٚت تیٚکەڵوو جەستەیش کەرە تا بۆ بە عیبرەت پەی خەتاکاران. کوڵەمار، سیامارش گەست، زریکەو سیاماری سامناک بیٚ، هەرپیسەو لاو لاوی ویٚش پیٚچنا دەورو لەشۆ کوڵە ماریڕە، قڵینچکەش پیسەو تووڵە و قەڵوەزی لەرزی .

پیسەو زەنگۆڵەو ملۆ بزڵەی زڕەش ئەی. سیاماری سیابەخت بە ژەهرو کوڵەماری دەیمیٚوە تلیاوە و پیسەو تووڵی تەڕی بیٚ قیمەت کەوت. ماری ماران گاز لوا .

پاشاو ماران رووەش کەردە ئا کەشەوانەی و واتش: تۆ فریاڕەس و کناچیٚم بیەنی، یاواینیٚ دادشەرە، ئارەزووت چیشەن زوو پەنەم واچە. سەیاد عەرزش کەرد: سەرت سڵامەت، پاشای وات: ئیتر. سەیادی وات: تەنیا ئارەزووم ئانەن کە واتم. پادشاو ماران واتش: تیختا پەنەن؟ سەیاد بە تەسدیق سەرەش نامنا، پادشاو ماران وات: ئەی سەیاد ونیەسەی (گۆستەی جە قلینچکەو ئا زەردە مارەی کە رزگارت کەرد پڕنەو یانەو ویتانە پیٚسەو پیازی بنیەش و جارو بار ئاویٚش بدە. سەیاد قەڵەمبڕەش جە کیسەنە بەرئاردە و ونیەسەی قلینچکەو ماری زەردیش پڕناو نیاش لیٚ گیٚفانیش.

پاشا رووەش کەردەنە زەردەماریۆ و واتش: سەیادێ رەوانە کەردی. ماری زەرد و ماریۆوە چەرمە سەیادشان تا بەرەو مەرەکێ رەوانە کەرد و سەرەیشان تەکنا و گێلایوە دماوە.

سەیاد دەورووو بەروو ویش تەماشا کەرد، وەرەتاو پڕابی، بە پەلە کەوت را، هەوا تاریکش کەرد. هەساریٚ جە ئاسمانی ساوەنە، جریۆەشان ئەی کە یاوا یانە. شەکەت و مانیا، پاڵش داکۆڵەکی دلیراسەو یانەکەیشاوە و سەرەش نیاکۆڵەکەکیۆەو قاچیش کێشایرەو پۆزەوانەکێش کەنێ و رەنگەش پڕاێ بێ. بە پەلە هۆرزا، زەنگنەیش هۆر گێرت و لوا پەی چێرخانێ، چاڵیۆەش کەنە، کلکوو مارەکەیش پاشیۆە پاشاو ماران واتە بی، نیاو، خاکش دا ملەرە. کەمی ئاویش داو گێلاوە پەی سەرخانێ. ژەن و زارۆکەش سەرسام مەنێبینێ پەی جۆرو حاڵیش بیێ. بەڵام سەیادْ واتش : مانیایان یاگێم پەی بۆزدیرە با بۆسۆ. ساحبێ چاشتی نگای جە وەرمەنە هۆرزاو لوا چێرخان کەمێ ئاویش کەردە سەرو چاڵەو ئانەیە کە نیابیش. دماو چن رویٚ ژەنەکیش زۆرش پەی ئارد کە چیش بیەن ، پەی چی زو زو ملی چیرخان ، سەیاد واتش : مەپەرسە . دماو تاوەی سەرئامەو وێش گێڵناوە و دماو حەفت رۆا سەیاد لوا چیرخان ئاوەوسەرو چالەکێ بدو، دێش پیسەو گولی چووزەش زنیەن. رۆ بە رۆێ گەورەو گەورەتەر بێ تا بێ بە پیسەو درەختەی کە نیم گەز بالاش بێ. لەق و پۆپەی پیسەو چەتریش پەخشان کەردە بێ. خۆنچەش کەرد. پیسەو خۆنچەو ولە گلاوی، دەمش داوە (دەمناشو) کەم کەم یاوا سەمەر و سەمەرش پێسەو هەناری بێ. سوور و سنج، وێرەگیوە سەیادْ میوەکەش کەنەو نیاش گیفانەش، شەوێ وەختەی زارۆکیش وتی بینێ، قەڵەمبڕەش بەرئاردە و قاشش کەرد (ئەشکاواش) پێسەو دانەو هەناری مۆری وردی بریقە داری

کەوتیٚرە کە دانەو زومڕوت (زمرّد) بینیٚ. بە ژەنەکیش واتش : ئـی رازیٚ بـەینۆ ویٚمانە مانۆ، کەس حەتتاکوڕوکناچەکیٚمان نەزانا. پیٚ دانەو زومڕوتانە. تاومیٚ تیٚر و تەسەڵ، پۆشتەو پۆختە ژیٚومیٚ. هۆشت بۆ دەس گیرمیٚ ویمارە با نەزەرکەردی خەڵکی نەویٚمی. سەوای (ساحبی) سەیاڎ دانیٚوە چادانەو زوموڕوتاشە بەردی لاو کابرای مووسایی و ورەتش، پووڵیٚوە خاسش گیر کەوت، مووسایی هـەر وەرو، وەریٚوە تەماشاو ئا زمڕوتەیەکەریٚ و دیٚوە پەی پیاکەی و دلی دەساشەنە مورەکیٚ هۆر وزیٚ. کەڵو پەل و گۆشتوو برنج و هەرچی نیازو یانەی بیٚ ئەساش و ئاماوە. پیٚجۆرە سەروساڵەی ژیٚوای، تا ئەویٚ وەهار رویٚوە سەیاڎ لوابی پـەی کـەشی شەڕەبەق، ژەنەکیٚش دانەو زوموڕوتش هۆرگرت و بەردش لاو دووکانو ئا کـابرا مووسائیە چیٚوسانوو. کابرای مـووسایی بـە ژەنـەو سـەیادیش وات، ئـی دانـەو زمڕوتیە چکۆ ماردیٚ. واتش : مەزانو، مووسایی وات : ئەی تا ئیسە نەپەرسانت وەنەو شووەکەیت کە ئی دانەو زمـڕوتاشە چکـۆ بـیەنیٚ. ژەنـی وات: نـاوەڵڵا و خەوەرەم نیەن. وەلاو منۆ ئی رازیشە نەدرکنایـنە. دووکانداری مووسایی بە ژەنەو سەیادی واتش: ئەگەر تۆ تاوی ئیرازی سەرواز کەریٚ و بزانی شووەکەت دانەو زمڕوتیٚ چکۆ مارۆ، هەرچیٚوەیت نیاز بـۆ تـاویٚ چـیٚ دووکـانە هـۆرگیریٚ. تـۆ شەریکەو ئاڎینی، هەق و ویتا جە کارو بارو شووەکەیت ئاگادار بیٚ. ژەنی کەوتە دلی وەسواسا. شەوی زۆرش ئارد پەی سەیاڎی کە رازەو ئا دانەو زوموڕۆتیە واچۆ، هەرچی سەیاڎ واتش: ژەنەکی دەردەو تۆ بە زاناو ئارازیٚ دەرمـانە نـمەوۆ، وازم چەنە بارە، یانەما مەسۆچنە، هیچ، ژەنی وازناریٚ، سەیاڎ نەعلاجی بەسەرئامەو ویش گیٚڵناوە. دماو چن رویٚ، ئا ژەنە چارەڕەشیٚ وساڎی، راش کەوتە دووکانوو مووسایی و گرد چیٚوش گیٚڵناوە. جا کابرای مووسایی زەردەخـەنەیش کـەردەو

سەرەش لەقناوە. رویٚوە سەیاد دەوروو دووکانو مـووسایی‌رە ویـەرد، کـابرای مووسایی سەیاڎش چڕی و واتش: ئەریٚ سەیاڎ حازرەنی پـیٚوە گـرەویٚ کـەرم. سەیاد سەرسام مەنە و واتش : گرەوو چیٚشی چـیٚوو چـیٚشی. مـووسایی واتش: گرەوی کەرم سەرویانەو بەرەیمان. ئەگەر من بەردو یانەو بەرەیت جیا بازی پەی من و ئەگەر تۆ بەردۆ، یانەو مانەو منیٚش پەی تۆ. ئەگەر تۆ زانات من بناغەو ئی سامانەیمە چەنی نیانەرە، گرەوت بەردەبۆ، ئەگەر منیش رازەو دانەو زومورڕوتیت هۆر بارو، گرەوم بەردەبۆ. سەیاڎی ناخافڵ قەوڵش‌داو قەبووڵش کەرد و دەسشا دا دەسۆ یۆی‌وە و سەیاد هەرچیٚش وات، بیٚ‌سەمەر بیٚ، بەڵام مووسایی کـە دەمش کەردو موو سەرەو سەیادی‌وە سیٚخ بی و واقش پڕا. گـرەوش بـاخت و مـات و مەلوول، نیمەرانە، گیڵاوە رووەو یانەی، چەپۆکەیش ماڵا سەرەو ویشەرە و ژەنیٚ وات : پیاکە چیٚشا، گیڵناشو، ژەنی واقش پڕا، زاناش چە دەسەگـوڵەیش دایـنیٚ ئاویٚرە. سەیاڎ یانەو بەرەش چۆڵ کەرد و تـیڵایۆەش هـۆرگرت و راو کـەش و کۆیش گرتە وەر. لواو لوا یاوا دەشتیٚ‌وە دیش شیٚریٚ‌وەکەوتەن، خەرەنگەزی دەورە دان، بۆگەنش مەی. سەیاڎ واتش: ئەی شیٚر، پادشای جەنگەڵ، چی پیٚسە تەمەڵ کەوتینیٚ ، تاقەتۆ مەشەرامیت نیەن . شیٚر هەناسەیش هۆرکیٚشا و واتش: تا ئیسە کەس خەوەرو منش نەپەرسان، تۆ کیٚنی و ئوغر. سەیاڎ بەسەرهاتوو ویش باس کەرد و واتش ملۆ: پەی لاو خوای شکات بزانوو چیٚ سامانش دانی و ساناشۆ. شیٚر تکاش کەردە وەنەو سەیاڎی و واتش: تۆخوا ئەر یاوای حوزوورو خوای، دەواو دەردیم داواکەرە. شکاتوو من ئەو حوزوور بەرە .

شیٚرش جیا ئاس و لوا و لوا تا یاوادە ریٚوە پەڕئاوی سەرسام مەنە، ئەژدیهایوە پیسەو پردی نیٚشتەن لیٚ دەرەی و خەڵکی سەرومازیٚ‌شەرە مەپڕانیٚ‌وە. سەیاڎیچ

سەرومازی ئەژدیهایرە ویەرد، وەختی پڕاوە رووەش کەردە میاچەماو ئەژدەهای و
واتش: زلی بێ حننەر، چێ پێسە جمت چەنە بڕیان، یانی چیش پیسە کەوتینی؟
ئەژدەها واتش: تۆ کێنی و ئوغر، تا ئیسە کەس باسوو دەردەو منیش نەکـەردەن.
سەیاد سەرئامەو ویش گێڵناوەو واتش : ملۆ پەی لاو خـوای شکـات، ئـەژدەها
لاڵیاوەو واتش تۆخوا تکاو دەردهو منیش ئەو حوزوور بەرە.

سەیاد جماو لوا و لوا تا ئننە لوا ڕانە پاپەتی کەوت، جەپای کەوتەبێ، هـاوار
کەرێ و تێلاکەی بە قینۆ دەوروو سەرەیشەرە خول دێ و هاوارکەری: یاخوا یاخوا
چی؟ چی؟... خوا حەزرەتوو جبرەئیلش بەشێوەو پیایوەنە مەعموور کەرد بـلو
وەرو راو ســەیادی گـیروو ئـی پـەیخامەش پـەی بـەروو. حـەزرەت بـەشێوەو
پیرەپیایوە، وەرە راو سەیادینە نیشتەرە و فەرماواش ئوغر؟ سەیاد واتش :گەرەکما
بلو خوای بیزونو عەرزوو ویم ئەو حوزوورو بەرو بزانوو چی خوا سـامانەیش
دانیو زوو ساناشۆ؟ جبرەئیل فەرماواش من خوانان پارایرەکە ئامایني گیلەوەو لوە
پەی لاو مووسایی، گرەوێ تەرش چەنێ کەرە، واچە بۆ گرەو کەرمێ، بە زمنی تۆ
رۆجیار چکۆ سەرە مەزنو. ئاذ ماچۆ چا یاگینە کە جـاران بـەرئامان یـانی جـە
شەرقەنە ، تۆ واچە جە غەربەنە، شاهیدێ وەگیردی و سامانوو ویت دەسگنووە.
یاوای بە ئەژدەهای پا تـێلاو دەسـیتە، کـۆتەکـەی کـێشە تـەوقەو سـەرەیشەرە،
گەوهەرەی سەرەشەنە هەن، دەمشەنە مەگنورە، هۆرش گیرە و ئەژدەهایش وەش
بوو و ملۆوە پەی بەحری، یاوای بە شێری، تێلایوە بـدە ئـەو تـەوقەوسەرەیش،
گەوهەریوەیچ جە دەموو ئاذینە مەگنورە، هۆرش گیرە، شێر مەووە شێرەکەو جاران.

سەیاد بە پەلەگێلاوە دماوە. تایاوا بە ئەژدەهای، تێلایوەش دا تەوقەو سەرەیش،
گەوهەرەی وەش رەنگو وەش نموون کەوتەرە و هۆرش گرت و ئەژدەها پژما و

جماو لوا و لوا تا یاوا شێرێ، کوتەکەیش کێشا سەرەو ئادیچیرەو دانەی گەوهەر دەموو شێری‌وە کەوتە رەو هۆرش گرت و لوا و لوا تا یاوا وەرو دووکانوو کابرای مووسایی. کابرای مووسایی کە چەمش کەوت بە سەیادێ واتش: دیارت نیا، چکۆ بیەنی، چێشت سەرئامەن؟ کۆلوای؟ سەیاد رووەش کەردە مووسایی و واتش خۆ تۆ سامانوو منت بەرد، سەرو قەولوو وێمو بینێ، ئیسە ئی مۆدەتە من چێوەی فرە خاستەرم گیر کەوتەن، سەمەرش ئینەن. دوە گەوهەرەکەش نیشان داو مووسایی ئاوەو دەمیش قووتە داو سەرەش سڕ مەنە. سەیادێ وات: بۆ گرەوێ‌تەر کەرمێ ئەگەر تۆ بەردتۆ ئی سامانە دماینەتە بدەونە و سەرەو وێم هۆرگێرو بلۆ، کەس نەزانوو ماوام چکۆن، ئەر منیچ بەردو تۆیش ماڵ و سامانت پەی من جیا بازێ و سەرەو وێت هۆرگیرێ و بلێ. مووسایی قەبوولش کەرد. جا سەیادْ واتش: بە زمنی تۆ رۆجیار چکۆ مەی جبەر؟ مووسایی خواوەو واتش: فرە گەوجەنێ و شێت. رۆجیار جە شەرقۆ مەیبەر. سەیاد پیایوەش شایەت گرت و واتش: ساحبی (سەوای) رۆجیار جە غەربۆ مەێبەر. مدرای تا شەوە پەردەش هۆرکیشاو ڕۆ بێوە دیشان کەم کەم رۆجیار پەشتەو کەلێوە سەرەش بەرئارد کە جاران وێرەگە وەخت چانیشێ. مووسایی سەرەش چی سڕیە بەرنەشی و گرەوش باخت و یانەو مانەو کەل‌وپەلش جیا ئاست و لوا سەرەو وێش هۆرگێرت و سەیادیش بە سامان و ویش یاواوە و ئێمەیش بێ‌بەش گێلایمی‌وە... و

***

نازی نازمەرجان

رویۆوە جە رۆان، قۆلانچێوە، پووش و پیازیش کەرد بە گجی و کەردش وەرو کەوتە را، لوا و لوا، وەرو وێشەنە واچی: ملۆ شارو شوانـان شـوو کـەروو کـوڕە جوانان. لواو لوا تا یاوا بە شوانیۆوە فەرەنجی لەشان و گۆچان بـەدەسی کـە لاو گەلەکەیشۆ بێ و سەرو تەوەنیوەنە نیشتەبیرە و خەریکو شـمشاڵ ژەنـەی بـێ. شوانەکە هەر کە قۆلانچیش چەم پەنە کەوتە واتش: هۆ قۆلانچی، قـوڵو مـۆلت داپاچی: ئانەکۆ مەشان؟ قولانچی واتش: قۆلانچی ئەدّاتەنە، قۆلانچی بابەتەن، من نازیێنان، نازیێ نازمەرجان، تەق تەقەی کەوشان، خاڵیوەنەوشان، ملۆ پەی شارو شوانان، شوو کەروو بە کوڕە جوانان. شوانەکەی وات: دەی بۆ شوو کەرە بە من. قۆلانچی واتش: ئەر شووت پەنە کەروو، شەوی چکۆنە مۆسنیم ؟شوانەی وات : دلی ئی فەرەنجیمەنە . قۆلانچیێ واتش : ئەرتووڕەم بێنە بە چێش کۆشینەم. شوانەی وات: پێ گۆچانەو دەسێمە. قولانچیێ وات: پەی تۆ نمەشیەونە . کەوتە ڕا لوا و لوا یاوا بە بەزازیوە، بەزازی وات: هۆ قۆلانچی قۆل و مۆلت داپاچی: ئانەکۆ مەشان؟ قۆلانچی وات: قـۆلانچی ئـەدّاتـەنە، قـۆلانچی بـابەتەن، مـن نـازیێنان، نـازیێ نازمەرجان، تەق تەقەی کەوشان، خاڵیوەنەوشان، ملۆ پەی شارو شوانان، شوو کەروو بە کوڕە جوانان. بەزازی وات: دەی بۆ شووم پەنە کەرە. قۆلانچی وات: ئەر شووت پەنە کەروونە چکۆنە مۆسنیم؟ واتش: دلی ئی دووکانینە. قۆلانچی وات:

ئەر توورِەم بینە بە چیش کۆشینەم ؟ بەزازی وات : پیّ گەزو دەسیمە. قـۆلانچی واتش نە ! نە ! پەی تۆ نمەشیەونە.

کەوتە ڕا لوا و لوا تا یاوا بە سارایێوە دیش مۆشیوە (ملیّوە) فـرتەش مـەی پیلارەو فرتەش مەی پەولارە و ویّشو، رەمۆوملۆ. ناوامە کە مووشە کە قۆلانچیش چەم پەنە کەوتە واتش: نازیّ ناز مەرجان، تەق تەقەی کەوشان، خاڵی وەنەوشان، ئانە کۆ مەشان ؟ نازی واتش: نازیّ نازەکیّشت بۆ ملایملۆ شارو شوانـان شـوو کەروو کورِە جوانان. مۆشەکەی وات: دەی بۆ شوو بە من کەرە. نازیّ واتش: ئەر شووت پەنە کەروو، شەوانە چکۆنە مۆسنیم ؟ مۆشەکەی وات: دڵی ئی قننە گەرم و نەرمی مەنە. نازی وات : ئەر توورِەم بنیە بە چیش کوشینەم. مۆشەکەی وات: پیّ قلینچکە نەرم و شلیّمە. نازی ئاماوە جواو و واتش : ئیگە شارو شوانا نـۆ مـنیچ جوانوویم بیسەنۆ. قۆلانچی شووش کەرد بە مۆشەکەی و پیّوە شەو و رۆشان بەرد سەرۆ تا رویّوە وەهاری قولانچی گجیّ مۆشەکەیش بەرد پـەی سـەرو هـانەی شۆرۆش. دەوروو بەر هەرِو لیّتە بیّ، کەوتە یاگەپاو سمۆ ئەسپیّوە و هەرچی هۆر ئاماوە و تەقالاش کەردەو هەرچی پەلەقاژیّ، نەتاواش لیّ ئا چاڵینە بەربەیّوە.

ناوامە سوارەیش چەم پەنە کەوت کە پارە لوای لۆیو خەریکوو غـاریّ بـیّ. چرِیشوەنەو سوارەکەیو واتش : هەی سوار سوار ، تەک هـەڵ دۆ دەوار یـاوای موشەکەی، واچە موشەکە، گووە ریشەکە، ئـاردە قـەپنە، سـویّڵ جـمنە، نـازی نازمەرجان کەوتینە قازان، لوە بەرش بارە. سوارەکە دەنگو قۆلانچیش نەشنەف.، ئیڕا قۆلانچی بە دەنگی بەرزتەر هاوارش کەرد و واتش: هۆ سوار سوار، تەک هەڵ دو دەوار، یاوای موشەکەی، واچە مۆشەکە، گووە ریشەکە ئاردە قـەپنە، سـویّڵ جمنە، نازی ناز مەرجان، کەوتینە قازان، لوە بەرش بارە. سـوار دەنگو نـازیّش

شنەفت و داش غار و لوا یاوا مەیدانێوە دێش، موشەکە هەراسان پێ‌لاو پەولارە فرتەش مەی. واتش: هۆ موشەکە،گووە ریشەکە ئاردە قەپنە سوێڵ جمنە، نازی ناز مەرجان کەوتینە قازان لوە بەرش بارە، ڕاو هانەینە. موشەکە بە پەلە رەماو لوا تا یاوا یاگە سمۆ ئەسپەکەی، دیش نازی نازمەرجان تەڕ و تلێسە بیەنە. مۆشەکەی وات: نازی نازمەرجان، دەس بکەرە مێم (کەمەرم) من مەردم، نازیش کێشا سەرو بـە یەکترینی شادی بیوەو ئێمەیش دەس هاڵی گێلایمێوە...

***

مانگ لەدێمی (ماه پیشانی)

رویٚوه جه روٚان، شاریوەنە، ژەن و پیایوە تەنیا کناچێوەشا بیٚ و پێوە ژێوێنی وکابرا دەلاک بیٚ و چا شارەنە سەرەو خەڵکی وەش کەریٚ و تاشی. یانەنە هیچ خەمەیشا نەویٚ تا رویٚوە ژەنەکیش فرە قفی، پاشێوەکەو نیش هوٚر ئاردەوە و بەردەشا پەی لاو حەکیمو شاریٚ دماو ئانەی موٚعاینەش کەردە، زاناش ئازارەو دەردە باریکێش گرتینەو دماو مودەتێوە ئا ژەنی مەردە. کناچە خنجیلانەکیش بیٚ ئەدا کەفتە، شەو و روٚشان تاڵ بیٚ. کناچە بەسەزمانەکیٚ، زەردەو زەعیفە بیە پیسەو گوڵێوە ژاکیای، ژاکیای بیٚ، تاتەو ئاکناچی وەرویشو واتش: ئەر ژەنیوەتەر باروو مومکنا ئی کناچیمە سامانەی گیروٚ و توٚزەی وەشحاڵە بوٚ. چی تەنیایی و پەژارەینە بەی جبەر. دماو چننەی ژەنێوەش ئاردەو ئی ژەنیشە چاوەلوٚوە چەنی کناچە هەتیمەکیش، بیٚ ئەداکیش توٚزەی خاسە بیٚ و دماو نوٚ مانگ و نوٚ رویٚ ژەنەکێش کە لەمەش پەڕەبیٚ، کناچی وەش بیەوکناچە بیٚ ئەداکیش کە یەریٚ ساڵ و نیمش بیٚ، کەمیٚ وەشحاڵە بیە کە واڵێوەش پەی پەیا بیەنە. دماو ئانەیە باواژەنەکی زاروٚلێوەش بیٚ، چەنی کناچەکی پیاکەیش حاڵش فاریا و ویشووبەهانیش وەنەگیری وکناچەکیش دیٚکوٚڵی کناچی پیاکەیشەرە. هەرچی کاروبار و یانەی بیٚ بە کناچی پیاکەیش کەریٚ. جە گزیٚ دایٚ تاکاس و چەمچە (حاجەت) شتەی و سەرو هانەیوە ئاو ئاردەی و سیپاڵی (جل) شتەی: پەژم ریٚسەی... رویٚوە ئا باواژەنی پەژمەی فرەش دا دەسو کناچی پیاکەیشو واتش: ئاڕوٚ وەرەتاوەن، لوە پەی بان و بانجێڵەی تا ئا پەژمەی نەڕێسی نەگێڵێوە پەی یانەی! کناچە

بەسەزمانەکی کەمێ نان و ئاوش بەرد وکەوتە را و لوا یاوا بان و بانجێڵەی، تاتەش دووکانیوە دەلاکیش بێ و بە بانو ئا دووکانەیە واچینی بانو بانجێڵەی، گۆشەو مەیدانێوەنە بێ. دەسش کەرد بە لەتەر ڕێسای. دماو تاوێ وایـۆەقۆرس هـۆرش کەرد، لەتەرەوکناچەکی وای بەردە. کناچی نیاش شۆنەو وایو و هاوار کەری: هەی وا ئەدات خاس، بابەت خاس، لەتـەرەکـیم بـدەوە، بـەزەییت بـەی پـۆرەمەرە، باواژەنیم هەنە، ئەگەر تاوێرەگە، پەژمەکەی نەڕێسوو، زەجرو داخم کـەروونەو هەزار پەت پەتیم پەنە مەکەروو، ئەی وا، قەزات گنۆ گیانیم، ئەدات خاس، بابەت خاس، لەتەرەکیم بدەوە. بەڵام وا ئەبەداگۆشش شل نەوێ و لەتەرەش بەردەو لوا، یاوا دڵی مەرێوە، کناچەکـی کـەوتە شـۆنی وای و لوا لێمـەرەکـێ. پـا پـارێز هەنگامەش هۆرگیرتەو ئاخرو مەڕەکینە، یانیوە سامناک دیار بێ، لەتەرەکی وای بەردە لێ ئا یانەیرە. کناچی لوا دڵی یانەکەی، پیرەژەنێوە فرە وینتاڵەش چەم پەنە کەوتەکە عەینوو نەڕەدێوی بێ. سەرو سەکۆیوەنە نیشتیبیرە. کناچی سڵامەیش کەرد و واتش: دایە پیرە ئا لەتەرێمە بدەوە، باواژەنیم هەنە، ئەر دێر بلۆوە، کشووم، پیرەژەنەکێ واتش: جارەی بۆ، چانە وچانەی بدە، جا لەتەرەکێت مدەونۆ. کناچی لوا سەرو سەکۆ لاو بەرەکەینە نیشتەرە، پیرەژەنێ وات: ئاگزیە هۆرگێرە، یانەکەیم گزێ بدە. جا دماتەر ماچۆت. کناچی گزیەکەش هۆرگرت و یانەکیش گزێدا بە هەر جۆری بۆ زوێلەکەش: کەمارەکوڵ و قوڵانچێ و سێسەرگی و هەرلێ و مەرلێ بینێ بە خاکەناز جەم کەردی و فڕەش دای. پیرەژەنی وات: زوێڵوو یانەی من خاسا یا زوێڵوو یانەو تاتەیت و ئەدایت؟ کناچێ وات: ئەدا و تاتەو من حەدشانەو ویانیوە پیسە پاکو تەمیسشان بۆ. زوێڵو ئادێشا مارەکوڵ و هەڕلێ و مەڕلێ و قولانچێنی بەڵام زوێڵوو یانەو تۆکەمێ پووش و پیازێن و تەپووتۆز. پیرەژەنی وات: ئاکناچی بۆ لامە نەنیشەرە تا واچوت. کناچەکی لوا لاو شانەیشەنە نـیشتەرە و پـیرەژەنێ

سەرەش نیا باووشی کناچی و واتش دا سەرەیم چنە. کناچی دەسش وست دڵی قژا و نەڕەدێوی و دیش پەڕا جە هەشپشێ و کەکێ و ڕشکـی زلە زلێ، گـردیش لابەردی و فڕەش دای. دماتەر پیرەژەنی وات: سەرەو مـن تـەمیسا یـان سـەرەو ئەدایت. کناچی: ئەدام حەدش چیشا، سەرەو ئادی پەڕا جە هەشپشێ و ڕشکێ زلە زلی بەڵام سەرەو تۆ تۆزەی رشکی وردیکڵیش هەنی. نەڕەدێوی وات: دەی لوە سەرو ئا کۆلێ‌نی‌وە، ئا کۆنەیە کەرەوە و جامۆڵێوە ئـاوێم پـەی بـارە. لوا بـەرەو کۆنەکەی . کەرووە دێش بەرەبێ‌نۆ کـۆنەکـەی مـارێوە رەشـا. بـەهەرحـاڵێ بـۆ بەرەبینەکەش کەردووە و ئاویش ئاردە پەی نەڕەدێوی، ئاوەکێش واردەو واتش: کناچی بەرەبینو کۆنەو یانەو من خاسا یان بەرەبینو یانەو تاتەیت ؟ یانەو تاتەیم حەدشا چیشا ! بەرەبێنی چیمنەش بۆ، بەرەبینو یانەو تاتەیم، مارومرۆن، بەرەبێنو یانەو تۆ بەنێوە مەرەزەن. پیرەژەنی وات: ئی گۆچوەنی گیرە دەستتووەو من مۆسۆنە جەقەراخوو ئا جۆێنەو ئاوێ رەشە و لێڵەو زەردەو چڵکنە ئامە، خەوەرم (های) نەکەرێنو، بەڵام وەختەی ئاوەی زەلاڵەو پاکەو چەرمێ ئامە، ئا گۆچۆەنێ دەسیتە چەقنە رانمەرە و خەوەرم (هایم) کەرۆ. کناچەکێ واتش: خاسا. نـەڕەدێو یـان پیرەژەنەکێ وتە، پرخەش پەنە کەوت چی عانەنە جۆگەکینە ئاوێوە رەشەو لێڵەو زەردەو چڵکنە ئامەو ویەردە، شۆنیشەرە ئاوەی زەراڵەو پاکەو چەرمی‌و پۆختی ئامە کە پیسەو چەموو قارژنگی بێ. هێواشیوە (یەواشێوە) گۆچوەنەکیش چەقنا رانو پیرەژەنەکیرە و هایش کەردەوە، پیرەژەنەکی سـەرەو کـناچەکـیش گـرت و نامناشەرە دڵی جۆکێ و سەرەش چەقنا دڵی جۆکێ‌رە، کـە سـەرەش بـەرئاردو شەوقەو رۆەو کناچەکێ کەوتە دڵی میاچەماو پیرەژەنەکی، چڕچێ رۆیش خاستەر پـێوینێ. تـومەز رۆەو کـناچەکـێ پـیسەو مـانگێ چـواردەی وریـجەش ئـەی. کناچەکی روەش نامە پاسەبەێوە پەی یانەی، مشکیەکە و سەرو شانەیش لابەردو

داش دەورو سەرەو دەم و چەمیشەرە، جا لەتەرەش ئاردەوەو ئاماوە پەی یانەی ، کەمێ جە پەژمەکەیش رێستە بێ. کە یاواوە یانە : واتشا چێ سەرەت بەستەن، واتش: ئارۆ وایۆوە تن ئامەو لەتەرەکێش بەردانی و منیش نیام شۆنیش کە لەتەرەکیش چەنە سانۆنۆ، گڵیڕانی و سەرەم مێریان، باوەژەنەکیش واتش: گڵاڕاوەت بێ گڵیڕێنە. کناچی: چۆزانۆ، دوێ یەرێ روێ هەر پاسە مشکیش بەستەبی تەوێڵەشۆ و نازی کەس زانۆش پەنەو شەویوە کە دوەکناچەکە پێوە ئۆتاقەینە (دێوەینە) وتێبینی و ئەداو تاتەشان هەیوانە نەوتی بینیو نیمەشەو باواژەنەکی لوا و سەرەیش کێشا دڵی ئۆتاقە وکناچەکا بزانۆ کناچەکێش نەکەوتینە جبەر تا لێفش بدو ملەرە! دیش ئۆتاقەکێ رۆشنە بیەنە، سەرسام مەنە، دەلاقەرە دیا جبەر مانگەشەوە نەوێ، وەروویشەنە واتش ئەی ئی یانە چێ پیسە رۆشن بیەن. دیش مشکێ سەرەو کناچەکێ لاشیەن و ناوچاوش پیسەو مانگەو چواردەی مەدرەوشیۆو فرە زەریفەو جوانخاسە بیەنە و شەوقەو تەوێڵێش ئادێمشە رۆشن کەردەن. هەرپا نیمەشەونە کناچەکیش خەوەرەکەردوو پەرساشەنە چەنێ پیسەت سەر ئامەن، راسەو وێت واچەم بزانۆ؟ چێ درۆی کەرینە و ماچێ سەرەم مێریان، ئی نوورە چێشەن مێا چەماتوو، ئەر راسەو وێت نەواچی کوشوت. کناچی فەقیرەوە رمالۆسە بێ و وێژێوەش ئاستەرەو ئاخەیش کێشا و واتش: ئارۆ کە ئامانێوە و سەرەم بێنیابێ، ئانە وای لەتەرەکێش بەرداره دڵی مەریوە، لوانی شۆنیشەرە، پیرەژەنێوە چا بی، پیسەش پەنە کەردان. باواژەنی وات چەنی پەنەش کەردێ. کناچی: یانەش پەنە گزێ دانێ و سەرەو وێش پەنە چنیانیو، لێکۆنەینە ئاویش پەنە ئاردانی و دماتەر سەرەش چەقنانی دڵی ئاوەو جۆیرە و پیسەم سەرئاما. ساحبی باواژەنەکیش ئیتر ناستش کناچی شووەکەیش بلۆ بەرپەی لەتەر رێسەی و یانە گەورەنە نیاشەرە و حەبسش کەردە و چاڕو لای کناچەکی وێش

کیاستە پەی لەتەر رێستەی، وەرو ویشەنە واچی بەشکیم ئادەیچ پاسەش سەربەی. کناچی باواژەنەکی ، کەمێ خەپڵی و کولێرە مەژگێ و مەتاریوە ئاویش بەردە و کەوتە راو لوایاوا بانو بانجێڵەی دەسش کەرد لەتەر رێسەی .

دەورو چاشتینگای وایوە فرەتن ئامە و لەتەرەش دەسو کناچیوە رفانیەو بەردەش و لوا . ئی کناچی هەر فرە ویش زڵ زانی و بەوێ رازیەبی و وای دەس کەم گیرێ . بە دژمان دایێ کەوتە شوێنەو وای : هەی وا، لەعنەتەو تاتەیت ، هەی وا، تاتە حیز ، ئەی وای کەڕ و کوڕ ، ئەی وای شەل و شێت ، ئا لەتەرێمە بدەوە . وا دەربایس و دەنگو دژماناو ئا کناچی نەوێ و هیچ گوشش نەدا و لەتەرەکێش بەردەو لوالی مەرەکێرە . بە دژمان دای لوا دلی مەرەکێرە و دیش چوەرێ هەر فرە تاریک و نوتەک و نمناکا ، جە ئاخرو مەرەکینە ، نەڕەدێوەیش چەمپەنەکەوت کە سەرو سەکوێوەنە ، نیشتتیبێرە ، کناچەکی بی ئیننەی سڵام کەرو ، رووەش نیا ئەو نەڕەدێوەکێ و واتش : دا ژەنەکێ ئا لەتەریمە بدەوە، با بلونو پەی یانەو ویمان ، هەر فرە دێرا ، ئی وا بابەحیزە ناسش پەژمەکەم رێسو . دەی زوکەرە لەتەرەکێم بدەوە پەنە ! ماچی کەڕەنی ، گوشت نیا چەنە من چیش ماچو ؟

نەڕەدێو واتش : جارەی بو نیشەرە ، بزانو کناچی کێنی ، چکوەوە ئامینی ، چی ئننە توورێنی ؟

کناچەکی وات : بە تو چێش من کینا و چکوەوە بیەنا . من نمەتاوو لاو تو نەنیشورە ، پەلەما ، زوو ئا لەتەرێمە بدەوە با بلونو پەی یانەو ویما. پیرەژەنەکێ سەرەیش شەکناوە و واتش : هەرچێوەیت پەنە ماچو ، کەرەش. ئەنا لەتەرەکیت مەووینی و چی یانەنە نمازو بزیەێرە .

هورزە ، ئا گزیە هورگێرە و ئا هەیوانیمە پەی گزی بدە . کناچی بێدەنگ و ماتە بیە و فرەیش تەرسێ . نەعلاجی لوا گزیەکەش هورگرت و دەسش کەرد هەیوان

گزی دای . بە هەرجۆرەی بۆ زویلو و مویلو هەیوانیش گزی داومتش و واتش : دەی زووکەرە لەتەرەکیم بدەوە . نەڕەدێوی وات : زوێلو یانەو من خاسا یا هنو یانەو ئەدایت ؟ کناچی : تۆ حەدت چێشا ، یانەو تۆ پەڕا مۆر و مار و مارەکۆل و قۆلانچی و سێسەرگێ ، بەلام زوێلو یانەو ئیمە کەمی پۆش پیاز و تۆزەی تەپ و تۆزەن .
پیرەژەنێ وات : ئا جامۆلەیە بەرەو لوە سەرو ئا هەرزالەیە (سەکۆکۆنەی) چاکۆنەنە، تۆزەی ئاویم پەی بارە ، تەژنەما . کناچەکی بادیە (جامۆلە)ش هورگیرتو لوا پەی لاو هەرزالەکەی، دیش کونێوە رەش و پەڕ ئاو درێژ کێشیانو پالشەنە جۆادێوەیچ نریانەرە .
بەرەبینو کۆنەکەی توولەمارەی رەش بێ . بە هەر حالەی بۆ بەرەبینش کەردووە و بادیەش پەڕ کەردە ئاویو ئاردەش پەی نەڕەدێوی. پیرەژەنێ وات : دابۆ بزانۆ ، بەرەبێنو کۆنەو من خاسا یا بەرهبێنو کۆنەو شمە ؟ کناچی وات : تۆ حەدت چێشا ، بەرەبینو کۆنەو تۆ توولەمارێوە رەشا ، بەلام بەرەبێنو ئێمە هۆنجەنێوە مەرەزەن .
پیرەژەنی وات : خاسا ، بو چانەلاو دەسیمنە نیشەرە . کناچی واتش : زووکەرە بزانۆ لەتەرەکیم بدەوە من مەتاۆنە نێشورە دێرما . پیرەژەنی وات : پەلە مەکەرە بۆ نیشەرە تا سەرەیم بنیەو باوەشیتو ، سەرو ویت سەرەم بۆچنە . نەعلاجی لوا نیشتەرەو پیرەژەنی سەرەش نیا باوەشی کناچەکی و کناچی چارەڕەشە بە هەرجۆرەی بۆ ، دەسش کەرد دلی قژاو پیرەژەنیو، بە قیزەوە هەشپشی زلەزلی و کەکێ و رێشکی زەردی فریش لابەردی و دەسش تەکنا و واتش : دەی ئیتر لەتەرەکیم بدەوە . پیرەژەنەکی وات : سەرەو من تەمیسا یا هنو ئەدایت ؟ کناچی وات : حەی حەی تۆ حەدت چیشەن ، پیسۆ پۆخلی ، سەرەو تۆ پەڕا جە هەشپشی زلەزلی و کەک و مەکو رێشکی فرێ ، سەرەو تۆ بۆگەنا ، قژێت لکاینێ . بەلام سەرەو ئەدایم پاک و پۆختەن . زولفیش زەردی و تالکێشی نی . پیرەژەنی وات : ئی

گۆچۆەنی گیرە دەستووەو من قەراخو ئا جوێنە مۆسونە، وەختەی ئاوەی پاکەو چەرمێ و زەڕاڵە ئامە جۆرە خەوەرم (هاێم) نەکەریوە ، وەختەی ئاوەی سوورە و سەوزە ئامە جۆرە خەوەرم نەکەرێ . هەرکە ئاوێوە زەردەو چڵکنە و رەشە و لێڵە ئامە جۆرە تا زۆرت هەن ئا گۆچۆەنی چەقنە رانمەرە و خەوەرم کەرەوە . کناچێ پاسەش کەرد کە پیرەژەنەکی وات . هەرکە ئاوێوە زەردە و چڵکنە و رەشە ئامە تا زۆرش بی گۆچوەنەکیش چەقنا رانو پیرەژەنەکیرە و هایش کەردووە و چێ عانەنە سەرەو کناچەکیش گێرت و چەقناش لێ ئاوە و جۆکیرە و وەختەی سەرەش بەرئارد و دیش دمەڵێوە پیسەو خەیاری چەناکەشو سەوز بیەن . کناچی فرە نارەحەت و پەشێوە بیە و دەسش کەرد بە دژمان دای بە پیرەژەنەکێ، بۆنە و ئانەیە کە پاسەش پەنە کەردیبی . لەتەرەکیش داوە و کناچەکێ سەرپۆش و سەرەیش بەست چەناکە (سنج) و دەورو ملیشەرە و ڕۆەو یانەی کەوتە ڕا . وەختەی یاواوە یانەو تاتەیش ، سەرئامەو ویش گێڵناوە و فرە گرەوا و هەنسکێ دی وەخت بی ملش پرچێو . ئەدآش سەرسام مەنە و چەمیش پڕاێ تەوقەو سەرەیش و ساتەی چەناکە و کناچەکیش چەم پەنە کەوت و رەما و لوا پەی یانە گەورەی ، ئەو کناچەکی چابێ ، قژێ کناچەکیش وستی دەورو دەسیشەرە و خولناشۆ دەورو ویشەرە و شەقەزیلێوەش داوەنەو قسێ فرێش پەنە واتە و دوێ یەرێ تفیش کەردێلی میاچەماش و واتش : ئیتر هەتاهەتان ، هەقت نیا چێ یانەنە بزیەیرە و مەوو چیگەنە پۆوسیەی .

پی‌شیوەسا لیوەشا داسەر ، رۆێوە کوڕو شاو شارەکەی پەشتەو بانو یانەو دەڵاکێنە تۆپ تۆپانی کەرێ . تۆپەکیش لێ رۆچنیرەکەوتەواری . کناچەکی کەلێ یانە گەورەینە یەخسیرە بێ، تۆپەکیش هۆرگیرتە و لوا چێرو رۆچنەکەی مدرا و سەرەش بەرزکەردووە ولێ رۆچنەکەیرە دیاپەی بانیو تۆپەکێش وستە سەرو چی

عانەنە کوڕو شایچ زەنگۆڵێش نیای بینی زەمین و لێ رۆچنی‌رە تەماشاو لێ یانەکەی کەرێ، گەرەکش بی بزانۆ کێ ناچا یانەنە کە تۆپەکێش پەی وزووە سەر. کناچێوەش چەم پەنە کەوتە، شەوقەو میاچەماو کناچی کەوتە دڵی میاچەماو کوڕو شای، دڵش ئامەنە لەرزای، هۆش و ئیختیارش چەنە بڕیا. لێ دلیشەنە واتش: ئی پەریزادی کینە کە پیسەو مانگەو چواردەی مەدرۆشیو. تۆپەکی رۆچنەرە کەوتە سەرو بانیو خەیاڵاتو کوڕەکەیش پرچنا. کوڕ تۆپەش هۆر گرتەو خەیاڵاوی سەرەش ئاستەرە و لواوە پەی یانەو ویشان. کە یاواوە یانە رەنگەش پڕای بێ. ئەدۆش زاناش پەنەو پەرساشەنە: رۆڵە چیش بیەن، چی پاسە رەنگەت پڕاینە و هەراسانەنی؟ کوڕ هیچش نەوات و لوا چەو دیمەنە دەمەو لەپەڕوو کەوت و دەسیش دای‌بینی دەورو سەرەیشەرە. ئەدۆش سەرەیش شەکناوە و لوا شۆنەو کاریشەرە. کوڕ ئا شەوە لێ فیکر و خەیاڵاتینە بی. وەختو نان و چای چڕیشاوەنە واتش: ئەورام نیا و نانەش نەواردە. ئا شەوە تەنیا و تاک چادیمەنە پەی ویش کەوت و وەرمش پۆرە نەگنی و هەرداری یانەکەیشا شماری تا رۆ بیوە. دماو نان و چای واردەی، چەنی رەفیقەکاش هەمتەر لواوە پەی بانۆ یانەو دەلاکی پەی تۆپ تۆپان کەردەی. دماو چننە گەمە کەردەی، تۆپەکێشا رۆچنەرەکەوتە واری. دیسان کناچەکی، تۆپەش هۆرگیرتە و لوا چیرو رۆچنی و رووەوبان وستەش سەر. هەمدیسان شەوقەو ناوچاووو کناچی، میاچەماو کوڕو شایش رۆشن کەرد و فیکر و خەیاڵو ئا کناچی فرەتەر کەوت کەڵەو ئا کوڕیەو سەرەش ئا سەرەو لواوە پەی یانەو تاتەیش. ئەدا و تانە و واڵە و براکەش کە چەنێش قسی کەرێنی، ئید، جواوشا نەدیوە وێشو گژیای گژیێ. ئا شەویچە نانەش نەواردە و چەو دێمۆ پەی ویش کەوت و وت تا رۆ بیوە. بەڵام وەرمو چیشی، چێو و چێشی، هەر دارێ یانەکا ژماریۆ و لێ یاگە کیشەنە تەپاوتلێش بێ و وەرو ویشەنە واچی:

واتم بـەشکێم بـووسۆنە وەڕمـەنە تـۆ وێـنونە
وەلیـم وەرمـم چکـۆ بـۆ مەر، وەرم ، وەرمەنەوینو

یان :

وتم کاش بچمە نێو خەو لە خەو سـاتێ بتبـینم
بەڵام خەو لە کوێ بـوو مەر خەو لە خەو بووینم

حاڵش واریا بی (فاریا) ، چن وەختەی چا حاڵەنەبی ، شاشکەش وستەو پەرساش پەیش . زاناشا کە دەردەو دڵیش هەنە و ئاشقۆ یویا . واتشا رۆڵە چێ نانە مەوەری و هەمیشە دەمەولەپە ڕۆگنی و قسیمان چەنێ مەکەرێ ؟ پێ جۆرە ویت لەڕ و لاواز کەردەن . کوڕەکە هەناسیوەش هۆر کیشا و واتش : جە شمە چێش شاروونۆوە ، کناچی دەلاکوئی شاریمە چەم پەنە کەوتینە و ئادەم گەرەکەنە و مشیوم (ئـەشۆ یامەوو) بڵدی و هێجبیش کەردێ پەیم . پادشای وات : رۆڵە گیان تۆ کوڕو شاینی و ئادە کناچی دەلاکی ، ئاویمان جۆیۆەرە نمەویەرو و تاتەو منو تاتەو ئادی سەرو سـیفریوەنە ، نـانشانە واردەن ، مـزگیەینە ، پـیۆەنماشا نـەکـەردینە و رایـۆەرە نەلواینمیرانە . ئی گرد کناچە زەریفەو دیوەخانیە هەنی ،کناچی وەزیر و مەزیری، هەرکامی دەس نـیشان کـەرێ مـنەتباری تـۆنی. هـیچ، کـوڕەکـە هـەردووەپاش کەردیبینی لێ پاڵایۆەرەو واچی: غەیرەز مۆمکنا ، ئاکناچیمە گەرەکەنەوکەسی تەرا! شا چەنی شاژەنی ، هەرچی کناچی عالی ئا شاریە بینی ، جە کناچی سەرتیپیۆە گیرەش تا سەرلەشکەرو وەزیـر و وەزەراو هـەتا کـناچی شـاو وڵاتـانی تەریشا هۆردای. کوڕەکە هەر سەرەش تەکنێ و واچی : نا . تەنیا کناچی دەلاکیم گەرەکەنە . شاو شاژەنی پێوە نیشتیرە و تەکبیرشا کەرد و ئاخرش ، دوێ یەرێ نـەفەریشا چەنی وەزیر و بارەگای ، کیاستی پەی یانە و دەلاکێ و هێجبیشا کەردەو قەرارشا دا چی شەوانە بلانی و مارەش بڕانی پەی کوڕو شای . دوێ یەرێ رۆی ویـەرد و

شەوەیشا ، لوای پەی یانەو دەلاکێ و کناچەکیشا مارە بڕیە پەی کوڕو شای و قەرارشا نیا چوار رۆیتەر ، رۆ پەنجشەممەی زەماوەنەش پەی گیرانێ .

تەڵاو و جەواهیرات و کەل و پەلەی فرە و یاگەو بانەی فرەشا کیاس پەی یانەو دەلاکێ ، بۆنەو پێتەکۆ کناچەکێوە . یەرێ رۆێ یانەو شاینە، شائیشانیا و رەشبەڵەک گەرم بێ و دەنگو ساز و دهۆلی ئا چەم و دۆڵەشە ئاردە بینە لەرزە . گۆرانی واچێ سێ قۆڵی گۆرانێ واچینی : خاڵداری خاڵداری ..... وەیوەی باڵا ئا بەرز ... ئننە گۆرانیشا واتێبینی دەنگشا نۆویسیابی و گڕ کەوتەبێ . دەولەمەنی ئا شاریە و شارەکانیتەر بەشداری ئا زەماوەننی بینی و شاواشەی فرەشا کەردەبێ . وەرەتاو کەوتەبێ ئەو سەرکەڵ ، شاییکەری جمای و لوای رووەو یانەو دەلاکی وەیوە بارن . ئەسپێوە چەرمەی بەرز و زەریف کە خەتیوە رەشە تەوێڵەشو کێشیابێ پەی سەرو لووتیش ئا خەتی میاچەماشۆ تا بەینۆ بڕناخاش یاوای بی ، ئەسپەکەش جوانخاستەر کەردەبی و زینیوە فرە زەریفەشا وستیبی سەرو مازی ئەسپەکەیرە . مەخمەڵێوە سوور و زەریف و پڕ نەخش و نیگارشا ، کێشابی سەرو زینەکێرە ، تا چێرو لەمەو ئەسپەکەی ئاڵوچیاییێرە . پیایوە باڵابەرز و چوار شانە ، هەوسارو ئەسپەکەیش دەسۆ بی . دەورو بەرو ئەسپەکەیرە خەڵکی، بەگۆرانی و چەپڵەرێزان، راپیمینی و کوڕو کناچی ، ژەن و پیا، وێشا رازنابیوە و بۆ عەتر و سمڵ و مێخەک و وڵەگڵاوێ ووشکی ، پیای مەس کەرێ . ژەنوو کناچی ئا شاریە، جلی (سێپاڵی) رەنگاورەنگیشا ، وەرنەبینی و کڵاوزەڕەو سەرەیشا وەرو، وەرێوە و رێجەو بریقەش ئەی . نەزانێنێ تەماشاو چێشی کەری ، گردچێو سەرنج راکێش بێ . لوای لوای تا یاوای یانەو وەیۆی . خەڵکی جبەرو خەریکو شایی و هۆر پڕکی و گۆرانی واتەی بینێ . یانەنەوەیوە شارازناوە و پاڵایشا کەردەپا و پلەکانیرە وەزناشارە و سوارو ئەسپیشا کەردە و کەوتێ را . وەڵتەر چینەیە ، پێتەکۆوەیوە کێشا، بە بارو چن

هەسەری کیاستەبی پەی یانەو شای . وەیوە کەوتە را ، ئەسپەکە ملش هۆر برنابی و شەنگ و شۆخ ، لۆی رارەووەیۆە سەرو ئەسپێوە ملش تەکێو و سەرەش شەکێوە و لەرزی . گـــــۆرانـــــی واچـــــی وانـــــی‌نی :

«وەیوەی باڵا ئابەرز لیێم مەگرە تاوان قســمەت و نســیب ئــەویگە یـاوان»

سەرپۆشێوە سوور و زەریف سەرو وەیۆە بیٚ ، میاچەماش نەپێوییٚ . دوی یەریٚ نەفەریٚ ئی لاو ئەو لاو وەیوەکێوە لوێنی رارە . گۆشما چەنەبی ، وەیوە هەر ملْچە ملْچش مەیٚ ، پیسە جاجکە بژاوو. واتشا : ئەریٚ گیان ئانە چیش وەری ؟ واتش : وەڵڵاهی ئەدام نۆەییو کشمیشیش دایناني پەنە و خەریکو واردەو ئانیشانا . وەیوە یاواوە روو یانەوشای . چننە سواریوە خەریکو غاریٚ بینیٚ . لۆتیٚ بە شەوقۆ ساز و دهۆڵشا ئاردەبینە دەنگ و نەوایوە وەشە کەوتیٚ بیٚ ئا دەورووبەرە . چـەپڵەڕێزان گەرم بیەبیٚ و چی عانەنە ئەسپەکە ، گەرەکش بیٚ پا بنیوو ئەودیمو حەوشنەو یانەو شای ، کەڵەشێرەیٚ فرە زل و سوور و چەرمە و زەریف ، پۆپەش ئـاڵوچیاییێرە ، کەردش سەرو قوڵەبانۆ یانەو شایو دەسش کەرد قۆڵنای :

قۆقۆلی قۆقو ...
ریشی پادشا بەگوو
مانگ لە دێمی پۆشت کەنۆو
دیٚ گۆنە چاریٚ دڕیا بەشۆو
قۆقۆلیٚ قۆقو ...

کەس گۆشش دەنگو کەڵەشێرەیۆە نەوی و سەرنجشا نەدا ، بزانان چیش ماچۆ .
دووبارە دەسش کەرد وەنای ، ئیڕا بە دەنگی بەرزتەر قوڵناش :

قۆقۆلی قۆقو ...
ریشی پادشا بەگوو

مانگ لە دێمی پۆشت کەنۆو
دێ گۆنە چارێ دڕیا بەشۆو
قۆقۆلێ قۆقو ...

چی عانەنە وەزیری واتش : دا بێدەنگ بیدی . با بزانم ئا کەڵەشێرە چاقۆلە بانە چی قولنوو چیش ماچۆ ؟ مەردم بێ‌دەنگی بیە و دیشان کەڵەشێرەکە ماچۆ :
قۆقۆلی قۆقو ...
ریشی پادشا بە گوو
مانگ لە دێمی پۆشت کەنۆو
دێ گۆنە چارێ دڕیا بەشۆو
قۆقۆلێ قۆقو ...

چێ عانەنە والێوە زەمای ، سەرپۆشو سەرەو وەیوێش لابەرد ، دیشان وەیوەشا واڕیاینە و کناچە زەریفەکێ دەلاکی نیەنە و تۆمەز باواژەنەکێ کناچی ویش بە وەیۆی کیاستینە و مانگ لەدێمی یانە گەورەنە شاریاینەوە، ئینە دێ گۆنە چارینە کە دمەڵەی پیسەوگۆنی سنجشو سەوز بیەن و ئاڵوچیانەرە و سەرپۆششا دا سەرشەرە و گیڵایوە دماوە و لوایۆە پەی یانەو دەلاکێ ، دیشان مانگ لەدێمی یانە گەورەنە گرەوای گرەوو پەشتەو کەنۆینە نیشتێنەرە و شڕو ورەنە . دەورشادا ، خەڵکی سەرسام مەنە بینێ . میاچەماش پیسەو مانگەو چواردەی و ریجەش ئەی ورازناشاوە و سوارو ئەسپەکەیشا کەردە و کەوتی را . چن کناچی دەورو ئەسپەکەینە دوەدەسماڵە هۆرپڕینی و دەورو ویشانەرە خولیەنیوە و قێوکێشی‌نێ ، فرە وەشتەر چەو ڕاێ ، یاونا شایانە و شاێ . کوڕو شای لیبەرەو ویشانەنە مانگ لەدێمێش وەزنارە و دەسش گیرتەو بە نیاز و ویش یاوا و ئێمەیچ گیڵایمیوە و هیچشا نەدایمێ .

شارۆ زرێباری

زەمانەو فرە زووی، دەگاو هەورامانێنە، دەروێشێوە، ژەنیوەش بوو چەنێ ماهەرێوە، ئی دەورێشە هەر فرە گەدا و هەژار و نەدار بۆ. جە یانەنە هیچ شکە نەوەری ، غەیرجە جاجمێوە و جامۆلێوە و جلۆپەشتۆرەی پەی هەرەکێش و کەوچێ گەنمی ئیتر چی زیاتەر هیچش نەوی . واتش بە ژەنەکیش : دا ژەنەکی با ئێمە رۆە بنیەیمی شارو مەریوانێ، ماچا چانە کارو کاسپی فرە هەن، بەشکێم خوا رۆشناییوە کەرۆوە پەیمان. ئاوەختە شارۆ مەریوانی، یاگێ ئیسەو زرێبارینە بۆ. پادشاییوە بە نامێ فەیلەقووزی حاکمۆ شاری بۆ، ئی پادشا فەیلەقووز نامە، فرە زاڵم و نابار و خوانەناس بۆ، هەق و ناهەق خەڵکی کێشوزمەرە. دەروێش و ژەنەکێش سوارو ما هەرێ بانی و رۆە کەرا شارو مەریوانی، دماو رۆ و نیمەی یاوای بە شارو مەریوانی، یانێوە شرۆڵە بیزانیوە و چا نیشتەجێ بانێ، ئی ژەن و پیا هەر دوێ پێوە دەس کەرا کارکەردەی. ساحیب کار ئننە رەتنۆشا و ئننە کارشا پەنە کەروو، گنانێ هێلاکەت، ژەنەو دەروێشی دوەگیانە بۆ، ئننە کارش پەنە کەرا زارۆکەش بار و زوو ماهەرەکێچش هەرپاسە بەروزوو. دەروێش، خەمبار و داماو پەنا بەروونە دێوانو فەیلەقووزی، شکات و ساحیب کارەکەیش کەروونە و ماچۆ: پادشا پادشا سڵامەت بۆ، حاڵەی پێ جۆرە، فەیلەقووزیش هەنگۆسە منیۆ بەینۆ لچاشۆو ملۆ لێ فیکری رە و ناوامە ماچۆ: دابارد ێنێرە هەرێوە کەردێ لاو ماهەرەکێشو پیاییۆەیچ کەردێ لاو ژەنەکێش با دووبارە، هەمدیسان لەمەشا بۆوە.

بەڵی پادشا پیٚجۆرە حوکمش قەبۆڵنا و دەرویٚشی بیٚ پەناو بیٚچارە، بیٚ دەسکەوت بە دلیٚوە خەمین و ناڕەحەت ئاماوە پەی یانەی و ژەن و ماهەرەکیٚش داوەرو ویشو لوا قەراخوو شارەکەی سەرو تەپیٚوەنە کەوت روٚەرە و واتش: ئەیخوا، زانای بیٚ نەزیر، شەرتە بۆ هەتا حەققەم نەسانیٚ هۆر نەییٚزووە و چیٚ سەرتەپەتە سەرەم هۆر نەۆرنۆ (بەرزۆ نەکەرو)، وەڕانوە رووشاریەنە نەجمۆ. ئننەش پەنە نەشی، وایٚوە هۆرش کەردو هەر ئننەش زانا، شەپۆلەو ئاویٚ داش لاشەرەو وەختەی سەرەش بەرز کەردۆوەو هۆر ئیٚستو، چە زریٚبارەنە، جیاتی شاریٚ،شار ویٚران بیەن ئـاویٚ پۆژنان ، گۆمەو زریٚباری ، جیایی شاری، گیٚج مەدا نەویش و دیش چـا وارەنـە، زریٚوارەنە. چی عانەنە پەنج نەفەریٚ شارو مەریوانینە، بەریٚمشا، ملا پەی ئا یاگیٚ کە ئیسە پیٚنجویٚنەش ماچا و چا گەنە چەقارەو ئا یاگی بۆ بە شاریوەکە بۆنەو ئا پەنج نەفەریٚوە کە ئەوەڵجار لۆیٚنیٚ نامیٚشا نیەینە پیٚنجویٚنە. یانی یاگی ئـا پـەنج نەفەرەیە و ئا پەنج نەفەرە شیعرەی چنا شارو مەریوانیرە و ماچا:

« چـەن سـاڵ لـەمـەو پـیٚش زریـٚبار شـار بـۆو
دووسـەد دەروازەو سـیـٚسەد مـنار بـوو
بـە نـەعرەی دەرویٚش بـە یـەختەسار بـوو.»

ئیسە گۆڕوو ئا دەرویٚشەیەنا چا سەر تەپەنە کە سەرەش نیاوە و دوعـاو زاڵـمو شاریش کەردەو پازۆیە دوعاش گیرابیەو ئەی زاڵم زەواڵت پەی یاوو.

***

سایڵێ وەرێوو ریشێش جمێ

ماچان دەگاییێوە هەورامانینە، چن وەختێ چێوەڵی، بەرەو مزگینە، شش هەفت ریش چەرمێ گنایۆو ماچا ئەرێ کاکە ئانە ئارۆ چننەشەممەن؟ ماچان مەزانمێ! ئەی کەی جومعەن؟ هیچکام مەزانا، جومعەکەین و ملا دەگارە فرە پەرسا پەی جومعەی و کەس مەزانۆ کەی جومعەن! ئاخرش هەشت نۆ نەفەرێ، جەمی باوەو ماچا کاکە جومعەمان گم کەردەن بەیدێ با بڵمێ پێ هەردەرە بەشکێم ئینە خواین بێزمیشووە و بارمێشو پەی دەگای. ئا هەشت نۆ نەفەرە لوای کەشەرەو ریش چەرمێوە فرە پیرشا بێ، واتشا ئی ریش چەرمەیە وزمێ وەڵی وێما و بڵمی کەشەرە، ئادێ وزا وەڵی وێشا و ملاو تا یاوا بە چاڵێوە فرە قووڵی. پاڵنگێوەش چەنە بۆ، ماچا کاکە ئانە جومعەن چا چاڵینە، تازە جومعەمان ئێستەنۆ. پێوە سەرەمەنیا سەرو چاڵەکێو دەس کەرا قاوکەردەی وەنەو جومعەی : هەی جومعە، هەی جومعە گیان بۆوە پەی دڵیمان، چی تۆریاینی چەنەما، برا گیان بۆوە پەی دڵیما، هەرچی قاو کەرانێ، جومعە جواو مەدۆوە. ئاخرش ماچا با ئێمە ئی ریش چەرمەیە کە جەگردینمان گەورەتەرا کێانمێ پەی لایش بەشکێم ئینەخوان، حورمەتو و ئێدێ گێروو چەنیش بەیۆوە سەر. دوێ یەرێ مێوینیشان بەستی یۆرەو تەنافەیشاوەشە کەردەو بەستەشا دەسۆ ریش چەرمەکەیرە و کێشناشارە وار، خەیلێوە مردێو ئاخرش کێشتشاوە سەرو سەرسام مەنێ و چە مدیا سەرەش پۆوە نیا، تومەز

پاڵنگەکە سەرەش کەنە بێ و لی ویشانەنە پەرساشایۆترینی ئەرێ راسی ئی کابرا عانێ ئاردما سەرەش پۆوە بێ؟ گرد واتشا: مەزانمێ، ماچا: با بلمێ پەرسمێ وەنەو ژەنەکێش، ملا و پەرساوەنەو ژەنەکێش و ماچان: ئەرێ واڵی گیان ئی شووتە عانێ ئاما چەنیما، سەرەش پۆبی یا نا؟ ئەوەیچ ماچۆ : مەزانوو باوکەکەم، ئننە زانوو، سایڵی وەرێوو ریشێش جمێ.

***

ئالیٚ خانۆو ڕەمەزان

ماچۆ زەمانەو زووی جە دەگاونیاواێنە، دویٚ برایێ با نـامێشا ئـالی خـان و ڕەمەزان بۆ، ئی‌دوە برا کارشا چەتەگەریٚ بۆ، ڕاییٚشا مڵا دزی پەی دەگاییٚوە جە دەشتەو شارەزوورینە، نیمەشەو مڵاو کەڕایانیٚوەرە، ساحیٚب یانە خەوەرش بۆوە و یۆشا بەرمشۆو ئەویشا گیٚروو. خەوەر مدۆ بە خانۆ دەگاکیٚ. خانۆ دەگاکیٚ ماچۆ باردیٚ وەرهەیوانەنە بەسدیشو، تا ساعبیٚ بەرمیٚ ئیٚعدامش کەرمیٚ. ساعبیٚ بەردشا پەی بەرەو مزگی و هەرچی مەردمو دەگای بینیٚ گرد جەمیٚ بیٚیوە و تەماشاو ئـا دزەی کەریٚنی، براو دزەکەی جبەروو دەگاکیٚوە فیکری کەریٚوە و واچی بزانوو چەنیٚ ئی برایمە نەجات بدەو چیٚ عانەنە گاوگەڵو دەگاکیٚ زیاوەو لوا روو بـە ئالیخانی. ئالیخان سەرو تەوەنیوە نیشتەبیٚرە دەورو بەرش شاراییٚ گەنمی (مڵۆی گەنمی) بینیو وەریٚسەیچش پەنە بیٚ، ئامە مڵۆ گەنمیٚش نیای کۆڵی گاوەکاو یەریٚ چوار گاویٚش بار کەردیٚ. ئاوەختە مڵۆ گەنمیش کۆڵی گاوەکاوە گـردەیٚ. گـاویٚ بەسەزمانیٚ بە بۆڕە بۆر کەوتی دڵی دەشتیو مەردموو دەگاکیٚچ گرد لوای رووەو گاوەکاو ڕەمەزان وەرو مزگینە پاڵو کۆڵەکینە چیٚرو تەنافەو دارینە تـەنیا مـەنەو ئالیخان ئامە پەی لایش و پیٚوە بەریٚشی و پاسە نەجاتشا بیٚ .

***

کوڕوگوڵەی

ماچۆ کابرایێ کە خەڵکوو لەیلاخێ بۆ، تەڵاقش گنۆ، پێجۆرە بێ کە هەمیشە چەنێ ژەنەکێش شەڕشا بێ و نەگنێنێیۆ، ڕۆێوە پیسەو جاران چەنی ژەنەکیش بۆشا شەڕو، کابراماچۆ بە ژەنەکیش لۆە تەڵاقت کەوتەبۆ سەرو تڕونیمێوە . کابرا دوێ یەرێ زاڕۆڵی وردیچش باو دماو تاوەی پەشێمان بۆوە چێ قسیشەو ماچۆو ئیسە چێش کەروونە؟ ملۆ پەی لاو پەنج شش ملایاو گرد ماچا تەڵاقت کـەفتەن. ئاخرش مەی پەی شارو سنەی و ملۆ پەی لاو مامۆسایێ گەورە جەشارو سنەینە. مامۆساکە ماچۆ: من ڕێک مەتاوو واچـۆوت پـەنە کـە ئـی تـەڵاقتە کـەوتەن یـا نەکەوتەن؟ پەی ئی قسێ تۆ، مەلایێ هەن جە مەنتەقەو هەورامـانینە، جـەدەگـاو روارینە بە نامێ مەڵا خدرێ، مەگەر ئا مامۆسا چێ قسێ تۆ سەرەبەر کەروونەو جواوت بدۆوە، لوە پەی رواڕی پەی لاو ملا خەدری. پـیاکـە گـنۆڕاو پـەی لاو مامۆسا مەلا خدری، مەێ بە پەرسا پەرسا رواری مێزووە و ملۆ پەی یانەو مەلا خدری. هامن بۆ، مەلا خدر چلێنە بۆ، یەرێ رۆێیش مەنۆ چلێنە بەربەێ. ئا کابرا ئیێرە رۆ جەیانەو مەلا خدرینە بوو کارشا پەی کەروو و تا یەرە رۆکە تەمام بۆو مامۆسا بەرمەێ. مەلا خدر رووە کەروونە پیاکەی و فەرماوو ئەرێ کابرا ئی تەڵاقتە چەنی وستەن؟ کابرا ماچۆ: وەڵڵاهی مامۆسا گیان پێجۆرە . واتەنم : لوە تەڵاقت کەوتەبۆ سەرو تڕونیمێوە .

ماموٚسا مەلا خدْر کەمێ فیکرێونەو (فیکری کەروو) دماو ساتەی دەس کەروو خوای و پرێقە مدْو چەنەو دەمو خوایوە ماچوٚ: کاکە لوٚە ژەنەکیت بەرەوە تەڵاقت نەکەوتەن. ماموٚسا پەرسوو کابراکەی: ئەرێ تاتەت نامێش چێشا؟ کابرا ماچوٚ: قوربان (گوڵە)ش نامین. ماموٚسا ماچوٚ وەنانت. کابرا ماچو: هیچم نەوانان. ماموٚسا قاقەزێوە پڕنوٚو نامیٚوە نوٚسوٚ پەی مەلایاو کورسانێ و لەیلاخێ. مدْوٚش دەس و کابرایوەو ماچوٚ بەرەش پەی ئا مەلایا، دماو سڵام و عەلەیکێ منوٚیسوٚ: «تڕ هەر تڕا، ئیتر نیم تڕ کوٚن.» دماتەر نامەکی پێ شیوە دمایێ مارروونە:

«یەک تڕ بەهەرحاڵ، نیم تڕ موٚشکڵە یەک تڕ و نیم تڕ بە ئەرواح گوڵە»

***

هەشەو دڵی باخەدەیمێ

ماچۆ نەسەنارنە کـابرایـێ بـێ، فـەسڵو وەهـارێ بـێ، ڕۆیـوە لوا پـەی دڵـی باخەکەیش، دوورو دیاو چە مدێو چێوەی دڵی باخە دەیمیەکەیشنە سیاو کەرووە. ئادیچ زاناش هەشەنە، کابراێوە هامساش بێ بە نامی قێخا واحـێدی، ئـی قـێخا هامسا یانەو هامسا زەمینش بێ، لوا شۆنەو قێخا واحێدی و واتش: کاکە پیاوەتی کەرە تاپەڕەکەت بارەو ئا هەشێ باخەکەمەنە کۆشە. قێخا واحێدیچ تاپەڕش ئارد و کەوتیڕا یاوای نزیکو باخەکەی قێخا واحێد دوورو مرداو واتش :کورە ئانە هەشە نیەنە ، کابرا . خوازانو تەوەنینە ، چیشا ، ئەو هەڵیزی مشو. ئەویچ ماچۆ: نەوەڵڵا قێخا واحێد گیان، هەشەنە بەخوا. ئەی سەرەیش مەوینی ؟ قێخا واحێد تاپەڕەش پەڕکەرد و نیشانەیش گێرتەو تەقناش وەنەوچێوەی. تومەز ئا چـێویچە قـۆریەو کتریەو پارەکەی بۆکە جیاش مازاو هۆش‌شا مەبۆ بەراشوو. قۆری و کتریە گنۆ تڵی و کابراکە ماچۆ: دەس وەش، کورە حەشەکێ زەنگۆڵێوەیچ ئینا ملشەنە... وەختێ پێوە لوای نزیکۆ چە مدیانی ئا زەنگڵەو پا، قۆریوو کتریە رەشەکی وێشنە کە تەقە تەقە کەوتیبی تلێ.

قێخا واحێدیچ ماچۆ بە کابرای: لاژگ نەواتم ئانە هەشە نیەنە. کابرا، بێ‌دهنگ و مەنگ سەرەش ئاستەرەو فیکرو چایی ئیساڵی کەریوە کەلێ چیشینە چـایی دەم کەرو ...

فەننەو لالۆ نەسێ

ماچۆ کابرایێ رەزاوی بێ نامێش عەودە و گەدەلارێ بێ، کـاروبارش ژەرەژە راو بێ، رەتێش نیای بێنەی پەی ژەرەژا، رواسێوە فێرە بیەبێ بەرەتەکاش،گردو روا لۆی ژەرەژەکاکە بیەبینێ بەرەتەکاوە.گردێشا وەرێ و پەلوپۆکەشا، ئازی. رۆێوە کاکە عەودە بەرەو مزگی رەگۆزەر کەرێ. لالۆ نەسێ کە سەرو دێمەکـەو بـەرەو مزگێوە نیشتەبیرە چڕیش وەنەو کاکە عەودەی و واتش: ئەرێ عەودە ئـانە چـی بەشما ژەرەژێوە مەکیانی؟ عەودەیچ واتش: لالۆ نەسێ باوەڕ کەرە ئینە دە دوانزە رۆێن ملۆو نەودەس هالێمەووە. رواسە فـێرە بـیینە پـەنەشا.مـلۆ دلێ رەتـەکـاو وەرووشاو پەلەکا پارە پژگنۆ، لالۆ نەسێ واتش: برا من فەننێوەت فێر کەروونە کە تاوێ ئا رواسی گێری، بەڵام پا شەرتەی کە ژەرەژێوەم دەێـپەنە. عـەودەی وات: شەرتە بۆ جیایی ژەرەژێوە، دوێ ژەرەژێچت دەوپەنە. لالۆ نەسێ وات: کا عەودە لوەکوولەکە ئاوییێوە، وزە دەسوو ویت و پەڕش کەرە مەژگەو وردەتفێ و سنجەیۆ و کەمێ هەچکۆچێ: لوە دلی رەتەکانە بنیەشەرە جا بزانە چەمت بە چێشی گنو.کاکە عەودە لوا پاسەش کەرد کە لالۆ نەسێ واتە بێ. ئیڕۆکە لوا پەی لاو رەتەکا چە مدێو رواسەکێ نیشتینەرە وکوولەکەکێ ئینا سەرەشۆ. هەرکە پاش نیا دلی رەتەکا واتش، مامۆ رواس مانی نەبی، دیا رواسەکیرەو ژەرەژەکاش چنییوەو دەسووو پاو

رواسەکیش بەستەوەو داش شانەشەرە و ئاردەشو پەی دەگای بەردەش پەی وەرو مزگی و تۆتیش نیاپووە، رۆاسەی بێچارێ حەوەسیای بێ و نـەزانـی کـۆ گـەرە بەرەشوو. تووتا گرتەو پۆسشا کەنەو.لالونەسێ پافەننی ژەرەژەو ویشواردە .

***

بان تلێیر

بەگیوە جە دەگاو کەڕاواینە حاکم بۆ بە نامێ حەمە عەلی بەگی. حەمە عەلێ بەگ هەر وەنیوەش بۆ (نۆکەر) بە نامێ قاسمی. ڕۆیوە حەمە عەلی بەگ دیواخانەنە، لاو دەلاقەینە نیشتەبێرە، لێ فیکرانە بێ ناوامە، کۆجیەنە قاسمش چەم پەنەکەوت و دەلاقەش کەردووەو چڕیش وەنەو قاسمی واتش: قاسم دابۆ لوە پەی دەڵی. قاسمیچ نەلا پەی لاو حەمە عەلی بەگی بزانوو پەیخامش چێشا پەی دەلی و پەی چێشی کیانووش. عازا لوا و لوا تا یاوا دەگاو دەڵی. لوا پەی یانەو خانۆ دەلی کە نامێش مەجیدخان بێو دماو سڵام و عەلەیکی نیشتەرە و واتش: قوربان حەمەعەلی بەگی کیاستەنا پەی ئیگەی. مەجیدخانیچ واتش: پەی چێشیش کیاستەنی؟ قاسم ماچۆ: وەڵڵا مەزانوو! مەجید خانیچ سەرەیش شەکناوە و دلوو وێشەنە واتش: ئەهاها چارت کەروونە، چۆنکەی ئننە هەرەنێ. مەجیدخان روەش کەردە ئەو قاسمی و واتش: ئەها من زانوو پەی چێشیش کیاستەنی. بانتلێرێ زڵ جەبانەکەشاوە بۆ، تەوەنێن. ماچۆ: پەی ئا بانتلێرەیش کیاستەنی. هۆرمیزوو بانتلێری مدو کۆڵیشەرەو کیانۆشۆ پەی کەڕاوای .

***

یانەی چۆڵ و هۆڵ مەنزڵگاو توو تا

ماچۆ، میرزا ئەولقاذری پاوەیی، جەشاروو پاوەینە چەنی شوانیوە هامسێ با، میرزا ئەولقاذر، پەنج یا شش کناچێش باو کوڕش مەبۆ، شوانەکەیچ یەرێ چوار کوڕیش باو کناچێش مەبۆ. خواپاسە مەیلش بۆ هەم ژەنەکی میرزا ئەولقاذرێ و هەم ژەنەو شوانەکەی هەردوە، پێوە لەمەشا پەرە بۆ. دماو چننەی، شەوەی هەر دو پێوە پەنە گیریانی، یەک مامانەشا بۆ، ژەنەو میرزا ئەولقاذرێ کناچێوەتەریش بۆ و ژەنێ شوانەکەیچ کوڕێوەتەرێش بۆ. وەڵتەر ژەنەو میرزا ئەولقاذری واتش بە مامانەکی: ئەر من کناچێ و ئاذەکوڕش بێ، فارەشاوە پەیما، پووڵەیت مذەو پەنە.

هەر ئا شەوە، مامانەکێ هۆرزاو کناچەکێش بەردە پەی یانەو شوانەی و نیاش یاگی کوڕەکەی و فاراشووەو پووڵێوەش دا بە ژەنەو شوانەی و کوڕەش ئارد پەی یانەو میرزا ئەولقاذری و پووڵش سانا و پی شیوە شوانە بی بە تاتەو کناچی و میرزا ئەولقاذریچ بی بە تاتەو کوڕی.

دە دوانزە ساڵی ویەرد. ساڵەیشا وەهار بێ و یانەو شوانەکەی کۆچشا کەردەبی پەی هەوارۆ بێمیری (وێمیری)، میرزا ئەولقاذر، رۆێوە ڕاش کەوتە هەوارۆ وێمیرێ و لوا یاوا بە کەپرەو یانەو شوانەکەی، کەس یانەنە نەبی غەیر جە کناچێوەێ کەوەرو کەپرەکینە نیشتێبێرە قژیش پژگیاو رژگیایبینی، میرزا ئەولقاذر رووەشر کەردە کناچەکێ و واتش :

یانەی چۆڵ و هۆڵ مەنزڵگاو تووتا.
کناچەکێچ واتش :
پەڕا قۆلانچی یانەکەو وێتا
دووبارە میرزای وات :
یانەی چوڵ و هۆڵ پەڕجە قۆلانچە ؟
ئەویچە واتش :
چاگەولای ئیتر، هیچێ مەواچە .

میرزا ئەولقادر، رەحمش لوا سەرو کناچەکێرە و واتش: بلۆ بیخوو دنیای ئینێ کناچێ ویمنە. چاگەنە مردا تا ژەنەو شوانەکەی ئاماوە و میرزا واتش: قەسەمت مدەو بە قورعانی، راسەم پەنە واچە، ئی کناچێ کناچێ مننە یا کناچێ شـمەنە؟ ژەنەو شوانەکەیچ راسەو وێش پەنە وات و واتش: حاڵوباڵ پـێ جـۆرە. ئـادێچ کناچەکێ وێش بەردەوە و کوڕوو شوانەکەیش ئاردۆوە پەی هەوارو وێمێری .

***

هەجیجی و نەسە ناری

جارێوەشا، کابرای‌وە هەجیجی راش گنۆ ئەو دەگاونەسە ناری، شەوی بۆ بە مێمانوو کابراێوە نەسەناری. کابرای نەسەناری شەویێ وەختوو وتەی ماچۆ بە ژەنەکێش: خاتوون ساعبێ نۆبە ئاوما، زوو مەلابانگان خەوەرم کەرەوە با بلۆ و ئا ئاویمە داروو.

ساعبێ زوو مەلابانگان، خاتوونە شووەکەش های کەرد و واتش:

پیاکە هۆرزە! پیاکە هۆرزە، لوە ئاوەکی دارە، دێرەن هۆرزە. کابرای ساحێب یانە بە پەلە هۆرزا و ویش تن کەردووەو وەرماڵوس بێ. ماشیا پەیێ مێزەرەکەیش، مێزەرەو هەجیجیەکەیش بەستو سەرەشەرە و کەوت ڕا و لوا ئاودارای. لوا تا یاوا سەرو مڵکەکەیش، لوا پەی سەرو حەسارەکێش، وەختێ وردۆ حەسارەکێ بیوە، چەکابراێوە هەجیجی دڵی ئاوەو حەسارەکێنە دیارا، وەروویشەنە واتش: خۆ من واتم پێ ژەنە بابە حێزێ وێم خەوەرکەرەوە، خۆ ئینە هەجیجیەکەش خەبەر کەردەنۆ. ئاوەکێش داراو ئاماوە پەی یانەی و هەر یاوا وەرووە واتش بە ژەنەکێش: مەگەر من نەواتم وێم خەبەر کەرەوە، بابەحیزێ خۆ هەجیجیەکەت خەبەر کەردەبیوە. ژەنێ ئاماوە جواو واتش: وێتەنی بابەحیز، هەرەی لاژگە، ئەی ئانە وێت نیەنی چە بابە حێزەین، تۆ مێزەرەو هەجیجیەکەیت بەستەن سەرەرە. چەقۆرومساخەین . کابرا وەختەی مێزەرەکەش لابەردو هنەکەوویش بەستووە و تەماشاو جامیش کەرد، ئاوەختە زاناش...

تەمام

فەرهەنگۆک

ئاڎ : ئەو
ئاڎە : ئەو (کچ و ئافرەت)
ئاڎی : ئەوان
ئادیشا، ئادیچ : ئەوانیچ
ئاڎینی : ئەوانن
ئاردت : هێنات
ئاردشەرە : دایهێنا
ئاردش : هێنای
ئارگا : ئاگردان ، جێگەی ئاگر
ئارۆ : ئەمڕۆ
ئاڕۆە : ئەو رۆژە
ئازی : ئەیهێشت .
ئاساو : ئاش
ئاستەبیرە : داخستبوو
ئاسمانی ساو : سایەقە
ئاگە : ئەو جێگە
ئاگەیچە : ئەو جێگە
ئالۆچیایبیرە : ئاوێزان ببو

ئامەولوا : هات و چۆ
ئامیوە : هاتنو، هاتنەوە
ئامی : هاتن
ئانە : ئەوە
ئانە چیش وەری : ئەوە چی ئەخۆی
گاوگەل لەوەڕنێ :گاوگەلی بە خێو ئەکرد، گیای پێ ئەدا
ئاوی پۆژنان : ئاو داپۆشاندووە
ئاوێر : ئاگر
ئاویشا وەردەنە : ئاویان لێ بەردە
ئننە : ئەوەندە
ئوغر ملڎی : بۆ چ لایەک ئەڕۆن
ئەڎا : دایک
ئەشکەوتیوە : مەرە، غار
ئەنا : ئەگینا
ئەورا : برسی
ئەوڕا : ئەوجار
ئەورام نیا : برسیم نیە

ئیدٚ : ئەم (ژن بە پیاو ئەڵێ)
ئیدٚە : ئەم (پیاو بە ژن ئەڵێ)
ئیزن : ئیجازە
ئیستتو : دۆزیتۆ
ئیستی نیشاوە : دۆزیویانەتۆ
ئێمەیچ فۆتنو : ئێمەش لە بەین ئەبا
ئینە خاسا : چاک ئەوەیە
ئینەیە : ئەمەیە
ئینی : ئەمە
ئی وە : ئەهاتۆ
باردیش : بیهێنن
باذیە :کاسە
باردێشو : بیهێنن
بەروزو : سقط جنین ،کاڵ کەن ، لەبار چوو
بازپەڕێن : باز باڵەفڕ کردن
بابۆلە ، باسولی : قۆناخ ، منالّی پێچراوە
بانجێلە : بانی خانووی چکۆلە
با هەر نەیوە : با هەر نەگریتو
بدەو : بتدەم، پێت بدەم
بڕفانوش : بیرفێنی ، بیدزی
بڕە : ببڕە
برێژنای : برژاندن
برێژناش : برژاندی
برێشتیش : برژاندی
بریەینی : بردوویانە
بزە : زەردەخەنە
بژاووش : بیجەوێ
بلمێ : بڕۆین
بلۆ : بڕۆم
بلۆوە : بڕۆیتۆ : بچیتۆ
بناغە : بن چینە
بنیوٚشەرە : دایبنێ
بوٚزاش : بیخەن
بوٚسو : بخەفێ
بوسو: بخەوم
بوٚ شوٚنیمەرە : بێ بە شوێنما
بوڵاو سەر : خۆڵ بەسەر ، خاک بەسەر
بوٚنیشەرە : بێ دانیشە
بووسە : بخەوە
بووڵ : ژیلەموو
بوٚیە : رەنگ
بەتنێ : بە توندی
بە چرپە : بە ئەسپایی
بەراسان : چوارچێوەی ژێر دەرگا
بەرِبارە : دەربێنە
بەردشو : بردی

بەردی : بیبەن
بەرشێ : دەرچوو
بەرشیەبی : دەرچووبوو
بەرکەردی : دەری کەن
بەرمباردی : دەرم بێنن
بەرمەێ : دێتەدەر
بەرمیچش : بیبەین
بەرەبین : دەربێن
بەرە : دەرگا
بەڕەمای : راکردن
بەرێ شیێ : دەرچوون
بەرێمشدی : دەرئەچن
بەق : کەوی نێر
بە مڵبی : زۆرداربۆ
بەیاوەرووە، بەیاوەلێوە : بینە بەرۆ
بەیدی : وەرن ، بێن
بەیم چەنی : بێ لە گەڵما
بەیوە : بیتۆ
بیزونو : بیدۆزمەوە
بیژگە : جگە
بێمیر ، وێمیر : هەوارگەی پاوە
بینیوە : ماوەیەک
بێوەی : بێزەحمەت و نارەحەتی

پاسە : بەوجۆرە،بەو شێوە
پاسە کەرە : وا بکە
پالا : پێلاو ،کەوش
پرچنا : بڕی
پڕناش : قرتاندی ، بڕی
پرۆزیای : سووتان
پژگنو : بڵاو ئەکاتۆ
پژگیا : تێک چوون ، جیا بوونەوە
پۆژناشەرە : داپۆشا
پەرسەشنە : لێ بپرسە
پەژم : پەشم
پەلەقاژێ : لەقەفرێ ، تەپ و تۆز
پەلەوەر : پەرەندە
پەنە گیریەی بی : ژانی منال بوون
پەنەم نیشانەدە : پێم نیشان بدە
پەی ئیگەی : بۆ ئەگرە
پەی ئینەیە : بۆ ئەوەیە، بۆ ئەمەیە
پەی : بۆ
پەیم بۆزدیرە : بۆم راخەن
پەیت : بۆت (بۆ تۆ)
پەیت ماچۆ : پێت ئەڵێم
پەی چیشیش کیاستەنی : بۆچی تۆی ناردووە ؟

پەی چیشیم : بۆچیمە !
پەیش گێلۆ : بۆی ئەگەڕم
پەی لایش : بۆ لای ئەو
پەیما : بۆمان
پەیم : بۆم ، بۆ من (پەی من)
پەیت یاوو : بۆت بگەیێ (بۆت ئەگەیێ)
پێتەک : جەهازیە
پێریۆە سانو : پیرەیک بکڕی
پیسە زانینی : وام ئەزانی
پێسەو : وەکوو
پێسینە : بەم شێوە
پیلی : پلکی چاو
پینیشا : بەمانە
پێوە : پێکەوە
پێویای : بەرچاوکەوت، دیار بوو
پێوێنی : دیار بوو ، بەرچاوکەوتن
تاتە : باوک ، بابە
تاواچووت : تا پێت بڵێم
تاوێ : ئەتوانی
تاوێوە : ساتێک
ترێشتە : تیشە (تەشوێ)
تلف (تفل) : منال
تووتە : سەگ
تووڵاش و وەزی : پێستی گوێز
تەژنە : تینوو
تەختانجیی : بەردەنوێژ (تەوەن‌نما)
تەقووە : بتەقیتۆ
تەکۆجم : جموجۆڵ
تەموە : کەمەر ، مێ
تەمیاینی‌رە : خەمگین ، داتەپیون
تەوەن : بەرد
ئێژناشارە : رایان‌کێشا
تێڵا : کوتەک
جاڕ بدەیدی : جاڕ بدەن
جبەر : دەر ، بەر
جوادە : مەتارەی ئاوکە لە پێستی گێسک ساز دەکرێ (جەوەنە)
جیاش‌ئاس : بە جێ هێشت
جیابازە : جێ بهێڵە
جیات مازو : بە جێت ئەهێڵم
چادیشا : لەوان
چادیمەنە : لەو دیوە
چاڕۆلای : لەو رۆژەوە
چاشت : چێشت
چانە : لەوی
چڕدی پەیم : بانگەوازی بکەن

چڕی : بانگی کرد
چڕیشا: بانگیان کرد
چکۆبیەنی : لە کویێ بووی
چکۆ ماردێ : لە کوێ ئەیهێنن
چفە (چپە) : هێواش قسە کردن
چۆتاش : نەجار
چۆ : دار
چۆزەش زنیەن : سەوز بووە
(چا) چووگەنە : لەوێ
چۆەرێ : ژوور
چ ژیوایوە :چ ژیانێ
چەم : چاو ، سەرچاوەی ئاو
چەمچە :کەوچك
چەمش : چاوی
چەناکە چاڵە : چاڵی زنخدان ، چاڵی سنج
چەنی ئامایوە : چۆن هاتی
چەنی ئیسا تو : چۆن منت دۆزیوە
چەنیت : لە گەڵتا
چەنی : چۆن
چەنیش : لە گەڵی
چەنی زارو ورەشۆ: چۆن مناڵ ئەفرۆشم؟
چیا : سارد
چیچە : مەمکی ژنێك کە شیر ئەدا

چیرخان : خانووی ژێر (خوار)
چێر : ژێر
چێریش : ژێری
چیشا : چیە ؟
چێشت : چیت
چێشش پەنە کەرمی : چی لێ بکەین ؟
چیش کەرمێ : چی بکەین ؟
چیش کەرو : چی بکەم ؟
چیش وەرو : چی بخۆم
چیگەنە : لێرە
چێل :کەوی مێ
چیمنە : بەمشێوە
چێنە ، چیگە : لێرە
چێو سانو : شت بکڕێ، شت ئەکڕم
چێوم پەی بەردینە : شتم بۆ بردووە
چێو ورەشۆ : شت بفرۆشێ
چێوەلتەر : لەمەوبەر
چێوەلی : لەمەوبەر
چیٚ وێمو : لە خۆمەوە ، سەرخۆ
حەسارە : حەوزی ئاو
حەیبەتیەینە : لە ترسا
خاس : چاك
خشت وستەی : خشت فڕەدان

خنیکناش : خنکاندی
خوا : خودا ، الله
خۆە : پێکەنین
خەپلە : کلوچە
خەرەفیان : گێج کەوتوو و گێل
خەر هنگەز : کەر مێش
خەڵکی کیشو زمەرە : فەلاقەی خەڵکی ئەکرد، زەجر و داخی خەڵکی ئەکرد
خەموچی شیما : خەمی چیمە
داش پاڎی : دای بە ئەو
دامگە : شوێنێکی قنج و قیت ، شوێنی کەو
دایانی وەی کەرد : دایان بە خێوی کرد
درەوە : دروێنە
دڕیە : دڕی
دڵشاشی یوترینی : دڵیان چوو لە یەکتر
دڵش شیەنە : دڵی لێ چوو
دلیمان : لامان ، لای ئێمە
دماتەر : دوایی
دماینە : دواتر
دوێ : دۆ
دەرەتان : تاقەت
دەس تەزنی : دەس ئەتەزێ
دەسیۆودێم: دەس نوێژ
دەل : ئاوائیەکی هەورامان
دەموخوایوە : بەدەم پێکەنینۆ
دەنگ چنیا : بێ دەنگ بوون
دەیپەنەم : پێم بدەی
دێ : چاوی پێکەوت
دێر بلۆوە : دێر برۆمەوە ، دێر بکەم
دیشان : بینیان (چاویان پێکەوت)
دیەنتەوە : دۆزیتەوە ، دیوتەوە
ڕا : ڕێگا
راسەم پەنە واچە : راستم پێ بڵێ
راش بڕیە : ڕێگای پێوا
ڕاکیم پەنە نیشانەدە : ڕێگام پیشان بدە
راو هانەینە : لە ڕێگای کانیا
رفنەینە : بردوویانە
رواڕ : ئاوائیەک لە هەورامان
ڕۆاسی : ڕێوی
ڕۆبیوە : ڕۆژ هەڵات
ڕۆجیار : خۆر
ڕۆچن : ڕۆژگیر ، خۆرگیر ، نورگیر شوێنیک لە سەر بان و بە دیوی ماڵ
زومە : ژانی مناڵ بوون
رەزاو : ئاویەکی هەورامان نزیک بە سەوڵئاوا

ڕەسایْ : ڕزگاریان بوو
ڕەشتالی : سیاون ، سیاوڵی
ڕەمۆو ملۆ : ڕائەکا و ئەڕوا
ڕەمەی : ڕایان کرد، هەڵاتن
زاتم نیا : ناوێرم
زارۆ : منداڵ
زاندێ : ئەزانن
زنییێره : هێنایە دەر
زوزیـــــاره : زوو ڕۆیشت، گـــورج چووە دەرەوە
زوقم : سەرما
زوواچەم پەنە : زوو پێم بڵێ
زووان : زمان
زوێلەکەش : زوباڵە
زەما : زاوا
زەنگۆڵ : زانوو ، ئەژنۆ
زەنگن : پاچ
زەوال : فەوتان ، مەرگ
زەیسان : ژنێک کە تازە منداڵی بووە
زیارە : چووە دەرەوە
زیایرە : هاتنەدەر
زیلێ : ئیستفراغ ، ڕشانەوە
ژاکیا : ژاکاو

ژنەوت : شنەفت
ژەرەژّ : کەو
ژەک : یەکەم شیری مەمکە
ژەنۆ : پێوەدان و قوڵف کردن
ژیوا : بژیو ، ژیان
ژیۆمی : ژیان ڕائەبوێرین
ساحبی : بەیانی
سانا : کڕی
سانو : بستینم
سانۆش : ئەستێنی
سایڵی : هەڵوا
سپلۆت : پیس
سەرئامە : بەسەر هات
سەرخان : دووهەم تەبەقە
سەرش نەدێنانە : دیتنم نەدە کرد
سەرو ویت : سەرخۆ ، بە ئارامی
سەرەم هۆر نەوڕنۆ : سەرم بەرز نە کەمەوە
ســـەرەو ویش هـــۆرگیرو : ســـەری خۆی هەڵبگرێ
هۆرلوشتە : هەڵیلوشت
شتەی : شۆردن
شڕ : دڕاو و کۆنە
شۆت : شێر

شورەشا : بیشۆرە
شۆن : شوێن
عال : چاك ، قیمەتی ، خاس
عانێ :کاتێ
عەزرەتیەینە : لە ترسا
عەینو : وەکوو
فاریا : ئاڵ وگۆڕ
فرە : زۆر
فرەیشا دانە: زۆریان لێدا
فۆتنو : لە بەینی ببەم
فەعلە :کرێکار
قالاو : قەل
قاو : بانگ
قژێت لکاینی : مووت چەسپاوە
قسی : وت و وێژ
قڵەزلێ وەش‌دانە : دای لە قاقای پێکەنین
قلینچکە :کلك
قۆزا :کۆکی ، قفی
قۆلانچی : سوسک
قەپەیش وەنەگیرتە : قەپی لێ گرت
قەراخ : لێوار،کەنار
قەزا : دەرد
قینیش کەردە : تۆرا

کتە : پشیلە
کڵاوزەڕ :کڵاوی زێڕین
کلک : ئەنگووس ،گوست
کناچی :کەنیشك ،کچ ، دوێت
کۆ بەرمەشی : بۆ کوێ دەرئەچی
کوجییێ :کۆڵان
کۆرنۆشو پەیت : بۆت باس بکەم
کۆشیووە : ئەکوژێتەوە
کۆگەئیەنی : خەڵکی چ لایەکی، خەڵکی کوێی
کۆگەرە : لەکوێ
کۆگە :کوێ
کۆڵەکێ : ستوون
کۆلیت : سەنگەری یەك نەفەرەی بەردی
کولێرە مەژگە : نانێك‌کە بە پیاز و مەغزی گوێز ساز دەکرێ
کۆلێن : هێلانەی مریشک
کۆمەشان : بۆکوێ ئەڕۆی
کۆنە : مەشکەی ئاو لە پێستی بزن
کەڕاوا : ئاوایەکی هەورامان نزیک بە سەوڵ‌ئاوا
کەرۆ : ئەکا
کەری مێشەرە : ئەیکردە لای کەمەری

کەکەۆ : دارنێری قەسقەوان (وەن)
کەلار ، کەویڵ : کەلاوە کۆنە
کەڵەشێر : کەڵە باب
کەنۆ : هۆمە، کەندوو
کەوتینە : کەوتووە
کیاستش : ناردی
کیاستینە : ناردویانە
کیانوت : ئەتنێرم
کیانۆشۆ : ئەینێرێتۆ
گیلا : گەڕا
گجی : کراس
گردچێو : هەموو شت
گردلوای : هەموویان چوون
گردو ڕوا لۆی : هەموو ڕۆژێک ئەچوو
گردەی : ئاگری پێوەنا، ئاگردان
گردیاگیوەرە : لە هەموو شوێنەوە
گردی : هەموویان
گڕشا گرت : ئاگریان گرت
گرەوای : گریان ، ئەگریا
گرێیا : کولاندی، کولا
گزی دای : گسک دان
گژیای گژێ : شەڕی ئەکرد
گژیەینی : شەڕ ئەکەن

گڵاراو : ئاو مرواری چاو
گڵوێز : بوزاق : ئاوی دەم
گڵیڕانی : پام هەڵکەوت ، کەوتم
گمە مەبۆ : ون نابێ
گمێزم مەی : مێزم دێ
گنو : ئەکەوی
گنۆ : بکەوی
گنۆڕا : ئەکەوێتە ڕێ
گنی وەڕا : ئەکەوتە ڕێ
گواری : بەچکە کەو
گۆ چوەن : دەرزی گەورە ، جەواڵدۆز
گۆرانی واچێ : گۆرانی بێژ
گوم بۆ : ون بوو
گەرەکتا : ئەتەوێ
گەرەک : ویستن
گەرەکیت نەبا : نەتەوی
گەرەکیمنی : ئەمەوێ
گەز : میتری خەیاتی
گیرش بارە : بەگیری بێنە
گیرنەگنی : بەدی نەدە کرا،گیر نەدە کەوت
گیردیش : بیگرن
گیسناشنە : ڕۆشنی کرد
گیفان : گیرفان

گێڵاوە : گەڕاوە
گێڵدی : بگەڕن
گێڵناوە : باسی کرد
لابەران : لا بردن
لاتو : لای تۆ
لاژگ : گەوج
لاڵۆ : خاڵۆ
لالیاوە : تکا کردن
لاوزدی : بخەنە لاوە
لچ : لێو
لکا : چەسپا
لوا : رۆیشت
لوازیارە : چووە دەر
لوایرەوار : چوونە خوار
لوایلۆێنی : ئەچوون ، ئەڕۆیشتن
لوودی ، لوێدی : بڕۆن
لوە : بڕۆ
لوە بەرش بارە : بڕۆ دەری بێنە
لوەپەی : بڕۆ بۆ
لەتەر ڕێس : تەشی ڕێس
لەتەرە : تەشی
لەمە : سک
لیانە : هێلانە

ماچۆ : ئەڵێ
ماچۆت : پێت ئەڵێم
مارەش : بیشکێنی
مازی : ئیزن ئەدەی ، ئەهێڵی؟
ماساو ورەش : ماسی فرۆش
مانی : پێستی حەیوان ، جێگای ئارد و نان و ...
مانی نەبی : ماندوو نەبی
مانێوە هاردی : پێستی مەڕی پڕ ئارد
متش ، متیش : رەشتی
مجەبەر : بیخە دەر
مدری : راوێستان ، وێستان، رائەوێستا
مەوینێ : نابینی
مدەوتۆ ، مدەوت پەنە : پێت ئەدەم
مدیانی : تەواشا ئە کەن، سەیر ئە کەن
مدیۆ : تەماشا ئە کا (ئەڕوانی)
مردە : راوێستە
مزیورە : ئەچیتە دەر
ملایملۆ : ئەڕوا
ملایملو : ئەڕۆم
ملۆ : ئەڕوا
ملو : ئەڕۆم
ملوێ گەنم : باقە گەنم

ملیٚ : ئەڕۆی
مۆسۆنە : ئەخەوم
موسنوم : ئەمخەوێنیٚ
مەتاوو: ناتوانی
مەجمعە : سینی
مەخوەی : پیٚ ئەکەنی
مدرایوە : راوەستان
مەژگە : مەغزی گویٚز
مەسۆچنە : مەیسووتێنە
مەشناسیما : نایان ناسین، نامانناسی
مەکریۆ : ناکریٚ
مەلاخدر چلینە بۆ : مەلا خدر لە چلەخان دەبیٚ
مەوسنی پەیم : ناخەوی بۆم ، قسەی من قەبووڵ ناکەی
مەویزیاوە : ئەدۆزرێتەوە
مەوێنی : ئەیبینی
مەیٚبەر : دیٚتە دەر
مەیم چەنی : ئەی لەگەڵما
مەیوە : ئەگەڕیتۆ
مەیە پاچیرە : پەژمی لەسەر مەرومالات لائەبرد
میاچەماش : نێو چاوان
میرزا ئەولقادر : شاعیری شاری پاوە
ویرەگە : ئێوارە
میرپیا : شکا
میزووە : ئەیدۆزێتۆ
میٚقلی (وردیی) : بچووک ، چکۆلە
میٚوین : پشتوێن
ناچەنە : تیایە
ناخۆن : نینۆک
ناروشو : نەیهێنمۆ
ناستەبی جیا : بە جیٚ نەهێشتبوو
نامیشا : ناویان
نانەت پەی پەچۆ : نانت بۆ درووست بکەم
نریابیرە : دانرابوو
نما : نوێژ
نمەشیەونە : شیاو نیم
نمەگنورە : ناکەویٚ
نمەمانو : نامێنیٚ
نووستێنە : نووسیویە
نەپەرسیناوە : نەم دەپرسی
نەسەنار : ئاوائیەک لە هەورامان
نەکەریاوە و نەمرپیا : نەکراوە و نەشکاو
نەکەوتن : نەکەوتووە

نەماشا : لێ نەوین ، هەڵیان گرت
نەمەنەن : نەماوە
نەواری : ناباری
نەوانان : نەمخوێندووە
نەورەشیشا : نەیفرۆشی
نەوزیمەرە : نەمخەیتە خوار
نەوسمی : نەخەوین
نەوینانیت : منت چاو پێ نەکەوت
نەوەش کەوت : نەخۆش کەوت
نەوەش : نەخۆش
نەوە : نوێ
نەوێزونو : نەیدۆزمۆ
نیابێرە : داینا بۆ
نیا : چاندی ، چەقاندی ، داینا
نیاش : داینا
نیاشەرە : داینا
نیامەرە : دامناوە
نیاوا : ئاوائیەکی نزیک سەوڵئاوا
نیاوەنای : ناردیان بۆ خوێندن
نیشتەرە : دانیشت
نیشتەنرە : دانیشتووە
نیشتەوە : دانیشت
نیمەرۆیوە : نیوەڕۆژەی

وا : با
وابر بیەبی : زەوی بڕ
وابرەش کەردە : لە زەوی بەرزی کرد
واتشا : وتیان
واتش : وتی
واچا ما پەنە : پێمان بڵێن
واچدی : بڵێن ، بێژن
واچە : بڵێ
واران : باران
واردش : خواردی
واردم : خواردم
وارەزا : خۆشکەزا
واریاینە :گوڕاوە
وازم چەنە بارە : دەستم لێ هەڵبگرە
وازناری : دەس هەڵگر نەبوو
والێ : خۆشك
وایۆە قورس : بایێ توند
وتەبی : خەوتبوو
وتە : خەوت (بۆ ژن)
وتەن : خەوت (بۆ پیاو)
وتەی : خەوتن
وتیووەرمشا پورەکەوت : خەوتن و خەویان لێ کەوت

وچان : حەسانەوە
وراستشو : دۆڕاندی
وراستەبی : دۆڕاندبوو
وردەتفێ : ئاردەتۆ
وردەلێ : چکۆلە
وردەواله ورەش : دەس فرۆش
ورۆ : ئەڕۆخێ
ورەت : فرۆشت
ورەتیش : فرۆشتی
ورەشینی : ئەیان فرۆشت
وزووتەرەواری : ئەتخەمە خوار
وزووەسەر : ئەیخاتە سەر
وزی : ئەیخست
وستمان : خستمان
وڵە : درز ، کون
وڵەگڵاوی : گوڵ موحەمەدی ، گوڵی گوڵاو
ونی : خوێن
ونیش : خوێنی
ونیەسە : گوست
وەرانوەر : رووبەڕوو
وەرپڕا : خۆر هەڵات
وەردەم : بەردەم
وەرشەنە : لەبەریا

وەرگ : گورگ
وەرگڵ : بەرگری
وەرمالۆس : خەو ئالوو
وەرم : خەو
وەرمشاپورە نەگنی : خەویان لێ نەکەوت
وەرمش دێ : خەوێکی دی
وەرمم رەمان : خەوم نەماوە
وەڕواو : بەفراو
وەرو : بخۆم ، ئەخۆم
وەرو چەماشی نەوینێ : بەرچاوی چاو پێ نەئەکەوت
وەروشا : ئەخوا
وەرونە : ئەیخۆم
وەرو وەریوە : لەبەر خۆر
وەرو ویشەنە : لەبەر خۆیەوە
وەرەتاو پڕا بی : خۆرەتاو پەڕیبوو
وەرەتاو پڕا : خۆر هەڵات
وەرەتاو : خۆر
وەرێ : ئەیخوارد.
وەریسە : گورێس ، تەناف
وەریشان : ئەیخوارد
وەزناشارە : دایانبەزاند
وەزورە : دائەبەزم

وزیرەواری : بیخەیتە خوار
وەزی : گوێز
وەستەرە : هاتە خوار
وەستێرە : هاتنە خوار ، دابەزین
وەسینی : بەسە
وەشتەر : خۆشتر، چاکتر
وەش : چاک
وەشەسیا : خۆشەویست
وەشەم گەرەکەنی : خۆشم ئەوێ
وەشەویسی : خۆشەویستی
وەشیەینە : لە خۆشیان
وەنانت : خوێندووتە
وەنەشیویا : لێ تێک چوون
وەنێ : ئەیخوێند
وەیش کەرە : بە خێوی بکە
وەیوە : بووک
ویت : خۆت
ویتزانی : خۆت ئەزانی
وێتەنی : خۆتی
ویچت : خۆیشت
وێچم : خۆم
وێژێ : باوشک
ویشا : خۆیەتی
وێشان : خۆیان
وێش : خۆی
وێش گیرتەرە : خۆی حەشاردا
وێش مەگێرو : خۆی ناگرێ
ویش نەگێری : خۆی بۆ نەدەگیرا
وێمان : خۆمان
ویم : خۆم
وێم شۆرینی : خۆم ئەشۆرد، مەلەم ئەکرد
وێمنا : خۆمم
ویمنە : خۆمە
ویم وڕزو : خۆم بخەم (خۆم ئەخەم)
وێنتالە : خوێن تاڵ
وێنو : ببینی
وێنوش : ئەیبینم
وینێ : ئەبینی
ویەرد : رابوارد
ویەردە : گوزەرا ، رابردوو
ویەری چەنەش : بیبەخشی
ویەرینێ : عوبوریان دەکرد .
هارە : ئاشەبەردێکە دەستی
هارەیشووە : گەنمی هاڕی و کردی بە ئارد
هاز : هێز
هامسا : هاوسێ

هالی : خاڵی ، چۆڵ
هامن : هاوین
هانە : کانی
هۆر ئاردەوە : هەڵهێنا
هۆرئیستو : هەڵساوە
هورئیست : هەڵسا
هۆربارو : بیزانم ، هەڵی بێنم
هۆربارە : هەڵی بێنە
هۆرپڕینی : هەڵپەرکێ یان ئەکرد
هۆردا : هەڵدا
هوردا ینی : هەڵی داوە
هۆرزاوو نیشتەیش : هەڵسوکەوت
هۆرزا : هەڵسا
هۆرش کەرد : هەڵی کرد
هۆرش گرتە : هەڵی گرت
هۆرش گیرۆ : هەڵی بگرێ
هۆرکەری : هەڵ ئەکرد
هۆرگیرێ : هەڵبگرێ
هۆرگیری : هەڵگرتن
هۆر گیڵایوە : هەڵگەڕاوە
هۆر گیڵووە : هەڵگەڕێتۆ
هۆر مەوزو : هەڵی ئەخا
هۆرمیزو : هەڵئەسێ

هۆروزێ : هەڵی ئەخست
هوش شیی بیوە : بە بیر چووبوو
هۆنجەنە : بەندوخ
هەر : کەر
هەرووەنە : خوڵام
هەڕە : قوڕ
هەریاگەی : هەرکوێ
هەریاگێوەم وزۆ وێش زانۆو :
هەر جێگەیەکم ئەخا ، کەیفی خۆیەتی
هەڕێ : قوڕ
هەژگێ : شیکەی داربەڕوو
هەسارە : ئەستێرە
هەشە : ورچ
هەڵس : فرمێسک
هەڵوچی : هەڵوژە
هەلیز : مەشکە
هەلیز : مەشکە دۆ
هەمرۆ : هەرمێ
هەمیر : خەمیر
هەناسە : نەفەس
هەنگور : ترێ
هەن : هەیە
هەوال : خەبەر ، باس

هەورە :گۆرانیەك خەمگین
هەوریشە :کەروێشك
هیت : جوت
هێت کەردەی : جووت کردن
هیتیار : جوتیار
هیجبێ : داوای ژن کردن لە خاوەن کچ
هێزی : دوێنێ
هێلە : هیلکە
یاگی : جێگە و بان
یاگێ : جێ‌وبان
یاگیش گرتە : جێگیر بوو

یانە : خانوو ، ماڵ
یانە : ماڵ
یانی بۆ : یەعنی وەرە
یاوا :گەیشت ،گەیشتن
یاوای :گەیشتی
یۆتەر :کەسێکی تر
یوشا : یەك لەوان
یۆیەری : یەك بە سێ
یۆ : یەکێ
یەرێ دەفحێ : سێ ڕا